

NNCL1490-521v1.0

Fekete István

Téli berek

MÓRA KÖNYVKIADÓ
REICH KÁROLY RAJZAIVAL
TIZEDIK KIADÁS

© Fekete István jogutódja, 1970 ISBN 963 11 5138 7
Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest
Felelős kiadó: Sziládi János igazgató
Szikra Lapnyomda (86-3722), Budapest. 1987
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
Felelős szerkesztő: Majtényi Zoltán
Műszaki vezető: Szakálos Mihály
Műszaki szerkesztő: Rucsek Andrea
Képszerkesztő: Diósi Katalin
113 000 példány Terjedelem: 24,74 (A/5) ív. IF 5709

Nehezen indult el ez a reggel és benne minden, aminek el kellett indulnia. Nehezen virradt, mintha a világosságot a város végén feltartóztatta volna valaki, mert úgyszincs semmi megvilágításra érdemes dolog ebben a városban, és különösen nincs ma, hiszen a felhők is csak jönnek-mennek tanácstalan gomolygásban, mint a reménytelen nyáj, amelynek ködből van a gyapja, és se pásztora, se gazdája.

Nem volt csattanó kiáltás ezen a reggelen, nem volt árny, és nem volt fény; nem lehetett észrevenni, hogy a villanylámpák mikor aludtak el, vagy égtek-e egyáltalán. Nem csillantak az ablaküvegek, amelyek nyirkosak voltak, mint a hullók háta, és a város ébredésének zaja olyan tétovázó tápázkodás volt, mint a betegé, aki csak azért kel fel, hogy a doktorhoz menjen, de még ezen is gondolkodik.

Az éjjel valami kis hó esett, ami még szállingózik most is, de nem látni, csak érezni a pelyheket, amelyek eltűnnek az utcák mocskos vályújában, ahol tompa zörgéssel vánszorognak a villamosok, és feltűrt gallérral az emberek, akik úgy mennek valahova, mintha ellenkező irányba is éppen úgy mehetnének.

Nincs átmenet a sötétségből a világosságba, nincs ellentét, nincs elhatározás; minden csak van, mint valami lomha hegy, amit úgysem lehet megmászni, de nem is érdemes.

Ladó Gyula Lajos ezzel az érzéssel állt meg a kapualjban, de nem gondolkozott rajta, mert gondolkozni sem volt érdemes. Nem volt hideg, mégis mintha fázott volna, de ugyanakkor melege is volt. Egyik kesztyűjét felhúzta, aztán kotorászott a zsebében, de a másikat nem találta, s ezen úgy felmérgeződött, hogy a meglevőt is legszívesebben a sárba vágta volna.

“Piri mama hülyéskedése ezekkel a kesztyűkkel” – gondolta, és lerángatva az ártatlan kesztyűt, úgy gyűrte az aktatáskába a könyvek mellé, hogy az ártatlan kesztyű visított volna, ha ez szokása lenne.

Ezután gondolkodni próbált, hogy az este megvolt-e még a másik kesztyűje, de mivel nem emlékezett biztosan, hogy megvolt, vagy nem volt, újra ezt mondta:

– Hülyeség! – De még mindig nem indult el, és nem tudta elhatározni, hogy karját felemelje, és megnézze, hány óra.

Pedig a reggel már kivilágosodott, és Tutajos arcán mintha aggódás látszott volna az órát illetőleg, amit a lakásban sem nézett meg, Csak úgy, Piri mama bementése alapján indult el, miután a kávéját futtában megitta.

Tutajos arcán ott van még a kávé étvágytalan íze, ott van a fél kesztyű bizonytalan sorsa, és elmosódottan ott van még sok minden, ami ebben a korban, augusztustól decemberig történhetik.

Mindezeket azonban sokkal nehezebb észrevenni, mint azokat a jeleket, amelyek nincsenek ott, amelyeket az elmúlt négy hónap elvitt magával.

Nincs ott az arcán a nyári nap derűs, egészséges barnasága, szája vonalában a megbízható elhatározás, szemében a felmérés és ítélet biztonsága és testének egész tartásában a hajlékonyság és keménység... amivé a berek és Matula nevelték, aki olyan távoli ebben a pillanatban, mintha nem is lenne a világban.

Ott áll tehát Tutajosunk, mint egy lagymatag kérdőjel, amely nem fejez ki semmit, és látszólag nem tud mit kezdeni önmagával. Ott áll, mint egy tétova gondolat, amiről nem lehet tudni, villámlás lesz-e belőle, eső vagy csak sár... Ott áll, mint tehetetlen ellensége az egész világnak, de elsősorban Piri mamának, akinek újabban – néha – gorombaságokat mondott... s ami öt perc múlva jobban fáj neki, mint a könnyes szemű öregasszonynak. Ott áll... de ne feszegessük ezt a látszólag érthetetlen kérdést, ami ködös volt, és még kérdésnek is bizonytalan, akár ez a reggel, amiből napsütés lesz, olvadás vagy borulás vagy északi szél, amelynek nyers, tiszta sziszegése nyomán szikrázó hólepedő takar le mindent: várost, mezőt, embert, influenzát és beteg gondolatokat.

Bizony: Ladó Gyula Lajos erősen megváltozott, sőt állandóan változott, mert csak nőtt, s

ebben a vézna nyurgaságban minden fejlődés elveszett.

– Majd csak átesik rajta » mondták a szülők, és elmentek hivatalba, míg Piri mama hánykolódott Gyula szeszélyeinek tengerén, haragosan, megbántva vagy kiengesztelve, mintha a fiú értelmének gyeplőjét egy bogaras démon rángatta volna.

Ez volt otthon. A külső világ és a külső rend azonban nem igazodott Tutajosunk kedélyhangulatához, s a korlátok orron vágták a szeles ifjút, aki ilyenkor mélyen megsértődött.

Az iskola pedig semmiképpen sem igazodott Tutajos ingadozó egyéniségéhez, és a hasonlóan kelekótya osztálytársak még ennyire sem, aminek több ízben terjedelmes verekedés lett a vége, betépett zsebekkel és osztályfőnöki figyelmeztetésekkel tarkítva.

– Megörültél, Tutajos? – kérdezte ilyenkor Bütyök, amikor nekibúsulva ballagtak hazafelé.

– Kérlek szépen... – állt meg Gyula Lajos, akinek már a megállásában benne volt, hogy ő most Gyula Lajos, és nem Tutajos. a kedves jó barát –, kérlek szépen, még jó, hogy nem volt nálam a késem...

Bütyök a földet nézte.

– Mért nem szóltál, odaadtam volna az enyémet... Tutajos gyanakodva nézett barátjára, akinek arcáról nem lehetett leolvasni semmit, mert konokul az aszfaltot vizsgálta.

– ... még Matula élesítette ki – tette hozzá a nagy fejű ifjú. – Na, menjünk!

Tutajost már majdnem újabb dühhullám ragadta el, amikor Matula neve elhangzott, és ez a név velük ment a szótlanságban egészen hazáig.

– Szóval – búcsúzott Gyula –, délután látlak, ugye?

– Lehet... – mondta Bütyök, és elment, feltéve tavalyi zsokecsapkáját, mint mindig, ha bosszankodott.

– Ha jössz, jössz, ha nem jössz, nem jössz – sziszegte Gyula a lépcsőn fölfelé, és mindketten tudták, hogy Bütyköt csak nagyméretű árvíz gátolhatná meg a jövetelben, de még az sem, mert Tutajos az ebédlő ajtaján tutajozna érte négy óra után.

A legfelső lépcsőn Bikfic várta Gyulát, és farkát enyhén rezegtette, mert nem tudta még, milyen állaspontra helyezkedjék a kiszámíthatatlan ifjúval szemben. Mert – ugye? – lehet az érkezésből meleg simogatás, de lehet olyan fülcsavarás is, hogy a kis kutya szeme könnybe lábad tőle. Sőt egyszer – még leírni is szégyen – Tutajos megrúgta Bikficet. Igaz, külső rüszttel rúgta meg, ami nem olyan fájdalmas, de megrúgta, és Bikfic fenéken korcsolyázott egészen Csalinga néni ajtajáig. És igaz az is, hogy Gyula öt perc múlva egy csirkecombbal jött vissza, amit Bikfic bánatosan el is fogadott, de a rúgás megtörtént, s azóta Bikfic farka középállásban várja Tutajost, akinek magatartása határozza meg, hogy a fent említett fark vidám csóválásba kezd, vagy szomorúan lekonyul.

Ezek után Gyula kedvesen vagy mérgesen “behányja” az ebédet is, vagy kezét csókol Piri mamának, “mert így nem főz senki”, vagy mogorván csámcsog (mert ezt Piri mama utálja), s időnként úgy néz a pótanyjára, mintha őt okolná, hogy erre a bánatos világra született.

– Ahogy az esze viszi – csóválja fejét Piri mama –, ahogy az esze viszi... szegénykémet...

A “szegényke” azután pihenőre tér, de fél négykor felébred olyan öngyilkos kietlenségben, hogy ettől az ostobaságtól csak az öngyilkosság kellemetlen gondolata választja el. És “szegényke” olyan bambán néz maga elé, mint az a bizonyos boci az új kapura.

Szerencsére ez az állapot csak néhány percig tart. Szeme megakad a széken heverő aktatáskán, s a gondolatai most már elindulnak. Aktatáska – iskola – Bütyök... és felnéz az órára, amelynek ingája olyan részvétlen egykedvűséggel szabdalja a másodperceket, mintha sem Tutajos, sem senki más nem lenne a világon, csak ő s az a végtelen homályos valami, ami jön valahonét, és megy valahova: az idő.

Tutajosunk tehát megnézi az órát, és újra Bütyök jut eszébe, aki talán el sem jön, holott az még nem fordult elő, hogy barátja cserbenhagyta volna.

Kimegy tehát a fürdőszobába, hogy lemossa arcáról az álom ragadós pókhálóját,

reménykedve, hogy a hideg víz elindítja csökönnyös gondolatait.

A fürdőszobában Piri mama kismosást tart, és minden edény tele van különféle fehérneműkkel.

– Felébredtél, Gyuluskám?

Gyula erre nem is válaszol, csak szemrehányóan körülnéz az elfoglalt mosakodóhelyeken, s egy megnedvesített törülközővel megtörli arcát.

– Bütyök nem jön el – mondja –, úgy látszik.

– Mért nem jön el?

– Nem tudom. – És kimegy a szobából, Piri mamát kétségek között hagyva, hogy Bütyök mért nem jön el, és ha ezt Gyula tudja... azaz: hiszen megmondta, hogy nem tudja... de akkor honnét tudja, hogy nem jön el?

– Szegénykém – mondja a pótanya –, most haragszik, hogy nem tudott mosakodni.

Pedig Gyula már régen elfeledte a fürdőszobát, mert apja szobájában zörög a telefon, s Tutajos Bütyökre gondol, aki nem szokott telefonálni.

Felemeli tehát a kagylót.

– Tessék...

– Pista, egyedül vagy? – mondja a lehalkított lányhang. – A mama átment Kovácsékhoz, gyorsan mondd meg, hol találkozunk...

Gyula értelmetlenül néz szét a szobában, aztán kajánul elmosolyodik.

– A Gellérthegy jó neked?

A kagylóban valami szuszogás hallatszik.

– Megörültél?! – És kattant a telefon, jelezve, hogy vagy a mama jött meg, vagy a nő rájött a tévedésre.

Tutajos enyhén aljasnak érzi magát, és óvatosan leteszi a kagylót.

Végre megérkezik Bütyök, mert kettőt ciripel a csengő a megállapodás szerint, és Gyula egyszerre megtalálja magát, ámbár dühös még magára a telefonviccért.

– Már régen várlak – néz barátjára, aki elegáns mozdulattal lendíti előre csuklóját.

– Négy lesz öt perc múlva.

Bütyöknek karórája van, amelyet nyári keresményéből vásárolt, s ez az óra először bizonyos kellemetlenségeket okozott.

Wallenberg ugyanis – amint ezt tudjuk – Kengyelne óráin megszűnt óratulajdonos lenni, s a szorongó kartársak Bütyöknek integettek, erősen érdeklődve, hogy hány percre tartanak még a matematikaóra idegtépő viszontagságai.

Bütyök jó bajtárs volt, és hűségesen jelezte az idő múlását, amíg Kengyelne észre nem vette, hogy osztályában egy pót-Wallenberg született.

– Pondoray – szólalt meg –, mennyi idő van pontosan a maga óráján?

Bütyök vérvörösén állt fel.

– Tíz óra huszonhárom perc.

– Három percet siet. Igazítsa húszra... jó? És óra végéig minden öt percben feláll, és jelenti az időt. Wallenberg órája másodpercre pontos, nem árt, ha összehangoljuk az órákat...

Az osztály derült, és várta az öt percet. öt perc múlva Bütyök felállt.

– Tíz óra huszonöt perc – mondta, és szeretett volna elsüllyedni.

Az osztály kegyetlenül röhögött.

– Tíz óra harminc perc – jelentette a fiú újabb öt perc múlva, és már majdnem sírt, mert az osztály üvöltött a gyönyörűségtől, sőt Avas Elemér az asztalt csapkodta.

Kengyelne a szeme sem rebbent, és a zaj elcsitult, mint a forró víz hánykolódása, amikor hideg vizet öntenek bele.

– Avas Elemér!

– Tessék parancsolni!

– Nem parancsolok, csak kérem, fáradjon ki a táblához... és Pondoraynak nem kell már az

időt bemondani. Az órája most már jól jár... remélem...

“Jogász” tehát kiballagott a táblához, átkozva órát, Bütyköt, táblát, Kengyelét... és Bütyök azóta mereven elzárkózik mindenféle időjelzés elől. Folytatása azonban nem lett az óraügynek, pedig Bütyök erősen aggódott, amikor legközelebb elmentek Kengyelékhez. Az első látogatáskor ugyanis Kengyelé egyszer s mindenkorra meghívta a két fiút minden második szombatra öttől hétig. Bütyök időjelző szereplése azonban szóba sem került. Kengyelé jó pedagógus volt, és tudta, hogy egy befejezett ügy felszabadulást is jelent, megbocsátást, feledést. Nem szólt tehát egy szót sem, s ezzel végérvényesen egérfogóba zárta Bütyök zavaró bajtársiasságát, annyira, hogy a jeles ifjú még saját magának is csak lopva pillantott az órára.

Ezen a délutánon azonban mindez nem jutott Bütyök eszébe.

– Négy lesz öt perc múlva – mondta vidáman, és mindjárt hozzátette:

– Levél érkezett...

Tutajos komor gondolatai egyszerre napsütésbe kerültek, bár a kis szoba homályos volt, amikor Bütyök elővette a levelet.

Két borítékból vette elő. A külső Ladó Gyula Lajos 8. oszt. “hallgatónak” volt címezve, Pondoray Béla címén, míg a belsőt csak annyi volt, hogy “Bélának!”

– Katica írása határozottan javul – mondta Tutajos, és Bütyök megnyalta a szája szélét.

– Ugye?

– És a stílusa is – folytatta Tutajos. – Például nézd meg ezt a mondatot: “Az időjárás a vetésre jó, már csak egy kis hó kelene... ami meg is jön, mert itt vannak már a vadlibák... és este sokat gondolok Pestre...”

– Kellene, azt két l-lel kell írni, úgy emlékszem – mondta Bütyök bizonytalanul.

– Az nem fontos – torkolta le Gyula. – Elírta, hát elírta. Boldog lehetsz, Bütyök... bár én lennék ennyire Sárival...

És itt álljunk meg egy döbrent pillanatra, és hallgassuk meg a kis szobára boruló csendet, amiben még az óra is csendesebben járt, mert a fiatalság tiszta, szent madarai szálltak az időtlenségben.

Tehát: Sári.

Sári úgy kezdődött, hogy egy szép napon – ahogy mondani szokás – Bikfic, szokásától eltérően, egészen a kapuig kísérte Gyulát, sőt úgy látszott, mintha még tovább is élvezni akarná a fiú társaságát.

– Eredj vissza, Bikfic, mert megfog a sintér, akit magyarul “gyepmesternek” hívnak – mondta Gyula, mire a kis kutya elszántan kiugrott a kapu alól, mintha azt mondta volna: “Egy életem, egy halálom, de én veled megyek...”

Tutajost meghatotta Bikfic ragaszkodása, tehát leoldotta nadrágja övét, s azt Bikfic nyakravalójára akasztotta.

– Hát gyere – mondta –, csak a nadrágom le ne csússzon, Bikfic, mert akkor mérges leszek!

Tutajos úgy érezte, a kutyasétáltatás általában előkelő dolog, s kissé megereszkedett, harmonikázó nadrágja sem aggasztotta, mert a nadrág jobban már nem csúszhatott le.

Így mentek az írószobába, és hosszabban ácsorogtak egy sportáruüzlet előtt, ahol a hátizsákok, a horgászfelszerelések és a fehér szőrű sportbekecsek a legszemérmertlenebbül kellették magukat.

– Messze még a karácsony! – sóhajtott Tutajos, és elszakítva magát a vonzó látványoktól, egyenest nekivezette kutyáját egy “hölgy”-nek, aki belegabalyodott Bikfic porázába, amely az előbb még Gyula nadrágját tartotta.

Bikfic morgott, a hölgy tétovázott, hogy sivalkodjon-e, de Gyula megnyugtatta:

– Nem harap. – És kellő magasságba húzva nadrágját, hozzátette: – Bocsánatot kérek.

A hölgy erre – végigmérte Tutajosunkat, és azt mondta:

– Szép kis kutya... Megsimogathatom?... És mi a neve?

– Bikfic. Nyugodtan megsimogathatja.

Hát így kezdődött, mert minden így kezdődik. Két kérdéssel s egy kis simogatással.

A hölgy egyébként tizenhárom éves volt, és – amint később kiderült – Sári volt a neve. Palóc Sári.

Sári tehát megsimogatta Bikficet, s mivel egészen közel hajolt hozzá, Bikfic képen nyalta Sárit. Bikfic ezt kitüntetésnek szánta, a kislány pedig ijedten kapkodott zsebkendő után.

– Otthon felejtettem...

Gyula ekkor megáldotta Piri mamát, aki gondoskodott, hogy a fiú zsebében – ahogy illik – egy tartalék zsebkendő legyen.

– Tessék.

A zsebkendő gyüretlen volt és leheletiszta.

Sári tehát letörülte Bikfic hódolatának nyomait, és – csodálatos! – a dörzsöléstől arcának másik fele is kipirult. Gyula kicsit elgondolkozott ezen a furcsa tüneten, mire Sári lesütötte szemét, mintha a zsebkendőhöz beszélne.

– Kimosom! Kimosom és visszahozom...

Igen, így folytatódik. Kimossák az ember zsebkendőjét, és – visszahozzák...

Hogy azután mit mosnak ki belőle, vagy mit mosnak bele, ezt még nem derítette fel a tudomány, de ne is derítse.

Azt már úgyis tudjuk, hogy miből van az emberi könny – mennyi só és mennyi víz –, s azóta már könnyezni sem érdemes, hiszen csak só és csak víz...

De itt – szerencsére – könnyezésről szó sincs, mert a zsebkendőt visszahozzák, s a zsebkendőnek puha, kedves “Sári-illata” van. Kicsit hasonlít Sári mamájának kölnijéhez... de fékezzük alantas fantáziánkat, mert Sárinak külön kölnije van. Nem régen, de van, és egyelőre a fürdőkád alatt tartja, kivéve a csütörtöki napot – amikor nagytakarítás van; ilyenkor az iskolába is magával viszi, ami nem mindig veszélytelen vállalkozás.

Anna néni ugyanis – a magyartanárnő – “ósdí nő”, aki nem festi magát, nem használ semmiféle illatszert, és azonnal szaglászni kezd, ha magyarázat közben az asztalok közé téved.

– Melyikötöknek van olyan cserebogárszaga? Ezerszer megmondtam már, hogy inkább mosakodjatok meg rendesen.

A “hallgató hölgyek” erre megsértődnek, és Anna néni lányára gondolnak, aki ugyanitt tanít a felsőbb osztályokban. Ő azonban Nusi néni, aki tömény illatfelhőben vonul végig a folyosón, s olyan rúzsos a szája, mint egy kannibálnak, aki az előbb fogyasztott el egy misszionáriust, amit véres körmei is bizonyítanak.

Anna néni saját lányát sem tudta megnevelni, s erre gondolva visszamegy a katedrára, s dühösen feleltetni kezd... A kölniügynek ez a része azonban határozottan kellemetlen. Sári tehát ötszörös papírburkolatban viszi kölnijét táskája fenekén, s hazaérkezve gondosan visszateszi a kád alá, A zsebkendő azonban tartja az illatot, jelezve, hogy Sári nemhiába gyarapította hat forinttal a háztartási bolt pénztárát.

Gyula a nevezetes zsebkendőt egy szivarosdobozban tartja, és időnként Bütyökkel is megszagolhatja.

– Mit szólsz hozzá?

Bütyök megnyalja a szája szélét.

– Valami keleti illatszert lehet....

S ebben Bütyöknek igaza is van, mert a háztartási bolt valóban keletre fekszik Sáriéktól.

A zsebkendő ezek után – mély sóhajtás kíséretében – visszakerül a dobozba, és Tutajos azt mondja:

– Hát ez így van, Bütyök...

Bütyök csak bólogat nagy fejével, mert nem tudja, hogy “ez” miért van így, vagy miért van

úgy. Bütyök egyszerűbb és világosabb egyéniség. “Menyasszonya” van, s Katicát feleségül fogja venni.

Kész!

Tutajos azonban bonyolultabb lélek. Keresi a ködöt, a megoldhatatlan problémákat, s kellemesen szenved. És veszekedik Sárival, és kibékül... És ezek a kibékülések... Nem, ezt nem lehet leírni!

Megy a két gyerek valamelyik elhagyatott utcán, és karjuk összeér... és valamelyik árnyékos helyen percekig fogják egymás kezét. Ennyi az egész.

Sári ugyan realisabb lélek, s néha szeretné, ha Gyula “nyilatkozna”, de aztán ő is beleesik abba a leírhatatlan és soha vissza nem térő bódulatba, aminek Első Szerelem a neve!

Ezenkívül Sári határozottan féltékeny! Féltékeny a berekre, Matulára, Bütyökre, Tüskevárra és mindenre, aminek emlékeivel Gyula csordultig tele van. Sári arról szeretne beszélni, hogy hány szobás lakásuk lesz, és hogy mi a fizetése egy tudományos kutatónak, de Tutajos ezekkel a gyakorlati dolgokkal nem akarja Sárit “megsérteni”. Gyula vagy a “levegőben jár”, vagy jön Matula és Csikas, a vihar leírása különféle javított és bővített változatokkal, amelyeket a kislány már hússzor hallott.

– ... Kérlek, Sárókám (újabbán már tegeznek egymást, és Sáróból Sárókám lett), kérlek szépen, jön a három nyári lúd, jönnek... jönnek... elől a vezérgúnár; mondom magamban, ezt nem bántom, mert kemény a húsa, hanem a második! – Gyula ekkor megáll az utcán, felkapja a képzeletbeli puskát, gondosan megcélozza a képzeletbeli libát, miközben egy szatyros néni ijedten a szemben levő emeleti ablakra néz: mi lehet ott? – Durr! Ssss... puff! Mint a tők, úgy levágta a nehéz fegyver. Matula valósággal ugrált örömeiben...

Itt megint álljunk meg egy pillanatra, és vessünk egy szomorú pillantást Tutajosra, egy fejcsóváló pillantást, mint a jószívű bíró a visszaeső bűnösre.

Igen, Tutajost néha megint elkapta a fantázia, és – különösen Sári társaságában – egyre többször csúszott le a valóság trónusáról a felelőtlen handabanda-ingoványba, ahol csak a pillanatnak nyíltak furcsa és azonnal elhervadó virágai. Talán jobb lett volna, ha derék Gyulánk tudatosan hazudik, és utána rádöbben a szomorú valóságra, minthogy így megnyugtathatta önmagát, hogy az eset “körülbelül” így volt. És nem vette észre, hogy a tények színezése immáron hegyvé dagadt, amely egyszer csak megindul, és maga alá temeti a lelkes ifjút, akit megint a körülményeknek kell kipofozni a valóság tiszta országút ára.

Gyula – végeredményben – támasz nélkül állt testi fejlődésének ebben a zűrzavarában, és nem is gondolt arra, hogy idegállapotának szélsőségeit ezek a fellengzős elragadtatások mennyire kimélyítették.

Mert – ha még visszaemlékezünk a tüskevárbeli nyári kalandozásra – ennek a lényege az, hogy Tutajosunk valóban lőtt egy libát, és Matula valóban megdicsérte. Ez – valóság!

De! Tutajosunk nem a második libát akarta löni, nem tudta, hogy az első vén liba, s a második csak véletlenül repült bele a lövésbe, és Matula nem ugrált. A valóságtól való elrugaszkodást ez jellemzi a legjobban, mert utána kicsit elhallgatott, és enyhén szégyellte magát. Nem, Matula talán lakodalmán “ugrált” utoljára, de ez tánc volt, mámoros, tempós, régi tánc... És Tutajos lesütötte a szemét, ha arra gondolt, hogy öreg mesterét egy ugrabugráló bohóccá aljasította.

Este volt ekkor és köd; körülötte a város fáradt lármája, de Gyula úgy érezte: Matula kutató és megrovó szeme nézi minden sarokról, és nem szól semmit, csak néz, csak néz...

Szótlatlanul ment a kislány mellett. Karjuk már nem ért össze, és a fiúnak tele lett szomorúsággal a szíve, bár nem tudta, miért. Nem tudta, hogy Sári nagyon is valóság, s ha ő átmegy a valótlan ábrándok másik világába, hát elveszti Sárit is.

Valami középük ereszkedett.

A kislány csodálatos női ösztöne megérezte valamit, ami elidegenítette. Szórakozottan ténfergett Tutajosunk mellett, aki legszívesebben berúgta volna a kirakatokat, csak azt nem

tudta, miért, de azt világosan érezte, hogy Sárival “végzett”... “Mit gondol ez a taknyos?”

Rohant hazafelé, sarokba vágta könyveit, és “nem jól érzem magam” morgással azonnal lefeküdt.

Fogcsikorgató dühvel feküdt le, nem vacsorázott, csak dúlt-fült, és Piri mamát gorombán kiutasította orvosságaival együtt.

Amikor a szülők hazajöttek, már aludt, és a pótanya nem számolt be Tutajos gorombáskodásáról, csak annyit mondott, hogy Gyula lefeküdt, mert nem jól érezte magát.

“Majd kiheveri” – gondolták a szülők, akik úgy érezték, hogy a fiuknak “megadtak mindent”, és egy pillanatig sem jutott eszükbe, hogy a lakás, fűtés, világítási ennivaló és ruházat – bizony — nem minden.

Így aztán Gyulának másnap – a sarokba vágott könyvek bosszújaként – ádáz csatát kellett vívni a mágnességgel és Kengyelével, aki a matematikán kívül a fizikát is képviselte. Méghozzá idegesen és könyörtelenül képviselte, bár az osztály úgy tudta, hogy Ladó Kengyeléssel “jóban vart”...

– Mi van magával, Ladó?! – csattant fel Kengyelé. – Micsoda zagyvaság ez? Mondja meg, hogy nem készült, vagy hazudjon valamit, de ez nem felelet.

Ez már komoly megszegényítés volt, és a szorongás bizonytalan felhője ide-oda lengett az osztály felett.

– Nem jól éreztem magam tegnap. – dadogta Tutajos, de Kengyelé rá sem nézett. Fordított egy lapot az osztálykönyvben.

– Kalmár! Maga, remélem, jól érezte magát tegnap.

– Hát... ahogy vesszük... azaz...

Kengyelé szeme összeszűkült a haragtól, de mivel a fiú nagy zavarán azonnal észrevette, hogy ez a nyegle válasz teljesen öntudatlan volt, elmosolyodott.

– Maradjon – legyintett, és újra Tutajoshoz fordult. – Ez a felelet, Ladó, egy nyomorult kettes. Úgy látszik, maga egyre gyorsabban csúszik lefelé... Elmehet!

Tutajosunk helyére tántorgott, és lehajtotta fejét, hogy ne lehessen látni a szégyen dühös könnyeit.

Az osztály szorongott, mert megérezte valamit abból, hogy a tanárnő körül sincs minden rendben... de megérezte ezt Kengyel is, aki jelesen állta a futó viharok villámlását, sőt mosolygott, és békítően megsimogatta asszonyát.

– Remélem, kislány lesz... Tudod, szívem, annyit vesződtem a fiúkkal...

– Igen – tévovázott az asszony —, vigyáznom kell magamra. Úgy lekaptam ma is ezt a szegény Ladót... Hiszen megérdemelte, de most érzem, hogy eltúloztam a dolgot.

A legközelebbi szombaton aztán nagyon kedves volt a fiúkhöz, de amikor kiment, hogy uzsonnát készítsen, Kengyel azt mondta a fiúknak, hogy ő most nagyobb munkán dolgozik, s majd megtelefonálja, ha megint jöhetnek.

– De addig is szedjétek össze magatokat, mert nem minden jó, amit rólatok hallok!

Kengyel többes számban beszélt, de csak Tutajos lett vérvörös, s a szőnyeg mintáit szemlélte.

– Parancsoljatok magatoknak, az áldóját! – kiáltott rájuk vidáman. – Hiszen férfiak vagtok! Persze nem azért vagtok férfiak, hogy ököllel szerezzetek igazságot...

Ez már egyenesen Ladónak szólt, mert – ne kerüljessük a második szomorú tényre – Tutajosunk néha annyira elvesztette az idegeit, hogy a nézeteltérések az osztályban verekedéssé fajultak.

A harc váltakozó szerencsével folyt, de egyre inkább Gyula kárára tolódott el, hogy néha már Bütyöknek kellett beavatkoznia. Bütyök utálta az ilyen csetepatékat, és egyik alkalommal meg is mondta Gyulának, hogy rossz vége lesz a dolognak.

– Becsületesen gázolt az a nyomorult Fuszekli.

– Nem volt igazad...

- Mi?!
- Nem volt igazad, Tutajos!
- Azt mondtad, hogy mindig másként mondom el a vihart, meg mindent...
- Hát... tudod...

– Bütyök! – kiáltott fel Tutajos, és olyan gyilkos haraggal nézett legjobb barátjára, mint aki addig játszik a csapdával, amíg saját magát fogja meg.

- Ne kiabálj! Ez a valóság.

És ment a két fiú hazafelé, mint két viharvert hajó, amelyek nem segíthetnek egymáson, mert nem is látják egymást a köztük úszó jéghegytől.

A kapuban szó nélkül elváltak, és majdnem megfulladtak a békülés vágyának ki nem mondott szavaitól. Ezen a napon történt Bikfic felrúgása, de szerencsére a kibékülés is – minden vonalon. Bikfic csirkecombot kapott, ami a kis kutya megítélése szerint határozottan jó vásár volt, Bütyök pedig pontosan érkezett, megállt az ajtóban, és megnyalta szája szélét.

- Azért ellőttem...

Gyulát pedig elöntötte a szeretet óceánja.

- Ne haragudj, Bütyök!

- Nem is haragudtam.

– És tulajdonképpen megértelek... Nem ülnél le? Bütyök tehát leült, de sapkáját még kezében tartotta, mint akinek mondanivalója van.

- Olyan szép minden, Tutajoskám, és úgy elrontjuk...

- Mondhatod, hogy én rontom el...

– Nem... de valahogy elromlik... valami elromlott, csak azt tudnám, mi. Kengyelnek nem volt igaz a – egészen, és neked sem volt igazad – egészen. Aztán gondolj vissza: te azelőtt soha nem verekedtél, és mióta megjöttünk, már osztályfőnöki rovást is kaptál.

- Igazságtalanul... – mondta Tutajos.

- Szóval: kaptál. Tavaly nem kaptál...

- Sári is azt mondja: igazságtalanul.

- Sári szeret téged, és...

– Mit tudom én – mélézött Gyula, csak azért, hogy Bütyök bebizonyítsa az ellenkezőjét –, mit tudom én – sóhajtott –, mondani nem mondta...

- Ezt érezni kell. Nekem sem mondta Katica...

- Az más. Sára néha olyan furcsa...

Bütyök megforgatta sapkáját, mintha az előbbi gondolat fonálát kereste volna.

– ... De előzőleg osztályfőnöki intést kaptál... akkor is verekedésért. Szegény Bolhát annyira orron ütötted, hogy haza kellett küldeni, úgy vérzett.

- Ráugrott a lábamra.

– Véletlenül. Hátraugrott, s te álltál ott. Mindjárt megfordult, hogy bocsánatot kérjen, de csak annyit tudott mondani, hogy “bo...”, már ütöttél is. Ököllet. És azóta nem beszélsz Bolhával. Haragszol rá, mert betörted az orrát...

Tutajos fel s alá járt a szobában, és úgy érezte, valami nagylelkűséget tesz, amikor azt mondta:

- Ha akarod, bocsánatot kérek tőle.

- Az én kedvemért? Ha te nem érzed, hogy ezt kell tenned...

- Nem érzem!

- Akkor ne kérj bocsánatot!

De azért másnap Gyula odament a betört orrú ifjúhoz, zavart, de mégis vállveregető mosolygással.

- Haragszol még, Bolha?

– Nem haragszom. Marha vagy, hát marha vagy, de az orromat meg kell operálni, valami eltörött benne... és éjjel fulladoztam, mert nem tudok lélegezni.

Bolha azelőtt nem mert volna Gyulával így beszélni, de most a betört orrsövény mögül hidegen nézett Tutajosra.

– Máskor ne ugrálj, Bolha! – intette Gyula, és otthagya társát, de világosan érezte, hogy alulmaradt.

“Nyavalyás” – gondolta keserűen, ám nem gondolkozott tovább, ami kár volt, mert ha gondolatait továbbgombolyítja, egyszer csak felállt volna a kérdés, hogy miért lehetett ilyen fölényes gyenge kis társa. Mi őrizte meg egy újabb veréstől, mikor a nagy hírű Tutajost egyszerűen lemarházta? És mi nyugözte le a rétvjáró vadászt, mintha páncéllet volt köztük? Ha Gyula csak egy kicsit gondolkodik, magától ráébredt volna, hogy a kisfiú igaza állt közéjük és a valóság, amelyet nem lehet orron ütni...

De a bocsánatkérést – ami nem is volt az – nem mondta el Bütyöknek, mert megalázottnak érezte magát, mint ahogy az is volt.

Egy ideig nyugalom volt azután a két fiú életében. Többet ábrándoztak ugyan, mint valaha, de – ennek dacára – többet is tanultak, aminek eredménye nem is maradt el. Gyula egy izmos jelest fogott Éva néninél (aki ilyenkor “kedves Éva néni” lett, egyébként “Kengyelne”), és több minőségi jót más tárgyaktól.

Verekedés nem volt, Bolhát megoperálták, s a kis természetű ifjú úgy nyilatkozott, hogy orra úgy szelei, mint az új pipaszár, egyszóval jobb, mint volt...

– Én is szuszogok álomban – mondta Birkás Bandi, aki a közhasználatban “Kos” névre hallgatott, amit hatalmas orra is igazolt –, és ilyenkor rosszakat álmodom...

Bolha Tutajos felé intett.

– Kérd meg Ladót... az enyémet is ő hozta rendbe! Gyula hallotta ezt a párbeszédet, de úgy tett, mintha nem hallotta volna, mert elhatározták Bütyökkel, hogy nem avatkoznak az olyan beszélgetésbe, ami elfajulhat.

Tanultak és ábrándoztak. Bütyök néha levelet kapott, Tutajos pedig – hetenként kétszer-háromszor – “sétálni” ment, amit Piri mama nagyon helyeselt. Gyula – ha jó kedve volt – pórásra fogta Bikficut, aminek a kis kutya nagyon örült, és később már úgy kellett megszökni előle, mert Bikfics is szerelmes lett Sáriba. Ennek a szerelemnek azonban sokkal reálisabb alapja volt, mint Tutajosénak. Ennek a szerelemnek esetenként öt deka felvágott volt az alapja. Ha aztán Gyulának sikerült megszöknie Bikfics elől, a kutya a kapuban várta a ravasz ifjút, és megugatta.

– Kerestelek, Bikfics – magyarázta Tutajos –, de te mindig elcsavarogsz...

– Hazudsz... hauhauhazudsz! – ugrált Bikfics vidáman, mert boldog volt, hogy barátját látja, és boldog volt, mert sohasem hazudott.

Bikfics tehát felkísérte Gyulát az ajtóig, itt megállt, kérdően rezgettette farkát, és úgy nézett Tutajosra, mintha még várna “valamit”. Bikfics szerette Gyulát, de azért nem volt érzelmes lélek, s ennek a várakozásnak is szilárd alapja volt, mert Tutajos, Piri mama engedélyével vagy anélkül “körülnézett” az éléskamrában, hogy a kis kutya várakozásának megfeleljen.

Bikfics ezek után zsebre vágta, azaz lenyelte a fájdalomdíjat az elmaradt sétáért, még egy pillantást vetett a becsukódott ajtóra, aztán lefeküdt Varjú Béla nyugalmazott műszaki ellenőr lakása előtt a vastag szőnyegdarabkára, amely Bikfics hivatalba lépése óta ágy s egyben őrhelye lett.

Varjú bácsi eredetileg szerelő volt, és Bikfics két éve fogta magának a piacon. Varjú néni akkor még élt, de súlyos beteg “volt, s az öregember néha maga is főzött. Egy ilyen alkalommal egyszer csak azt vette észre, hogy a szatyor oldalán egy kis kutya követi.

A szatyorban hagyma volt meg krumpli, azért az öreg azt mondta:

– Nincs a szatyorban neked való, kis kutya, eredj haza!

Bikfics azonban nem ment. Úgy ballagott az öreg mellett, mint akinek elhatározása végleges. A trafik előtt megvárta, és amikor befordultak a házba, a kis kutya előreszaladt, s leült egy ajtó előtt, amelyen szépen cirkalmazott réztábla hirdette, hogy ott lakik Varjú Béla

ny. műszaki ellenőr. Az öregember ezen módfelett elcsodálkozott, mert nem tudta, hogy Bikfic alaposan megszaglásztta cipőjét, nadrágját, s ezt az embert az egyéni kipárolgása alapján a “jó emberek” osztályába sorolta. Béla bácsi lakását megtalálni már gyermekjáték volt, hiszen a lábtörlő, a küszöb ugyanezen illatokat őrizte.

Bikfic leült a küszöb előtt, s az öregember meghatódott.

– Hát ezt meg honnét tudod? De azért – tette hozzá – ereddj csak haza, mert én nem akarlak ellopni.

Bikficnek azonban nem voltak ilyen aggályai. Lefeküdt a lábtörlőre, és megmorogta, ha valaki arra ment, de egyúttal a farkát is csóválta, jelezve, hogy a morgást nem kell komolyan venni, ez csak olyan tájékozódás a lakók erkölceit illetően.

És Bikfic nem is csalódott ítéltében. Béla bácsi valóban jó ember volt, s a lakók közül csak Csalinga néni mondta, hogy “most aztán tele leszünk bolhával”; de Csalinga néninek szép férfihangja volt, Bikfic ezért farkcsóválva mutatkozott be, mire az idős nő azt mondta: “Amúgy nagyon szép kis kutya, és legalább az öreg Varjú nem lesz olyan egyedül.”

Ezek után Bikfic tulajdonába vette az első emeletet, s szilárdan tartja ma is, bár a folyosón való kutyatartás tilos. Bikfic azonban kivétel, és ha nagyon hideg van, Bikfic éjszakára bevonul a lakásba, de ha a kókuszszőnyeg tartósan megjelenik a Varjú-lakás ajtaja mellett, a lakók is tudomásul veszik, hogy megérkezett a tavasz.

Most még azonban tél van, igaz, enyhe, lucskos tél. A város füstös, ködös, nehéz párolgása napokra megül a házak között, a télikabát még nem jó, az őszi kabát már nem elég, ezért az embereknek vagy melegük van, vagy fáznak, s végül – megfáznak. Ilyenkor zsebkendőkben és patikákban nagy forgalom észlelhető.

De Bikfic még nem fázik. És, bár december van, a folyosón pihen le, száját nyalogatja, és talán Gyulára gondol, talán Varjú bácsira, akinek esti motoszkalása kihallatszik a lakásból.

Tutajos azonban nem gondol most Bikficre, mert ez az idő a magántervezgetés ideje. És ez a tervezgetés nem egészen ábrándozás. Eddig a holnapi leckével foglalkozott – ezt megígérte Sárinak –, és most a karácsonyi vakációra gondol, amelyet már annyiszor megbeszéltek Bütyökkel, hogy a felületes szemlélő szerint ez a téma már csak unalmas lehet. Ez – természetesen – óriási tévedés! A közös tervezgetés is más, az ilyen magányos elgondolkodás is más.

István bácsi meghívása végleges, de...

Ilyen “de” mindig van, és csodálatosan mindig újraszületik. Néha ugyan a “ha” szócska helyettesíti, ami egykutya. Ikertestvérek.

– István bácsihoz természetesen elmehettek a szünetben, ha... – mondta idősebb Ladó. Vagy: – Nem bánom, ha már karácsonykor sem leszel itthon, fiam, de... – mondta az anya. Abban azonban megegyeztek a szülők, hogy az elmenetelt bizonyos színvonalú tanulmányi előmenetelhez kötötték.

– Agyonhajszoljátok ezt a szegény gyereket – dohogott Piri mama –, hiszen úgyis már alig lézeng!

És ebben a pótanyának igaza is volt. A sok szobalevegő valóban nem tett jót Gyulának, de a “lézengésben” része volt a gyors növekedésnek és – Sárinak is, aki nyugtalan és emésztő lobogást vitt a fiú életébe.

Sári egyébként – újabban – már egészen a “családba tartozik”, mert közben megismerkedett Bütyökkel is. Éppen hazafelé ballagott a két fiú, mélyen elmerülve a kérdésben, hogy milyen ajándékot vigyenek Matulának, amikor Sári fordult eljűk a sarkon, teljes zavarba döntve Tutajost.

– Sárókám – rebtent meg Gyula –, nahát! – És Bütyökre mutatott: – Ez itt Bü... azaz Pondoray Béla, legjobb barátom.

Bütyök kezét fogott a kislánnyal, közben megnyalta a szája szélét...

És álltak, és a zavar nőttön-nőtt, míg Sári meg nem szólalt:

– Gyula nagyon szereti magát – nézett Bütyökre –, és én is arra megyek... így történt.
Amikor elváltak, egy darabig még szótlánul ment a két ifjú, végül Bütyök megállt, és ünnepélyesen kezet nyújtott, barátjának.

– Ez igen! – mondta, és nem szólt többet, de ebben minden benne volt.

Elismerés, csodálat, szóval: minden.

És aznap már nem is beszéltek Matuláról...

De másnap újra megjelent az öregember cserzett arca, és végül is úgy határoztak, hogy ebbe a nagy horderejű kérdésbe belevonják a család vezető tagjait is.

– Matulának? – nézett fel a családfő. – Persze, persze... nem lehet akármit...

– Bütyök is hozzájárul – ravaszkodott Tutajos, bölcsen számítva a szülők ellenkezésére, amiben nem is csalódott.

– Ne beszélj ostobaságokat! – hördült fel Ladó Gyula Ákos. – Hát elfogadnád szegény barátodtól? Fiam, szégyellem magam helyetted is...

– Ő ajánlotta fel...

– Ne bosszants! Majd gondolkodom...

És idősebb Ladó valóban gondolkodott is, mert rövid idő múlva megszólalt:

– Rádió! – mondta. – Majd körülnézek a szakmában.

– Matula inkább a berekben tartózkodik – szólalt meg Ladóné –, ott pedig nincs villany.

– Táskarádió – legyintett a családfő –, majd körülnézek... persze ha...

Ez megint az a “ha” volt, amit Gyula ebben az esetben teljesen igazságtalannak tartott. Mi köze Matulának az ő bizonyítványához?

– Ma is jelesre feleltem fizikából.

– Ezt örömmel hallom, de a végeredmény a fontos, és idő kell, amíg elfelejtik az osztályfőnöki megrovást.

Gyula csak lehajtott a fejét, és nem szólt, pedig már újra előntötte valami visszavágó ellenkezés. Nyelt tehát egyet – Matula érdekében –, s az anya szemrehányóan nézett férjére, aki nem felejtette el Gyula harcias, de oktan magaviseletét minden alkalommal a fiú orra alá dörgölni.

– Az én fiam... az Én fiam – mondta olyan hangsúllyal, mintha a Ladó-ösök, a “Gyulák”, szelíd mártírok lettek volna, nem pedig véres kezű csapatvezérek, akik olyan előítélet mentesen nyomták a dákost az ellenség hasába, mint a csósz a bicskát a görögdinnyébe.

– Az Én fiam, rovót hoz ma-ga-vi-seletből... szeretnék elsülyedni...

Gyula azonban nem akart elsülyedni, ezért rövidesen távozott helyet hagyva az utolsó szónak, ami – természetesen – Ladónét illeti.

– Most már eleget “szekálta” ezt a szegény fiút....

– Nézze, Terka...

– Mit néztek? Magából nagyon rossz pedagógus lett volna.

– Hát bámulom is őket! Én nem álltam volna meg, hogy egyet-kettőt alaposan el ne verjek.

– Akkor miért csodálkozik, ha a fia is verekedni akar? Gyula a folytatást nem várta meg, hanem mosolyogva és lábujjhegyen távozott az ajtó elől, ahol eddig hallgatózott.

“Egyiknek sincs igaza – gondolta –, de az »Öreg« igazán rendes fiú, hogy kitalálta ezt a rádiót.” Elvonult szobájába, hogy a rádiót is besorolja a Matula-féle listába. Matulának eddig egy kucsma és egy bicska volt előirányozva, amiről persze a szülők nem tudtak, mert ezt a kiadást a fiúk “magánpénztárukból” gondoltak, fedezni.

Bütyök a bőréből ugrik ki örömeiben – gondolta Gyula, de ez a jóslat csak félig vált be. Bütyök örült a rádiónak, de nem örült annak, hogy barátját lázasan és betegesen találta.

Piri mama erőszakos telefonálására hamarosan jelentkezett az orvos, akit a pótanya bizalmatlanul mustrált végig.

– Ilyen fiatal, és máris orvos?

– Hál’ istennek – mondta a doktor. – Hol a beteg?

- Tessék! – És Piri mama zsandárként ment a fiatal doktor után.
- Szervusz, öregem – parolázott Gyulával –, hány éves vagy?
- Tizenöt leszek.

– Jó hosszúra megnőttél, na, tedd be ezt a hőmérőt, és mutasd a tüdőd.

A doktor vidám fickónak látszott, mert úgy mondta ezt, mintha Gyulának csak be kellett volna nyúlni a hálóing alá, és elővenni a tüdejét, mint egy pénztárcát.

A vizsgálat azonban alapos volt.

– Mikor voltál beteg?

– Már régen – válaszolt Gyula helyett a pótanya, aki nem tudhatott a nyári tüdőgyulladásról. – Nem is tudom, mikor... Olyan ez a gyerek, mint a vas...

– Akkor lábom hordta el – pakolta össze a doktor gumicsöves hallgatószerszámát. – Az egyik mellhártyában van egy kis zörej, de oda se neki... Influenzád van, öregem – nézett Gyulára. – Írok orvosságot, kétfélét is, ezeket pontosan beszeded. Az ágyból nem mászkálsz ki. A lázad nem magas, két-három napig elég gyatrán leszel. Ma kedd, jövő hét keddjén – emberi számítás szerint – felkelhetsz, utána pár napot pihensz, aztán majd meglátjuk. A mamád? – nézett Piri mamára.

– Nem én vagyok, csak én nevelem...

– Annál jobb! Szóval nem veszélyes az eset, az idén elég tisztességes az influenza. Ha szükséges lenne – de nem lesz szükséges! –, tessék telefonálni. Közben persze beugrom, ha lehet, nagyon sok influenzás betegem van. Aztán majd valami tanácsot is adok a jövőre nézve. Sportolsz valamit?

– Vadászik a fiú – mondta büszkén a pótanya –, és horgászik!

– Igazán? – S az ifjú orvostudor táskájával a hóna alatt újra leült. – Mit fogtál már?

– Mindent.

– Nana!

– Hát pisztrángot, pért, márnát, kecségét még nem, de mást talán mindent. A legnagyobb harsám majdnem tizenhat kiló volt...

A doktor letette a táskáját, és újra megfogta a fiú pulzusát.

– Félrebeszélst? Tudod, én is értek valamit a horgászathoz, gyerekkorom óta egyetlen szenvedélyem... de hogy tizenhat kiló...

– Pontos mérlegelés szerint tizenöt kiló és negyven deka volt. Vágóhoroggal húztuk a csónakba.

A doktor órájára nézett.

– Mennem kell, sajnos, de holnap újra visszajövök. Okvetlen jövök, ezt meg kell beszélni – nyújtotta a kezét –, és tegezhetsz, ha akarsz. Kezét csókolom! – intett Piri mamának, és megrázta Gyula kezét. – Szervusz, Gyula, szóval jövök, és ezt megbeszéljük. Tizenhat kiló... – mondta még kifelé mehet, és meghúzta Bikfic fülét, aki – természetesen – ott leselkedett az ajtóban. Bikfic a fülhúzást nem is vette rossz néven, mert ennek az embernek is – túl mindenféle pocsek orvosságzagon – határozottan “jóember-szaga” volt.

Gyula az előbb még nagyon elesettnek érezte magát, de most a doktor távozása után erő és bizalom terjengett a szobában.

– Ilyen fiatal, és máris doktor — csóválta a fejét Piri mama, amikor visszajött a szobába.

– Napoleon harmincöt éves korában már császár volt — mondta Gyula, bár nem volt vitatkozó hangulatban.

– Császár... az más. A császároknak könnyű volt, de ki is mentek a divatból. Akkor én most meghozom az orvosságokat.

– Köszönöm szépen. Addig megpróbálok aludni. Olyan álmosforma vagyok...

Azt még hallotta, amikor a kulcs megfordult a külső ajtóban, de aztán távoli zúgásba estek a gondolatok, helyet adva a suttogó, puha álmok érkezésének. Tutajosunk hol repült, hol úszott mindenféle trópusi tájakon, ahol kegyetlen meleg volt. Csak azt nem értette, hogy Sári

hogy bírja ki a télikabátot... mert időnként Sári is megjelent télikabátban, és Gyulát homlokon csókolta, amitől a harcias ifjúnak még nagyobb melege lett.

Sári azután eltűnt, és Matula közelgett a Zala partján, ahol aszfaltos út vezetett. Jött tehát Matula, hóna alatt egy táskarádióval, ami éppen híreket mondott, hogy az idén mennyivel több szenet termeltek a bányászok, nem kell tehát félni, lesz szén elég, fűthet mindenki kedvére...

– Te jóisten! – vonaglott Tutajosunk álmában. – Hát nincs már úgymint elég meleg? Édes Bütyök, nyisd ki az ajtót! – Bütyök ki is nyitotta az ajtót, mert Matula már – teljesen indokolatlanul – eltűnt, és Bütyök kopogott az ajtón. Érkezésével kellemes hűvösség tódult a szobába.

(Tutajos ekkor rúgta le a takarót), csak az volt a furcsa, hogy Pondoray hadnagy úrnak egyik lábán gumicsizma volt, másik lábán semmi, és ezen a lábán hüvelykujja peckesen felállott.

– Betyár jég volt – szólalt meg Bütyök –, de Tüskevár meg van mentve! – És kardjára csapott.

Tutajos vacogni kezdett, de szerencsére megérkezett a pótanya, és betakarta a beteget.

– Köszönöm, hadnagy úr – mondta Tutajos, s erre felébredt.

Az orvosság azonban jót tett, és délután valóban megérkezett Bütyök, izgatottan és sietve.

– Éva néni megbízott, hogy látogassalak meg, mert nem tudtam megmondani, mi van veled.

– Influenza. A doktor nagy horgász. Összetegeződtünk. Bütyök bizonytalanul nézett barátjára, mert a konyhában Piri mama már elmondta, hogy Gyula őt hadnagy úrnak szólította.

– Persze – mondta Bütyök, és leült az ágy szélére –, persze... engem is tegez a mi doktorunk.

– Nem értesz? Ez a doktor, amikor meghallotta a harcsát...

– Milyen harcsát?

Tutajos ingerülten nézett barátjára.

– Hülye vagy, Bütyök? Az én harcsámat...

Bütyök maga elé nézett, és megnyalta a szája szélét, mint mindig, ha valami nagyobb izgalom fogta el, vagy valami fogas kérdés gyötörte. Gyula nem látszott annyira lázasnak, hogy félrebeszéljen, de a nyári harcsát ez a doktor semmiképp sem hallhatta... De barátját sem akarta ingerelni, azért azt mondta:

– Ja... persze...

– Először azt mondta, hogy nem tud eljönni, de amikor elmondtam a harcsámat...

Bütyök felsóhajtott:

– Most már értem... Ne haragudj!

– Na végre! Szóval nagy horgász a doktor, és azt mondta, hogy tegezhetem, ha akarom. Amikor elment, azt mondta: “Szervusz, Gyula” – én meg hogy: “Szervusz, Lajos bátyám”.

– Lajos a neve?

– Pintér Lajos...

Igen. Tutajosunk fantáziája ismét meglódult, amit – lázas állapotára való tekintettel – talán megbocsáthatunk. A doktor nevét ugyanis Piri mamától tudta meg, és a búcsúzásnál Tutajosunk hallgatott, mint az a bizonyos harcsa, és a “szervusz” csak egy néma kézszorításban jutott kifejezésre.

– Jó orvos lehet... – állapította meg Bütyök.

– Remek! A nyári tüdőgyulladást egyből megmondta, de letagadtam... akkor azt mondta: vasszervezetem van, mert lábon hordtam el.

– Hát ez igaz – mészáros Bütyök –, azaz nem igaz.

– Mi nem igaz? Azért, hogy most beteg vagyok, lehet még vasszervezetem...

– De hogy lábon vitted el...

– Az csak részletkérdés, de most nem erről van szó, egy levelet kellene elvinni Sárinak... ott vár szegény a sportbolt előtt, tudod... vár, és én nem leszek ott...

– Persze.

– Odaadod a levelet, és választ kérsz.

– Jó. Majd megírja valamelyik kapu alatt. Viszek ceruzát.

– Fenét! A választ megírja otthon, és holnap elmegy érte. Bütyök nagy feje lekonyult, és arra gondolt, hogy Tutajos betegsége hosszabb ideig is eltarthat, de a sűrű postaszolgálat miatti aggodalmait Sári eloszlatta, mert bár mélyen aggódott Gyuláért, jobbulást kívánt, sőt “csókoltatta”, választ csak három nap múlva ígért.

– Három nap múlva? – sóhajtott Tutajos, amikor barátja a küldetéséből visszaérkezett. – Három nap...

– De csókoltatott, Tutajos. Mit mondjon otthon, ha a barátnője is beteg, akihez menni szokott, amikor veled van? Sári erősködött, hogy meglátogatja, mire anyja kiabálni kezdett, hogy behurcolja a családba a bacilusokat, és akkor felpofozza... Képzeld!

– Micsoda nő! – sóhajtott Tutajos. – Meg volt ijedve a kislány?

– Nagyon. És csókoltat.

Gyula erre a gondolatra lehunyta a szemét, és elaludt. Bütyök még ült egy darabig, aztán óvatosan felkelt, és kisurrant a szobából.

A doktor azonban nem jött másnap, sőt harmadnap sem. Az influenza előntötte a várost. A füstös ködöt telekőhögtek az emberek, és a doktor – negyednapon – kimerültén ült le Gyula mellett a székbe.

– Északi szél kellene – dörmögött –, egy jó kis északi szél, hogy kiséperné ezt a döglött ködöt. – A doktor, amíg beszélt, a beteg pulzusát fogta. – Amúgy hogy érzed magad?

– Jobban.

– Két napig nagyon nyugtalan volt. Lázas – mondta Piri mama. – összevissza beszélt álmában.

– Előfordul. Van olyan ember, aki egészségesen is összevissza beszél... Dohányzói? – fordult Gyulához.

– Nem.

– Helyes. Ne is szokj rá! Annyi az egész, hogy nem kell elkezdni; sajnos én elkezdtem... És most beszélj arról a harminckilós harcsáról.

– Csak tizenhat volt.

És Tutajos elmondta a küzdelmet a harcsával. Nem is nagyon “színezte” az esetet, de közben előjött Csikas, Matula, a vihar, Bütyök, sőt – amikor a pótanya kiment – bevallotta a tüdőgyulladást is.

– ... de erről itthon nem tudnak.

– Okosan – bólintott a doktor. – Nem is fognak tudni, de jó, hogy megmondtad! Majd úgy irányítjuk a dolgot, hogy minél több friss levegőt szívj. Mikor vannak itthon a szüleid?

– Hat óra után... de nagyon kérem... kérlek, Lajos bátyám...

– Azt mondtam, hogy nem is fognak róla tudni. Megbízhatok bennem, elvégre barátok vagyunk... ugye?

– Igen.

A szülők hat óra utáni hazaérkezésében azonban tévedett Gyula, mert Ladóné már délben megérkezett. Megérkezett, és lefeküdt.

– Úgy érzem magam, hogy járni is alig tudok.

– Azzal kezdődik, mama – vigasztalta Tutajos –, el kell hívatni Lajost.

– Kit?

– Lajos, bátyámat! Kiváló orvos... Ránéz mamára, és megmond mindent. Ladóné nevetett, bár semmi kedve sem volt vidámkodni.

– Hát én nem szeretem, ha valaki “mindent” tud rólam, és pláne meg is mondja; de hát te akarod...

– Majd meglátja, mama! Kiváló horgász...

A kiváló horgász tehát újra megjelent, és hosszabban időzött Ladónénál. Sokkal hosszabban, mint betegsége megkívánta volna.

– ... Ez a helyzet asszonyom. Semmiféle ijedelemre ok nincs, de a fiú rendkívül gyorsan fejlődik, és mentői többet van a szabadban, annál jobb. És etetni, etetni... Ha majd felkelt, felírok valamit, amitől olyan éhes lesz, hogy megeszi a kapukulcsot és... Majd meg is röntgenezzük. Ha elmegy ez a ronda köd, és nem ül meg a füst az utcákban, lassan rá lehet szoktatni a nyitott ablaknál való alvásra. És amikor csak lehet — ki a városból. Úgy tudom, vakációra van hova menjen...

– Van, de az uram ezt mindig a bizonyítványhoz köti... A doktor felhúzta a vállát.

– Van egy középút is... de ez már a szülőkre tartozik.

A doktor ezek után még bekukkantott Gyulához, és ez a kukkantás másfél óráig tartott. Ez idő alatt megfogtak egy csomó állandóan növekvő halat, és a kukacokról és egyéb finomabbnál finomabb csalikról olyan csámcsogva beszéltek, mintha vasárnaponként azt tízóraiztak volna.

Közben megérkezett Bütyök is, aki elfogódottan hajtotta meg magát.

– Ez Bütyök... – intett fölényesen Gyula, de Bütyök ragaszkodott a formákhoz.

– Pondoray Béla – mondta elvörösödve.

– Pintér Lajos – hajolt meg a doktor is szertartásosan és komolyan, mire Gyula elvörösödött, és jóvátételként azt mondta:

– Engem pedig – magunk között – Tutajosnak hívnak...

– A barátod az én barátom is – bólintott a doktor –, és ha megengedi, majd én is Bütyöknek szólítom.

– Persze – nyalta meg ajkát Pondoray Béla –, persze.

Amikor pedig a doktor elment, zsebébe nyúlt.

– Levelet hoztam...

Tutajos felült, és hosszasan olvasta a levelet, ami nem egészen három sor volt:

Édes Gyulám!

Nagyon aggódok és mindig rád gondolok. De nem tudok most kijönni mer mindenki beteg és az iskolát és alighanem becsukják.

Csókoll Sári

Gyula Bütyökre nézett.

– Felolvasom...

És felolvasta. Gyulának első gondolata az volt, hogy odaadja a levelet barátjának elolvasni, hiszen nem volt Bütyök előtt titka, de aztán – tekintettel a tömeges helyesírási hibára – inkább felolvasta.

Bütyök csak sóhajtott, mert az elismerésre nem talált szavakat.

– Megmondtam, hogy ha nem tud lejönni, írhat a címemre is. Szombaton majd délután négyre odamegyek.

– Jaj, milyen okos vagy, Bütyök!

– De az iskolával nálunk is alighanem lesz valami. A diri most kelt fel, Dömötör tanár úr beteg, meg Vajkó is. Az osztályból kilencen hiányoztak, de közben is hazament három... csak a mama meg ne betegedjen!

Bütyök mamája nem is betegedett meg, sőt Gyuláé is felépült pár nap alatt, közben azonban komolyan tanácskozott férjével, és kissé “színesen” adta elő az orvos aggodalmait.

(Lehet, hogy ezt a tehetséget tőle örökölte Gyula.)

Ákos atya meghökkent.

Meghökkent, s azonnal expresszlevél ment Istvánnak, aki levelezését, hacsak lehetett, táviratilag intézte el.

“Sürgönyöztek, mikor érkeznek, István.”

A távirat feladása után a testes gazdász rágyújtott hatodszor elaludt szivarjára, aztán kiment a konyhába.

– Nancsi néni, a fiúk előbb jönnek. Járvány van Pesten:

– Itt is van...

– Jó, akkor megírom, hogy ne jöjjenek.

Nancsi néni azonnal csípőre tette kezét, ami nála a harcias hangulatot jelentette.

– Azt csak úgy mondtam, különben is elolvastam a sürgönyt...

– Akkor meg ne mérgesítsen, hogy “itt is van”! Mintha én nem tudnám! Csak a tehének nem kapták még meg! A traktoros leszállt a traktorról, és lefeküdt; a kocsisok leszálltak a bakról, és lefeküdtek; a magtárból elmentek a lányok... a disznók mellett két ember szerencsétlenkedik hat helyett. Megbolondulok már... Csak azt nem tudom, miért nem lettem én mérnök...

– Nehéz feje volt hozzá... emlékszem...

István gazda elvörösödött. Szintén csípőre tette a kezét, és megköszönte a torkát, de nem szólt semmit, mert motoszkálás hallatszott a konyha előtt, majd hosszadalmas lábtörlés, és bejött Matula.

– Jó reggelt! – mondta, aztán csizmájára nézett, mert Nancsi néni is oda nézett. – Amennyire lehetett, letörültem, de ha sár van, hát sár van.

– Ki halt meg? – kérdezte István gazda. – Csak mondja meg bátran. Ülve is elmondhatja.

Matula ezek után komótosan leült. “

– Hát jól is esik leülni. Nehéz a járás a berekben. Víz meg víz meg térdig érő sár az egész frekvencia, de nem halt meg senki, a sírásóval találkoztam a szövetkezetben, panaszkodott, hogy nem megy az ipar... nem is fizetett egy féldecit, pedig biztattam.

– Nancsi néni, kínálja meg a vendéget! A bacilusok nem szeretik a törkölyt...

– De a nádvágókkal baj van.

– Kezdi már! Nancsi néni, vigye vissza a törkölyt!

– Igyál, Gergő! – mérgeződött az öregasszony. Matula felhajtotta a pálinkát.

– Szóval így nem lesz a nádvágásból semmi. Mama már csak öten gyüttek. Azok is csak tityegnek-totyognak, legjobb lenne leállítani az egészszet, aztán faggyal újra elindítani...

– Maga nem beteg, Matula bácsi?

– Nem szoktam... meg aztán nem is járok a faluban, hát nem is kapom meg.

– Szárad az a kulipintyó?

– Kimeszeltem...

– Azt a vizes falat?...

Ezt Nancsi néni kérdezte, de csípőre tett kezét azonnal le is eresztette, mintegy beismerve, hogy ez a kérdés felesleges volt.

– Ha nyugdíjba mégy, Nancsi, nem lesz olyan száraz szobád.

– Én nem megyek nyugdíjba, itt halok meg a sparhelt előtt...

Matula jól megnézte a kőlapokat a tűzhely előtt, mintha azon tanakodna, hogy fekszik majd ott az öregasszony, és csak azután válaszolt:

– Az a te dolgod, de márna a szegény embernek is nyugdíj jár. Valamikor – ‘iszen te is tudod – nem járt. Egy kis nyöszörgő konvenciót az kapott, akit a tekintetes komornyik úr beajánlt az uraságnak, vagy akit a nagyságos szobalány kisasszonyok beajánltak a kegyelmes asszonynak... az kapott, a többi meg mehetett, ahol a part szakad... Mindezek azonban elmúltak már, és azt is tudhatnád, hogy ha én azt mondom, hogy kimeszeltem, akkor az a fal

olyan száraz volt, mint a puskapor.

– Jó a tűzhely?

– Ujjan huzatja van, hogy Nancsit kivinné a kéményen – mondta Matula, és kajánul István gazdára nézett, jelezve, hogy Nancsit a boszorkányok közé sorolja, akik – tudvalevőleg – a kéményen át közlekednek, meglovagolva a seprűnyelet. – Egyszóval: gyűhetnek a gyerekek...

– Köszönöm, Gergő bácsi, azért kérdeztem, mert talán korábban jönnek, mint gondoltuk. Az öcsém még fekszik, talán a másik is megkapja, Terka is fekszik... A sógor írt, hogy a gyerekek sokat kell a levegőn lenni... hát nem engedhetném valami vizes, dohos falak közé.

– Csak gyűjjenek bátran, száraz a fal, mint a törek, aztán levegő is van ölég...

– Már sürgönyöztem értük... Nancsi néni is olvasta... Nancsi néni ezen az áruláson végleg dühbe gurult, no meg a boszorkányokra való célzás tüskéjét is érezte még. Először is elvette Matula elől a pálinkásüveget, és karjára fektette, mint a csecsemőt, aztán pedig István felé fordult.

– Hát már az is baj, ha olyan cédulát megnézek, ami nyitva van? Olvastam én annál különbet is...

– A fenét!

– Bizony, akkor, amikor a Lili kisasszonnyal olyan nagyban voltak...

– Csak nem bontotta fel a leveleimet?

– Minek bontottam volna, 'iszen hatszor írta mindeniket! Egy elment... őt meg ott maradt a papírkosárban. Még jó, hogy én találtam meg... el is tettem mindet, mert – meg kell hagyni – szépen vannak írva.

A két férfi egymásra nézett, és Matula olyan mozdulatot tett kezével, amiből nem hiányzott bizonyos elismerés, a testes gazdászt meg rázta a nevetés.

– Mind magának adom, Nancsi néni... még a könyvet is, amiből kiírtam, de kínálja meg még egyszer Matulát; remélem, nem sokáig olvasgatta azt a cédulát.

– Eddig már meg is kaphatták, tudom én, hogy mi a sürgős...

S az öregasszonynak valóban igaza volt.

A táviratot ebben a percben vette át Piri mama, s bevitte Ladónénak, aki lázas volt még, s ehhez mért idegességgel zörgött a papírral.

– Igen – mondta –, gondolom, hogy István... Istvánra lehet számítani, bár nem tudom, mit ijesztget a távirattal. Mindig félek a sürgönytől, és közönséges levél is megtette volna, nem olyan sürgős... Piroskám, a gyerekek ne szólj róla. Ahogy belebolondult a berekbe, nem lehetne ágyban tartani.

– Láztalan már... Majd a doktor megmondja, felkelhet-e, de a sürgönyről nem szólok.

És – kivételesen – nem is szólt, de Tutajosunk mégis megfigyelt bizonyos jeleket, amelyek szokatlanok voltak.

Piri mama ingeket nézegetett, és harisnyákat vizsgált. Később kismosást tartott, majd kivitte a bakancsokat, mondván, hogy be kell azokat zsírozni, mert nagyon kiszárad a bőrük.

– Tedd be a hőmérőt, Gyula, lehet, hogy reggel óta emelkedett!

Gyula betette a hőmérőt, és – unatkozott. Sári levelét nem vehette elő, hogy századszor elolvassa, és meg is szagolja, mert a levél a dobozban tartózkodott, a nevezetes zsebkendő alatt, s átvette annak "keleti" illatát. Tutajosunk tehát unatkozott, bár kormányozhatatlan képzelete néha meglódult és hol a berekben kötött ki, hol az iskolában.

Hiányzott a megszokott mozgalmasság, a lárma, sőt odáig vetemedett, hogy elővette a fizikakönyvet... ami kissé kijózanította.

Piri mama jelentette is a valóságos anyának, hogy:

– A fizikakönyvet bújja... láza most nincs. De ez a doktor igazán jöhetne, hogy mondana már valamit.

– Van elég dolga.

– Azért jöhetne...

Gyula ezekről a megbeszélésekről nem tudott. Nézte a fizikakönyvet, amelynek betűi összevissza lődörögtek, majd összeálltak, s azt mondták: “Csókoll Sári...” Mivel pedig ennél többet nem mondhattak, Tutajos becsukta a könyvet, egy pillantást vetett a ködös ablakra, és elaludt.

Igen, az ablakon nem volt mit nézni: nem is lehetett, mert az utca túlsó oldalára sem lehetett ellátni, és csak egy-egy kocsitompá dübörgése és távoli morajlás jelezte, hogy odakünt azért él a város.

Gyula – mellén a könyvvel – szépen aludt a gyógyulás erősítő álomtalanságában, de még ébren sem gondolhatott volna arra, hogy ezekben az órákban nagyon fontos események történtek az iskolában.

Az osztály amúgy is szokatlanul csendes volt, hiszen negyede hiányzott már, és a csengő is olyan bánatos ciripeléssel jelentette be az első órát, mint a nyár végén a tücsök, ha hegedűjének húrjai megereszkedtek a nyálkás őszi reménytelenségtől.

Egy-egy tüszentés is hallatszott, végül valaki megszólalt:

– Dub... muszáj a nyakamba prüsszkölnöd?

– Deb akartab...

– Akartad, nem akartad – mondta Jogász –, egész zuhatag bacilust prüsszentettél a nyakamba. Nincs zsebkendő?

– Dehogycsics, de bár deb használható...

– Pszt – mondta valaki –, a diri... az jelent valamit...

Az osztály földszinten volt, az igazgató ment el az ablakok alatt, ott, ahol Kengyelnek kellett volna jönnie.

Az igazgató vállán télikabát, s amikor az osztály felállt, azzal kezdte, hogy elővette zsebkendőjét, és hatalmasan kifújta az orrát.

– A tanárnők beteg... egyelőre készüljete a következő órára. Elvárom, hogy az osztály személy szerint is tisztességesen viselje magát. Janda, téged teszek felelőssé, amíg a helyettes bejön.

Dubovánszky erre akkorát tüszentett, hogy Jogász elkapta a fejét.

– Dubovánszky fiam, nincs lázad?

– Deb tudob, igazgató úr...

– Ha rosszul érzed magad, jobb, ha hazamégy...

Az igazgató kiment, Janda pedig kiült a katedrara. Kicsit elpirult az előkelő helytől, úgy érezte, valamit mondani kell, de Ávas Elemér megelőzte.

– Janda úr – állt fel Jogász –, Janda úr, legyen szíves Dubovánszkyt eltávolítani a helyiségből.

Dubovánszky lomhán csomagolt.

– Begyeg bár, ha annyira terhedre vagyok...

– Én csak azt akartam mondani... – szólalt meg végre Janda.

– Nem érdekes – intette le Csillik.

– Úgy van – helyeselt Jogász –, Csillik barátom azt akarta mondani, hogy Bolha álljon ki őrszemnek, mert röpgyűlést tartunk. Igaz?

– Hát ilyesmit.

– Nem bánom – engedett Janda a közóhajnak –, de ordítás kizárva.

– Janda észhez tért – állapította meg Jogász. – Ilyenkor egész normálisnak látszik...

– ... látszik... – ismételte meg egy visszhang. Ekkor Bolha integetett az ajtóból.

– Pszt... pszt... a diri most megy kifelé... Vajkó van vele... Most beszél. Kocsis bácsival... Kimennek a kapun...

– Ott hagytuk abba... – állt fel újra Jogász.

– ... hogy Janda normális – mondta Wallenberg, amire Janda elvörösödve ugrott fel.

– Hát ide hallgassatok!
– Halljuk Jandát!
– Meg akartok valamit beszélni, ami rendben is van, de csak lötyögtök összevissza, mint egy majomcsorda...
– Kikérjük magunknak!
– Kérd ki, de fogd be a szád, mert közben az idő elmegy, és nem tudunk megbeszélni semmit!
– Jandának igaza van – mondta Bütyök –, egyszerre csak egy beszéljen, és arról beszéljen, hogy becsukják az iskolát, vagy nem csukják be...
– Ez az! – állt fel újra Jogász, és megigazította nyakkendőjét. – Értésülesem szerint...
Akkor Bolha elugrott az ajtóból, és helyére futott.
– Kocsis bácsi... szenespitlivel!
– Legyünk csöndben, talán mond valamit...
Az osztály elcsendesedett, Janda hivatalos komolysággal ült a katedrán, s az öreg pedellus szinte megdöbbsent a komolyság és a rend eme soha nem látott fokán.
A kályha előtt letette a szenesvödröt, és megrökönyödve, szinte tisztelettel nézett az osztály maradékára.
– Sok a beteg, úgy látom... A feleségem is...
– Hogy van Ilonka néni? – kérdezte Janda mély részvétellel.
– Köszönöm, egyformán.
– Jobbulást kívánunk neki!
– Köszönöm – nyitotta fel a pedellus a kályhaajtót, melyből tűz, láng és főleg vastag füst löködött ki, és nehéz szénzag terjengett a levegőben.
– Még csak ez hiányzott – dörmögött az öreg –, nincs cújja... De úgy hallom, a kályhákat is megcsinálják... Lesz most rá idő... meg a kéményeket is...
– Az ajtót majd hagyja nyitva, Kocsis bácsi.
– Megfázunk... úgyis lázas vagyok – mondta valaki.
– Akkor eredj haza...
Kocsis bácsi erre letette a szenespitlit, és komolyan nézett az osztályra. Így nézhetett Mózes a zsidókra a tízparancsolat kihirdetése előtt, a nép pedig úgy viszonzozhatta ezt a pillantást, mint ahogy az osztály most Kocsis Lajosra nézett.
– Szóval az iskolát... – És kezével olyan mozdulatot tett, mint amikor a kulcsot megfordítják a zárban. – Az igazgató úr azért ment a minisztériumba... de ezt nem is mondtam, ugye? – És kiment, az osztály pedig mintha valami kellemes és langyos jótét ülőfürdőjébe merült volna.
Janda felemelte a kezét.
– Jogász, kérlek, ne akarj éljenezni, mert elárulod Lajos bácsit!
– Janda – suttogott Avas Elemér –, becs’ szavamra, sok eszed van, mert valóban azt akartam. Ordítani tudnék...
– Hát ne ordíts, Jogász, mert laposra verlek – fenyegette meg öklével Csillik az ordítani vágyó ifjút –, és Bolha helyett álljon ki valaki más!

Ezek a nevezetes események történtek, amíg Tutajos aludt, és talán estig is aludt volna, ha közben lelkendezve meg nem érkezik Bütyök a nagy hírekkel és nyomában Bikficcél.

Bikfic nem volt bejáratos a lakásba, még Varjú bácsihoz is csak télen, de ez alkalommal annyira ragaszkodott Bütyökhöz, hogy Piri mama is engedett Bikfic beteglátogató igyekezetének.

Tutajos álmosan pislogott, és az órára nézett.

– Tutajoskám... óriási!

– Mi?!

– Szabadság! Becsukták az iskolát karácsonyig, és még utána is, január 6-ig. Egyelőre... Óriási. Mit szólsz hozzá?

Tutajos olyan virgonc lett az ágyban, mintha egy áramfejlesztő kezdett volna működni matracáiban, átadva minden energiát a hosszúra nőtt ifjúnak.

– Bütyök! – És úgy megszorította Bikfic fülét, hogy a kis kutya vonítani kezdett.

– Ujujuj, uhuuu!

– Bocsáss meg, Bikfic, és ne mássz fel az ágyra, mert Piri mama agyonver bennünket, és téged még ki is dob. Ül le, Bütyök, mert ha állsz, nekem is azonnal fel kell kelnem... Hát mondd el!

És Bütyök elmesélte a csodálatos délelőttöt.

– ... aztán Éva néninek táviratoztunk. Mindenki adott bele 30 fillért. Janda fogalmazta meg: “Jobbulást kíván a 8. osztály...” Majdnem összeverekedtek Jogással, mert Jogász úgy akarta, hogy “kézcsókkal a 8. osztály” – de leszavastuk. És most itt vagyok.

– Megmondtad Piri mamának?

– Na hallod... még Bikficnek is! Lehet, hogy nem is lesz konferencia. Ez még nem biztos, de lehet, hogy csak karácsony után lesz.

Amikor Bütyök a kis kutya nevét mondta, Bikfic a fiú térdére támasztotta állat.

– Ugye, megmondtam, Bikfic? – simogatta meg Bütyök; — Ha jó leszel, téged is elviszünk...

Gyula ezen elgondolkodott.

– Te Bütyök, ez igazán szép lenne! Szegény Bikfic is kiszabadulna egy kicsit...

– Odaadná Varjú bácsi?... Aztán nem tudom, utazhatna-e velünk... És Csikasz megtűrné-e...

– Varjú bácsit megkérnénk, miért ne adná oda egy-két hétre? És a vasutat is megkérdezzük. Csikasszal pedig biztosan megbarátkoznának, “mert Csikasz szuka, Bikfic pedig legény... ugye, Bikfic?”

A kis kutya újra felágaskodott a takaróra, és fejét Gyula kezére fektette.

– És Matula? – kérdezte.

– Matulához oroszlánt is vihetünk, ha rendesen viseli magát De az utazáshoz – úgy tudom – szájkosarat kell venni Bikficnek...

– Újabb kiadás – sóhajtott Bütyök –, ha mindent megveszünk, nem marad egy vasunk sem... Aztán én is akarok valamit venni, tudod...

– Persze, Bütyök!

– Egy szép kendőt gondoltam, meg egy kis kölnit...

– Persze! A kucsmát elhagyhatjuk, mert most már biztos, hogy apám szerez táskarádiót az öregnek...

– Akkor futja! Nem is hittem volna, egy ilyen nyavalyás kucsma majd háromszáz forint...

A fiúk kicsit elhallgattak, helyet adva az elfutó gondolatoknak, s Bikfic felhasználta ezt a csendet arra, hogy egészen felmásszon Gyula mellé. A kis kutya talán megérezte valamit az épülő öröm szárnyalásából, és szíve teljes odaadásával vonzotta Tutajoshoz, nem is beszélve a puha takaró vonzásáról.

– Dobd már le azt a kutyát! – mérgelődött Bütyök. – Dobd már le! Bejön Piri mama, és kész a balhé! Gyere ide, Bikfic!

Ez az aggály azonban egyelőre feleslegesnek látszott.

A két anya nyakig esett a távirat és Bütyök hírének hullámvászába. Az iskola bezárását helyeselték, de a fiúk elutazását már alaposan meg kellett beszélni.

– Ül már le, Piroska – mondta Ladóné –, idegesít, ha állsz.

– Annyi dolgom van – mondta Piri mama –, rendesen akarom elereszteni a gyereket.?

– Van időd még, egyelőre semmiképpen nem mehet.

– Várjuk meg, mit mond a doktor.

– Persze hogy megvárjuk, de azt hiszem, az anyának is vannak jogai...

Az anya lázas volt még, s ehhez mérten – ideges. Piri mama nem volt lázas, és csak úgy általában volt ideges, és egyszerre megsértődött.

– Én nem vitatom a jogaidat, Terka... hiszen... én végeredményben nem számítok...

– Nem rólad van szó. A doktorról beszéltünk...

– Jó, jó... az ilyesmit megérti az ember. Szóval én nem viselem gondját a gyerekeknek. Én csak úgy elküldeném egy szál gatyában a vakvilágba, hogy pusztuljon el... Hát csak add ki a parancsot, hogy mit csináljak... te parancsolsz... – És Piri mama felállt, és megtörülte szemét.

– Piri – kapott a fejéhez Ladóné –, Piroska, megörjítesz! Majd széthasad a fejem... és még te is gyötörsz! – És Ladóné is elővette a zsebkendőt.

Erre Piri mama eltette a zsebkendőt.

– Igazán, Terka, én azt nem úgy értettem... édes Terkám... – És kezét a beteg fejére tette, amely ezek után nem akart széthasadni.

– Milyen, jó hűvös a kezed, többet ér, mint a kombinált por... hagyd még rajta, Pirikém!

A szobában a békesség szellemei szálltak.

– ... Aztán – mondta Ladóné, és megfogta a jótékony kezét –, aztán ebben is igazad van. Végeredményben a doktor illetékes megmondani, hogy mi a teendő.

– A doktor fiatal ember... jó, hogy mondd, most mindenesetre be tetetem Gyulával a hőmérőt, és megnézem, hogy a jó hírekre nem ugrott-e ki az ágyból... Mindjárt jövök...

Nem, Gyula nem ugrott ki az ágyból, de Bikfic sem hallgatott Bütyökre, és Piri mama úgy találta őket álmodozó csendben Bikficcel az ágyban, Tutajos hóna alatt.

– A kutya! – sivalkodott a pótanya. – Ennyi eszed van, Gyula?! Nem látja, Béla?! Igazán, Béla, ezt nem vártam volna...

A fiúk mintha a tervezető álmok ragyogó felhőjéből hideg lavórba estek volna. Szóhoz sem tudtak jutni, csak Bikfic ismerte fel a helyzetet; egyetlen ugrással a szék alatt termett, és morgott.

– Megfertőz ez a mocskos állat, ez a... és még morog is... Mars ki, mars ki!

Bütyök zavartan felállt.

– Megyek én is...

– Azt nem magának mondtam, Béla – csendesedett el a pótanya –, de tudja, hogy a kutya... Tedd be a hőmérőt, Gyuluskám!

Tutajos azonban szintén sértődős hangulatba esett, és oda se hallgatott.

– Szervusz, Béluskám – mondta –, igazad van, én sem maradnék a helyedben! Tisztességes helyen a kutyával sem bánnak így...

– Mi... Gyula... miii? Hát ezt érdelem én... hogy féltelek... mikor én Bélát úgy szeretem... eezt? – Piri mama újból előrántotta a zsebkendőt, és sírva távozott az egyetlen úton, amelyen Bütyök is elmehetett volna.

Bütyök megnyalta a szája szélét.

– Mondtam ugye, most aztán hogy menjek ki? Tutajos, nem kellett volna! Elrontod az egész “ügyet”...

Ezt már Gyula is érezte, és Piri mama sírása őt is meghatotta.

Csak Bikfic hallgatott a szék alatt, és Gyula hangjára megveregette farkával a padlót.

– Fene essék beléd, Bikfic! – válaszolt Tutajos a morzejelekre. – Béluskám, menj ki Piri mamához, hogy be akarom venni az orvosságot...

– Tutajos, én nem megyek – tiltakozott a nagy fejű ifjú – most ott sír.

– Menj csak ki nyugodtan.

Piri mama ott ült egy konyhaszéken, és könnyezett.

– Hát elmegy, Béla?

– Dehogyan megyek! Még sok minden jutott eszembe, amit meg kell beszélni! És Gyula kéri az orvosságot.

Piri mama könnyei azonnal felszáradtak. Kivette az orvosságot az ablakból, s amikor Gyula lenyelte a folyadékot, a hőmérőt kereste.

– Már betettem – mondta Gyula, mire Bikfic is érkezettnek látta az időt, vagy talán megérezte a harag hullámainak elcsitulását – és kidugta fejét a szék alól.

– Ott maradsz, Bikfic! – rivallt rá Gyula, mire a kis kutya azonnal eltűnt a homályban.

– Hiszen én nem bánom, ha a szobában van...

– Nevelni kell, Piri mama! Észre sem vettem, hogy felmászott az ágyra... de hát annyira szeret.

Nem lehet tudni, hogy ez az érzelmes diskurzus hova fejlődött volna, de csengettek, amire Piri mama távozott, és hamarosan egy fiatalembert vezetett be.

– Téged keresnek – nézett Gyulára –, valami csomag...

– Rádió – és a fiatalember a bemutatkozás után kibontotta a csomagot –, mindjárt be is mutatom a kezelését. Egyszerű és nagyszerű kis masina. Százával megy külföldre is. Tessék... ennyi az egész. – És a szobában lágyan omlott szét valami meleg muzsikaszó.

Bütyök megnyalta a szája szélét. A többiek a kis dobozra néztek és, mosolyogtak, mintha az emberi tudás szárnyalása simogatta volna meg a szívüket. A mosolygásból azonban kicsattant a nevetés, mert Bikfic is megszólalt a szék alatt, és illedelmesen bár, de vonítani kezdett.

– Gyere elő, Bikfic, nem bánt!

Bikfic tehát előmászott. Először megszaglásztta a rádiós nadrágját. Ezen ismeretség után a kis táskára nézett, és morogni kezdett.

– Nem szeretem ezt az izét... és ha vonít, én is vonítok. A rádiós elhallgattatta a készüléket, s a kutya orra alá tartotta.

– Szagold meg, nincsen ebben semmi rossz! Bikfic az orrát húzogatta, de amikor a táska újra megszólalt, az ajtóhoz ment, és visszanézett.

– Ereszd ki, Bütyök!

– Majd megszokja – mondta a rádiós –, tessék az átvételi elismervényt aláírni.

A rádiós után Piri mama is elment, Ladónénak elújságotni a rádiót, és Bütyök csavargatására egy nagyon erős állomás jelentkezett.

– Halkabban – emelte fel kezét Tutajos –, a mama beteg...

Tutajos ezt csak úgy mondta, mert nem akarta hosszasan magyarázni, hogy náluk a nagy rádió is mindig halkán szól. Ezt Ladó Gyula Ákos szigorúan megkövetelte, mert azt tartotta, hogy a hangos rádiózás durva betörés mások lakásába és életébe. Senkinek sincs joga tenyészállatvásári bömböléssel teleordítani más emberek magányát, munkáját, örömét vagy szomorúságát – mondta. “Egy ilyen nagy házban mindig van beteg, mindig van szomorú ember, és mindig van, aki itthon dolgozik. Kinek van joga a szomszédját kiűzni a lakásából, és a dolgozót megörjíteni, és a rádiójával szétverni gondolatait? Kinek van joga bejönni a lakásomba, akit én nem akarok beereszteni? Ha valaki a kályha csövét átvezetné a falon, és a füstöt átvezetné hozzám, súlyosan megbüntetnék, mert ez egészségrontás. Hát ha a rádió idegrongáló, munkazavaró, beteg embertársak nyugalmát és gyógyulását akadályozó lármája átjön a lakásomba, az nem egészségrontás? Nincs úgymint elég lármában részünk? Mikor döbbennek végre rá az emberek, hogy az ő lakásuk és életük nem terjedhet az én lakásomba, mert ehhez nincs joguk? Sem esti tíz óra előtt, sem utána. Százezrek remélik, hogy az utcai csendrelelet után sorra kerül a lakások csendrelelete is, mert a hanggal nemcsak falakat lehet ledönteni, de biztosan fel lehet örölni az idegeket is. Rádiózzon mindenki magának, és ne kalandozzon vidám muzsikával más lakásában, ahol talán egy fájdalomtól amúgy is félőruült anya hajol haldokló gyermeke fölé... Szóval – fejezte be idősebb Ladó a családnak szóló parancsot – ehhez tartsátok magatokat addig is, amíg az orvosok össze nem fognak a

hatósággal a rádiók megfékezésében, aminek már nagyon itt az ideje.”

– Halkabban – mondta újra Tutajos Bütyöknek –, még halkabban! – Tudod, a papa sem szereti... és ebben az egyben még goromba is tud lenni. Bütyök újra az előbbi zenét fogta meg, s az álmodozó csend újra előbújta a sarokból, és megült a szobában, mint a szelíd fény mögött a puha árnyék.

– Matula boldog lesz veled – mondta később Bütyök –, meghallgathatja az időjárás-jelentést is, meg hogy hány óra...

– Lehet, hogy meghallgatja – válaszolt Gyula –, de – ha emlékszel – Matulát az órák nem érdeklik, az időjárást meg a harkály mondja meg neki, meg a legyek meg a virágok... meg a nap és a szél és a felhők... Igaz, hogy nem jósol előre, de egy napon belül biztos lehetsz benne.

– Jó lenne már ott lenni! – mondta Bütyök, és mindketten az ablakra néztek, mintha túl rajta valahol a téli Tüskevárat lehetne látni, ami nem is vár, csak egy börtönyük, és az időtlen vén fákat, ahol most varjú károg, és az odvak vakon várják a nappalokat s az éjszakákat.

És ezen a napon megfordult végre a szél. A kémények füstje elnyúlt dél felé, az utcák síkosak lettek, az emberek fürgébbek, a kiáltások élesebbek, s a köd kilódult a mezőkre, ahol több helye is volt. Az északi szél azonban itt sem hagyott békét neki. Felhajszolta a magas szürkeségbe, lecsapta az erdők sűrűjébe, széttépte, aztán felgöngyölítette, megszitálta, és földhöz verte, ahol aztán dér lett belőle.

A látóhatár feltisztult és szétnyúlt, mint a rétestésza, és csak most látszott meg, hogy a köd süket lepedője alatt emberek voltak és fák, utak, szekerek, autók és madarak, de a mozgás egyszerre meggyorsult, mert eddig úgy tapogatta mindenki a köd homályos falát, mint a vak a hajnalt.

Az autók vidáman ugrottak neki a messzeségnek, a szekerek zörgésének formája lett, a gyalogosok begombolták a kabátot, a fák sziszegve fésülték a szelet, s a madarak is szárnyra kaptak, mert a köd titokzatosságában mindig ott lapult a félelem.

Hogy aztán a szelet mi hajtotta, azt nem lehetett pontosan tudni. Lehet, hogy önmagát kergette, lehet, hogy az észak lehelete volt, ami éppen most cserélődött a délivel, mindenesetre jött, jött, végtelenül, s mintha belelovalta volna magát valami őrző hajszával, ami egyúttal a hideget is jelentette.

– Kutya szél – mondták az emberek, akik a szelet általában szidni szokták –, betyár szél... még csak ez hiányzott!

Az emberek általában szidni szokták a szelet, amiben — természetesen — nincs igazuk. Nem, azt nem lehet mondani, hogy a szél kellemes, de hasznos, sőt nélkülözhetetlen.

Mert ki szárítaná meg tavaszi vetések alá a földet, ki szárítaná meg az elázott kévét, a renden a szénát, a vadak szőrét, a madarak tollat, az utak sarát? Ki tisztítaná meg a levegőt, ki tördelné le az elszáradt ágakat, ki végezné el a füvek és fák végtelen országának magvetését? Ki frissítené fel a poshadt vizeket, ami nélkül a halak és egyebek elpusztulnának, ki hajtana a szélmalomokat, szélkerekeket, vitorlásokat? Ki hozná a felhőket, és ki seperné ki a füstöt és kormot a városokból s az emberek tüdejéből?

– Kutya szél – mondják mégis az emberek, csak a bacilusok nem mondanak semmit, hanem egyszerűen elpusztulnak, vagy kivándorolnak valahová, hogy a párás levegő és köd összefüggő testén alkalomadtán újra visszavándoroljanak kórháztöltőgető szakmunkájukra.

Erre azonban most semmi kilátás nincs, mert a széllal együtt jött a fagy is, és ennek kietlen ridegségében a fertőzésnek semmi lehetősége nincs.

Az emberek azért csak szidták a szelet, ámbar fellelegeztek, és tervezgetni kezdtek... és a betegek felültek, és egyszerre sürgősen gyógyulni akartak. Ez az akarat pedig maga a gyógyulás.

Voltak azonban elszórt kivételek, akik hálásan gondoltak a szélre, s ezek közé tartozott Pintér Lajos doktor is, aki felgyűrt gallérral és világítóan piros orral érkezett ugyan, de

vidáman, mint a cinege. Ez azonban csak olyan szólásmondás, mert ilyen időben ez a kis madár egyáltalában nem jókedvűből ugrál. – A doktor azonban nem ugrált, hanem leült.

– Kicsit felmelegszenek – mondta –, mert ha most hozzád nyúlnék, visítanál. Jó kis északi, szél van, a kezem, mint a jég. Ha ez a fagyos, tiszta idő megmarad, pár nap alatt fele betegem sem lesz. Tudod, Tutajos, őszintén megvallom neked: én az egészséges embert szeretem, és teljesen igazat adok a japánoknak, akik arra az időre adnak fizetést orvosuknak, amikor – egészségesek. Amíg beteg van a házban, az orvos nem kap fizetést. Képzeld el azt az igyekezetet, amit a japán kollégák kifejtenek, hogy a beteg meggyógyuljon... Ez persze a kórházakra nem vonatkozik. Na, mutasd magad!

– Apa vett Matulának táskarádiót...

– Most hallgass, Tutajos, lélegezzél mélyeket! Úgy. Lázad?

– Nincs. Reggel sem volt.

– Ha este sem lesz, még csak hőemelkedésed sem, akkor holnap reggel felkelhetsz...

– És?

– Nincs “és”! Nem vagyok jó, de ezen a héten még nem mehetsz ki. A szobát napjában többször is kiszellőztetheted, és reggel ágyban maradhatsz, ameddig akarsz. Most pedig bemegyek a mamádhoz.

– Lajos bátyám, a kutya fertőz?

– Ne csókolózz vele, és ha fogdostad, mosd meg utána a kezed. És fürdesd meg időnként. Erről a kis korcsról van szó, aki itt az ajtó előtt ögyeleg?

– Korcs?

– Az apja valószínűleg foxi, az anyja meg talán puli... de intelligens kis ebnek látszik...

– El akarjuk vinni szabadságra... Szólhatna, Lajos bátyám, hogy bejöhessen a lakásba, meg a fürdetés ügyében is...

– Hát nem a tietek a kutya?

– Varjú bácsié. De azt is mondhatnánk, hogy az első emeleté.

– Jó. Majd megpróbálom. Aztán visszajövök.

A Bikfic körüli kívánságok elintézése azonban nem is volt olyan egyszerű. Közben ugyanis megérkezett a pótanya, s a két anya kereken elzárkózott, a doktor óvatos puhatolózásától. Miután Ladónét megvizsgálta, örömét fejezte ki javuló állapotát illetően, hozzátette még:

– Remek szív... tiszta tüdő! – Ez a megállapítás büszkeséggel töltötte el a két hölgyet, s alapot teremtett a jó hangulatnak.

– Gyula, úgy látom, holnap felkelhet, de ezen a héten még ne menjen ki... A szobát szellőztesse, egészséges, friss levegő van odakint, és foglalja el magát valamivel. Egy kis kutyát láttam odakinn. Kedves, okos kis ebnek látszik. Ha tiszta, bemehet, Gyula nem unatkozik...

– Nem a mienk – mondta Piri mama –, de él-hal a gyerekért. Délelőtt is benn volt. Majd beeresztem.

– Meg kellene fürdetni!

– Hol?! – kérdezte egyszerre a két anya.

– Hát... kádban... – mondta bizonytalanul a doktor, de érezte, hogy Bikfic fürdetésével rossz talajra tévedt.

– Abban a kádban, amiben én fürdöm?! – kiáltott Piri mama, és hátralépett, mintha már a gondolat is fertőzne, míg Ladóné felült az ágyban, mintha rosszul hallott volna.

– Bizonyára van valami régi gyerekkád. De egy alapos kefézés is megteszi... Megmondtam a fiúnak, hogy mossa meg a kezét, ha a kutyát fogdossa, egyébként nem fertőz... és ami fő, nem unatkozik. Gyula ezt egyébként is pontosan tudta, és – őszintén szólva – meglepődtem a gyerek meglepően fejlett intelligenciáján...

– Igen – rebegette Piri mama –, Gyula olyan...

Ezután egy kis csend lett. Az anyák gondolatai már végeztek a közös kád ijesztő

gondolatával, és elmerengtek Tutajos magas intelligenciáján.

A doktor pedig ezt az ünnepélyes pillanatot felhasználta a búcsúzásra, és visszament horgász barátjához.

– Hát, Tutajosom, Bikficut megmentettem, de a fürdetést elő ne hozd, majdnem belebuktam...

Így aztán ebéd után Tutajos arra ébredt, hogy valahol Bikficut nyöszörög, de valaki mellette még beszél is. Gyula dühösen ugrott ki az ágyból, aztán óvatosan nyitotta ki a konyhaajtót, és a kis nyíláson a következő képben gyönyörködhetett. A földön lavór, mellette – az asztallábhoz kötve – Bikficut, a hokedlin Piri mama, és gumikesztyűs kezében súrolókefe...

– Ne ugrálj, Bikficut, már csak a lábad van vissza...

– Nem... nem! – jajgatott a kiskutya. – Jaj, a talpam... ott nagyon érzékeny!

A konyha kövén hatalmas tócsa jelezte Bikficut ellenállását, és Tutajos meleg szeretettel gondolt Piri mamára, de a hasát fogta a lenyelt nevetéstől.

– Úgy! – végezte be Piri mama Bikficut testi ápolását. — Most majd megszárlak – mondta, és egy pillanatra a sütőre nézett, ahová a kutyát esetleg be lehetne tenni szárogatás céljából. Végül is száraz ruhával döngölte le, amit Bikficut farkcsóválva helyeselt.

Bikficinek azonban jobb füle és jobb szeme volt a “középkorú” hölgnél, és farkcsóválása elsősorban Tutajosnak szólt, akit az ajtónyílásban felfedezett.

Gyula ezek után gyorsan ágyba bújt, és úgy tett, mintha aludna, amikor Piri mama végre elő vezette a tisztára súrolt ebet.

– Mi van ezzel a kutyával? – ámult Gyula. – Mint a hó...

– Megfürdettem!

– Piri mama, csak nem a kádban?

– Lavórban... csak láttad volna, mi jött le róla!

Tutajos ezek után kétszer megcsókolta a pótanyát, aki teljesen elérzékenyült.

– És ha a kádban fürdettem volna meg?... A kádat is ki lehet súrolni...

– Tessék leülni, drága Piri mama, ide az ágyra, holnap már felkelhetek.

– Mondta a doktor. Igazán nagyon rendes fiú! Amilyen fiatal, olyan okos. Az öreg Gruber doktor ósdi ember volt hozzá képest.

– Bikficutal is nagyon megbarátkozott, és tetszik tudni, mit mondott? Hogy vigyük el magunkkal szabadságra... De Bütyök nem akarta, mert sokba kerül a szájkosár. Varjú bácsi sem engedi... meg minden...

– Mi köze ahhoz Bütyöknek?

– Tetszik tudni, elfogyott az a kis pénze, amit nyáron keresett.

– Szamár ez a Béla! Jó gyerek, szeretem, de szamár. A szájkosarat én fogom megvenni. Varjú bácsinak meg szólok. Takarózz be, Gyuluskám, kinyitom kicsit az ablakot!

Tutajos tehát betakarózott, pedig legszívesebben ölbe kapta volna Bikficut, hogy táncra perdüljön a jelentős diplomáciai siker öröme.

Odakint pedig kristályos fehérséget szitált a háztetőkre a hó.

A berekben persze másként esett. A berekben nem fogta meg semmi a szelet, és a hó suhogva érkezett. Halk zizegéssel verte meg százmillió nádszál kemény derekát, és a fagyott szemecskék elpattogtak a fagyos füveken, mielőtt leültek volna a földre.

Leültek és vártak.

Aprók voltak, és estükben csak többnek látszottak, de a gyalogúton már kanyargó, fehér ösvényt vertek, s ha valaki végigment volna rajta, meglátszottak volna a lábnyomok.

De hát ki járt volna erre ilyenkor?

A vizek tükre elhomályosodott, a levegőben nem szállt egyetlen madár, hang nem hallatszott, csak a hó susogott valamit a nádnak, s a nádbugák bólongattak, mintha

megértették volna.

Aludt, és talán álmodott az élet a berekben.

A vizek lakói a vizek mélyén, a föld lakói a földben, ahol már nincs fagy, a nádas lakói a zombékok sátra alatt, az erdőé az odvakban vagy valamely vastag ág déli hóna alatt, de minden élet szélárnyékban, mert a szelet az állatok sem szeretik. A szél süketé tesz, és bebújik a szőr közé, tollak alá, odvak szájába, ahol huhog, és párkányt rak a hóból, ami veszélyes, mert akárki megláthatja, a lakók ki-be járásának nyomait.

Ezért az északnak néző odvak rendszerint üresek.

Esik a hó, ami olyan kemény, hogy majdnem darának lehetne mondani, és olyan apró, mint a porcukor. Ez pedig azt jelenti, hogy hideg van odafenn, ahonnét jön, de azt is, hogy sok van belőle. Mert lám, amikor lágyan szállingóznak akkora pelyhek, mint egy kis falevél, nem bújik el így az élet. A cinkék tovább kutatnak az ágakon, a bűvármadarak tovább bukdácsolnak, s a róka is ott sompolyog a nádban, legfeljebb a fejét rázza meg, ha éppen az orrára száll egy-egy puha hópehely. De nem bújik el semmi, mert nem érdemes.

Ez azonban más hó. Ez veszélyes hó, ez az a hó, ami megmarad. Ez az a hó, ami egyre sűrűbb lesz, amiben még kint sem lehet sokat látni, ablakon keresztül pedig semmit.

Matula végül is kinyitotta az ajtót, és kiállt a küszöbre, mint az útszéli csárdás, ha unatkozik, és vendéget vár. Mellette – természetesen – Csikasz. Matula nézi az időt, és Csikasz is nézi az időt. Aztán egymásra néznek.

– Neked mindenhol ott kell lenned? – kérdi Matula, mire Csikasz hármat billent a farkával, ami azt jelenti, hogy:

– Igenis!

A kérdésben ugyanis egy kis elismerés volt, hogy Csikasz mindenben alkalmazkodik gazdájához.

A szobában puha, meleg homály van, s amikor az öreg megfordul, úgy néz befelé, mint aki sokallja is a “terem” fényűzését.

A lavórt ugyan eldugta az ágy alá, mert ami sok, az sok – és “ott a Zala, ha valaki éppen mosdózni akar”, de már az asztalt is nehezen szokta meg, és a három hokedli is állandóan útban volt, ezért kettőt a sarokba állított.

“Mint egy gróf!” – bölintott magában néha, és eszébe sem jutott, hogy a grófok azokban az elmúlt időkben sose érkeztek el a magánynak és csendnek ebbe a királyi állapotába.

A kimustrált, rozsdás tűzhelynek azonban nagyon örült! Homokkal csutakolta le – mint ahogy a harcsát szokás –, aztán vastagon kente be kályhakenőccsel, amitől olyan savanyú szag lett a szobában, hogy Csikasz azonnal kiköltözött.

– Fene kényes lettél, te kutya! – mosolygott Matula, mert a begyújtás után a tűzhely morogni kezdett, a kémény pedig úgy hányta ki magából a füstöt, mint egy mozdony, amikor indulásra vár.

– Ennek aztán van huzatja! – mondta Csikasznak, amikor elpárolgott már az a savanyú gőz, és Csikasz is elviselhetőnek tartotta a szoba légkörét.

A lepedők ellen azonban határozottan tiltakozott.

– Hallod-e, Nancsi, nem kórház ez... Inkább adj még egy pokrócot lepedőnek! Az meleg is, meg nem is koszolódik.

Az ágyakat Matula saját kezűleg verte össze mindenféle hulladék deszkából, s a falon egy valódi istállólámpa ontotta a fényt, ha ugyan az öreg meggyújtotta.

Többnyire azonban nem gyújtotta meg, mert – minek? A tűzhely két szeme sugárzott annyi fényt, amiben meglátszott a pipafüst, az elég.

A padlást Matula lánya sározta le, s a padlót az öreg maga döngette agyagból, ami olyan lett, mint a beton, csak sokkal melegebb.

A kis ház koronája azonban a nádtető volt.

– Ne sajnáld a nádat, Miska – biztatta Matula a sógort, aki barátságból verte fel a nádat –,

van itt elég!

– Ne taníts, Gergő! Annyi lesz rajta, amennyi köll! Egy szállal sem több, sem kevesebb.

Így aztán – kézen-közön felépült a kis ház a régi kunyhó helyén, s mire megjött a tél, éppen úgy beleszürkült a tájba, mint a kunyhó, mert kívülről nem meszelték be, de Matula egyébként is hosszú nádkévékkel állogatta körül.

Az ereszek messze kiugrottak, mint a kalap széles karimája, és a tűzfalakat Matula fonta hajlós vesszőből, vastagon és sűrűn, amelyen sem a hó, sem az eső nem verhetett volna be akkor sem, ha a messze előreugró nádtető nem őrizte volna az agyagból vert falakat.

Az öreg égerfa is megbarátkozott a házzal, és a ház is az öreg fával.

Egy-egy kószáló róka ugyan idegenkedve nézett a holdvilágban csillogó ablaküvegre, de mivel nem mozdult semmi, s a füstnek is megszokott szaga volt, az éjszakai vándorok nem törődtek többet vele, mint nyáron a kunyhóval.

A madarak persze még hamarabb megszokták, és egypár kis kuvik – hosszas figyelés után – beköltözött a padlásra, ami ellen nem is volt senkinek kifogása.

Egyik este az öreg észrevette a kis baglyok röpködését a ház körül, eltűnésüket a nádtető alatt, és szelíden csak annyit mondott:

– Éhen... hát megtaláltátok a jó kis tanyát? Okosan. Elférünk...

És amikor Csikasz felmorgott a nádtető kontyán elmélkedő kis baglyokra, Matula leintette:

– Ne egyen a fene! Nem látod, hogy ide tartoznak? Mindez azonban az ősz végén volt. Azóta belepuhult a ház a berekbe, s elgondolkodóan emberi lett, mégis a berekhez tartozott. A nádas körülállta és befogadta.

A letaposott fű eligazodott azóta, az építés maradványait földbe verte az eső, a nádtető megbámult egy kicsit, a szélesre járt gyalogút újra egyszemélyes lett, a bokrok pedig úgy maradtak, mint voltak, mert Matula kereken kijelentette a segítőknek, hogy letöri a derekát, aki egy bokrot kivág. Mivel pedig senki sem akart letört derékkal járni ebben az amúgy is töredelmes világban, nem nyúltak semmihez, így helyreállt minden, amint készen lett a házacská.

A befejezést Matula – az építők széles körű részvételével – természetesen megünnepelte, amihez Nancsi néni az élelmet, István gazda pedig a folyadékeműeket szolgáltatva. Ezen az ünnepélyen a testes gazdász maga is részt vett, és a karéneken emlékezetes módon tevékenykedett.

Az összejövetel – ahogyan mondani szokás – kellemes hangulatban a késő éji órákban ért véget, amikor is a főagronómus majdnem a csónak mellé lépett, ami az ilyen bizonytalan világításban előfordul.

Matula ezek után kiséperte a vendégség hulladékait, kiszellőztetett, aztán – természetesen Csikasz kíséretében – kiállt az ajtóba, pipára gyújtott, s azt mondta:

– Na!

És ezzel az egyetlen szóval felavatta és birtokba vette a házat, s ezt Csikasz is helyeselte, már csak azért is, mert hasa tele volt, sőt némely csontokat el is dugott ínségesebb időkre, mert “több van, mint kolbász”...

A házzal szerencséje volt Matulának, mert szép, száraz, meleg ősz volt, amit az is mutatott, hogy a vándormadarak nem akartak útra kelni, és az északiak sem” érkeztek meg.

Amikor aztán tető alatt volt a ház, az öreg úgy hallgatta a zsvajgó madárlármát, mintha azt mondta volna:

– Most már akár el is möhették...

De a víztükrök még napokig lármáztak, amíg egyszer — a reggeli pipa után — Matula megmozgatta lábujjait a csizmában. Különösen a hüvelykujját.

– Nem sokáig zsvajogtok már...

Ez a megjegyzés a madaraknak szólt, bár a madarak mit sem tudnak az öreg hüvelykujjáról, ami csalhatatlan időjósnek bizonyult.

Pedig a nap sütött, a bokrokon pókháló sem mozdult, csak Matula fogta a fejszét, és elment a téli tüzelőt összegyűjteni. És másnap reggelre az apróbb tocsogókat szépen beablakozta a tél. A nagyobb vizek mozogtak ugyan még, de a partok hártásodtak már, s amikor felszakadt az éjből a nap piros arca, véres rubindarabként szikrázott a dér.

A sík vizek a Zala mindkét oldalán szinte üresen maradtak ezen az éjszakán, csak egy-két szürke gém állt meg őrszemként imitt-amott, mint az ősz mindenre elszánt vitéze, sőt még egy gólya is ott szerencsétlenkedett az egyik vén fa száraz ágán.

Matula hosszan elnézte a gémekeket, akik apró csukát talán foghattak még, mást már alig, mert a többi hal már régen alszik ilyenkor, de a gólya sehogy sem tetszett neki.

“Mire várnak ezek, talán megkésik a tél?” – gondolta az öregember, de Csikasz éppen egy róka nyomait szagolgatta, és egyébként sem tudhatta az ember gondolatait, hogy válaszolhatott volna.

“A gólya alighanem beteg, hogy nem merte vállalni az utazást – buggyantak fel újra a gondolatok –, de ezek a szürkék sehogy sem tetszenek nekem...”

Úgy látszott azonban, hogy Matula aggályai nem válnak be. A fagy tartotta magát, de tartották magukat a gémekek is, sőt a gólya is.

“Fene a bőrtöket – tétovázott Matula –, mért nem mentek már, ‘iszen a libáktól tudhatnátok, mi gyün!”

Mert a libák érkeztek, egyre csak érkeztek, de nem mentek tovább, pedig már alig fértek el a maradék vizeken.

“Nem szeretem én ezt sehogy sem” – ingatta fejét Matula, s egy éjszakán valami nehéz álma is volt, és arra ébredt fel, hogy az ablakot meg-megveri valami, és az öreg égerfa ágai között bűgva orgonái a déli szél. Az ajtó nyekkent néha, az ablakhoz lucskos hó csapódott, és hajnalra akkora köd ereszkedett a berekre, hogy a lelőtt vadliba, talán le sem tudott volna esni. A libák azonban – úgy látszik – mégis leestek, mert szólt a puska körös-körül, s az útvesztett csapatok vakon kavaroztak a ködben. A vezérgúnárok nem tudták rendben tartani a szétszóródott csapatokat, amelyek hiába keresték a magasságban és a föld felett a látóhatárt.

Elveszett minden az égisz erő ködben.

Matula ácsorgott kicsit a ház előtt, aztán bement a puskáért, mert egy-egy libacsapat szinte a föld felett zúgott el, ami Csikaszt teljesen izgalomba hozta. Először morgott, aztán felugatott a suhogó madarakra.

– Csikasz! – szólt az öreg, de a hangban fenyegetés volt, mire a kiskutya visszament a házba, mint aki nem szereti a rendkívüli dolgokat, de aztán újra kijött, és most már nem ugatott többet, már csak azért sem, mert a puska csattanásával kapcsolatban kellemes emlékei voltak.

A vadlibák nagyon alacsonyan jártak, de a ködben mégis csak elmosódott árnyékuk látszott. Matula ehhez mérten szépen fogyasztotta a patront, míg zsákmány csak nagyon elvéve puffant a földön. Végül is három madarat szedtek össze... és tizenkét üres patront...

“Na! – dörmögött Matula. – Evvel aztán nem dicsekszünk...”

– Hoztam két libát – mondta Nancsi néninek –, egyet kinn tartottam magamnak.

– Persze a legfiatalabbat!

– Azt hát! Te itt bent jobban meg tudod sütni, párolni. Ennek te vagy a mestere.

– Nem nyúznád meg ükét, Gergő? Annak meg “te vagy a mestere”.

Matula elismerően mosolygott Nancsira.

– Igazán kár, hogy nem vettelek el, Nancsi... de a libákat megnyúzom.

Ezek után jelentette még, hogy “... alighanem eltaknyosodik az idő, mert itt vannak még mindig a gémekek, ami kis fagy volt, kiengedett, aztán a nádvágók is dörmögnek, hogy nem mennek semmire”.

– Hát, amennyire lehet, szorítsa őket – mondta a főagronómus –, aztán lesz, ahogy lesz. Minden mag a földben van, az utolsó szemig, minden behordva, elvermelve, góréban...

– Szerencsénk volt, el lehet mondani – bólogatott Matula –, én is csak azt mondhatom, azzal a házzal.

A főagronómus nyelt egyet.

– Hát, talán dolgoztunk is...

– Persze, de ha nincs az az áldott idő, végig meleg ősz... még tető alatt sem lenne a gunyhó.

– Amiért aztán kútba ugranánk, mi? Matula azonnal lépést váltott.

– Az bizonyos, hogy első a gazdaság...

– ... meg az az áldott gunyhó...

– Azt én nem mondtam egy szóval sem. Szóval, tartom a nádvágókat, amíg lehet, aztán megkérem ükét, hogy vasárnaponként gyűjjenek egy kis szívességmunkára.

– Mi a fenének?

– Hát lebontani a gunyhót, ha már annyira útban van... Egy kis csend ereszkedett most az irodára, amíg a gondolatok megüledtek, és élüket vesztették. Odakünt szürke rongyait vonszolta a köd, s a szobában is kedvtelen homály borult mindenre. Matula természetesen jól tudta, hogy a jól bevégzett őszi munka mindennél több, de a “gunyhót” nem engedte bántani. Nemcsak munka van a világon, hanem pihenés és másféle öröm is, s az a kis ház régi kedves terve volt... Matula bölcsen tudta, hogy az ilyen játékház csak messze a tele magtár, tele góré és hosszú répaprizmák után következik... De – következik!

Hallgattak tehát egy sort, de az öreg meg volt sértve, ezért még hozzátette:

– De fel is lehet gyűjtani...

A testes gazdász erre kinyújtotta lábát az asztal alatt, mire a szék keservesen ropogni kezdett.

– Gyűjtsa meg a lámpát, Gergő bácsi, ‘iszen fenét sem látunk ebben a sötétben!

Amikor aztán a lámpa derűs fényében újra megnézték egymást, egyszerre más lett minden. Helyrezökkent a kukorica a góréban s a kis ház a berekben.

– Nem iszik egy csöppet?

Matula megköszöri a torkát, és kitérően azt mondta:

– Két libát hoztam... – Aztán felhajtotta a pálinkát.

– Akar még eggyel? Az idén jól sikerült ez a törköly.

– A kettő több, mint az egy – mondta az öreg, és felhajtotta a második kupicát is. Igaz, a kupicák gyűszűnyiek voltak. Matula régebben ki is fejtette a véleményét az üvegyártás fősvény fogyatékoságáról.

István gazda emlékezett erre.

– Szívesen adok még.

– Három a magyar igazság! — mondta az öreg. – De most mán aztán öleg is. Meg köszönöm is. A libákat megnyúztam, a többi a Nancsi dolga, aztán ha nincs más parancs, útnak vágok, ha ugyan hazatalálok ebben a mocskos ködben.

Matula természetesen hazatalált, de közben mérgeződött a nádvágókkal.

– Nem mentek semmire – mondta –, meg látom, kevesebben is vagytok!

– Ketten betegek.

– Mi a bajuk?

– A fene meg jobban tudja. Izzadnak, kezük-lábuk alig emelik.

– Influenza – mondta egy legényke –, a néném is benne van.

– A nénéd ráér – mérgeződött Matula –, aztán varrogatni ágyban is lehet, de nádvágni nem.

Az egyik legény szimatolni kezdett.

– Hát ha nekünk is olyan jó törkölyszagunk lenne, mint Gergő bátyámnak...

Matulának nem tetszett ez a fordulat, ezért csak annyit mondott:

– Dógozzatok, ne szaglásszatok! – És elballagott a “gunyhó” felé, ami ha takaros kis ház volt is, csak gunyhó maradt a neve.

Az idő azonban nem engedett lagymatag mivoltából. Nagy volt a déli nyomás, és ha egyszer-egyszer fordult is a szél óramutatója, másnapra már újra délire fordult, és maradt minden a régiiben. Közben elindult egy-egy kis havazás, aminek eső lett a vége. A berek tocsogott már mindenütt, és Matula úgy vélte, hogy “jobb lenne récének lenni”, annak nem árt az influenza sem. A vadrécék azonban mit sem tudtak arról, hogy influenza van a világon, s ez többeknek megártott, ha nem is lett temetés a vége, általános pihenésre szorítva a sírásót, aki nem is fizetett Matulának féldecit, akárhogy is biztatta.

Mindez azonban már elmúlt.

Tegnap este szokatlan csend lett. Az eső nem csepegett, az ereszről, a köd megállt, mintha hallgatózna, Csikasz hol bement, hol kiment, és Matula azt mondta:

– Nono!

De ez még nem volt bizonyosság. A langyos, süket csend azonban beszivárgott a kunyhóba is, és amikor este megszólalt a kis kuvik a nádtető üstökén, a kutya az ajtóra nézett, aztán öreg gazdájára.

– Mit nézel? – dörmögött az öreg. – Szól, hát szól... ámbár talán mond valamit... Jobb, ha alszol.

És ezen az éjszakán megfordult a szél.

A tűz már” korán kialudt a szobában, s Matula arra ébredt, hogy fázik, de egyúttal arra is, hogy szokatlanul kialudta magát. Ezen kicsit elgondolkozott, s azon is, hogy Csikasz hűvös orra megdöfkölte lelógó kezét.

– Szóval te is úgy vagy? Hát akkor gyűjtsuk meg a lámpát. Amikor a fény fellobbant, Csikasz a tűzhelyhez ment, és megszaglászta.

– Engem pedig ne sürgess, majd megrakom, ha akarom... Csikasz ezután visszament az öregemberhez, és megcsóválta a farkát, mintha azt mondta volna, hogy sürgetésről szó sincs, de melegről sem.

Ezután egy ideig csak halk nyöszörgés hallatszott, s amikor pattogni kezdett a tűz, Matula rágyújtott, és azon gondolkodott, minek is kelt fel tulajdonképpen, amikor alig van tán éjfél.

Szállt a néma pipafüst a szobában, a tűz is elhallgatott, amikor a kiskutya odaült az ajtó elé, és nézte.

– Kimégy?

A kutya meg sem mozdult, csak nézte az ajtót, mintha amögött történne valami.

Matula nézte a kutyát, s egyszer csak észrevette Csikasz felálló füleit.

– Hallasz valamit? Hát akkor nézzük meg!

Amikor az ajtó kitárult, a hószagú hideg szinte beesett a szobába, a köd tolongva vonult dél felé, s a nádasban élesen sziszegett az északi szél.

Matula elmosolyodott.

– Jobb füled van – nézett Csikaszra –, de egy-két évvel fiatalabb is vagy.

Később már a kunyhóban is hallani lehetett a szelet. A sziszegésből süvöltés lett, a nádas zúgni kezdett, a tűzhelyen kipirult néha a parázs, s a kéményből olyan sustorgás hallatszott, mintha titokzatos kéményseprők időnként leeresztették volna drótnyelű keféjüket.

“Hát meggyütt” – gondolta Matula, és elálmosodott, mert ez már bizonyosság volt, hogy megjött a tél. Ez a szél nem akármilyen szél. E mögött a szél mögött van valami, ennek a szélnek nem fogy ki egyhamar a lélegzete, mert mögötte van az egész észak, és itt is van az ideje.

“Jó lenne, ha előbb fagyna egy kicsit” – tanácsolta Matula magában, de a télnek nem kellett tanács. Egyszerre fagyott, és már le is szakadt a hó.

“Nemsokára karácsony – pipázott tovább az öregember –, a disznót is le lehet vágni, és most már gyühetnek a gyerekek.”

Erre a menetelre azonban a szülői áldás egyre késett, és Gyula csak az ablakból szemlélhette a havas világot.

– Hétfőn kimehet a gyerek – mondta Pintér doktor –, sőt ki is kell hogy menjen.
– Nem lesz korán? – aggódott Ladóné, aki már szintén felkelt.
– Ki is kell hogy menjen, és mozogjon egy kicsit, mert a szobában elpuhul.
– Majd jól felöltöztetem – ajánlkozott Piri mama.
– Csak úgy, mint máskor – mondta a doktor –, ne cipeljen semmi felesleges göncöt. Ha rendesen mozog, amúgy is kimelegedik. Délelőtt egy órácskát, délután is... Ha kifáradt, dőljön le egy kicsit, de ne ágyba. Addig maradj kint, amíg nem érzel kimondott fáradtságot. De ne ácsorogj, hanem valóban mozogj.

Tutajosunk tehát várta a hétfőt, és úgy érezte, hogy az egész Budapest ezt várja. Ebben az esetben a fővárost kizárólag Palóc Sári nevezetű hajadon képviselte, aki azóta még egy levelet írt, nem sokkal hosszabbat, mint az első, és valamivel kevesebb helyesírási hibával. Sári ebben is egyéni volt, mert ragaszkodott bizonyos hibákhoz.

Gyula tisztelte ezt az önállóságot, és majdnem megcsókolta a pazarlóan alkalmazott mássalhangzókat, amit meg lehet bocsátani, mert Tutajosunk nem volt magyartanár, és nem is készült nyelvésznek.

Végül – valljuk meg – Ladó Gyula Lajos hiába volt az ősi Gyulák ivadéka, úgy érezte, hogy a milliókat egy “l”-lel kell írni, talán azért, mert az ősök idejében nem dobálózta nagy számokkal, nem tudták, mennyi a millió, és ha sok volt az ellenség, azt mondták, hogy “annyi volt az ellen, mint fűszál a réten, úgy szállt a nyílveessző, mint este a szúnyog, és annyi maradt belőlök, hogy egy kis kamrában elfért volna valamennyi”.

Tutajosunk azonban nem beszélt képekben, és kereken megírta Sárinak, hogy “egymiliószor” csókolja, nem is gondolva arra, hogy micsoda teljesítmény lett volna ezt a csókmennyiséget “valóban” leadni, ha tette került volna a sor.

Ez a hétfő azonban még nagyon távolinak látszott – bár péntek volt és délután –, amikor Bütyöknek kellett érkeznie, mégpedig vagy levéllel, vagy hírekkel...

Tutajos nem is csalódott barátjában, aki a megszokott időben és kucsmában érkezett.

– Piri mamával jöttem – lihegett a kiváló ifjú –, ő mondta, hogy hagyjam fenn a kucsmát, olyan jól áll.

Tutajos álmélkodva nézte emeletesre nőtt barátját s a magyar ipar remekbe készült panofix gyártmányát. A kucsma szőre melegen csillogott, és hegyes volt, mint a kölni dóm.

– Szájkosarat vettünk Bikficnek – folytatta a beszámoló Bütyök –, azt hiszem, nagy lesz neki, de Piri mama mindenáron a legdrágábbat akarta megvenni...

– Levél? – nézett barátjára Tutajos. Bütyök közelebb lépett.

– Csókoltat – suttogta –, azt mondta, hogy nem tudott írni, de hétfőn háromkor légy a sportbolt előtt, mert később már hideg van, és megfáznál...

Gyula a levél elmaradása miatt már éppen meg akart sértődni, de a kislány anyás aggódása egyszerre levette lábáról, elseperte a kétkedés számártöviseit, és elültette a szerelmes meglelégedettség tavaszi virágait.

– Drága! – suttogta hasonlóképpen Tutajos. – Mást nem mondott?

– Talán mondott volna, de jött Piri mama, aztán csak csókot intett, és elszaladt.

– Csókot intett... neked?...

Bütyök – fején a toronnyal – elhülve nézett szigorú arcú barátjára.

– Hát csak én voltam ott, Tutajos...

– Furcsa...

– Mi van ebben furcsa? Intett, hogy adjam át neked...

– Az más!

Bütyök, a becsületes Bütyök csak most eszmélt fel, hogy barátja szívében a féltékenység zöld szemű ördöge kezdett furkálni, ezért kucsmájához nyúlt, és még feljebb tolta az emeletes alkotmányt. Feltolta, és elkomorult arcán látszott, hogy most valami olyan gorombaságot fog mondani, hogy Tutajos hanyatt esik. De aztán nem mondott semmit, míg a Gyulák ivadéka

lesütötte a szemét.

– Ne haragudj, Bütyök, tudod, a lányokra vigyázni kell!

– Akkor már megette a fene, Tutajos, és ha nem bízol Sáriban, legjobb, ha “dobod a nőt”...

Gyulának a lélegzete is elállt, és nem lehetett tudni, hova fejlődik a női nem bonyolult lelkivilágának boncolgatása, amikor megjelent Bikfic, és mögötte diadalmas arccal Piri mama, akkora szájkosárral, ami egy bernáthegyinek is nagy lett volna.

– Hát itt van! – mondta, és Tutajos elé tartotta a kutyaholmit. – Mit szólsz hozzá?

Gyula még alig tért magához Bütyök reális, bár kissé szigorú tanácsától, amely szerint “dobnia” kellene a “nőt”, s ehhez mért bárgyúsággal nézett a drótból és bőrből készült alkotmányra.

– Nagy! – mondta keményen, és mérgesen nézett Bütyökre.

Erre Piri mama is mérgesen nézett a feltornyozott ifjúra.

– Miért nem teszi le a kucsmát, Béla?

– Piri mama mondta, hogy hagyjam fenn...

– Jó, jó... amíg megmutatja, de hogy a szájkosár nagy lenne... Én a helyedben, kisfiam, inkább megköszöntem volna. – Letette az óriási holmit Bütyök kucsmája mellé, és sértődötten távozott.

A két fiú a becsukódott ajtóra nézett, de odanézett Bikfic is, aki nem értette az elromlott légkör értelmetlen feszültségét. Tartózkodóan verdeste a padlót, és kérdően morzézott ember barátainak, hogy mi van hát tulajdonképpen.

Bütyök pedig felállt, és kézbe vette a csodás kucsmát.

– Szóval – mondta és elvörösödött –, szóval hétfőn délután háromkor a sportbolt előtt.

– Mit akarsz? – riadt meg Gyula.

– Semmit. Hazamegyek!

– Bütyök!

– Ne kiabálj, Tutajos, te most már mindent elrontasz, mindenkit megsértesz...

– Nem akartam.

– Lehet, de ez nem mentség! És ha azt hiszed, hogy ezt Matula eltűri, és István bátyád eltűri, és Sári eltűri... hát nagyon tévedsz.

Tutajosban végleg elbődült valami fejetlen, esztelen vadállat.

– Úgy látom, te sem tűröd! – mondta, és arca rángatózott a dühtől.

– Én csak kitérek előled, Tutajos.

– És nem jössz el velem Tüskevárba – mondta a fiú kaján keserűséggel, és szemében rosszindulatú fény villogott.

– Nem megyek!

– Haha! És Kati?...

Ekkor nagy csend lett a szobában; fojtogató, lázas, százkarú csend.

Bütyök szeme elpárasodott, szótlánul fogta a kucsmát, és csendesen betette maga mögött az ajtót.

Gyula egy darabig nézte az ajtó merev falát, aztán megmarkolta a szájkosarat, és úgy vágta a földhöz, hogy a drótkosár egy-két szabálytalan bakugrás után a sarokban állapotodott meg. Gyula pedig hanyatt vágta magát az ágyon, és arca eltorzult a dühös szégyentől és emésztő keserűségtől.

A szobában suhogó lett a csend. Ellenség az egész világ, rosszindulatú és hülye mindenki, még Sári is, aki Bütyöknek csókot integet... és Tutajos azt gondolta, hogy:

“Csak énvelem kezdjenek ki! Majd én megmutatom...”

Egyelőre azonban nem lehetett megmutatni senkinek semmit, mert testetlen, rendkívüli homály vette körül, s ez a homály nem ellenkezett, és nem lehetett vele tenni semmit. Ez a homály nem volt kíváncsi, hogy mit mutat meg Tutajos, és kinek mutatja meg. Ez a homály létező semmi volt, aki nem kíváncsi az ideges ifjú hánykolódására, káromkodására,

fenyegetőzésére, mert ennek a homálynak meg Gyula volt senki és semmi. Még az sem érdekelte, amikor a fejvesztett ifjú végre megtalálta fejét, s ezzel a fejjel együtt szépen elaludt, nem is gondolva arra az egyszerű valóságra, hogy fej nélkül még aludni sem lehet.

A másnap azonban kopottan és fáradtan kezdődött. Olyan volt ez a reggel, mint a részeg ember másnapi számvetése, hogy:

– Mi is történt tulajdonképpen?...

Mindenesetre – és elsősorban – egy kis gyengeséget és növekvő csömört érzett, aztán megindultak tétova gondolatai. Arra már csak homályosan emlékezett, hogy felöltözve aludt el. Amikor felébredt, leszórta ruháit, és lefeküdt. Eddig rendben is lett volna a dolog, de a gondolatok azután kezdtek visszafelé szaladni az emlékezés fonalán, s ez olyan szörnyű volt, hogy szinte hányni tudott volna tőle.

“Nem értem Bélát... igazán nem értem...” – ismételte magának, csak hogy ne a valóságot gondolja, pedig nagyon is értette.

Szeretett volna szikrázóan és igazságosan haragudni, és megvetni az egész világot, de gyenge volt ez az óhaj, pislogó, mint az esővert tűzrakás, mellette pedig ott állt hidegen és könyörtelenül a valóság.

“Haha! És Kati?” – kiáltott belül valaki, és Tutajos megborzongott.

Nem, ezt nem kellett volna!

Szinte hallotta önmagát, és ebben a tördelt, hisztérikus nevetésfélében annyi gúny, annyi megvetés, annyi fenyegetés volt, hogy Gyula felült. Egy kép ugrott, elő valahonnan a nyárból, a hajnali folyón a csónak Matulával, s mellette a kis Kati, aki “csak vízhordó lány”, de zsebkendője fehér libegésében mintha a tisztaság és szeretet fehér galambja repkedett volna.

“Haha! És Kati?”

Gyula belemarkolt saját borzas üstökébe, mert ebben a nevetésben benne volt, hogy Kati csak egy kis parasztlány, és benne volt, hogy Bütyöknek meg kell törnie, elviselni minden megalázást, mert ha nem, akkor nincs havas berek, nincs vendéglátás, nincs Matula, és nincs – Kati.

Benne volt a mosónő anya, a neveléses nagybácsi, szembeállítva saját “úri” légkörével, a mérnök szülőkkel, és benne volt Bütyök szótlán távozása, amit úgy érzett most Gyula, mintha Bütyökkel saját szíve és maradék becsületos énje szaladt volna ki a szobából.

“Rettenetes – suttogott –, rettenetes...”

Valami megrázta az ablakot, mintha a reggeli szél akart volna bejönni, hogy behozza a hó szívmosdató, üde fehérségét. Mert hordta odakint a havat a szél, az utcán, a háztetők felett, és talán így hordhatta a berekben, amelyet bemocskolt és elveszített egyetlen barátjával együtt.

“Rettenetes!”

Milyen szép volt, s hogy elveszett minden!

“Ki kellene ugorni az ablakon” – gondolta, de keserűen és gúnyosan nézett önmagára, mert tudta, hogy gyáva, és irtózik minden megoldástól.

Felkelt és fázott. Utálattal nézett végig rozoga önmagán, és kínoztta magát, hogy fázzon.

“Haha! És Kati?”

Erre lefeküdt a kihült ágyba, és borzongott.

– Hogy vagy, kisfiam? – óvatoskodott be később Piri mama. – Aludtál már, amikor bejöttem. Nem vagy éhes?

– Nem...

– Mikor, ment el Béla? Nem is láttam...

– Korán, Piri mama, korán... és kérem, ne haragudjon...

– Ugyan! Kicseréljük a szájkosarat, és kész. Bikfic már ott leselkedik az ajtóban. Beeresszem?

– Ne. Még ne...

Gyulának olyan színtelen volt a hangja, hogy Piri mama felkattintotta a villanyt. – Egek!

Hogy nézel ki?!

– Rosszul aludtam... és kérem, ne haragudjon... megint goromba voltam...

– Ideges vagy, fiacskám, de már megszoktam. – És Piri mama leült az ágyra, és simogatni kezdte a fiú fehér kezét, amelyről régen lekopott már a nyár kenyérszínű barnasága.

– Ezután majd vigyázok magamra. Piri mama tovább simogatta a fiú kezét.

– Persze – mondta –, persze –, de arra gondolt, hogy telefonálni fog a doktorért, mert a fiú keze a simogatás alatt meg-megborzongott.

De a simogatás jót tett, és Tutajosunk nem latolgatta, hogy mi van ebben a simogatásban, és nem gondolt arra, hogy az elektromos áramon kívül másféle áramkör is van a világon, a valóságos és a ki nem élt anyaság csodálatos aggódo hullámmérete. Ne vessünk azonban követ bűnbánó barátunkra eme fogyatékoságáért, hiszen a tudósok sem mérték még fel ezt az áramot, mert nem lehetett vele sem világítani, sem gépeket hajtani, “csak” gyógyítani.

Gyula lassan felmelegedett és elaludt, Piri mama pedig halkán, hogy a szülők meg ne hallják, ijesztő jelenségeket telefonált Pintér doktornak, aki álmos volt, mint egy mormota, hiszen pár órája feküdt le, és pokolba kívánta az aggódo hölgyet ijedelmével együtt.

– Igen, igen – mondta érezhetően unottan, – el fogok menni.

Piri mamának közben eszébe jutottak egyéb aggasztó jelenségek is, de a doktor rövid köszönés után letette a kagylót, és mérgesen tette le. Piri mama ezek után hosszan nézett a készülékre, hogy megsértődjön-e, de aztán – Gyulára való tekintettel – úgy határozott, hogy nem sértődik meg.

Pintér doktor azonban, ha nem is döbbsent meg Tutajos láttán, mindenesetre elgondolkozott, mert a fiú érthetetlenül elnyúzott állapotban volt. A pulzus elég lazán működött, de egyébként nem talált semmit.

– Minden a legnagyobb rendben – nyugtatta meg a pótanyát –, ez a betegség utáni gyengeség... – de amikor egyedül maradtak Gyulával, hosszan nézett a fiú kapkodó szemébe.

– Most aztán légy becsületes, Tutajos, és mondd el mindent!

– Mit?

A doktor arca komor és parancsoló lett.

– Azt, amit el akarsz hallgatni... Segíteni akarok, de ha te nem segítesz nekem, úgy itt hagylak, fiam, mint a vak ember a vadkörtét. Tehát?

Gyula arca lassan pirulni kezdett, és a keze a takarót tépdeste.

– Megbántott valaki?

– Nem. – És felült, mintha fellökték volna, mintha végre az elhatározás kiegyenesítette volna derekát. – Én bántottam meg Bütyköt... és Katicát is...

– Az ki?

– Bütyök... izé... menyasszonya. A doktor nyelt egyet.

– Nagyon megbántottam... hogy Kati kis parasztlány, de ezt csak úgy gondoltam...

– Na és... pláne ha csak gondoltad? És mi a sértő abban, hogy valaki paraszt? Az apám is paraszt, és sokszor én is szívesebben bálnék lovakkal, mint emberekkel.

– Aztán már nem is tudom, miket mondtam, de Bütyök szó nélkül elment.

Tutajos szeme már könnyes volt ekkor, de ha már elkezdte, túl akart lenni mindenem.

– És Bütyök azt mondta, hogy nem jön el velem, mert Sárival is meggyanúsítottam.

– Az meg kicsoda?

– Az... – nyögött Tutajos – az egy lány...

A doktor jónak látta Sári kilétét nem firtatni, mert a fiú reszkető kezén látszott, hogy megint belelovalja magát valami szélsőségbe. Felállt, kotorászott táskájában, és két pirulát tett Gyula markába.

– Vedd be, itt a víz!

– Már ha rá gondolok is, hogy milyen disznó voltam, elkezd bennem valami remegni.

– Elmúlik – legyintett a doktor –, és most már, hogy elmondtad, túl is vagy rajta. Délután

megint eljövök.

Tutajosunk, amint egyedül maradt, újra elkezdte volna magát vádolni, de olyan zszibongó suttogás kezdődött körülötte, hogy mielőtt az első épkézláb gondolatot összerakta volna – elaludt.

– Ideges a fiú – mondta a doktor elmenőben Piri mamának –, ne tessék felkelteni, amíg fel nem ébred; aludni fog.

A lépcsőn, amíg lement, kicsit mosolygott, és az utcán megállt, amíg felgyúrte gallérját.

“Kati – a fene essék a taknyosaiba! – meg Sári... aki »egy lány«...” – Majdnem hangosan felnevetett, aztán nekifordult az utcának, amelyet havas seprűvel kotort végig időnként a szél.

Gyula pedig aludt álomtalanul. Piri mama többször beleskelődött, de nem költötte fel Gyulát ebédre sem, és többször megmagyarázta Bikficnek, hogy barátja alszik. Bikfic ezt nem érette meg, amíg végül is egy sonkacsontot kapott, és ezt már világosan megértette. Nem is ment többet Ladóék ajtajára, mert a csont alapos és hosszadalmas munkát igényelt.

Délutánra már a csonton nem volt egy gramm lerágható rész sem, legfeljebb nyalogatni lehetett, amit Bikfic nem is mulasztott el, és folytatta mindaddig, amíg Bütyök – tornyos fővegben – meg nem érkezett.

– Béluskám – mondta a pótanya –, nem lehet bemenni, amíg alszik...

– Találkoztam Lajos bácsival – pislogott Bütyök –, azt mondta, hogy most már fel lehet kelteni.

Bütyök nem hazudott, amikor azt mondta, hogy találkozott a doktorral, azt pedig nem volt köteles elárulni, hogy otthon találkozott.

A doktor nagyon szerette ezt a két – az ifjúság lázában hánykolódó – horgásztestvért, és megtett mindent, hogy ezen a veszélyes koron átsegítse őket.

Bütyökkel nem is volt semmi baj, mert a csodálatos kucsma tulajdonosba kiváló idegekkel rendelkezett, de Tutajost kezelni kellett, s erre a kezelésre Bütyök látszott a legalkalmasabbnak. A kitűnő ifjú tehát kellő kioktatás után érkezett, és tele volt barátja iránti szeretettel.

– Csendesen menjen be, Béluskám, nehogy felijedjen; aztán, ha megmelegítettem az ebédet, majd beviszem.

Bütyök óvatosan kinyitotta az ajtót, és leült Tutajos ágya mellett a székre. Leült, és nézte barátját, akinek arca egyáltalán nem hasonlított ahhoz az archoz, amelyet tegnap itt hagyott. Ez a Tutajos nem a tegnapi volt; ez a Tutajos a valódi Tutajos volt, a jó barát, ami néha több, mint a testvér.

De hát ki volt akkor a tegnapi?

Bütyök ellágyulva nézte barátját, mintha egy kedves halott arcát nézné, amelybe lassan visszatér az élet. Szája vonala kirajzolódott, álla megrándult, és kinyitotta szemét.

Kinyitotta, becsukta, és újra kinyitotta, mintha visszatérő gondolatai arról akarnának meggyőződni, hogy amit lát, folytatása-e valami álomnak vagy – valóság.

Bütyök csak ült, mert megérezte a barátjában elindult gondolatokat, és megérezte a gyötrődve születő emberi szeretet hánykolódó kialakulását.

Tutajos arca szögletes lett, keményre torzult, majd egyszerre elomlott. Szája vonala meggörbült, szeme sarka megtelt könnyel, nehézkesen felült, és Bütyök nagy fejét magához vonta.

– Ne haragudj! Ne haragudj! És rázta a néma zokogás.

Bütyök csak ült, és nem tudta, ilyen esetben mi a teendő. Tele volt szeretettel és részvétellel, de ezekkel az érzésekkel nem tudott mit kezdeni. Barátját betegnek érezte, és fájdalmát olyan őszintén hatalmasnak, hogy nem mert hozzányúlni. De egyúttal félt is, hogy ezt a soha vissza nem térő ölelést megzavarhatja valami, ezért megsimogatta Gyula karját.

– Piri mama mindjárt hozza az ebédet... a szájkosarat pedig ki fogjuk cserélni...

Igen, valamit ki kellett cserélni, ami már ki is volt cserélve. A gondolatok és érzések

lélekvesztőjét valami lesodorta a völgybe, és most felemelte a hullámtetőre, ahonnét messze látszott az egész zavaros, küzdelmes látóhatár.

– ... és ami volt, arról többet... “arról, ami nincs, és semmi ilyesmiről, ami elválasztana bennünket, soha, soha többet nem beszélünk”! Emlékszel, Tutajos? Ezt te mondtad egyszer, és most én mondom.

Odakint suhogott a szél, egy-egy marék havat vágott el az ablak előtt, és a két kibontakozó férfi szíve a gondolatokban összeért.

Később Piri mama behozta az ebédet.

Ez a délután azután csodálatos délután lett. Alig beszéltek. A szél viharrá fajult, és bőkezűen szórta a havat.

– Képzeld, most ott a berekben milyen lehet... – nézett maga elé Tutajos.

Bütyök elképzelte és hallgatott.

Nem szabad elfelejteni, hogy Piri mamával Bikfic is megérkezett, áhítattal szemlélte végig Gyula táplálkozását, és mivel nem kínálta meg senki, terepszemlére indult. Megszaglászta a szájkosarat, és szemérmetlenül tüszentett, mintha a kosár csiklandozta volna érzékeny szaglószervét.

Piri mama – miután kihordta az edényt – leült, és azt mondta:

– Hát leszóltatok a szájkosarat, most legalább próbáljátok meg.

– Gyere ide, Bikfic – parancsolta a beteg kötöttségű felszabadult Tutajos –, gyere, felpróbáljuk!

Bikfic, ahogy mondani szokás, “jó fiú” volt. Türelmesen odatartotta fejét, de amikor nyakára csatolták a gyanús alkotmányt, várta, hogy le is vegyék.

Leült és várt.

Leült, és úgy nézett ki, mintha egy hatéves gyereknek fejére tesznek egy felnőtt kalapot.

Bütyök a hasát fogta, Tutajos hanyatt vágta magát az ágyban, és Piri mama díszkréten az oldalát fogta.

Bikfic csak ült és várt...

A visongó derűtséget helyeslő farklengetéssel nyugtázta, és várta, hogy ezt az “ízét”, majd csak leveszik.

De ez irányban nem történt semmi, és Bikfic unni kezdte ezt az egyoldalú szórakozást.

Morogni kezdett.

– Hrrrrr – mondta –, vegyétek le! Nem vették le.

– Krrrrhuhu – rázta fejét Bikfic –, vegyétek le, mert kezdek mérges lenni!

Bütyök megsimogatta Bikfic hátát, s a kis kutya hálásan akarta megnyalni a simogató kezét.

De még hálás sem lehetett a szegény kutya, és ezek után körülszaladt a szobában, mindenkit megdöfködött a kosár orrával, és sehogy sem értette az emberek túlradó vidámságát.

Bikfic megrázta a fejét, mint a paripa a díszes kantárt, és külön odament mindenkire, de nem segített senki.

Végül leült az ajtó mellett a sarokban, orrát magasra tartotta, és keservesen üvöltöni kezdett, mint akin már nem segít senki.

– Hu, huihuihuháuu!

És ebben az üvöltésben annyi panasz volt, annyi meg nem értett szenvedés, hogy először Tutajos értette meg a gyötrődés rabságát.

Fülelt, és mintha azt hallotta volna:

“Hahaha! És Kati?”

– Gyere ide, Bikfic!

Lecsatolta a kosarat, és megsimogatta a kis kutya boldog fejét.

– Ki fogjuk cserélni. Holnap délután ki fogjuk cserélni!

– Három után – mondta Bütyök –, mert azt mondta a sportbolt vezetője Piri mamának, hogy csak három után lesz benn...

“Sári!” – gondolta Tutajos, és úgy nézett a kucsmatulajdonosra, ahogy csak nagyon ritkán néz az ember életében.

Ez a “három után” azonban majdnem elromlott. Természetesen nem a hóvihár akadályozta volna meg a találka csodálatos kialakulását, mert akkora hóvihár még nem volt, ami az útból levő boldogságot megváltoztathatná, hanem a testes gazdász érkezett meg olyan robajjal, mintha söröskocsik tavaszi versenyüket tartották volna az előszobában.

– Keblemre, Pirikém!

– István – lehelte elhalóan a vékony hölgy –, István, agyonszorítás!

– Mi van a családdal? – robogott tovább a mezők kedvesen kíméletlen embere, és amikor leült hűga ágyára, Terka mama úgy érezte, hogy ma fel fog kelni. Hószaga, berekszaga és téli szántásszaga volt ennek az embernek, aki ruhája szövetének minden szálában a vén fák erejét hordta, amit azok is ritkán éreznek, akik köztük élnek.

– Délelőtt elintézem a minisztériumot –, mert felrendeltek –, és délután viszem a kölyköket.

– Nem lehet!

– A fenét!

– Nem lehet, mert Gyula csak ma mehet ki először rövid sétára, és – ha jól emlékszem – te megint valami nomád életre akarod kényszeríteni őket.

– Terka!

– Gyula mondta!

– Terka!

– A hét végén azonban nyugodtan mehetnek – enyhítette a légkört Ákos atya –, mert a nyár valóban jót tett Gyulának...

– Ez már beszéd! – csapott a combjára István. – A gyerekek igazán kiválóan viselkedtek, és megérdemlik, hogy azt adják nekik, amit szeretnek. Én nem akarom semmire “kényszeríteni” őket, és... – állt fel mérgesen, de hogy ezt az “és”-t mi követte volna, az már nem derült ki, mert Piri mama jött be, hogy az István által szállított két gyönyörű kacsatulajdonképpen milyen állapotban kerüljön az asztalra.

– Hogy akarod, István? – kérdezte hűga, aki nem akarta bátyját megbántani sem a nomád élettel, sem semmivel, hiszen jól ismerhette, hogy amilyen nagyhangú és nagyszívű: olyan érzékeny.

– Hogy akarom, hogy akarom?... Ahogy fi is szeretitek: Ropogósán, pirosan.

– Ül már le, István – folytatta Ákos atya a befejezetlen témát. – Úgy gondoltuk Terkával, hogy Gyula legyen még egy-két napig orvosi felügyelet alatt, aztán a hét végén mehetnek. Mondjuk: vasárnap. Reggel indulnak, délre ott vannak. S ha valami közbejönne, táviratozunk.

– Mi a fene jönne közbe? Nálunk is mindenki beteg volt, de meg is gyógyult mindenki. Mire a gyerekek jönnek, olyan szánút lesz...

– Csak vigyázz rájuk, István – aggódott a pótanya –, hogy jól felöltözzenek, ha kimennek sétálgatni...

István elgondolkozva nézett az aggályos hölgyre, és Matulára gondolt és a berekre.

“Sétálgatni” – gondolta, és a kis ház jelent meg előtte; A berek téli arca.

– Nem lesz semmi bajuk. Vigyázz rájuk Nancsi néni... Matula...

– Csak nem akarod kiengedni őket a berekbe?!

– Matulának takaros kis háza épült a régi kunyhó helyén, természetesen meglátogathatják, ha akarják...

A család hallgatott, mire István még hozzátette:

– ... persze ha lehet, én is velük megyek...

– Erre meg is akartalak kérni, István – mondta az atya –, hiszen ilyenkor igazán ráérsz. A tél a ti nagy vakációtok... névnapok, vadászatok, disznóölés...

A mezei ember erre már nem válaszolt, hanem elrobogott hivatalos ügyeit intézni, de még az utcán is meg-megállt, és megrázta nagy fejét, mint aki nem akar valami egészen képtelen ostobaságot a fülébe engedni.

“Nagy vakáció! Ez az: nagy vakáció.” – És meglóbálta a terjedelmes aktatáskát, amelyet dagadtra hizlaltak a tervek, kimutatások, elszámolások, előirányzatok, amelyek hetekig készültek, változtak, összezsugorodtak, kiterjedtek, néha megsemmisültek, de haláluk előtt szültek, és virgoncán szaporodtak.

Nagy vakáció! Igaz, rövidebbek lettek a napok, és több idő volt a tervek és egyéb elkészítésére, mert már délután négykor lámpát kellett gyújtani, de a gazdaság élt és termelt, az állatok ettek, szaporodtak, betegedtek, és a tavaszi munka előkészületei már ott hajráztak a raktárakban, magtárakban, pincékben, hűtőházakban, műhelyekben, vermekben, és azt az életet ki kellett szolgálni.

“Névnapok!”, Ákos, te tinó! – gondolta István elég tiszteletlenül. – Te leteszed a vonalzót, a rajzolótablát meg a logarlécet, s ezek szépen megvárnak holnapig, de az én lesántult birkaalkám nem vár, hanem romlik tovább, az én zsiszikiem nem alszik, amíg én is alszom, hanem fúrja a gabonámat. A te terveidbe nem esik bele a filoxéra, a szá- és körömfájás és még hetvenhétféle nyavalya. Nem fagy ki a búzád, nem fullad be a rozsod... Névnapok! A guta üt meg, hiszen a magamét is csak azért tartom meg, mert muszáj.

És a disznóölés! Nafene! Ez az Ákos azt hiszi, ez valami nemzeti ünnep? Ott van Nancsi meg Matula, és én világgá megyek egy napra, hogy ne is érezzem azt a mézsárszék- és zsírszagot. És boldog vagyok este, amikor Nancsi azt mondja: kész!

Így ment a testes gazdász, mérgelődve sógora elképzeléseire; szerencsére a vadászatot már elfelejtette; István gazda ugyanis nem volt vadász, és nem is akart az lenni. Pedig alkalma lett volna belekóstolni ebbe a sokak által égis magasztalt “sport”-ba avagy “foglalkozásiba, szenvedélybe, vagy tudom is én, mibe, de ez a vastag férfiú csak termelni akart, növényt vagy állatot, tejet vagy gabonát, de soha egyetlen lépést nem tett egy bizonytalan nyúlért. Pedig a gazdaságban sok volt az apróvad, s ezeket védte, télen etette, örült is az évi egy-két nagyvadászatnak, és jó házigazda volt, de amikor a lelkes vadászok felkeltek a reggelizőasztaltól, úgy nézett rájuk, mint az aratókra.

– Gyerekek, aztán szedjétek össze magatokat, tavaly is sok patront pocskoltatok...

Ennyi volt az egész, sem több, sem kevesebb, mint egy másfajta aratás és másfajta szüret. Hogy aztán valaki ezt szórakozásból csinálta vagy robotból, az őt nem érdekelt. A vadat azonban a rendes gazda köteles gondosságával kezelte, mintha gabonát adott volna el vagy szopós malacokat valamelyik állami vállalatnak.

Sógora gyermekded és múlt századbéli elképzeléseit végül is vitézül lenyelte, de egyedül és kizárólag a két fiú érdekében. A nyár, a szabad levegő és Matula bölcs irányítása olyan jó hatással volt ugyanis mindkét gyerekre, hogy érdemes volt érte áldozatot hozni.

István gazda hamar “kivégezte” a minisztériumot, mert lehetőleg korán akart ebédelni, de alaposan el is ment az étvágya, amikor öccsét meglátta még jobban elnyurgult testi mivoltában.

De nemcsak ezt látta meg, hanem azt is, hogy Tutajos vagy túlzottan érzékeny, vagy keményen reagál a legkisebb dolgokra is. Kapkod, ideges, és sokszor válaszol, mielőtt még a válaszon gondolkodott volna. Azután helyreigazít, ebbe belekeveredik, és elpirul a méregtől, ha azonnal meg nem értik zavaros előadását.

“Hm – gondolta a pótapa –, hm... Mi van ezzel a gyerekekkel? Beteg volt, jó, jó... de ez nem minden... Ámbár változásban van, most érik férfivá... »meg minden«” – gondolta, mert nem tudhatta, hogy égy Palóc Sári nevű hajadon várja Gyulát délután háromkor, aki eddig csak

levélben csókolta a nyurga ifjút, de a nyomaték kedvéért — két l-lel.

És István bácsi azt sem tudhatta, hogy Gyula még nem heverte ki tegnapelőtti lelki gyötrelmeit, azt a fokozott idegességet sem, amit az ebéd elhúzódása okozhatott. Most mi lesz, ha István bácsit ott tartják a minisztériumban? Mi lesz, ha valamelyik ismerős azt mondja, hogy “Gyere, Pista, megiszunk egy pohár sört”. Gyula már ismerte ezeket az “egy” pohár söröket, és nem is volt ellenük semmi kifogása, de most szinte rángatózott a gondolattól, hogy bátyja majd egész terjedelmes vidámságával beállít háromnegyed háromkor, és azt mondja:

– Csülökre, Tutajos, és ha nem elég a két réce, utána még megesszük Piri anyádat is, ámbár jobb volna előbb felhizlalni.

Nem, Tutajosunk ezekben a percekben nem lett volna fogékony semmiféle vidéki szellemesség iránt, de azt tudta, hogy ha nagybátyja késik, a valóságos anya el nem ereszti a hosszadalmas ebéd nélkül szájkosarat cserélni, ha arany szájkosarat adnak helyette, akkor sem.

– Megőrülök! – suttogta többször Tutajosunk, de ebből a feltevésből sem lett semmi, mert ez tizenöt éves korban nem szokás. Piri mama azonban valóban közel járt ehhez a nem kívánatos állapothoz, amikor Gyula huszadszor érdeklődött az ebéd és István bácsi érkezése iránt.

– Ne szídd a véretem, édes kisfiam... Az ebéd tizenkettőre kész, és bátyád délre ígerte, hogy megjön...

– De hátha késik...

– Akkor késik...

– Nekem háromra ott kell lennem a sportboltban.

– Majd elmész holnap.

Tutajosunk erre a feltevésre legszívesebben fejest ugrott volna a nagy tepsibe, ahol a két kacsza pirult.

– Holnap... nem érek rá.

– Holnapután ráérsz...

Gyula csal? kitántorgott a konyhából, hogy a következő percben már újra visszaforduljon.

– Mért nem keltettek fel, Piri mama? Majd én beszéltem volna István bácsival...

– Édes Gyulám, megőrjítesz! Nem akarta, hogy felkeltsünk. Pár percig volt csak itt.

– Mama hogy van?

Piri mama ebben a pillanatban éppen hagymát vágott, a hagyma csípős illata könnyezésre ingerelte. Ugyanakkor félrefordította arcát, orrcimpái gyorsan mozogtak, ami a tüszentés előjele, és a hagymavágó késsel az ajtóra mutatott.

– Kérdezd meg tőle!

A pótanya a nagy késsel hadonászva nem volt szép látvány, és mivel haragosnak is látszott, Gyula szobájába távozott, mert valljuk meg, az anya egészsége utáni érdeklődést csak olyan átmeneti kérdésnek szánta.

Elkeseredése azonban nőttön-nőtt. Mi lesz, mi lesz, mi lesz? Sári majd vár... vár... vár... aztán hazamegy... Rettenetes!

Kinézett az ablakon, de a szürke ég nem mondott semmit. A hőmérő mínusz két fokot mutatott, s a szomszéd ház kéményén fekete füstzászlót lengetett a szél. Ez a komor szín nagyon illett Tutajos lelkiállapotához, s arra gondolt, hátha Sári is megbetegedett, és nem is lesz ott a találkán. Erre ismét kirohant a konyhába.

– Jó, hogy jössz, fiam, zavard el ezt a kutyát, mert megbolondít... Nagyon elszemtelenedett. Az ajtót kaparja. Kár volt ideszoktatni!

Gyula elkeseredetten nyitotta ki az ajtót, de abban a pillanatban kiderült az ég, felsütött a nap, helyreözöklent a világ rendje, mert nemcsak Bikfic üdvözölte a szeretet összes jeleivel, de a lépcső felől erőteljes szuszogás is hallatszott.

– István bácsi! – kiáltott Gyula, és kis részben átölelte a terjedelmes férfiút.

– Szervusz, Tutajos! A mennykő csapja meg a lépcsőtöket... nem vagyok én turista... Hallom, beteg voltál. Hát elég nyavalyásán nézel ki. Most egy kicsit bemegyek hozzád, amíg kifújom magam. Hát mesélj...

És Tutajos mesélt. Kapkodva, rendezetlenül, és István bácsi nem szólt közbe. Néha a fiúra nézett, de inkább a padlóra s egyelőre csak azt állapította meg, amit már elmondtunk, de ez nem volt elég...

– Hm... hm... – dörmögött néha, és csak akkor kezdett fülelni, amikor Tutajos azt mondta:

– Valamit szeretnék kérni István bácsitól!

– Halljuk!

– Szóval... tetszik tudni, a szájkosár nagy, és ki kell cserélni...

– Persze – mondta István gazda, aki egyelőre nem tudta, miről van szó –, ha a szájkosár nagy, azt ki kell cserélni...

– Jaj, majdnem elfelejtettem – gesztikulált a fiú –, Bikficet is le akarjuk vinni, ha megengedi...

– Tőlem ugyan krokodilt is hozhattok...

– Piri mama vette a szájkosarat, és olyan nagy – és Gyula egy óriási kört írt le a levegőben –, hogy ki kell cserélni...

– Ezt már mondtad.

– ... de lehet, hogy a mama nem enged, vagy nem enged el, hogy pont háromra ott legyek..., mert ugye, akkor nem cserélik ki?

– Ki van zárva...

Tutajosunk kissé gyanakodva nézett bátyjára, mert az, hogy “ki van zárva”, egy kis túlzás volt, de a nagy fejű férfiú végtelen komolysággal nézte a kopott szőnyeg kopott mintáit.

– Szóval ha István bátyám is adna valami megbízást...

– Jó, de fél ötre légy itthon, mert hatkor megy a vonat.

– Tetszik tudni, nagyon fontos, rendkívül fontos...

– Ne magyarázd!

István gazda ezzel felkelt a nyekergő rekamiéről, előhúzta az óráját, figyelmesen megnézte, és azt mondta magában: “Nő!” – És ezt mélyszégyéssel meggyőződéssel mondta.

– Mit mosolyogsz, István? – kérdezte húga a belső szobában, mire bátyja összeráncolta arcvonásait.

– Van nekem kedvem mosolyogni... Te is azt hiszed, hogy az ilyen minisztériumi látogatás után mosolyog az ember... De azt mondhatom, hogy ez a gyerek rossz bőrben van. Csak küldjétek őket minél előbb! Mindenesetre vasárnap a szánkó várja őket az állomáson, a déli vonatonál. Ákosnak adtam pénzt, hogy karácsonyra vegyen valamit az én nevemben is... Ti jobban tudjátok, hogy mit szeretnétek...

– Köszönöm, István...

– Hagyd a köszönetét, Terka! Úgy érzem, mintha az én gyerekeim lennének... ha már ez a mulya Lili otthagyt, és nekem nincs...

– Te küldted el, István.

– ... és elegendő meleg holmit csomagoljatok nekik, mert amilyen lagymatag volt eddig a tél, olyan fogós lehet még.

István gazda nem szerette a Lili-témát. Természetesen nem azért, mert feleségét elküldte, hanem azért, mert megette a vak csibét, azaz fej nélkül ugrott bele a rózsatengerbe. A tövissek csak később jelentkeztek...

– Gumicsizmáik lent vannak még, ha olvadás jönne, bakancsuk van... Ejnye, erről jut eszembe: van itt a környéken valami sportbolt?

– Van.

– Ha megengeded, elküldöm a fiút bakancsszögekért.

– Ebéd után elmehet, akármit rábízhatsz, ilyen tekintetben nagyon megbízható, jól fog bevásárolni.

István már megint majdnem elmosolyodott, és magában azt gondolta, hogy a jelek szerint Tutajos már “bevásárolt”... Egyelőre úgy látszik, hogy a vásár izgalmas, az alku még folyik, de a végeredmény aligha kétséges.

“Ezen át kell esni – gondolta István gazda –, mint a kiskutyának a fogzáson.” – És ebben meg is nyugodott. A testes gazdász hasonlatait kizárólag az állatok köréből vette, de erre Tutajos nem gondolhatott. Egyrészt aggódott, hogy nagybátyja nem feledkezett-e meg titkos megbízatásáról, másrészt a sült kacsza erősen lekötötte figyelmét.

– Egyél, kisfiam – uszította Piri mama –, vegyél még, nincsenek olyan nagy combjai ennek a récének!

– Hát Pirikém, akkorák nincsenek, mint neked – nézett fel István –, de sokkal csinosabbak. A récéinket pedig ne szöld le, mert megmondom Nancsinak, s azonnal kiátkoz... Erről jut eszembe, Tutajos, megkértem a mamádat, hogy ebéd után elmehess a sportboltba.

– Igen – mondta Tutajos, de még a füle is piros lett.

– Vegyél két pár bakancsra való bakancsszöveget és Matulának húsz darab kisebb-nagyobb csukahorgot, hozzá való drót-előkével!

– Igen.

–Kapsz ötven forintot, ami megmarad, a tied.

– Nem sok marad...

Ladóné ijedten nézett fel, de Gyula is szeretne volna a nyelvét leharapni. Többől...

István bácsi azonban csak mosolygott.

– Szentelen vagy, de ez tetszik nekem...

– De nekem nem tetszik! – csattant fel a valóságos anya.

– Most már értem az osztályfőnöki rovákat... meg vagyok döbbenve! Fegyelmezetlen, léha, komisz kölyök vagy! Előbb jár a szád, mint az eszed, és ezért fogod kitörni a nyakad...

– Törje ki – mosolygott István –, azután már meggondolja, mit mond.

Piri mama azonnal szárnyai alá vette a meggondolatlan egyént.

– Azt Gyula nem úgy gondolta.

Tutajos keze reszketett az asztalon, és egészen belefehéredett a gondolatba, hogy esetleg az anya azt mondja: “Nem mégy sehova, és kész! Majd Piri megveszi...”

A mama azonban nem szólt semmit, már csak azért sem, mert Gyula sápadtsága megijesztette, s a fiú dadogni kezdett.

– Bocsánat – lehelte –, én azt csak úgy mondtam... mert tudom az árakat, és... nem kell nekem borraivaló... István bácsi tudja...

– Tudom, fiam, de azt is tudom, hogy számár vagy, és anyádnak igaza van. Megbántasz valakit, bár nem is akarod... visszavágsz, csak a visszavágás kedvéért... “Szellemes” vagy, és ha valaki visszaszellemeskedik, halálosan megsértődsz. Kapsz esetleg egy pofont, és rettenetesen igazságtalannak érzed – mint ahogy minden pofon igazságtalan –, de arra nem gondolsz, hogy ennek a pofonnak a szülőanyja a te kedélyes szellemességed volt. Tutajos, vigyáznod kell magadra, mert az élet nem lesz kegyes hozzád!

– Igen, István bácsi, tudom... de mindjárt kicsúszik a számon. Mindjárt...

– Quod dixi, dixi! Mivel pedig borraivalót nem fogadsz el, kérlek, hozz a boltból számlát. Ha nem óhajtod a dolgot rokoni alapon, hát legyen hivatalos alapon. Egyébként azt a kis pénzt nem borraivalónak szántam, hanem munkadíjnak, mert teszel érte valamit nekem. Ami pedig a borraivalókérdést illeti: kettőn áll a vásár. Én úgy éreztem, megérdemled, te úgy érezted, hogy nem, mert te főherceg vagy... aki még a jobban végzett munkáért sem fogadhat el bértöbbletet.

Tiszteletre méltó álláspont, csak kissé hülye. Főhercegi... Most pedig menj, hercegem, mert hatkor indul a vonatom, és legkésőbb fél ötre fit kell lenned.

– Megyek, István bácsi.

Tutajos zsebre gyúrta az ötvenest, köszönt, és kiment a szobából.

Amikor kiment, az anya is belátta, hogy fia ideges, csak azt nem tudta, mi az oka. István tudta.

Egy kis csend maradt a becsukódó ajtó után, a három felnőtt összenézett, és Piri mama csak később szólalt meg:

– Talán még evett volna szegénykém... Elfelejtitek, milyen beteg volt.

– Már a betegség előtt is így viselkedett – mondta Ladóné –, különösen az utóbbi időben. Teljesen kiszámíthatatlan. Néha mint egy falat kenyér, néha mint a pokróc. Goromba és ábrándos, és percenként változik. Ha nem tudnám, hogy nincs lányismerőse, azt hinném, szerelmes.

Piri mama úgy nézett az anyatársra, mint egy gyilkosra.

– Terka! – kiáltott. – Ez a fiú olyan szemérmes, mint egy angyal. Rá sem néz ez senki lányára, sőt utálja őket.

– Nono – mondta István –, nono, láttam én már karón varjút! Én például tízéves koromban olyan szerelmes voltam a dáboi kanász lányába, mint egy angyal...

– Hát ez a fiú nem olyan, István, ez nem! Kicsit kelekótya, nem mondom, de többnyire komoly, elgondolkozó, de ez ebben a korban természetes. Utánanézek – állt fel Piri mama –, utánanézek, hogy rendesen felöltözzön...

Amikor Gyula kiment, megállt egy pillanatra az ajtó előtt, de aztán elindult, mert még hallgatózni sem volt kedve. A földet nézte, amíg szobájába érkezett, és csak ott emelte fel fejét, éppen szemben a tükörrel. Tutajos tehát alaposan és nagyon rosszindulatúan szemlélte Tutajost a tükörben, közben azon gondolkozott: leköpje-e azt a másikat, de aztán mégsem köpte le. Ehelyett azt mondta:

– Te állat!

Aztán utalattal elfordult tükörképétől, mert az is azt mondta. A többi mondanivaló már csak gondolatai közt csapongott.

“István bácsi kiségit a bajból, elküld, mert erre megkéred, mert Sári vár... és te, te idióta... nem fogadod el a pénzt. Mindjárt csak: a bakancsszögek öt-hat forint, a horgok legfeljebb tíz forint, mondjuk, az egész húsz forint, és te kidobsz az ablakon harminc forintot...”

Fáradtan leült a rekamiéra, ahol betegségét töltötte, és feledve mindent, azon kezdett gondolkodni, hogy lehetne ezt a harminc forintot visszaszerezni, bár gondolatai alján ott feszült már a vágy, a sportbolt s a szájkosár, a horgok és bakancsszögek, amik együttesen azt mondták: Sári...

“Viszek neki virágot” – mosolyodott el Gyula, és ez a gondolat melegen fészkelte el szívében.

Piri mama tehát ott találta öccsét a rekamién, mosolyogva.

– Melegen öltözz, kisleány... és igazán nem illik az öregeket kinevetni...

– Mi?! – komorodott el Gyula.

– Nem neveltél?

– Én?

– Mintha mosolyogtál volna, de ez nem is baj, István bátyád nem haragszik, de anyád azt mondta: azért vagy néha ilyen furcsa, mert talán szerelmes vagy...

– Één?! – ugrott fel Tutajos, és bokáig elpirult, bár ez a pirulás csak nyakig látszott.

Piri mama magához ölelte a nyurga ifjút.

– Azért ne sértődj meg, Gyuluskám, tudom én, hogy te nem vagy “olyan”, és ezt kereken meg is mondtam nekik... A sűrke pulóvert vedd fel, fiacskám, és legjobb lenne, ha elvinnéd Bikficet, hogy a szájkosarat ki is próbáljátok.

– Hogy honnét veszi a mama ezt az ízé... szerelmet?

– Egy jó anya mindenre gondol, ennek csak örülhetsz.

- István bácsi nem mondta?
- Mit?
- Ezt a... öö... izé... szerelmet?
- Dehogy mondta! István bátyád reális ember. Hanem azt a kis pénzt kár volt visszautasítanod...
- Hát bizony, de én azt nem úgy gondoltam, aztán most mennyire kellene legalább tíz forint...
- Mire?
- Egypár jó horgot én is küldenék Gergő bácsinak.
- Hogy beszélsz? Az nem Gergő, hanem – ha már bácsizod – Gergely.
- Ő mondta, hogy Gergő.
- Az ilyesmit nem kell eltanulni. Matula elvégre egy öreg paraszt, akitől te nem tanulhatsz semmit. Hozom a tíz forintot, aztán máskor okosabb légy!

Tutajos úgy dobálódott ma az érzelmek között, mint egy valóságos tutaj a Felső-Tisza sellőin a szabályozás előtt. A virággondolatra mosolygott, az elvesztett harminc forintért elkeseredett, a feltételezett szerelemtől megijedt, és hogy Matula egy öreg paraszt, akitől nem lehet tanulni, ezen úgy felháborodott, hogy Piri mamát csak eltávozása mentette meg valami elhamarkodott gorombaságtól. A jövő tíz forint azonban mérsékletre intette, és elhatározta, hogy Matuláról nem szól semmit, mert Matula sem szólna semmit, és nem is szól, csak mosolyog, amikor Nancsi néni ilyen “hülyén vacakol”...

- Gergő bácsi, Nancsi néni mindig ilyen? – kérdezte egyszer.
- Olyan, amilyen. Kisebb az esze, de nagyobb a szíve. “Igen, ez így lehet” – gondolta Gyula, és megcsókolta Piri mamát a tíz forint átvétele után.
- Viszem Bikficut is – búcsúzott Tutajos –, ha Béla jönne, várjon meg! Nagyon sietek.
- Csak ne siess, mert kimelegszel, és újra megfázol. Tutajosunkat azonban nem kellett féltetni, mert annyiféle érzelm fűtötte, hogy megfázásról szó sem lehetett.

Bikfic három csengő vakkantással és két ugrással üdvözölte betegségéből felépült barátját, majd saját farkát kezdte úzni, amiből örült forgás keletkezett. Gyulát kicsit meghatotta ez a ragaszkodásodé azután komolyan felszólította a kis kutyát, hogy hagyja abba az elérhetetlen fark kergetését, és engedje a pórászt feltenni.

Ezek után bizonyos előkelőséggel, de bizonyos lámpalázzal vonultak be a virágüzletbe, megvenni a virágot, az első virágot;... az első szerelem oltárára. Az elfogódottság természetesen csak Tutajosra vonatkozott, mert Bikfic egy kis undorral szaglászott, majd hatalmasat prüszszentett. A boltban ugyanis szinte vastag volt a langyos illat, amit Bikfic egyáltalán nem szeretett.

- Valami kis virágot... – rebegte Gyula.
- Tessék választani – mondta a pápaszemes hölgy –, ilyen szép rózsák... ritkaság ebben az időben. Névnapi van a mamának?
- I... igen – csuklott Tutajos, és arra gondolt, hogy ezen a napon a mama túl sokat szerepel.

- Mibe kerül?
- Csak tizenöt forint egy szál. Ilyen szibériai időben...
- Szerencsére – ebben a meghökkent pillanatban – ütni kezdett a bolt órája, kellemes, zengő hangon jelentve, hogy a kismutató elérte a hármas számot.

“Jaj – gondolta Gyula –, három óra!” – de egyben gyorsan zsebébe is nyúlt, hogy vajon van-e öt forint aprópénze a tizen felül.

- Egy szálat kérek – mondta, és elpirult, mert azt hitte, hogy mások ilyenkor legalább tíz szálat vesznek.

– Nagyon helyesen! – lelkesedett az eladó. – Ebből a ritkaságból egy szál is elég. Tessék választani.

– Ezt a pirosat – lehelte az ifjú, de el is rántotta Bikficet egy kis pálmától, amelyet Bikfic szaglászni kezdett, jelezve, hogy a következő pillanatban egyik hátsó lábát fel fogja emelni, rövid öntözés céljából.

– Hát Bikfic, igazán disznó vagy – korholta kutyáját, de már az utcán –, micsoda szégyen lett volna! – És megigazította sálját, mert a virágosbolt tavaszi légköre után az utcán ugyancsak, dermesztő szél fújdogált.

A sportbolt előtt azonban nem volt senki, sőt az utcán is csak egy-két ember loholt valahova, ahol meleg van. Gyula megállt a kirakat előtt és tanakodott, hogy bemenjen-e vagy várjon, amikor valaki karjába kapaszkodott.

– Gyula!

Tutajos megfordult, és valami kimondhatatlan boldogság lobbant szét benne.

– Sárrikám!

A kislány meleg szeme úgy ragyogott... arcát kicsípte a szél, és kis piros orra majdnem a fiú melléhez ért.

– Itt vártalak a kapu alatt... Menjünk oda, mert megfázol.

A kapu alatt valóban nem fúj a szél. A kapu alatt tavaszi alkony volt az utcához képest, és Tutajos úgy érezte, tavasz van az egész világon, mint ahogy – nekik, – az is volt.

– Sárrikám – és kibontotta a selyempapírost –, Sárrikám – suttopta –, ezt neked hoztam, mert... nagyon... szeretlek...

A kislány szeme elkönnyesedett, magához ölelte a rózsát, aztán felkapaszkodott Tutajos vállára, magához húzta a fiú fejét, és csókolta és csókolta...

Igen, ez így volt, bár elsüllyedt a világ, és megszűnt minden más körülöttük, mintha a Szahara közepén vagy a sarkvidék végtelen jegén egyedül lett volna ez a két kibontakozó kis ember, a kimondhatatlan és megnevezhetetlen ifjúság első, tiszta bódulatában.

– Örökké! – mondta később a kislány, aztán csak nézték egymást, és nem gondoltak arra, hogy jöhet valaki, és – szerencsére – arra sem, hogy ezt a szót milliárd ember mondta ki előttük hittel és hazudva, imádvá és bemocskolva, és ennél a szónak nem ártott semmi, mert mindig újraszületik, mert az emberré lett embernek ez volt az első értelmes szava.

Egy pillanatig sem kétséges, hogy István gazda bakancsszögek és horgok nélkül utazott volna el, ha nem jön egy népiké, vaksin betűzni a lakók névtábláját.

– Drágáim – fordult végre a fiatalokhoz, visszaállítva őket a szilárd földi talajra –, nem tudom elolvasni: itt laknak Tóbiásék?

Tutajos sóhajtva engedte el Sári kezét, de nem haragudott a nénikére, és csak most vette észre, hogy Bikfic “egész idő alatt” a csuklójára volt kötve.

Nem, Tutajos ezen a napon nem haragudott senkire a világon.

– Tóbiás Elemér – mondta –, második emelet hat.

– Köszönöm, drágáim!

Visszaérkezve Sárihoz, megsimogatta arcát, aztán kezét csókolt a kislánynak, szentesítve az “örökké”-t és mindent.

– Sárrikám, most már a menyasszonyom vagy, és csak érted fogok dolgozni és tanulni. Vasárnap lemegyünk a berekbe, gondoskodj addig, milyen címre írhatok, hogy levelezhessünk. Most pedig gyere be a boltba, vásárolnom kell, mert István bácsi vonatja hatkor indul, és nekem fél ötre otthon kell lennem.

És Tutajos – valami kicsit félszeg, mosolygós ragyogással az arcán – otthon is volt fél ötre. A család úgy ült még az asztalnál, ahogy Gyula otthagya őket – kiegészítve Bütyökkel, aki közben megérkezett –, de mégis más volt most minden, amit nemcsak Bikfic új szájkosara jelentett Bikfic már beletörődött abba, hogy az embereknek ilyen bolondériáik vannak, hát legyen meg a kedvük...majd csak leveszik. Bikfic tehát leült, mintegy bemutatva az új szerzeményt, de senki nem nézett a kis kutyára, hanem Tutajosra, aki valami különös légkört hozott magával, aminek folytatása ott volt arcán, és kitégult, csillogó szemében is.

“Milyen furcsa ez a Gyula” – gondolta Bütyök.

“Lázás!” – gondolta Piri mama.

“Sietett” – vélte magában Ladóné.

“NŐ! – kiáltott újra István gazdában az előbbi hang. – Nekem ugyan beszélhetsz, Tutajos. Nő és nő! És most boldog... de milyen boldog!”

– Megvettem mindent, István bácsi, itt van a blokk, amit fizettem, és itt van a maradék pénz.

Gyula most már nem sajnálta a pénzt, amit “kidobott az ablakon”. Gyula most már nem sajnált semmit, de nagybátyja figyelmesen megnézte a cédulákat, aztán egy százast tett még az asztalra.

– Ez az útiköltségetek, mert most már megint az én fiaim vagytok. Bütyök, ülj le, és ne akarj szónokolni!

Bütyök megnyalta a száját.

– Én csak...

– Nem érdekel! Vasárnap egy órákor, azaz tizenhárom óra öt perckor ott lesz a szánkó értetek az állomáson. Tizennégy órákor megeszitek a Nancsi néni-féle ünnepi malacot – szónoklat nincs! –, azután... majd meglátjuk. A szükséges tankönyveket hozzátok magatokkal, papírfélét ne, mert az – sajnos – van elég az irodában. Ha sok a cókókotok, csináljatok egy nagy csomagot, és adjátok fel személypoggyászként. Ezt a kutyát akarjátok lehozni?

Bikfic az intésből megérezte, hogy róla van szó, ezért hevesen verte farkával a szőnyeget, jelezve, hogy igenis, ő a szóban forgó eb, aki azonban mit sem tud arról, hogy ő csak egy korszak, akinek azonban drága szájkosara van.

– Ide, Bikfic! – rendelkezett Gyula, mire a kis kutya megszaglásztta István bácsit, és leült előtte, mert ennek a nagy embernek kiválóan vonzó, egyéni illata volt.

– Neki is vegyetek majd jegyet, és ne kínozzátok ezzel a szájkosárral, ha nem muszáj – mondta a nagy ember, és lecsatolta a szájkosarat. Ezek után Bikfic háromszor körülrohanta az asztalt csengő ugatással, míg egy kis szőnyegen meg nem csúszott, és jól be nem vágta fejét a vitrin aljába.

– Vigyétek ki a kutyákat – mondta ijedten Ladóné, mert a vitrin ékességei csilingelve verődtek össze –, majd szólunk, ha István bátyátok búcsúzik.

– Kieresztem Bikficet – mondta kint Gyula Bütyöknek –, ülj le addig a szobámban.

Ez a kis idő azért kellett Gyulának, mert nem tudta, hogy hát mit is mond barátjának. A történetek és érzései olyan mélyen fészkeltek a szívében, olyan féltett, elmondhatatlan, érzékeny titokzatosságban, hogy azt elmondani úgyszemint lehetett, de letagadni sem. És megosztani sem!

– Találkoztatok? – kérdezte Bütyök.

– Igen.

– És?...

Tutajos leült, és maga elé nézett.

– Hát mit mondjak? Boldog vagyok, Bütyök... Majd szerez valami címet, ahova írhatok. Most már úgy írhatok, mint a menyasszonyomnak.

Bütyök a kucsmáját forgatta a kezében, aztán kinézett az ablakon.

— örülök, Tutajos, hiszen te vagy az egyetlen barátom, és – esetlenül nyújtotta a kezét – gratulálok is.

Fogta a két gyerek egymás kezét, mélyszéges nagy szeretettel, és ezt a nagy érzést csak kifejeztesítette, hogy gondolataik külön úton szaladtak, de ide szálltak vissza, ebbe a kis szobába, melynek ablaka előtt sziszegve száguldott a szél, és szikrázó hóval rakta tele az ablaksarkokat.

Ezen a héten aztán teljesen el kellett feledni, hogy valaha itt köd gomolygott, s a hó már a

levegőben elolvadt. El kellett feledni a lucskos utat, a csöpögő ereszeket; az esernyőket és legényes átmeneti kabátokat.

Ezen a héten úgy tetszett, mintha a havazásnak már soha nem lenne vége, és nagyon erősen kellett képzelődni, hogy a hófelhők felett valahol valóban süt a nap. Most már megelégedhetett Pintér doktor is, aki az északi szelet várta, és úgy beszélt róla, mint egy egészségügyi intézményről, amelynek érkezése után be lehet zárni a kórházakat és egyéb bánatos helyeket, amelyek felett vijjogva tépik egymást az élet és a halál láthatatlan madarai.

Az azonban igaz, hogy az influenza elmúlt, és csak a “normális esetek” vetettek ágyat azoknak, akiknek ideje elérkezett. De ezekről a doktor nem beszélt, mert ennek nem is lett volna semmi értelme. A doktor – ha újtárában felugrott egy kis diskurálásra – a jég alatti horgászatról, a csukasültről, az öltözködésről beszélt, és orvosságokat hozott minden elképzelhető esetre.

– Legszívesebben elmennék veletek! Csodálatos lehet most a berek, és nincs ember, és nincs beteg...

– Miből élnél akkor, Lajos bácsi?

– Csukából, te számár – mérgeződött a doktor ezen a tiszteletlen, de nagyon reális kérdésen –, meg vadrécéből meg nyúlból!

– Sürgönyözhetnének, hogy hárman megyünk.

– Köszönöm, Tutajos, kivettem már a szabadságom, hát majd csak úgy gondolok rátok, arra az egész gyönyörűségre... Jó meleg az a kis ház? Nehogy agyonhűtsétek magatokat!

A doktor ezen aggodalma teljesen felesleges volt, mert a szoba kis tüzeléssel is olyan meleg lett egyszerre, hogy Matulának időnként ki kellett az ajtót nyitnia. Ilyenkor Csikas is odament megszaglásni az időt, és nyújtózkodni egy alaposat, amelyet ásítással kapcsolt össze. Aztán visszament a sarokba, ahol egy öreg pokróc képviselte Csikas nyoszolyáját és összes földi javait. Aztán lehunyta szemét, mert szerinte odakint semmi látnivaló nem volt.

Hát – nem is volt.

Esett a hó már három napja, és betakarta a világot. Betakarta a földet, és lefüggönyözte a látóhatárt, és hogy mi volt mögötte vagy alatta, azt látszólag nem lehetett tudni. De Matula erre nem is volt kíváncsi, mert Matula tudta, hogy mi van mögötte, és mi van alatta. Tudta, hogy amíg a hó mozog, addig a berekben – egy-két kivételtől eltekintve – nem mozog semmi. Ilyen kivételek a vadrécék és az északról érkezett bukómadarak, amelyek bizonyára ott vannak a vízen, de látni nem lehet őket. Talán egy-két liba is van közöttük, pár vendég sirály, s azzal vége. A varjak beköltöztek a faluba, ahol mindig akad valami hulladék, utánuk a ragadozó madarak is, mert ott van veréb és galamb, míg idekint nincs semmi, ami látható. A fácánok a bokrok alatt lapulnak, a rókák öreg fák gyökerei alatt, a nyulak, ahol éppen alkalmas vackot találtak, a pézsmapockok és vidrák rejtett barlangjaikban, a nyestek, nyusztok, mókusok különféle fészkekben és odvakban, és a kis madarak mindenütt, ahol nem éri őket a hó és a szél. Legjobb dolga van aránylag a két kis kuviknak a “gunyhó” padlásán, ahol csend, homály és hómentes, kellemes világ van.

De éheznek ők is, mert ilyenkor – talán a vidra kivételével, amelynek sohasem zárul be az éléskamrája – minden élő állat éhezik a berekben. Ilyenkor kopik a nyári zsír, kiütözköznek a bordák, csappan a begy, élesebbek lesznek a fogak, csőrök, karmok, szemek, mert az élet minden lehetőségét meg kell fogni, és közben még harcolni is a téllel, a melegrabló zsarnokkal, talán – mindhalálig.

Esik a hó, és hordja a szél. Néhol lerakja, néhol felsepri, és másutt újra lerakja. Játszik talán? Dehogy! De a szél sem korlátlan úr. Egy-egy öreg fa megtépi a láthatatlan vitorlát, egy-egy dombnál fel kell emelkednie, az erdővel meg éppen nem lehet mit kezdeni. Ilyenkor mérges a szél. Hisztériásán sikolt vagy harsog, mint a hullámverés, de elejti a havat, és üvöltve továbbrohan, mert hátulról nagy a nyomás. Ilyenkor keletkeznek a kis hóbuckák, hódombok, melyeket kisebb-nagyobb bokrok tartanak. Ezek belül üresek, mint a behavazott

eszkimókunyhó, nagy öröme a bűvő vadaknak; de ilyenkor születnek a hófúvások is, amelyeket keményre tapos a szél, és amelyek megállítják a vonatokat.

Ilyenkor ítélkezik a tél, aránylag egyszerűen, ámbár kegyetlenül. Élet vagy halál. Más paragrafus nincs a törvénykönyvében. Aki bírja a hideget és koplalást, az marad, aki nem, az elmúlik. Aki megőrzi az inak rugalmasságát, a szárnyak gyorsaságát, a szemek élességét, a rebbenés, menekülés, kitérés ösztönös reakcióit, az eléri a tavaszt, és megszerzi az időt, hogy szeressen, fészket rakjon, barlangot kaparjon, és szaporodjék; aki nem, az elpusztul, mert nem érdemli meg, hogy fiaiban a puhaságot, gyengeséget, tehetetlenséget tovább szaporítsa.

“ A berekben nincs protekció, és a tél nem ismer pótvizsgát. Itt állandóan tudni kell az egész anyagot, mindennap felelni, súgni nem lehet, és egyetlen rossz felelet az élet teljes bukását jelenti.

Ilyen napokon, mint a mai, az éhség vizsgáját kell letenni, mert mozogni nem lehet. Ilyen napokon a hideg vizsgáját kell kiállni, ami ellen készülni ott volt az egész nyár, és ott volt a tele markú, szelíd ősz. Aki elég zsírt rakott magára, az fűtheti testét, aki ezt elmulasztotta, az megfagy vagy legyengül, és így jut a ragadozók konyhájára.

Itt nincs jótékonyági intézmény, nincs részvét, nincs szérum, nincs semmi. Nincs öregségi biztosítás, mert nincs öregség. Nincs menhely, nincs árvák otthona és csecsemővédelem, itt a Természet védi az elkorcsosulástól a Természetet, egész bőkezűségével és maradéktalan szigorúságával.

Aki fázik: menjen délre, akinek melege van: menjen északra. Aki éhezik, keressen, harcoljon, vándoroljon oda, ahol van élelem.

Alkalmazkodjék ahhoz, ami van, vagy – pusztuljon.

Ha azután mégis átcsúszik a tél kemény rostáján valaki, aki nem érdemelte meg, akit a vakszerencse vitt át a tavaszba, kopottan és erőtlenül, az alulmarad a párválasztás csatájában, a párosodás emésztő tüzeiben az utódok felnevelésének hallatlan nehézségeiben, és elsepri a tavasz, mert ez a ragyogó évszak is csak az életrevalók bölcsőjét akarja ringatni.

Ez a csodálatos évszak azonban ebben a pillanatban olyan messze van, hogy azt lehetne hinni: nem is lesz többé a világon. A sűrű hótól nem lehet látni, a szélzúgástól nem lehet hallani, nem lehet tenni semmit, csak feküdni, összehúzni a szőrt, gubbasztani a tollpárna alatt, és nem mozdulni, nem mozdulni, mert minden mozgás húst és erőt eszik, és utánpótlás – egyelőre – nincs.

A nagyobb vadak persze jobban bírják, mint a kicsik. Nagyobb raktáruk van, erősebbek, furfangosabbak, hosszabb ideig bírják.

Az őzek – ezek a legnagyobb vadjai a bereknek – most már összeállnak kisebb csapatokba, felvonulnak valamely kissé dombosabb, szárazabb nyárfaligetbe, feküsznek a vastag avaron, és napjában párszor felállnak, eszik a nyárfa fiatal hajtásait, aztán újra lefeküsznek.

A rókáknak már nehezebb a dolguk, és veszélyesebb is. A rókák bejárnak a faluba, trágyadombokon keresgélnek, tyúkólak táján kutatnak, mert az egérek csak ritkán jönnek fel a hó tetejére, és elhullott madár is ritkán akad, nem is beszélve elhullott nyúlról, amely valóságos lakodalmat jelent a szegény róka életében. Ha a rókák történelmet írnának (milyen kár, hogy nem írnak!), valószínűleg aranykornak neveznék azt az időt, amikor Tüskevár még virágzott, mert abban az időben döglött lovak is akadtak, sőt elesett török, magyar, vallon, német és egyéb kiadós falatok is kerültek a rókakonyhára. Sajnos abban az időben szép számmal akadtak itt farkasok is, akik viszont élnek-halnak a rókapecsenyéért! De inkább – élnek:

A fán lakó négylábúaknak már sokkal elviselhetőbb a tél. A mókus ilyenkor összegömbölyödik fészkeiben vagy odvában, és – alszik. A fészek párnás, az odú ki van bélelve, s a szél megőrülhet, ha akar, a hó eshetik, ahogy tud, ez a mókust nem érdekli. Ha azután egy kis szélcsend van, felkeresi valamelyik kamráját, ahová mogyorót vagy makkot rejtett el a bőséges napokban, táplálkozik, és visszamegy tovább aludni. Persze az ilyen

kijárással vigyázni kell, mert az erdő lakóinak minden perce életveszélyes, s éppen ezért nem is tudják, mi az életveszély. Maga az élet veszélyes, és ehhez alkalmazkodnak.

A mókus vigyáz magára, amennyire tud. Kibújván a külső világba, alaposan körülnéz. Nem történik semmi! Minden a helyén, dermedt az erdő, egyetlen mozdulat sincs. Az éléskamra vonzóereje nőttön-nő. A mókus átugrik a másik fára, de ebben a pillanatban egy szürke ágcsonk kibontja szárnyait... és a bozontos farkú ugróművész “repül” hazafelé. A héja azonban jobban repül. Most azután azon fordul meg minden, hogy a héjának helyes volt-e távolságbecslése és időbeosztása. Ha kivárta, amíg a mókus elég messze ment a biztonságos odútól ahhoz, hogy elérje, a mókus megszűnik mókusnak lenni, és csak az “élelem” meghatározásra tarthat igényt; ha azonban a héja korán löki el magát az ágról, akkor a mókus eléri a héjabiztos szállást, és a gyilkos karmú szárnyas legfeljebb egy elvillanó farokvégben gyönyörködhetik. Az persze előfordulhat, hogy az erőszakos és nagyon éhes madár nem hagyja annyiban a dolgot, hanem belenyúl a fészekbe vagy odúba, és sikerül előkotornia barátunkat, ez azonban ritkaság. Legtöbbször leskelődik még egy darabig az odú környékén, amíg gyomra nem figyelmezteti, hogy ebből nem lehet megélni.

A héjabiztos szállás azonban nem védi meg sem a nyest, sem a nyuszt ellen. Ez a két nemes szőrméjű ragadozó mindent tud, amit a mókus, sőt mindent jobban tud, és – ami mókusszempontról végtelenül szomorú – nagyon szeretik a mókushúst. Ahol ezek megtelepednek, ott a mókus eltűnik. Nem vándorol ki, hanem bevándorol ezeknek az igényes ragadozóknak a gyomrába.

A nyusztok ezek után gyümölcskosztra térnek át, amit jobban is szeretnek, és a mókusokat az egereken, peléken és egy-két figyelmetlen madáron kívül – inkább a változatosság kedvéért fogyasztják.

Az erdő és a környékbeli gyümölcsösök azonban egyáltalán nem gyászolnak a mókusokért, legfeljebb a kártékony rovarvilág kötne gyászkarzalagot, ha ez szokása lenne. Mert amint eltűntek a mókusok, egyszerre megszorodik a leghasznosabb, rovarirtó madárvilág, amelyeknek fiókáit a jeles és szédülésmentes trapézművészek következetesen és teljes szakmabeli készséggel felfalták.

És ezek a hasznos kis madarak a téltől is többet szenvednek, mint az erősebb vadak vagy odúlakó négylábúak. Nem kell más, mint ilyen napokig tartó hóvihár, és ha utána hamarosan nem találnak élelmet, bizony kihűl a kis test, és ellobban életük kis lángja.

A víziszárnyasok legkevésbé panaszkodhatnak. Vastag zsírréteg őrzi testük melegét, vastag és bezsírozott toll- és pehelypárna, hogy úgy ringatóznak a dermesztő vízen, mint ahogy mondani szokás – gyermek az anyja kebelén. (Az ilyen hideg vízben az elmerült ember szíve megáll, mielőtt megfulladna, és “nem is szenved” – mondják a szakértők, bár erről a témáról az ilyen, vízbe halt egyének eddig nem nyilatkoztak.)

A vadrécék, libák, sirályok, bukók és edzett kollégáik tehát nem fáznak, de bizony sokszor éheznek. Az élelem ugyanis az iszapban alszik, eltette magát tavaszig, mert az élelemnek sincs élelme. A víz üres. A vízínövényzet nagy része csak gyökereiben él, a hínár leszállt a fenékre rothadni – bár az ilyen hideg vízben még a rothadás is megáll –, és a halak fő tápláléka, a planktonélet ilyenkor ugyancsak beszüntette működését.

Ha nincs hó, a vadlibák azt mondják: sebjaj! Kimennek a vetésekre legelni, és lábukat a toll közé húzva megalusznak a jég hátán is; de ha a hó betakarja a zöldvendéglőt, a vezér-gúnárok azt mondják; gililililágá... – ami néha azt jelenti, hogy vigyázatok, néha azt, hogy gyerünk vissza a tóra, mert az emésztéshez víz is kell – jelen esetben azonban azt, hogy: ennek a csárdának befellegzett, megyünk dél felé!

– Gá-gá-gilik! – hangzik a visszhang. – Megyünk más határba! – ami annyit jelent, hogy másnap már az albán mocsarakban vagy a Földközi-tenger lagúnáiban fogják a szardíniát és egyéb különlegességeket.

A vadrécék és bukók még kitartanak egy darabig, pár darab talán ki is telet a meleg

források tájékán, ahol soha nem fagy be a víz, de legnagyobb részük elmegy a libák után telelni vagy nyaralni, ahogy tetszik.

A ragadozó madarak pedig átteszik vadászterületüket a faluba, ahol az ember – bizonyos mértékig – külön légkört teremtett magának, szelidebbet, mint az erdő vagy a berek; az ember maga körül csökkentette a tél szigorú törvényeit, itt már ki lehet játszani a természet könyörtelen mérlegét. És a madarak és a rágcsálók ehhez is alkalmazkodnak. Megbújnak az ereszek alatt, a kazlakban, pajtákban, padlásokon, tornyokban, mindenütt, ahol megbújni lehet, élnek a háziállatok élelmén, “lopnak” – mérgeződik az ember, bár ezt ezek az állatok nem tudják. Élni akarnak, és élnek is! Az apró madarak a disznók vályújából, a baromfiak ocsújából, a ragadozók pedig ezekből a kis madaraktól.

Élnek, és várják, hogy elálljon a hó, és elálljon a szél, mert ebben az időben még ők is alig élnek. Azok pedig, amelyek nem jöttek be a berekből... nem, ezek már csak várnak.

A kunyhó padlásán levő két kis kuvik napok óta nem repült már ki. Ülnek a gerendán, néha ásítanak – ami az éhség jele is –, és ez minden. Alusznak, vagy úgy tesznek, mintha aludnának, és hallgatják az ember motoszkálását, amit már megszoktak.

Ha valaki megkérdezné Matulát, hogy miből élnek ezek a kis madarak, Matula talán nem is válaszolna erre az oktalán kérdésre, vagy – ha nagyon beszédes kedvében lenne – azt mondaná:

– Űk tudják.

Ez nem szívtelenség! Matula semmivel sem kegyetlenebb, mint a berek, és semmivel sem oktalanabb, mint a természet. Úgy érzi, nem köteles többet foglalkozni a baglyok dolgával, mint a baglyoknak az ő dolgával. Matula nem kínozta meg életében egyetlen állatot sem, és nem is engedte, hogy kínozza őket valaki, de életüket elvette, ha arra szüksége volt, mint ahogy a berek többi lakói is elvették egymásét.

De ilyen zegernyeidőben azért gondolt a kint alvókra, és gondolt az éhezőkre. Ezek különösen olyankor jutottak eszébe, ha Csikaszk vakarózott az unalomtól, meghempergett a hóban, s utána odafeküdt a tűzhely mellé szárítkozni.

– Milyen jó dolgod is van neked, te kutya! – Mire Csikaszk feltápászkodott, leült az öreg elé, és suta farkával jelezte, hogy:

– Hát igazán nem panaszkodhatom!

Aztán az ajtóhoz vonultak. Matula kitérte egy kis szellőztetésre, és azt mondta:

– Esik!

Amikor aztán öt perc múlva behúzta az ajtót, leült és rágyújtott, csak akkor tette hozzá:

– A fene egye meg!

De ezt sem mondta türelmetlenül vagy mérgeződé, csak úgy általánosságban. Azt sem lehetett mondani, hogy unatkozott volna, mert állandóan faragcsált valamit: baltanyelet vagy gereblyefogakat, de hamutartót is, mert hátha a “gyerekek már cigarettáznak”.

Közben szállt a pipafüst, kint pedig suhogva hordta a havat a szél immáron harmadik napja.

De hordta a városban is, mert ha van országos eső, van országos hó is. Ez persze nem azt jelenti, mintha az időjárás alkalmazkodna egy-egy ország határához, és a tél azt mondaná Hegyeshalomnál: – Na, gyerekek, kezdjük... – és azt mondaná Érmihályfalvánál: – Megállás! Ez már Románia. — Az időjárás egyáltalán nem alkalmazkodik semmiféle határhoz, sem politikai, sem földrajzi viszonylatban. Az időjárásnak ezek a határok egyszerűen nincsenek.

Lehet, hogy Stockholmban éppen úgy szakad a hó, mint Pesten vagy Belgrádban. Persze másként a városban, mint a berekben. A házak megállítják ugyan a szelet egy-egy pillanatra, de az utcák szabadok, a négy-öt emelet mélységű folyosókban úgy tombol a szél, mint egy légnemű Niagara, és a keresztutcákban forogni kezd, mint a kutya, amikor saját farkát akarja megfogni. És hordja a havat, mint egy örült ingajarat, itt-ott egy-egy újságot is, ha az újságáros nem tett öt kilós súlyokat az értékes sajtótermékekre.

De a legtöbb rikkancs bevonult a legközelebbi kapu alá, ahol – már csak terjedelménél fogva is – kisebb a “cúg”, a huzat, azaz a légvonal.

Vannak persze bezárt kapuk is, ahol szinte meleg van a külső világhoz mérten, ahol a szódáskocsis csuklyáját percenként emeli le a szél, mintha kíváncsi lenne, van-e alatta kalap vagy más fejfedő, és ha van: kopasz-e a kocsis, vagy göndör haját visel a tornyos alkotmány alatt.

Ilyenkor a kocsis megfelelő szavakat keres a kizárólag ilyen időre készült szótárban. Persze ilyen szótárak sehol nem kaphatók, és minden remény megvan arra, hogy ezeket a szavakat el is hordja a szél, mert a zárt és fűtött sofőrülésben nem lehet már őket használni.

Térjünk azonban vissza a szélmentes kapuk alá, ahol – amint már említettem – szinte tavasz van az utcához viszonyítva, a kapuk alá, ahol a múltban is jelentős események történtek, és a jövőben is jelentős események történhetnek.

Sőt a jelenben is!

Körülbelül délután egynegyed négyet mutatnak az órák városszerte – körülbelül, mert úgy látszik, a villamos órák nem egyformán dolgozzák fel az elektromos áramot, pedig az ilyen sorsdöntő órában a percek is számítanak. Persze, ez már nem az óráktól, hanem az emberektől függ. A sportbolt vezetője például határozottan unatkozik, és számára úgy megy az óramutató, mint egy bánatos csiga, míg Tutajos óráján úgy forog a mutató, mint a már többször említett kutya a saját farka után. Pedig ez a két óra nincs messze egymástól, egy házban vannak, csak a boltos a kivilágított üzletben, míg Tutajos az áldott félhomályba borult kapu alatt.

És abban is különböznek egymástól, hogy amíg a boltos egymagában ásítózik, addig Tutajos egyáltalán nincs egyedül...

Ennek a délutánnak történetét azonban ott kell kezdenünk, hogy derék Gyulánk csak véres verejtékkal tudta kiharcolni ezt az órát, mert Piri maga semmi áron nem akarta kiengedni ebben az “ítéletidőben”.

– Akarsz egy tüdőgyulladást?

Szerencsére a valóságos anya már munkahelyén dolgozott ezen a szombati napon, mert ha otthon van...

Ne! Erre ne is gondoljunk! A valóságos anya azt mondta volna: “Itthon maradsz!” És Gyula szíve abban a pillanatban megállt volna.

De nem volt otthon:

– Piri mama, megígértem Jandának, hogy háromra ott leszek, felírom az anyagot, amit betegségem alatt tanultak, és rohanok haza. Nagyon egészséges idő ez – Lajos bácsi is mondta –, és jól felöltözködöm.

Piri mamának tehát meg kellett hátrálnia az ilyen nyomós érvek előtt, de az öltözködésben aztán nem engedett; úgyannyira, hogy aki Tutajost nem ismeri, azt hihetne, hogy egy túltáplált, elhízott díj birkózóval van dolga. Gyulán mindenből kettő van, csak pulóverből három, és nemes tartású fején apja bozontos kucsmáját viseli. A kucsmát valami láda mélyéből szedte elő az aggódó nevelőanya, és Tutajosunk olyan léghőrt áraszt, mint egy molytalanító intézet. Sári össze is csapta kezét, amikor meglátta.

– Gyulám, hogy nézel ki?! – visította, mire Tutajos azonnal megsértődött, Sári pedig komolyra indította nevető arcát, csak a szemében bujkált csillogó jókedv, de ezt a kapu alatt már nem lehetett látni.

– Rosszul esik, drágám! Ha nem veszem fel ezt a maskarát, nem engedtek volna el. Hát úgy neved ki! A kislány erre komolyan megijedt.

– És akkor búcsú nélkül mentél volna el?

– Sajnos... akkor aztán nevetheztél volna.

– Sírtam volna... és talán meg is haltam volna... Tutajosunk valósággal megrendült erre a kilátásra, nem tudván, hogy a kapuk alatt sokkal sűrűbben emlegetik a halált, mint a kórházakban, jeléül annak, hogy a kaszás csont-rém a legritkább esetben tartózkodik a kapuk

alatt. Átkarolta tehát a halni kész hölgyet bal karjával, ami elég nehezen ment, tekintettel rendkívül vastag karjára, ami némiképpen a bűvárok öltözetére hasonlított.

Sári odabújt Tutajosunk daliás (és hatrétegű) mellére, aztán csak álltak, édes bódulatban, nem szóltak egy szót sem, de mit is mondhattak volna? Mit mond a bimbó, ha nyíltni készül, és a tavasz, amikor megszületik? Semmit! Az igazi boldogság néma, mint a harmatcsepp közepe, mint a titkos vágó, amelyet nem kiált el senki.

Csak álltak, egy perce vagy ezer éve, nem lehetett tudni. Belélegzettek egymást, és szívükben úgy zengett az ifjúság, mint dómban az orgona, ahol csak ketten vannak, ahol nem volt előttük és nem lesz utánuk senki, pedig előttük megy és utánuk jön mindenki, aki ember volt, és ember lesz. A szél megrázta néha a nagy kaput, az udvaron megszelídülve hullt a hó, a kislány mocorgott, “Gyula sóhajtott, és egyszer csak megállt előttük az idő: – Gyerekek, mennem kell! – Sárikámm!

Gyula megcsókolta a kislány mindkét könnyes szemét, és kibotorkáltak az utcára, a szél és az emberek közé.

Tutajosunk nagyon szárnyaszegetten érkezett haza, a bűbárat és a sokrétű öltözet súlya alatt, de mire felért a lépcsőn – csodálatos –, már a levelet fogalmazta magában, amit Sárinak írni fog; mert a cím, Sári barátnőjének a címe, már zsebében volt. Ez a barátnő jóval idősebb volt Sárinál, nagyanyjával élt, aki nem volt kíváncsi unokája levelezésére. Gyula ezek szerint nyugodtan írhatott, és írt is, mert nem tudta a barátnő kikötését, hogy:

– Megteszem, te taknyos, de a leveleket én is elolvasom, mert tudni akarom, tisztességes fiúról van-e szó.

És amikor Tutajos két levelét elolvasta, a harmadikat már felbontatlanul adta át.

– A fiú rendes, a többi levélre nem vagyok kíváncsi.

Ez a megállapítás Sárit nem kis büszkeséggel töltötte el. Ezek a dolgok azonban csak jóval későbbben következtek. Ebben a pillanatban Tutajos a lábát veri le, mire Bikfic rohanva érkezik, és körül táncolja barátját.

– Nem tudod, Bikfic, Béla megjött már?

A kis kutya erre odaállt az ajtóhoz, mintha ő is meg akarna győződni, hogy Béla megjött-e már.

– Itt van, itt van – jelentkezik a nevelőanya –, nem fáztál meg, kisfiam? Bikfic, tiszta a lábad?

– Piri mama, megüt a guta, olyan melegem van.

– És Jandáék lakása is elég meleg volt?

– Mi? – csodálkozott Gyula, aki egy pillanatra elfeledte a kegyes hazugságot. – Ja?... Jandáéknál? Úgy fűtenek, mint az örültek. Szervusz, Bütyök, elhoztad a cókókot?

Bütyök csak egy kézmozdulattal intett a bőröndje felé, amelyet még tavaly vásárolt, bár az utazásnál nem lesz rá szükség. A szoba egyébként úgy nézett ki, mint egy kirakodóvásár, s az ablaknál hatalmas bőrönd ásitott, jelezve, hogy a két gyerek összes holmiját hajlandó és képes elnyelni. Piri mama pedig csípőre tette kezét, és felmérte a csatateret.

– Majd én megmondom, hogy mit adjatok kézbe: először a törülközőket. Kezdhetjük!

Mindez – szombaton volt és délután, csak nagyobb jelentőségű szombaton, mint máskor, mert nem egy nyugodt vasárnap következett utána, hanem a vasárnap jellegű hétköznapiok egész sorozata.

– Hála az influenzának! – mondta Tutajos, mire Piri mama döbbenetesen nézett a meggondolatlan ifjúra.

– És ha meghaltál volna?

– Miért? – kérdezte a jeles ifjú, aki a szabadság küszöbén és vőlegényi mivoltában egyszerűen halhatatlannak érezte magát. – Lajos bácsi azt mondta, hogy senki sem halt bele,

csak egy-két öreg, akik már “odavalók” voltak...

– Szóval – állt meg Piri mama a rakodásban, kezében pár alsónadrággal (amelyeket nem tudni, miért fosztottak meg a rövid és férfias gatyá névtől) –, szóval: én már odavaló lettem volna?

– Piri mama nem öreg, és nem is volt beteg.

– Kegyetlenség, amit mondtál, tudod-e?

– Ugyan...

Nem, Tutajosunk nem érezte, hogy kegyetlen lett volna, és jó, hogy nem érezte, mert az élet még a városban sem kegyes intézmény. Szörnyű lenne, ha az emberek a jövőben élnének, aminek a végére nem is érdemes gondolni, és nem a jelenben, ami egy óriási szombat délután, és még az utolsó előtti pillanat is ebben a reményben lobban fel, és milyen jó hinni, hogy nem az utolsó.

A nevelőanya még egy kis büszkeséget is érzett, hogy neveltje, lám, milyen “kemény” gyerek, ami nem volt egészen indokolt, aztán helyére tette az utolsó fent. említett ruhadarabokat, melyeket a kegyes múlt kihívóan és erkölcsös erkölcstelenséggel diszkrétnek nevezett.

A lényeg az, hogy a hatalmas bőrrönd tetejét végre lecsattintották és bezárták. Ekkor már odakint sötét volt, már amennyire a hó és az utcai világítás megengedte, hogy sötét legyen.

– Hétre itt vagyok – mondta Bütyök, amikor Tutajos és Bikfic kikísérte, mert a kiskutya most már állandóan a fiúkkal volt, mintha megérezte volna, hogy a következő pár hét úgymint velük telik el.

Aztán elmúlt ez az éjszaka is, bár elég nehezen múlt el, mert Tutajos rendkívül mozgalmas álmokat élt át, amelyekben állandóan Sári szerepelt, akit részint a – Zalából kellett kihúzni, részint a rabló törökök elől megmenteni, akik a Tüskevár szépséges várkisasszonyára áhítoztak. Persze az álomban nem tél volt, hanem tavasz, és Sári közben galambokat etetett toronyszobája erkélyén. Ez még nem lett volna baj, de Sári következetesen azt mondta Gyulának, hogy: “Tekegyelmed, hadnagy uram...” – mintha tökéletesen megfeledezett volna menyasszonyi mivoltáról. Gyulának állandóan a nyelvén volt, hogy: “... hát... izé... Sárrikám...” – de ezt nem merte kimondani, s ez mélységes szomorúsággal töltötte el. Ha nem lett volna olyan rettenetes hosszú kardja, talán sírva is fakad, de a kard és a könnyek valahogy nem fértek össze. így aztán hős Tutajosunk meglehetősen komolyan ébredt, és alig talált vissza a valóságos vőlegényi állapotába, ami pedig onnét az álmok világából látszott csak káprázatnak.

Bütyök azonban nem volt álom, mert ez a hűségese jó barát mindig a megnyugtató valóságot képviselte, és – megérkezett; természetesen Bikfic kíséretében, akitől Varjú bácsi búcsút vett, figyelmeztetve kutyáját a jellemes viselkedésre.

– Szégyent ne hozz rám! – intette az izgatott ebet, mert Bikfic megérezte, hogy valami rendkívüli van a levegőben. A fiúk indulásra kész feszültsége átragadt a kiskutyára, aki kétszer körülrohanta az emeletet, aztán reszketve állt meg Bütyök mellett, hogy történjen hát végre valami. Engedelmesen bedugta fejét a szájkosárba, és olyan parádés léptekkel ment le az autóhoz, mint egy temetési ló, amikor minisztert temetnek.

A ló természetesen az utódnak parádézik, míg Bikfic jelenvaló gazdáinak, akiktől semmi sem volt távolabb, mint egy ilyen stréber temetési ló.

Ladó Gyula Ákost autó vitte reggelként távoli munkahelyére, s most ez az autó mintha egyáltalán nem az az autó lett volna.

A hatalmas bőrrönd, mint egy bálna, feküdt a tetőn, amelyet nem Nancsi néni fog kinyitni, hanem egy arab szobalány Kairóban.

– Yes, Sir... a szmokingot majd kikészítem... Tutajosnak ugyanis ilyen érzése volt, míg Bütyök azt mondta, hogy “betyár idő van, de éppen ez a jó”.

Ákos atya azonban nem mondott semmit, csak beült a sofőr mellé, mire megindult a kocsi

lassan, óvatosan, mert a kavargó hóiharban alig lehetett látni, s az ablaktörlő nyöszörögve legyezte a maszatos üveget.

A fiatal vasúti hordárt azonban egyáltalán nem hatotta meg a bőrönd-bálna, mert szinte erőlködés nélkül emelte le a tetőről.

– Azannya! – álmélkodott Bütyök. Azután olyan gyorsan ment minden, hogy Kelenföldön jártak már, amikor valósággá érett az érzés, hogy – utaznak. Eddig a saját lábán jövőmenő emberiséghez tartoztak, amely érdeklődés nélkül nézte a füstzászlót lengető vonatot, de most már utasok lettek, akiknek teste átvette a sima ringást, az ülve száguldás kellemes érzését s a távirópóznák térszabdalo vágatását visszafelé.

A táj sivárnak látszott, és a fehér mezőkön egyre nyargalt még a hó. A Velencei-tó jegére majdnem ráfeküdt a nádas, és Tutajos most hiába kereste az ismerős csónakot. Bikfic szintén erősen érdeklődött a kilátás iránt, ezért Bütyök maga mellé ültette a kíváncsi ebet, mire az egyik utas – egy; középkorú, kesernyés egyén – megszólalt:

– Miért engedik a kutyát a padra? Oda emberek ülnek... ez nem marhavagon... No, nézd csak!

Bütyök azonnal letette Bikficut, mert Bütyök “jó fiú” volt Tutajos azonban – egy idő óta – nem volt “jó fiú”, ölbe vette Bikficut.

– Gyere, Bikfic, az ölembe szabad ülnöd, ide nem ülnek emberek.

Bikfic lelkesedésében képen nyalta Tutajost.

– Utálat! – mondta az akadékos útitárs. – Van magának esze?

– Nincs! – mondta Tutajos, és lábát behúzta a pad alá, mert Bütyök figyelmeztetően rálépett, aztán magához ölelte a kis kutyát.

– Puszi! Bikfic!

Bikfic ez irányban nem volt ugyan kioktatva, de boldog volt, és újra fültövön nyalta barátját.

Ezt – természetesen – Bikfic sohasem tehette meg, és Gyula utálkozott is erősen, de ezt a kellemetlen egyént a guta kerülgette, és Tutajos szerette volna, ha megüti egészen.

– Nem tűröm... nem tűröm ezt a disznóságot! – ordított az útitárs. – Hánynom kell, ha odanézek.

– Hát minek nézi? – mondta valaki a kevés utasból. — Én például utálok a kígyókat, hát nem is nézem meg a kígyóházat, “pedig sokat járok az Állatkertbe. Én az állatövödát nézem meg... Pedig én azért nem is hánynék a kígyóktól. Nagyon nehezen hányok... de azért nem nézem meg a kígyókat.

– Nem erről van szó... de ez a kölyök itt összenyalatja magát azzal a döggel, összefertőzi magát, és én mindjárt elhányom magam...

– Látja, ez szerencse – mosolygott a közbeszóló idősebb utas –, én például nagyon nehezen hányok. Nem tudok hányni. Pedig néha az ujjam is ledugom, sőt egyszer már a fogkefét is... persze nem olyat, amit használok... ledugtam, bizony jó mélyre, de hiába... Hova megy? – kiáltott a felháborodott utasra, aki lerántotta csomagját a hálóból, és kirohant a termes kocsiból.

A nehezen hányó, kedélyes utas erre átült a fiúkhöz.

– Nem azért mondom, fiacskám – fordult Tutajoshoz –, de a kutya valóban súlyosan megfertőzhet.

Tutajos erősen törölgette a képét.

– Hát azt hiszi a bácsi, hogy ezt máskor megengedem? De mi köze ehhez akárkinek? Pláne olyannak, aki a sáros cipőjét felteszi az ülésre... Gondoltam, hátha megüti a guta, de legalábbis kimegy innét.

– Remek taktika! – lelkesedett a kígyóutaló útitárs. Magam is igyekeztem a fogkefével, de erre muszáj inni egyet... egy cseppecskét.

Tutajos hiába tiltakozott, és Bütyök is hiába tiltakozott.

– Gyerekeim – mondta sejtelmesen –, gyerekeim, ez Szent György-hegyi bor! Ne szóljatok egy szót se, majd csak ha megittátok.

A fiúk megitták a bort, és összenéztek.

– Na?

– Nagyon finom – lehelte Bütyök. – Nem erős?

– Ez? Akár az anyatej. Kaptok még egy pohárkával, aztán már csak, ha kértek...

“Akkor jól van – gondolták a fiúk –, azt ugyan lesheti az öreg” – és felhajtották a második poharat is.

– Milyen sima! Egyáltalán nem reszelős – csodálkozott Tutajos –, mint a selyem.

– Bársony, fiacskám, bársony... Kértek még?

– Nem, nem! – tiltakoztak az ifjak, ámbar később Bütyök azt mondta, hogy el kellene zárni a fűtést, mert nagyon bemelegedett a kocsi.

Tutajos csak ült és mosolygott, de a fűtést nem zárta el. Erre Bütyök is mosolygott, és a bácsi is mosolygott.

Csak Bikfic nem mosolygott, de ő nem kapott az “anyatejből”... ő szalonnát kapott a bácsitól, akiről kiderült, hogy kis szőlője van Szent György-hegyen, maga kapálja, kötözi, műveli, abból él.

– Hát ti hova mentek?

– A nagybátyámhoz, aki főagronómus, – És Gyula megmondta István bácsi nevét.

– István? – csapott a térdére az öreg. – A legjobb barátom. Együtt végeztük az akadémiát. Na de ilyet! Mondd meg neki, fiam, hogy a Lajhár csókolgatja.

– Micsoda?

– Lajhár. így jobban emlékszik rám. Tudod, abban a bolond időnkben mindenkinek volt “vulgó”-ja, ilyen mellékneve. Bátyád volt a Próféta, mert ha ivott, rendesen szónokolni kezdett, és megáldotta a cigányokat...

A vonat száguldott – hiszen azért gyorsvonat –, és az idő is mintha világosodott volna. Talán enyhült is odakint, mert határozottan kellemesebb légkörben utaztak.

Fehérváron olyan simán állt meg a vonat, hogy észre sem vették; a kevés utas is kiszállt, a bácsi pedig megterített az asztalkán, és egy megkezdett kis sonkát helyezett az abroszra.

– Nyúljatok hozzá, felebarátaim!

Most már – hála az “anyatejnek” – egyszerű és világos lett minden. Még a szegény Bütyök sem tiltakozott a kínálás ellen, és nem talált semmi kivetnivalót abban, hogy egy félórája ismert egyén sonkájából olyan darabot kanyarított le, mint egy zsákhordó, aki két napja nem evett.

Derűs békesség lengett ez időben Székesfehérvár állomása körül, csak Bikfic volt izgatott, mint mindig, ha evés folyt körülötte.

Később a hangszóró mondott valamit, sőt meg is ismételte, de ebből csak szótöredékeket lehetett érteni.

– Mit mond? – kérdezte Tutajos.

– A fene jobban tudja! – mondta András bácsi, aki közben figyelmeztette a fiúkat, hogy talán mutatkoznának be, mert ők a fiatalabbak. így azután kiderült, hogy Kamondi Andrásnak hívják a kígyóutáló sonkatulajdonost, s az is, hogy ő megtiltaná a női bemondók létezését a pályaudvarokon.

– Hallottátok Kelenföldön azt a férfibemondót? Értelmesen és érthetően beszélt, és fogadom, senki sem ült fel a tatai vonat helyett a dombóvárira. De ezek a nők csak csiripelnek. Lehet persze, hogy a hangszóró gyenge avagy rossz, akkor meg a főnök a hibás. Adjatok a kutyának is, gyerekek!

Bikfic a “kutyának” szóra kurta farkával erőteljesen morzézott a padlón, mert a két fiú eddig nem tartotta illendőnek az idegen sonkából Bikficet táplálni.

A vonat még állt, mint egy zúzmarás utas, aki csak pár percet tartózkodik egy útszéli,

meleg vendégfogadóban, de ez a belső meleg nemigen látszott meg a szolgálatos vasutasokon, akiknek köpenyét vagy bundáját erősen lengette a szél, és még a féltetők alatt is ide-oda hordta a havat. Utasnak, újságárusnak híre sem volt, és Bütyök lesütötte a szemét, amikor Tutajos megtörölte a száját, és közvetlenül azt mondta:

– András bátyám, van még abból az anyatejből?

– Csak első osztályú utasok számára – nevetett az öreg, és elővette a kis demizsont.

– De hiszen ez fapados...

– Jegyezd meg, fiam, magadnak, hogy ez nem a helytől függ, hanem az utastól. Erről jut eszembe az a régi eset, amikor a fiatal kalauz a szabadjegyét kérte egy mogorva utastól, aki egyedül terpeszkedett egy első osztályú fülkében, és egyszerűen azt mondta:

“Szabadjegy!”

“Kérem!”

Az utas ingerülten dobta a kalauz elé szabadjegyét. A kalauz megnézte, és visszatette az ülésre, ahova a magas rangú “úr” dobta.

“Köszönöm.”

Szalutált és kiment, de még hallotta, amikor a magas rangú egyén azt mondta:

“Marha!” (Abban az időben ezeknek az “uraknak” lehetett ilyeneket mondani.)

A kalauz megfordult, és szelíden mosolygott.

“Uram – mondta –, ne felejtse el, hogy a MÁV nem alkalmaz marhákat... csak szállít...”

– Neked is tölthetek, Béla fiam?

– Lehet – legyintett Bütyök, és megnyalta a szája szélét, mert úgy érezte, hogy ezt nem ő mondta.

– Szóval – mosolygott, kajánul Kamondi András szőlőtulajdonos – ez az első osztályon utazó úr nem volt sem első osztályú utas, sem úr, és igazság szerint valóban a marhavagonban lett volna a helye.

– Megyünk — nézett ki Tutajos, mert az ablak előtt füst- és gőzpára csapott fel. A sínek kattogása elszaladt alattuk, a vonat ringani kezdett, majd hujjant egyet, mintha a kitárult teret köszöntötte volna.

A Balatont azonban nem lehetett látni, csak valami távoli, szürke síkságot, amelyen ritkuló felhőkben ostorozta a havat a szél.

Mert ritkult a hó, és Siófokon már látni lehetett, hogy csak azt hordja, amit a földről kotort fel. A felhők elvékonyodtak, világosabbak lettek, felemelkedtek, mintha a szélre bízták volna, hogy most már szórakozzék egyedül. Amint látszott, a szél szórakozott is, mert a nyárfák úgy meghajoltak, amennyire csak derekuk engedte, s ha kiegyenesedtek, szinte rimánkodva verték össze ágkarjaikat, hogy hagyja már abba.

Sivár és pusztá volt az egész táj, kopasz vagy hóval takart, csak a kis fenyőerdők tartották magukat, bár a nagy fehérségben ezek is feketének látszottak. Többnyire azok is voltak: feketefenyők, igénytelenek és erősek, de a sötétzöld tűlevelek zsongását a vonatban már nem lehetett hallani.

Most már egy-egy varjút is elcsapott a szél az ablak előtt, és amikor Fonyódon megálltak egy percre, hallani lehetett, hogy egy vasutas a vonat mellett azt mondta:

– Most már gyöngül, a fene ette volna meg a hazájában!... – ami nyilvánvalóan a szélre vonatkozott.

A fiúk álmosan kezdték összeszedni holmijukat, és ígéretet tettek, hogy “Lajhár”, azaz András bácsi testvéri csókját személyesen fogják átadni a “Prófétának”... aztán kiszálltak, mert ennek is eljött az ideje. Integettek a vonat után, bár nem sokáig, mert a gyors nincs tekintettel a búcsúzó érzelmekre, és az idő sem.

Az idő pedig cudar hideg volt.

Csak Bikfic ugrált a pórázon, és egy-két vidám vakkantást is megeresztett, jeléül széles jókedvének, míg a két fiú összeverte fogát a didergéstől. Bikfic a lovaknak is bemutatkozott,

és a szán mellett topogó kocsis csizmáival is ismeretséget akart kötni, de Tutajos gorombán elrántotta”.

– Férj a bőröndbe! – morgott Gyulánk, mert nem értette a kis kutya jókedvét, aminek pedig egyedüli oka az volt, hogy Bikfic nem ivott “anyatejet”...

– Hát csak bújjanak a bunda alá – mondta a kocsis a parolázás után –, mert vág a szél, mint a beretva.

Tutajost a beretva Matulára emlékeztette, s ezen kicsit elgondolkozott, de szerencsére nem sokáig. Nem sokáig, mert Matuláról a rádió jutott eszébe, a rádióról pedig a bőrönd.

– Huj! – ordított nagyot, mire Bütyök, aki részt akart venni Gyula minden érzelmében, gyenge visszhangként ugyan, de azt mondta a bunda mélyéből:

– Hajrá, magyarok!

– A bőrönd, te örült! – tajtékozott Gyula.

– Miféle bőrönd? – motyogta Bütyök, aki jobban szívére vette az anyatejet, s ez károsan befolyásolta szellemi képességeit.

– A személypoggyász... Becsületszavamra megrúglak, Bütyök! Ott maradt az állomáson!

– Mi? – kérdezte a kocsis visszafordulva, mert a süvöltő szél úgy elkapkodta a szavakat, mintha cigarettapapír-foszlányok lettek volna.

– Vissza kell fordulni – ordított Tutajos –, ott maradt a személypoggyász az állomáson!

A kocsis erre megvakarta fejének megvakarható • részét a kucsma karimája alatt, és szintén a már említett szódáskocsis által használt szótár egyes tömörebb kifejezéseit alkalmazta. Szerencsére a szél nem volt finnyás természetű, s ezeket a kifejezéseket is elkapkodta... Ezután a kocsis megrántotta a gyepelőt, alávigott az illetékes lónak, és olyan hirtelen fordította meg a szánkót, hogy a rúd nyekergett egy kicsit, aztán azt mondta, hogy reccs – és eltörött.

Aztán csak ültek, és nézték az elnyaklott rudat, amely szerencsére nyírfából volt, ami annyit jelent, hogy törik ugyan, de nem szakad. Nem hasad, nem válik ketté, olyan, mint a jó fűzfavessző.

A kocsis megemelte kucsmáját (nyilván, hogy a gutaütést elkerülje, forró fejét megfürdetvén a hűsítő szélben), az égre nézett, amely elég alacsonyan volt beboltozva, és lekászálódott a szánról.

– Én majd fordítom a lovakat, maguk meg emeljék a szán farát...

– Mijét?

– A hátulját, az irgalmát, magyarul beszélek!... Törött rúddal nem tudok fordulni.

Tutajos nyelt egyet, és nem szólt semmit, mert a Szent György-hegyi folyadék élvezetét követő bűnbánat már munkába vette érzékeny kedélyét.

– Gyere, Bütyök, “az irgalmát a farának”! – mondta, mert Tutajos az ilyesmiben nagyon tanulékony volt.

Ifjaink tehát kiszálltak, és megállapították, hogy a bunda alatt melegebb volt. Sokkal melegebb... A hó térdig ért, a szánkó nehéz és jeges volt, de azért lassan megfordultak.

Ezt a kedvező alkalmat használta fel Bikfic, hogy a kocsis csizmáival mégis ismeretséget kössön. A csizmatulajdonos azonban mérges volt.

– Eridj innét, kutya, mert főrúglak!

Ezt már nem nyelte le Tutajos, és amikor újra elhelyezkedtek, azt mondta:

– Aztán máskor a maga kutyáját rugdossa... úgy gondolom... Jóska bácsi!

A kocsis újfent megvakarta fejét, és hátrafordult.

– Nem rúgtam meg, csak ijesztettem; tudják, ilyenkor mérges az ember, mert én is hibáztam. Ami igaz, az, igaz: nem lett vóna szabad olyan hirtelen fordulni, akkor nem törött vóna el a rúd. De ugye, erről nem beszélünk?

– Persze hogy nem – mondta Bütyök, akinek jót, tett a kis testmozgás. — Hogy van az öreg Matula?

– Jól van. Szanyadiék disznóölésére begyün a berekbül, mert azok csak magukat várják. A

tóteléket én csinálom... de – szóval a rúdról nem beszélünk – aztán szent a béke...

– Szent hát – mondta Tutajos –, amúgy sem szóltam volna.

– Egy ilyen öreg havert nem márt be az ember – tette hozzá Béla, aki egészen ellágyult attól, hogy “őket várják”...

Tutajos mosolyogva nézett barátjára.

– Téged várnak, Béla... de ha Matulának is azt mondod, hogy “haver”, alighanem kiátkoz...

Bütyök megnyalta a szája szélét, és kidugta fejét a takaró alól, mert a szelet már hátulról kapták, és Bütyök úgy érezte, jó lesz ezt a nevezetes fejet megfürösztetni a józanító szélben.

És most már nyugodt színe, szaga és íze kezdett lenni a világnak, amit Tutajos azzal az egyszerű mondattal erősített meg, hogy:

– A fene egye meg Lajhár bácsit! Egészen hülyék lettünk a bortól. Nem vagy éhes?

Ez a megjegyzés azonban sokkal később hangzott el, akkor, amikor már majdnem hazaértek, és az “anyatejtől” megromlott gondolatok alól teljes ragyogásában felvillant az elkövetkezendő napok színes reménysége és messzesége.

Nancsi néni ezen a reggelen a vendégvárás izgalmai között hánykolódott, egészen addig, amíg meg nem hallotta a szánkócsengők hótiszta csilingelőjét.

Most már enyhült a szél, de amikor a szán elindult, nagyon vad volt az idő, s az öregasszony aggodalmasan rakta fel a rengeteg meleg holmit a szánkóra.

– Aztán nagyon vigyázz, Jóska!

Jóska igáskocsis volt, aki nem szerette az ilyen parádés kirándulásokat, ezért nem is válaszolt.

– Nem hallod?

– Dehonnem!

Jóska már hajnalban megmondta véleményét a nagyságos parádés kocsis urakról, akik ilyenkor megnézik a zsebórájukat, és hazamennek etetés után még egy kis pótalvásra, mert a méltóságos parádés lovakra vigyázni kell; igaz, mit is csinálnának azokkal a pipaszár lábukkal ekkora hóban? Ilyenkor aztán: gyere, igásló, gyere, igáskocsis, nektek nem árt meg egy kis hó meg egy kis szél!

– Azt mondtam, hogy vigyázz a holmira meg a gyerekekre is!

– Ha odaérek!... Azt mondják, hogy a híd után akkora hófúvás van, mint egy ház... hát ezek a lovak elhúznak egy házat is, de bele nem mennek.

– Akkor aztán mi lesz?! – rettent meg az öregasszony.

– Semmi. Hazagyüvök...

Jóska féloldalt rápislogott az öregasszonyra, és mivel gyerekkorától ismerte, tudta, hogy most már elment Nancsi néni türelmének határáig. Jóska – aki mellesleg már erősen középkorú egyén volt – nem volt költő, és nem is akart az lenni (ezért tiszteletet érdemel), de ez esetben mégis fantáziáját vette igénybe Nancsi néni bosszantására. A ház nagyságú hófúvás ugyanis teljesen költői mű volt, amivel csak egy asszonyt lehetett bolonddá tenni.

A híd környéke sima volt, mint az asztal, ott tehát semmiképpen meg nem állhatott a hó, és ha Nancsi néni elkezd gondolkodni, és erre rájön, akkor ő is előveszi a szakácsnői szótár válogatott készletét, amivel szemben sem kocsis, sem költő meg nem állhat.

– De azért ne féljen, Nancsi néni! Ezek a lovak nincsenek piskótábul, aztán, tudja, a parádésokra is ráfér egy kis pihenés. Szögényökre. Föltört már a csípejük a fekvésben. Na, Rigó!

A szánkó kicsúszott az udvarból, és Nancsi néni elhatározta, hogy Jóskát mindenképpen pálinkával várja, aki ennyi honoráriumot el is várt költői művéért.

Ezek voltak tehát előzményei Jóska bácsi mord magaviseletének, a rúd eltörésének és Bikfic felrúgásos megfenyegetésének, azokkal a csizmákkal, amelyekkel Bikfic mindenképpen meg akart ismerkedni.

A faluban alig lehetett érezni, hogy fúj a szél, és itt volt a legtöbb hófúvás, mert a házak zegzugosán törték meg a szelet, amely a házak között elnyargalt, a házak előtt pedig elejtette hóterhét.

Itt már lassan mentek a lovak, Nancsi néninek pedig volt ideje elhelyezkedni, amikor meghallotta a csengőket. Sőt kijött István gazda is, akit – mi tagadás – nagyon meghatott az öregasszony lelkes várakozása, és azokra az időkre gondolt, mikor Nancsi néni ugyanígy várta őt is valamikor.

– Megfázik, Nancsi néni – és átölelte a vállát. – Tulajdonképpen – dörmögött tovább a vastag ember – magát kellett volna elvennem feleségül.

– Persze egy szakácsnének akármikor fel lehet mondani...

– Fene tudja, én nem magának mondtam fel... Az a szegény Lili igazán nem volt idevaló.

– Meg ez a beszéd se idevaló! Ez a Jóska is jó lenne halálnak, olyan nehezen gyün... szegény gyerekek meg agyonfagynak. Na, csak hogy itt vagytok! A szánkó ekkor fordult az udvarba.

Az ebéd azonban olyan volt – valódi, első osztályú, Nancsi néni-féle ünnepi ebéd –, hogy szegény gyerekek akkor is életre keltek volna, ha – történetesen – fagyva érkeznek.

– Jól kifagytatok – mondta István bácsi, amikor a fiúk a nagykabátból kikászolódtak –, nem akartok egy kis melegbort?

– Nem, nem! – kiáltottak egyszerre és szinte rémülten, Nem kérünk!

A házigazda gyanakodva kapta fel a fejét.

– Mi ez a szavalókórus? Mondjátok, hogy: “nem”, de nem kell azért kiabálni...

– Nem iszunk semmiféle alkoholt, tetszik tudni, az iskolában annyit hallottunk káros hatásáról...

– A fenét! – mondta a testes rokon, és úgy nézett a kezében tartott üvegre, mintha tanácsot kérne tőle. Aztán a fiúkra nézett, akik szokatlanul elnyűttek és bágyadtak voltak. “Ezek a csirkefogók ittak az úton!” – gondolta.

– Reggeliztetek?

– Igen, István bácsi.

– Persze az étkezőkocsiban...

– Dehogy! Csak a fölkében... Ja, majdnem elfelejtettem! – mondta kissé aggódva Tutajos. – Üdvözlétet is hoztunk.

– A fenét!

– Igen, egy bácsival utaztunk, ő is megkínált bennünket sonkával – még Bikficnek is adott –, csókoltatja István bácsit, hogy csak annyit mondjunk, hogy a Lajhár csókoltatja.

István gazda arca felderült, és rendkívüli kajánsággal nézett az üvegre – amit még mindig a kezében tartott –, aztán Tutajosra és ismét az üvegre, végül a szemé Tutajoson állt meg, aki úgy érezte, részint elsüllyed, részint úgy elpirult, hogy a füle szinte lángot vetett.

Bütyök zavarában nekitámaszkodott a forró kályhának, és azt mondta:

– Huh! – És erősen megnyalta szája szélét.

– Köszönöm az üdvözlétet, Tutajos – vigyorgott tovább István, de olyan komiszul vigyorgott, hogy Gyulánkat már a kétségbeesés szélére sodorta. – Köszönöm, Gyula – mondta.

– Annak van aztán csak jó bora! Valódi Szent György-hegyi, mint az “anyatej”!

Erre aztán betelt a pohár. Tutajos megroggyant, mint akibe kést szúrnak, de aztán dühösen ki is húzta magát. Egyet lépett, és kissé meghajtotta magát a kínzóan derús rokon felé.

– István bácsi... úgyis tudja!... Nem tagadjuk, hát. azért nem kell a forralt bor!

A testes gazdász ezek után letette az üveget, és megölelte a nyurga ifjút.

– Ez a beszéd! – kiáltott. – Ember vagy, Tutajos! Ki vele, ami a bögyödben van; nem

bujkálni, és nem hazudni! Nem lenyelni, nem rágódni, hanem kiköpni, és vállalni a következményeket. De amúgy sem vagytok bűnösök, mert Lajhár ivásra csábítaná még a nőnemű szenteket is. Ezzel az ügyel végeztünk, és nincs többé. Bütyök, megégetted magad?

– Nem – mondta Bütyök –, csak azt nem értem: járt itt az a Lajhár bácsi?

– Nem láttam tíz éve.

– Akkor honnét tetszik tudni az... izé... “anyatejet”? István gazda nevetett, de nem magyarázhatta meg, hogy ezen a vidéken így becézik a sima és erős borokat, mert Nancsi néni jött be a levesestállal, és úgy tartotta, mint az ógörög szüzek az áldozati kelyheket.

És amikor felébredtek, besütött az ablakon a nap. Délután három volt, amikor megérkeztek, majdnem öt, amire vége lett az ebédnek, és Bütyök ijedten kapta tenyerét szája elé, mert akkorát ásított, hogy egy kisebb denevér kényelmesen berepülhetett volna.

– Dőljetek kicsit le, atyámfiai, fáradtak vagytok...

– Megvettem az ágyakat – mondta Nancsi néni –, minek törjék magukat? A vacsorához meg jöhetnek pizsamában is.

Tutajosék tehát elhelyezkedtek az ismerős ágyakban, azzal a szándékkal, hogy most aztán megbeszéljék a “dolgokat”; de pár szó után vontatott lett a megbeszélés, és bágyadtán elmosódott minden...

– Nem kell ezeknek vacsora, Nancsi néni, alusznak ezek reggelig, mint a pele.

– Azt nem lehet tudni.

– Hanem az ebéd olyan volt, Nancsi néni, de olyan – és a testes gazdász csak legyintett, mintha hiábavaló lenne minden szó ennek a legyintésnek a kifejezésére.

És most reggel van.

Tutajos nézi barátját, és Bütyök nézi Tutajost.

– Süt a nap – mondja Gyula.

– És elállt a szél – mondja Bütyök, és az ablakra néznek, amelyen hőmérő van. A hőmérő mínusz 10 fokot mutat! A hó szikrázik, és az egyik bokron egy kis madár ül, ragyogó piros mellénykében.

– Látod, Tutajos, gyönyörű! Mi lehet?

– Pirók. Hím...

Bütyök tétován néz barátjára, és nem akarja megbántani.

– Hehe – mondja kissé kételkedően. – Hehehe!

– Mi az, hogy hehehe? Hím, süvöltő pirók.

– És a nő, izé, a felesége... az nem ilyen?

– Ott a szekrényben a Lovassy. Keresd meg, és olvasd fel a pirókot.

– Én elhiszem, Tutajos.

Gyula kiugrott az ágyból, kiemelte a nevezetes könyvet, fellapozta és felolvasta. Bütyök pedig bámult, és megnyalta a szája szélét.

– Bámulatos, Tutajos, nagy vagy!

Tutajos diadalmasan vitte vissza hosszú végtagjait az ágyba, és éppen további előadásba fogott, amikor Nancsi néni jött be.

– Nem keltek fél?

– Dehogynem, Nancsi néni, gyönyörű idő van.

– Hideg van; a kutyátokat már megettem. Jó étvágya van, meg kell hagyni. A sarokban csináltam neki helyet, és most be akar jönni.

– Szabad bejönnie, Nancsi néni? Piri mama olyan circuszt csinált mindig, ha bejött a szobába... pedig nagyon tiszta kutya...

“Ó, ravasz Tutajos!” – mondta volna István bácsi, aki azonnal átlátott volna a szitán, míg Nancsi néni szépen besétált a csapdába.

– Piri mama! – legyintett az öregasszony, akinek főztjét Piri mama egy ízben megkritizálta, s ezt Nancsi néni soha nem felejtí el. – Piri mama mindent jobban tud. Hát itt bejöhet a

kutyátok! Már hozom is.

– Tutajos – vakaródozott Bütyök –, hiszen Piri mama is beengedte, és...

– Bütyök, ne szólj a felnőttek dolgába! Bikficnek szabad mozgást kellett biztosítani, és nem tudhattam, hogy Nancsi néni mit akar, de azt tudom, hogy amit Piri mama nem tart jónak, azt Nancsi néni feltétlenül jónak tartja.

– De...

– Ne okoskodj, már jönnek!

Hát jöttek is! Bikfic, mint a forgósél, rohant a szobába, ide-oda pattogott, mint a gumilabda, és nyöszörgő, halk vakkantásokkal adta tudtul az ifjakkak, hogy a kosztot és az ellátást kitűnőnek tartja.

– Ez aztán a hely! – csaholt a kiskutya. – Nem ám tejecske meg kenyérke, hanem hús, hús, hau, hau, hús! És mennyi hús... Boldog vagyok! – Megnyalta Tutajos kezét, aztán felkapta a* Bütyök cipőjét, és Nancsi néni elé tette, felnézve az öregasszonyra ragyogó, okos szemével.

– Tessék... elhozok én mindent, és azt a macskát nem bántom!

Ennek az ügynek előzménye az, hogy Bikfic reggel felkergette Nancsi néni Náci nevezetű macskáját a stelázsra. Náci sürgős menekülésében lerúgott egy csészét és egy kisebbfajta lábost. A lábost szépen és hangosan gurigázott a kövön, a csésze azonban szétment. Erre Nancsi néni, sóprúval a kezében, határozottan ellenséges mozdulatokkal magyarázta meg Bikficnek, hogy Nácinak itt régi jogai vannak. Bikfic ijedten húzta össze magát a pokrócon, de tisztességgel és hősi lemondással morgott.

– Bocsánat... nem tudtam, hogy nem szabad!

Nancsi néni ezek után ölbe vette Nácit, és megsimogatta, ami Bikfic szívében szomorúságot keltett, de nem mutatta. Sőt, farkát csóválta, ami annyit jelentett:

– Most már értem... bár rosszulesik.

Ezek után Nancsi néni reggelit tálalt az ellenségeknek, nem is messze egymástól, de kezében seprű volt.

Bikfic lelkes hozzáértéssel fogott a tegnapi húsmaradék bekebelezéséhez, de a macskának hátat fordított, és amikor Nancsi néni behozta a fiúkhoz, tüntető mellőzéssel ment el a macska mellett, jelezve, hogy Náci a továbbiakban egyszerűen nem létezik.

– Okos kutya – újságolta Nancsi néni –, már a macskával is megbarátkozott... igaz, először meghajszolta...

– Bikfic, szégyelld magad! – kiáltott Tutajos, de a kis kutya egyáltalán nem szégyellte magát, mert Bikficnek jobb füle volt, mint Nancsi néninek, és Tutajos hangjából pontosan kiérezte a műfelháborodást. És mivel Nancsi néni nevetett, odahozta Bütyök másik cipőjét is... amivel kényelmesen elhelyezkedett az öregasszony szívében.

– Hej, okos kutya, ravasz kutya, engem azért nem veszel le a lábamról – mondta, de Bikfic ehhez jobban értett, és éppen indulóban volt Tutajos lábbelijéért, amikor az öregasszony leintette.

– Jól van, jól... ti meg gyertek reggelizni. – Ezzel kiment a szobából.

Egy kis csend lett, Bikfic ült a szoba közepén, és tele volt a szíve boldogsággal, mert a gyerekek mosolyogva néztek rá.

– Hogy te milyen aljas vagy, Bikfic! – csapta össze a kezét Tutajos.

– Majdnem ember – mondta Bütyök csak úgy általánosságban, de ez nem akart célzás lenni, és Tutajos nem is érezte, hogy célzás akart volna lenni. Bütyök, egyszerűen és becsületesen mindig kimondta, amit érzett, és ezek a megérzések mindig beváltak, még akkor is, ha közvetlenül nem voltak kellemesek.

– Na, atyámfia! – mondta reggeli után István bácsi –, most szétválasztalak benneteket. Tutajos, téged a gazdaság nem érdekel...

– Hát azt éppen nem mondhatnám... – sértődött meg Tutajos egy kicsit, de itt, úgy látszik, ennek az érzékenykedésnek semmi jövője nem volt.

– Ne nagyképűsködj, mert az már fél hazugság! Nem érdekel! Te is tudod, én is tudom. Hát baj az? Téged más érdekel, s ezt mindenkinek tudomásul kell venni. Állj ki amellett, amit szeretsz, és ne légy udvarias a magad kárára. A kutya-fáját! Te tudományos kutató akarsz lenni, és nem trágya jogász. Igaz?

– Igaz, de...

– Nincs “de”! Gyere, Bütyök, amíg visszajövünk, barátod kigondolja, hogy mit akart ez után a “de” után mondani.

Amikor elmentek, Tutajos gyilkos megalázottsággal nézett utánuk. Mérgében rumot töltött a teájába, és megitta.

“István bátyámat ki fogom oktatni – gondolta –, ez nem hang velem szemben... Velem így nem lehet beszélni...”

Háta mögött néha pattant a tűz a kályhában, néha halk roppanással dőlt össze a zsarátnok, és kívül az ablakon – bár sütött a nap – acélos köd ült a fák ágai között.

Tutajos ezen elszomorodott, és azt mondta magában:

“Hát már az is baj, hogy kutató akarok lenni? István bácsi igazságtalan... hogy majd kigondolom: mit akartam mondani, hát azt akartam mondani...”

Szerencsére – ebben az esetben igazán szerencsére – a csekélyke rum leérkezett, s alighogy elhelyezkedett, szót kért.

– Mit akartál mondani, te hülye?

A rum őszinte volt és goromba.

– Megsértett!

– Tutajos – folytatta a rum erőtlenségével, mert igazán kevéske volt, és Tutajos csak dühében nyúlt hozzá –, Tutajos, volt kedved kimenni a gazdaságba? Nem volt! Érdekel a gazdaság? Nem érdekel! Nagy képű voltál? Az voltál! Áldozatot akartál hozni, valami homályos udvariassági kényszer alatt?

– Igen – sóhajtott most már Gyula –, igen. Igen... nem volt igazam... jó még, hogy nem feleltem; így is lehet, hogy István bácsi megharagudott...

Ez már – enyhén szólva – csak olyan szentimentális nyavalygás volt, mert Gyula tudta, hogy nagybátyja nem haragudott meg. István bácsi azonnal és világosan (néha gorombán) megmondta a véleményét, de haragot nem tartott. Tutajos tudta ezt, de a gondolat, hogy talán haragszik, jó volt átmenetnek a teljes kibéküléshez – önmagával.

Miután ez is megtörtént, úgy érezte, meg kell még magát jutalmaznia egy hideg csirkecombal, amelyen hagyott annyi húst, hogy Bikficet is megajándékozhasa. Ezzel aztán teljesen helyreállt lelki egyensúlya, csak még – egy kis enyhe korholással azt mondta:

– Tutajos, megint marha voltál!

És ezt már Tutajos mondta Ladó Gyula Lajosnak. A testes gazdász – természetesen – nem haragudott. Útközben azonban Bütyökhöz fordult.

– A barátod – úgy látom – megint olyan kelekótya...

– Hát... izé... Lajos bácsi is mondta, tetszik tudni, a doktor nagyon jó barátunk, és kiváló horgász, hogy vigyázni kell vele.

– A fenét?

– Igen, azt mondta, hogy gyorsan nő, és az idegei... ilyenkor... izé... goromba!

István gazda ezen szélesen derült, és megállt, hogy kiköhögje jókedvét.

– Hát majd helyreigazítjuk az idegeit; ne félj, Bütyök, egy kis gorombaságért mi sem megyünk a szomszédba. Hát – állt meg újra – hol is kezdjük?

Bütyök körülnézett.

– Talán a magtárral – mondta bizonytalanul.

– Fene jó orrod van, Bütyök, hát ezt igazán megérezted!

Bütyök szaglálódott, de nem érzett semmit, nem is szólt semmit; aztán arra gondolt, hogy a magtárban talán valami különleges látivaló van... és ebben Pondoray Béla nem is tévedett.

A magtárban hideg volt és csend. A nagy gabonahalmok sorjában álltak belül a vastag faoszlopokon, amelyek között utca volt, mint egy kiállításon. Itt mennek a nézők, és jobbról-balról a látnivaló. Sajnos, a felírások – legalábbis egyelőre – érthetetlenek voltak. Ilyenek: E 18 – 50 q, Sz. 75 q...

– Búza – mondta Bütyök kissé bizonytalanul.

– Igen. Ez itt Eszterházi-tizennyolcas, ötven mázsa vetőmag. Bőtermő, fagyot is állja, jó sikértartalmú. Hibája, hogy a kalászorsónak gyenge a nyaka. Ez nem pereg, ha kicsit megkésik az aratás, hanem akár kézzel, akár géppel aratják, lepattan az egész kalász, amit a gereblye is nehezen szed össze.

– Itt kézzel aratnak, István bácsi?

– Géppel. De van olyan év, és van olyan tábla, amit nagyobb veszteség nélkül csak kézzel lehet aratni.

– Ha sok az eső, ugye?

– Meg ha nitrogénban dúsabb a föld, mint kellene. Az ilyen vetést a szél is lefekteti... Ez itt Székács-búza, hetvenöt mázsa, aztán ott jön még a Manitoba, a Diószegi, és az a kis halom a tavasz-búza.

Bütyök belemarkolt a halomba.

– Elég apró szemű.

– Az. És nem is lehet várni tőle nagyobb termést. Azt mondják az okosok, hogy: “Tavasz-búza – ravasz búza” – és ez így is van, de nem is lehet azt kívánni tőle, mint az őszi búzától. Tenyészideje csak fele, mint az őszié, és csak akkor vetjük, ha az őszi búzát valami baj érte, és tavasszal ki kell szántani.

– Hát nem lehetne valami mást vetni helyette?

– Okos kérdés, Bütyök, látom, hogy gondolkodol. Persze hogy lehetne, és mégsem lehet. A gazdaságnak ugyanis van egy vetésforgója, növények egymás utáni évenkénti sorrendje, és van egy termés-előirányzata, A vetésforgót, ami évekre szól, nem lehet felborítani, mert akkor felborul a termés-előirányzat, ami annyit jelent, hogy például ebben az esetben a búzából nem lesz annyi, amennyire a gazdaságnak, végeredményben az állami gazdálkodásnak, szüksége van. Azután még valami: a vetésforgót nemcsak a szükségletek határozzák meg, hanem a trágya-előirányzat, a földek állapota és minősége. Egyik növénynek ilyen trágya kell, a másíknak olyan, sőt van, ami jól terem trágya nélkül is. Érted?

– Értem, István bácsi.

– Namármost! Vegyünk egy közönséges előirányzatot. Kezdjük a kapásokon, kukoricán, répán; ezek alá mindig istállótrágyázunk, esetleg megtoldjuk műtrágyával is. A kapások után a föld gyommentes marad, hiszen négy-öttször is kapáltuk, utána tehát teszünk tavaszi árpát lóherével. Azért tavaszi árpát, mert a kapások letörése, kiásása sokszor a késő őszbe ér bele, így őszi gabonanemű talajmunkájára már nem is lenne idő. Ez a föld azután kap egy őszi mélyszántást, amit tavasszal csak fogasolni kell, és bele lehet vetni a tavaszi árpát és a lóherét. A lóhere takarmánynövény, és, amint tudod, évelő. Az árpát learatjuk, de ott marad a lóhere, amely csak a következő évben ad teljes termést. Harmadik évben lekaszáljuk a lóherét, utána felszántjuk, és még abban az évben bevetjük őszi búzával, és a negyedik évben learatjuk a búzát. Ez, hiszen mondtam is, a legközönségesebb, úgynevezett négyes forgó. Szóval minden negyedik évben lesz ugyanazon a táblán kukorica, árpa lóherével, lóhere, búza. Ez úgy van összeállítva, hogy mindegyik növény jó “előveteménye” a másíknak, azaz megfelelő állapotú és trágyatartalmú földet hagy az utána következőknek. Érted? – Megértettem, István bácsi! Van erről valami könyv is?

– Van, Bütyök. Majd megkérjük barátodat – talán nem haragszik meg –, hogy vakarja elő a Bittera-féle Általános és különleges növénytermelést. És mára elég is a leckéből.

– Köszönöm, István bácsi. Még csak annyit, hogy a tavaszi árpát egyszerre vetik a lóherével?

– Bütyök, több eszed van, mint gondoltam... de ezzel nem mondtam keveset. Miért kérdezed ezt?

– A lóheremag kicsi, mint a mák... az árpa hússzor akkora, nem lehet egyenletes... a vetés.

– Remek, Bütyök! Időben egyszerre, de nem ugyanazon géppel. Az árpát 3-4 cm mélyre vetjük, a lóherének elég fél centi is, még kevesebb is. A lóhere kis növénykéje nehezen verekedne át magát olyan vastag földrétegen, és minden energiája erre az erőlködésre pazarlódna el, azaz a magban levő tápanyagot felemésztené, mielőtt még kifejlesztené gyökereit és levélzetét, amelyekkel a földből és levegőből tovább táplálkozhatna mint önálló növény.

– Elpusztulna?

– Talán nem, de elmaradna, s ezt a késést már nem tudná behozni, mert a testvérek elfognák előle a napot, és elennék előle az ételmet.

Ezen magyarázat közben lassan, meg-megállva ballagtak a magtárajtó felé, de mielőtt odaértek volna, Bütyök megállt egy kénsárga halom előtt.

– Mi ez, István bácsi?

– Fehérhere mag. Drága mag, Bütyök, ötvenszer olyan drága, mint a búza, de az ára attól is függ, hogy milyen tiszta. Sajnos, vannak olyan magvak, amelyek alakra is, fajsúlyra is majdnem ugyanazok, csak színre nem, és ezeket kiszedni belőle majdnem lehetetlen. Éppen most folyik a vizsgálat. Ha akarod, ezt is megnézhetjük.

– Szeretném...

A magtár hosszú volt és homályos. Az egyik végében egy kis szoba látszott elrekesztve, és Bütyök azon gondolkozott, hogy ebben a sötétségben hogyan folyhatik itt akármi]yen vizsgálat. István gazda maga is tapogatva kereste a kilincset, de amikor az ajtó kinyílt: meleg és éles villanyfény csapott ki a dermedt magtárba.

Az asztalnál egy munkakötényes nő ült, bal kezében nagyító, jobb kezében fényes csipesz.

– Kartársnő – mondta a vastag gazdász –, kedves kartársnő, kollégát hoztam.

Bütyök kicsit vaksin pislogott, és meghajolt.

– Pondoray Béla...

– Béla!!

(Jelen esetben a két felkiáltójel olyan suttogást akar jelenteni, amelynek jelentőségét csak két felkiáltójel adhatja meg.) És állt a két gyerek, és Szanyadi Katalin lassan kinyújtotta a kezét.

Ezek azok a pillanatok – néha percek –, amelyeket nem jegyez fel senki, és nem írják le a naplókban sem, mert nem lehet leírni. Ha régimódi lámpa világította volna meg a helyiséget, talán lobbant volna egyet a meglódu]lt gondolatok szárnyalásától és az érzések vak tolongásától, de az üvegbe zárt izzószál meg sem rebbent még Bütyök szívdobbanásától sem, amit pedig hatalmasnak lehet elkönyvelni.

Láthatólag István gazdát is megütötte valami régi emlék, mert megköszö]rülte a torkát, mielőtt megszólalt:

– Katica, mondj el mindent Bélának, amit a munkádról tudsz. Mutasd meg neki az összes hasznos és gyommagvakat is. Számítsátok ki, hány százalékos a fehérhere szennyeződése és milyen magvakkal. És holnap levizsgáztatod... jelenlétemben persze... aztán mondd meg édesanyádnak, hogy a disznót le lehet vágni, a “legények” megérkeztek.

Tutajos – természetesen – mit sem tudhatott ezen jelentős eseményekről. Tutajosunk tisztába tette önmagát, megmondta Ladó Gyula Lajosnak a véleményét, s ez nem kis megnyugvást szerzett zilált egyéniségének. Hosszan tanakodott, hogy nagybátyjától bocsánatot kérjen-e, s mivel ez sehogy sem volt ínyére, azt mondta:

– Igenis, bocsánatot fogsz kérni! Majd adok én neked!

Ez az elhatározás könnyűvé tette gondolatait, és annyira megszilárdította lelki egyensúlyát, hogy valami jót kellett tennie, valakivel, akárkivel. Mivel azonban a szobában csak Bikfic

volt jelen, Bikfic kapott egy valóságos, érintetlen csirkeszárnyat.

– De a macskát nem szabad bántani! – mondta Gyula, aki most már úgy érezte, másnak is adhat kegyes tanácsokat.

Bikfic a kályha mellé vonult a szemrevaló falattal, letette a sarokba, és – nézte. Aztán ifjú gazdájára nézett, mintha azt mondta volna:

– Gyönyörű... igazán köszönöm szépen, de valahogy: nem kell.

Tutajos ezen felháborodott.

– Bikfic, igazán pofátlan vagy! – És felkelt, hogy eltüntesse a falatot. Ez a mozdulat határozottan fenyegető volt, és a kis kutya világosan megértette, mert egy-két harapás után – lenyelte a szárnyat, sőt még feleslegeset is nyelt, és farkát csóválta.

– Nem kell izgulni... de most már igazán torkig vagyok.

– Nahát! Túlságosan jól megy neked, úgy látom. Tutajosunk ezek után az ablakhoz lépett, és arra gondolt.

hogy amíg Matula nem jön, nem lehet tenni semmit. De az udvaron sem mozdult semmi, legfeljebb annyi történt, hogy a berek felől hideg pára szállt a nap elé, és a hőmérő higanyszála leszállt mínusz tizenháromra.

“Ez a jó téli idő” – gondolta Gyula, és nem jutott eszébe, hogy az egyik fenyőfán sürgő-forgó két kis cinege aligha gondolta ugyanezt.

– Cin-cin – mondták halkán és ritkán, mert még a hanggal is takarékosan kell bánni ilyen veszedelmes időben.

– Nincs... nincs... – talán ezt mondták, mert az a pár télire beburkolt lárva vagy pete, amit a kéreg repedéseiben, az ágak hóna alatt találtak, bizony annyi volt, mint a semmi. Mégis éltek, mégis – talán – meg is maradnak.

Etetni kellene őket! Érdekes, hogy ez a gondolat nem a kis madarak látásából indult el, hanem a fenyőfa egyik kihajló ágából, ami olyan volt, mint egy kép, amit valahol látott. Az a fenyőgally azonban nem volt üres, hanem egy faggyúdarab csüngött rajta, a faggyún pedig egy kis cinke.

A gondolat itt megállt egy pillanatra, de csak egy pillanatra, aztán Nancsi nénit rántotta elő, világos logikával jelezve, hogy a faggyúhoz kizárólag Nancsi nénin keresztül vezet az út.

– Gyere, Bikfic, megetetjük a kis madarakat.

Bikfic összes végtagjait széthányva aludt a kályha mellett, és úgy tett, mint aki mélyen alszik, de olyan mélységes mélyen...

– Bikfic!

A kis kutya – önkéntelenül – egyet billentett a farkával, amiből Gyula azonnal megállapította, hogy Bikfic lusta és komédiázik.

– Bikfic! – kiáltotta, s ez a hang már olyan fenyegető volt, hogy a kutya négy lábbal ugrott fel egyszerre, a szolgálatkészség minden jelével.

– Parancs! – állt Gyula mellé –, bocsánat, igazán nem hallottam.

Gyula szigorúan képen legyintette a taktikázó ebet.

– Ha ez még egyszer előfordul, úgy megraklak, hogy pislogni sem tudsz!

Bikfic bűnbánóan lehajtotta a fejét, Gyula pedig arra gondolt, amit Kengyel mondott egyszer, hogy a túlságos jólét minden tisztességnek, becsületnek és erkölcsnek a legbiztosabb sírásója. Ezt akár matematikailag is be lehet bizonyítani.

Az osztály némán ült akkor, nagy volt a csend, mindenki elhitte, amit Kengyel mondott, de ez a csend arra vallott, hogy ez a matematikai bizonyítás csak összezavarná a dolgokat...

Kengyel mintha elmosolyodott volna.

– Úgy látom, elhiszitek képlet nélkül is...

– El... el... – rajongtak a nebulók.

– Milyen szamarak vagytok...

Az osztály ezt is elhitte, mindent elhitt... Hófehérekét a hét törpével, a János vitézt a

boszorkánnyal, tündéreket, manókat, Andersent és a kutyát, aminek akkorák voltak a szemei, mint két malomkő – de az $a + b$ -t és a nullát, ami nem is nulla, és az x -nek titokzatos hánytorgásait, nem, ezt csak Janda hitte el egészen; többen félig-meddig... míg az osztály jelentékeny hányada csak akarta hinni, de nem tudta.

“Kengyelnek akkor is igaza volt – gondolta Gyula –, de hogy ezt hogy lehetne matematikailag bebizonyítani? Mondjuk: az erkölcs az x ... – nem, nem, hagyjuk ezt...” — Gyere, te megtévedt anyaszomorító, megetetjük a madarakat, és lesz rá gondom, hogy ne eressz pocakot...

A konyhában nagy sustorgás közepette Nancsi néni kevert valamit, és Gyula odanézett, míg Bikfic enyhén és tisztességgel ugyan, de a másik ajtó felé nézett, és morogni kezdett.

– Gergő bácsi! – És Tutajos úgy sietett az öreghez, hogy majdnem felbukott Bikficben. Aztán melegen, hosszan szorította az öreg kezét.

Matula mosolygott, és zsebre tette a pipát.

– Látom, nem feledett el...

– Amíg élek se! Mikor megyünk, Gergő bácsi, mi van a berekben... milyen a kis ház... vannak-e libák... lehet-e csukázni... kell-e korcsolya... és...

Matula leült, mosolygott, elővette a pipát, és Bikficre nézett.

– Ez az a Bikfic?

– Azt is tudja, Gergő bácsi?

– Nancsi mondta.

A kis kutya, nevét hallván az öregembertől, megcsóválta farkát, és megszagolta az öreg csizmáit. Aztán a térdén a nadrágot is, amelynek határozott Csikasz-szaga volt; Matula pedig rátette kezét a kutya fejére. Bikfic ült, lehajtott fejjel, mint akit felavatnak.

– Rendes kutya, úgy látom.

Aztán levette a kezét Bikfic fejéről, aki ezek után végleg az öreg csizmák mellé telepedett, és csak akkor emelte fel fejét, amikor Náci tüntetően és kétszer végigsétált a konyhán.

Bikfic Matulára nézett, mintegy véleményt kérve a macskát illetően.

– Ne törődj vele – intette ujjával az öreg –, Nancsié! Bikfic letette a fejét, és lemondóan sóhajtott.

– Okos kutya... Hát hogy mikor megyünk? Amikor akarunk, de előbb – ölünk. Hiszen azért is gyűttem. Mondjuk: holnap. Egy kis vacsorára szívesen várják magukat is.

– Köszönöm, Gergő bácsi! Aztán...

– Aztán mehetünk. A berekben meg hó van, egy-két réce, bukó, miegymás, meg ami el nem ment – minden. A gunyhó meg olyan, mint amilyennek lennie kell. Jó!

– Gunyhó?

– Hát – tuggya – ‘iszen háznak ház, de minek a berekbe ház? A berekbe gunyhó való, ha ház is. Mondani meg annak mondjuk, aminek akarjuk. Nem igaz?... Korcsolákat ha hoztak, jó... és csukázni is lehet, ámbár eddig nem próbáltam.

– Nem?

– Mikor? Először a gunyhóval vesződtünk, aztán a nádvágókkal volt dolgom, aztán csak esett meg esett az eső, hogy utálat volt már, aztán meg szakadt a hó, majd egy hétig, hogy csak néztük egymást azzal a mihasznával.

– Hogy van Csikasz?

– Hát: megvan.

Tutajos gondolkodott még, hogy mit is kérdezzon, de Nancsi néni olyan féltékeny csörömpölést művelt a lábasok között, hogy Tutajos jónak látta enyhíteni a légkört.

– Jó lenne Nancsi nénit is kivinni konyhástul, aztán akkor igazán jól élnénk...

Matula helyeslően hunyorgatott.

– Hát... tuggya: ami igaz, az igaz... el is felejttem, Nancsi, a Kati szépen kér, hogy írnád le neki azt a híres sunkapácot.

Nancsi néni – miután kellő és tisztességes helyet kapott a társalgásban – enyhén kezdett bánni szerszámaival.

– Nem érek én rá írogatni, Gergő, de küldd be a kis Katit. Gyorsabban ír, mint én, és szép írása van. Gyula is látta.

– Én?... – és Gyula majdnem csuklani kezdett. – Ja, persze, egyszer láttam, (Fene egye meg – mérgeződött Tutajosunk magában –, ez nem az én ügyem, ez Bütyök ügye... és Kati ügye... és Nancsi néni ügye... aki a leveleket közvetítette...) és éppen azért jöttem ki az előbb, hogy nincs egy kis faggyúja, Nancsi néni?

Az öregasszony nem értette a gondolatmenetnek ezt a taktikai lóugrását, és azt mondta:

– Mi?

– Faggyú. Kitenném a cinkéknek. Rendkívül hasznos madarak, és látom, hogy éheznek.

Matula félig lehunyt szemmel élvezte, hogy Gyula miként tereli Nancsi néni gondolatait Kati írásától nyugodtabb témák felé. Élvezte Gyula titkolózását, hiszen a gyerekek levelezéséről Nancsi néni szigorú titoktartása mellett – mindenki tudott, akit illet, tehát Matula is.

“A fiatalság nem változik” – gondolta, és felemelte kezét, mint akinek fontos és sürgős mondanivalója van.

– A gumicsizmák itt vannak?

– Itt – hökkent meg Tutajos –, de... – és majdnem dühbe gurult: hogy jönnek ide a csizmák? – gondolta.

– Húzzon beléjük két kapcát, addig én megcsinálom a madarak ennivalóját, mert a fák alatt nagy a hó, és így nem lehet kimenni.

– Sietek, Gergő bácsi – loholt el Gyula, de amint betette az ajtót, megállt, mert megint szükségét érezte egy kis önfegyelmelésnek.

“Látod, Tutajos, látod! Már megint majdnem tűzbe jöttél, mint a pap számar a katonazenétől...” (Ezt a hasonlatot is Matulától hallotta, aki elmondta, hogy gyermekkorában az akkori papnak volt egy számar, aki a kegyes Teofil névre hallgatott, és időjárás-jelentéséről volt híres. Ha Teofil a legragyogóbb időben elkezdett ordítózni a templomdombon – pláne, ha még hempergett is –, huszonnégy órán belül olyan viharra volt kilátás, hogy majd az ég szakadt le. Ha azonban akkora felhők is tolongtak a házak felett, hogy hasuk a házak tetejét súrolta, és Teofil nem szólt semmit, hát azokból a felhőkből ugyan nem lett gállickő, azaz eső. Szóval Teofil békésen legelt a templomdombon, ami temető is volt valamikor, ezért igen zamatos füveket termelt, amikor gyakorlatozó katonák érkeztek a faluba, ahol éppen véget ért a gyakorlat. Ennek öröme az ezredes díszmenetet rendelt el, ami nagyon szép mozzanata a katonaéletnek egy ezredes szemében, de annál kevésbé vonzó a nyelvet lógató közlegények előtt. Azonban: parancs – parancs, csin-csin-bumm-bumm... és Teofil idegesen felemelte a fejét. A kutyák ugattak, gyerekek visongtak, a lányok megigazították a pántlikát a hajukban, mert a zene közeledett. A tisztikar a templomdomb alján állt fel, elől az ezredes lóháton, mint Árpád apánk a Munkácsy-képen...)

Teofil idegessége nőttön-nőtt, mert a zenekar egyre közelebb ért, sőt a domb alatt kikanyarodott a menetelő csapatok elől, és a tisztikar mellett helyezkedett el, hogy az ütem éppen azoknak a csapatoknak álljon rendelkezésére, akik az ezredes előtt “vágják ki a rezet”. Ezt az ütemet a nagydob szolgáltatta, és a nagydobot egy kis póni húzta megfelelő kerekeken. Teofil utálta a lovakat. A nagyokat is, de ezt a kicsit különösképpen; elhatározta tehát, hogy “rendet csinál”... Gyanúsán közeledett – amit senki nem vett észre, mert a csapatok erejüket meghaladó módon Verték talpukat a földhöz –, aztán megfordult, és a pónit úgy fenékbe rúgta, hogy az ijedtében nagydobostul és cintányérostul belerohant a bandába, követve Teofiltól, aki még harapni is akart.

A nézőközönség a hasát fogta, ami az ezredesnek nagyon rosszulesett, a zenészek szétugrottak, mint a szöcskék, csak a csapatok jöttek – rupp-rudd, mondták a bakancsok –,

Teofil ordított még kettőt harciasán, s ezzel vége is lett mindennek.

De azóta szállóige lett ezen a vidéken, hogy: “tűzbe jött, mint a pap számára a katonazenétől”, olyan egyénekre, akik váratlanul és ész nélkül lobbannak haragra.)

Tutajos erre gondolt, amikor betette az ajtót, és erősen megfeddte magát: még gondolni is rossz rá, hogy esetleg Matulát megbánthatta volna.

“Te akarod ezt az öregembert kioktatni? Tee? Amikor segített Nancsi nénit elvezetni Kati szép írásától? Tutajos, mikor jön már meg az eszed?”

Erre azonban Ladó Gyula Lajos nem tudott válaszolni. Közben felhúzta a csizmákat, és – természetesen – egy vékony harisnyát húzott lábára, holott Matula világosan megmondta, hogy húzzon bele két kapcát.

“Ne féltsen engem az öreg...” – És kiment a konyhába, ahol Matula a tűzhelyen kotyvasztott valamit egy nyeles serpenyőben.

– Mit csinál, Gergő bácsi?

– Kosztot a cinkéknek.

A serpenyőben faggyú olvadt és zsiradékdarabkák. Később Matula korpát hintett a serpenyőbe, és megkavarta.

– Ez majd összefogja...

– Nem lesz ez jó, Gergő bácsi. Matula ránézett Gyulára.

– Nem-e?

– Kemény faggyút kell az ágakra kötni.

– Majd megkeményedik. Várja ki a végét; de türelmetlen: Pesten a kolyökkutyák tanítják az öreg kutyákat?

Tutajos összeharapta a szája szélét. Mélyen meg volt sértve... Mi az, hogy kölyökkutya? Ő nem kutya! Szólni azonban nem szólt, de egy gúnyos kacagást tett félre, amikor majd felsül az öreg ezzel a lekvárral.

– Nem vesz fel kabátot? Hideg van kint...

– Tizenhárom mínusz – mondta Tutajos nagyképpően –, és van rajtam pulóver. Teveször...

– Akkor jó – mondta Matula. – Itt maradsz! – mordult Bikficre, és kimentek a tizenhárom mínuszba, amelytől könnybe lábadt Tutajos szeme, de azért azt mondta:

– Jó, egészséges idő van.

– Az – mondta Matula. – Na, most ide nézzen! – Lehajtotta a fenyő vízszintes ágát, és lassan öntötte rá a sűrű, korpás faggyút, ami az ágon azonnal megfagyott, és rögtön ki is fehéredett. A vékony kis összefutó ágak úgy tartották a faggyút, mint egy kis tenyér.

– Látja?

– Ügyes... – ismerte el Gyula egy kis keserűséggel, és a gúnyos kacajt is szélnek kellett eresztetni, már csak azért is, mert a hó térdén felül ért, és a csizma mintha jeges bádoggá merevedett volna.

– Na, most csinálja maga!

Tutajos azt akarta mondani, hogy csinálja a hóhér, hiszen a zsebében is majdnem megfagy a keze, de ezt nem mondhatta. Ezt – nem tudni, miért – nem lehetett mondani.

A serpenyő nyele vasból volt, s a vas hideg ilyenkor, bár elgémberedett keze ezt már alig érezte. A kis faggyúhalmok az ágacsok peremén azonban szépen nőttek.

– Ügyes!... – mondta Matula, és Tutajosunk füle még pirosabb lett. Tutajosnak – természetesen – volt kucsmája. Tutajos azonban “kemény fiú” volt... aki sapka nélkül járt télen is (mondta is Nancsi néninek, aki büszkén nézett az edzett fiú után), és most úgy érezte magát, mint az a bizonyos vértanú, akit nyilakkal lődöztek a császár pribékjei azon a vörös templomablakon. Ezek a pribékek azonban – Tutajos esetében – határozottan rosszul céloztak. A nevezetes vértanúnak ugyanis a melléből álltak ki a nyilvesszők, ahogy ezt el is várja az ember (akiben még nem volt nyilvessző) a császári nyilasoktól, míg Gyulának hol a fülcimpájába lőttek, hol a lábába, főleg az ujjai közé.

És mivel Gyulánk a hideg hatása alatt szintén “megtért”, ismételten erőteljes kifejezésekkel illette önmagát, amelyek között az “oltott ökör” és “ütődött állat” még a szelídebbek közé számított.

De kitartott!

Büntette önmagát, és nem szólt volna, ha sóbálvánnyá változik sem – természetesen jégből –, mint Lót felesége, akit rendkívül érdekelt, hogyan pörkölődnek a szomszédasszonyok Szodomában.

Szerencsére a faggyú megfagyott a serpenyőben, hogy újra fel kellett melegíteni, és Tutajos előkelő “hidegséggel” tért vissza a konyha trópusi légkörébe. És ezt a kimért mozgást nem is nagyon kellett megjátszani, mert Tutajosunk végtagjai már éppen csak hogy mozogtak, míg Matula egy kis mosolygással bandukolt utána.

– Gergő bácsi – mondta Gyula odabent –, vékony ez a csizma, mert bevallom, én csak egy harisnyát húztam bele. Bemegyek, húzok rá még egy vastagabbat.

Matula jól megnézte Gyulát, és megcsóválta a fejét.

– Bemegyek én is – mondta –, egyszer megmutatom, hogy kell csinálni, aztán, ha teszi, teszi, ha nem teszi, nem teszi.

– Üljön le! – mondta a szobában, és Gyula ült, mint egy bárány. Matula lerángatta csizmáit és egy szál nejlonharisnyáját, melyet úgy tartott kezében, mint valami piszkos holmit.

– Vékonyabbat nem talált?

Ezek után beburkolta Tutajos lábát puha selyempapírba, és két megmelegített, vastag gyapjúharisnyát húzott mindkét lábára.

– Most vegye fel a csizmákat! Kesztyűt! Kucsmát! Nagykabátot!

Tutajos öltözködött, mint a gép.

– Mer’ nyáron még csak elpojácáskodhatik, akinek kevés az esze, de ilyenkor nem. Aztán – ide hallgasson, Gyula, nem azér’ mondom, de jobb, ha nem okoskodik. A berekben nem lehet okoskodni... Aztán István bátyjával meg éppen nem lehet okoskodni... mert jó ember, jó ember, igen jó ember... hanem aztán, ha okoskodnak vele, egyszer csak megfordul benne a borjú, akkor aztán isten veled, fakereszt, vége a világnak!

Matula mindezeket egyhangúan, de nagyon komolyan mondta.

– És most haragszik, Gergő bácsi?

– Én? Nézze, ha én haragszom, hát nem szólok egy szót sem, mert mérgében nem azt mondja az ember, amit kellene. Aztán, ha maga készakarva lefagyasztja a lábát, hát én abba nem szólhatok bele, mert az a maga lába... A maga korában szeles az emberfia, kapkod, mint Bernát a ménkühöz, nem bír a mérgivel, egyszer-egyszer még a nyelve is előbb jár, mint az esze. Ilyenkor jobb, ha tízig számol, mielőtt szólna...

– Megfogadom, Gergő bácsi!

– Me’ lássa, az ilyen öntözős faggyúkirakásra az a Lovassy tanár úr tanított engem...

Tutajos a homlokára ütött.

– Én hülye! Hiszen benne van a könyvében is, de tisztára elfelejtettem.

És a következő félórán, meleg csizmában és jótékony kucsma alatt, annyi faggyút raktak ki a kis madaraknak, hogy meg lehettek elégedve. Meg is találták az ingyenkosztot, s a távolabbi fákon már lelkesen csipegették a váratlan lakomát.

Befelé ballagva, azt mondja Tutajos:

– Béla is itt van ám, Gergő bácsi.

– Láttam...

– Találkozott vele?

– Nem, csak láttam a magtárszobában. A kis Kati tanítja valamire...

– Mii?... – állt meg Tutajos. – Mire tanítja?

– Hát áztat én nem tudom, de valamilyen magokat mutogatott neki, ámbár az a Béla inkább a Katit nézte...

Igen – úgy látszik –, Bütyök tudásszomja mindenre kiterjedt, ami a szobában volt. A kétszázas égő (és Kati két szeme) ontotta a fényt, így aztán a külvilágból nem is lehetett látni semmit, míg Matula – igazán nem kíváncsiságból – kényelmesen bepillantott a kis ablakon. Bepillantott, csak úgy mentében, megtörölte bajszát, és azt mondta: – Éhen... – És nem is gondolt arra, hogy ebbe a tájszócskába mi minden belefér. Mi van előtte, benne és mögötte.

Matulában most csak egy kis csendes öröm volt, hogy elmúlt az idő, amikor ez nem lett volna lehetséges. Nem, az elmúlt időkben az semmiképpen nem lett volna lehetséges, hogy egy kanász lánya (még ha számadó is volt) egyszer csak beül egy ilyen “irodába”, hófehér köpenyben “parádézik”, mint egy patikuskisasszony, és olyanokat mond, hogy: Trifolium... meg Triticum... meg hogy a svéd here szennyezési százaléka ennyi meg ennyi... Kati valóban szín jeles, és most már el van döntve, hogy mezőgazdasági technikumba megy.

Igen, ez lehetséges!

– Éhen!

És ebben a valóságban az sem számított, hogy Kati valóságos “Matula”-vér, ami a régi “cselédék” rangsorolásában “hercegi” nivót jelentett. Ebben a valóságban csak az számított, hogy Kati rátermett a kiemelkedésre, és ebben nem akadályozhatja meg senki, de nem is akarja megakadályozni senki.

A jövő? Ez már csak Katit érdekli, Matulát nem, de azért ez is rendben van, mert visszafelé menni már semmiképpen nem lehet.

– Ehen!

Abban azonban igaza volt Matulának, hogy Béla inkább Katit nézte, mint a magvakat, amiben viszont Bélának volt igaza.

Bütyök tornyos fövegét ölében tartotta, a kislány meg simogatta a fényes szőrmét.

– Szép kucsma...

És otthagyta a kezét, mert Béla meg Kati kezét simogatta.

– Katikám, köszönöm a leveleket... Eltettem mind, aztán majd elolvassuk... egyszer... ha a feleségem leszél...

A kislány válla meggörnyedt, és feje meghajolt.

– Béla...

Aztán – látszólag – nem történt semmi, csak a két kéz lett egyre forróbb, és az emeleten futkároztak az egerek.

– Jó lesz?

Kati még jobban meggörnyedt. Keze megvonaglott, lassan felemelte fejét, és csak bólíntott, mert a szeme tele volt könnyel.

– Jó! – suttozta.

És akkor Pondoray Béla (a maharadzsa tanítójának és orvosának unokaöccse) lehajolt, és megcsókolta Szanyadi Katalin, a néhai kanászszámadó lányának kezét.

Szerencsére István gazdának többrendbeli elintéznivalója akadt. Egy kanca megcsikózott – ezt megvárta, egy tehenet meg kellett hőmérőzni, mert ez a “marha” csak nézte az ennivalót, mintha ő borjú lenne, s az abrak új kapu, a kibontott prizmat nem takarták le, s a répa egy része megfagyott. Ennek okát meg kellett tudni, a hanyag személyt kideríteni, közben leszedni a csillagok tetemes hányadát... így csak egy jó óra múlva robogott elő dübörögve és tarkóra lökött kucsával.

A kis szoba ajtaját azonban nyitva hagyta. – Megüt benneteket a guta – mondta –, Kati, vörös vagy, mint a rák. Kimégy ebből a pokolból, kész tüdőgyulladás. Mennyire vagytok?

– Hát... – mondta Bütyök – István bácsi, ezt meg kell tanulni...

– Ne mondd! Óriási! Nem is azért hoztalak ide, hogy Kati szoknyájára ülj...

– Úgy értem, gyakorolnom kell – vörösödött el most már Bütyök is –, szeretnék egy kis gyűjteményt összeállítani, aztán szerelném látni a növényt is, nemcsak a magot.

– Szóval: csináljak neked nyarat... de megállj, Béla. Gyere! Illetve ne gyere. Van nekem Jávorka-atlaszom is valahol, majd Tutajos barátodnak beadok egy kérvényt, hogy hozza le. Talán nem sértődik meg...

És Tutajos – kivételesen – nem is sértődött meg. Matula már elment, és éppen bűnbánati óráat tartott, amikor nagybátyja megérkezett.

– Tutajos, te bogarásztál a könyvszekrényben, nem emlékszel egy Jávorka-atlaszra?

Tutajos, aki mindent törleszteni akart, meghajolt, és azt mondta:

– István bácsi, kérem, ne tessék haragudni...

– Mi? – nézett nagyot a testes gazdász, aki már régen elfelejtette Gyula reggeli nagyképűségét. – Csak nem égetted el?

– Dehogy égettem! Csak reggel az a szóváltás volt közöttünk... és azt mondtam, hogy engem nem érdekel a gazdaság...

– Szóváltás?! Köztünk? Már – úgy értem, hogy teközted és Énközttem?

István bácsi leült, levette fejről kopott kucsmáját, és úgy nézett rá, mintha most látná először. Aztán lassan felemelte fejét.

– Édes fiam – mondta, és félelmetesen csendesen mondta –, egyszer s mindenkorra tisztázzuk a fogalmakat! Én hallottam ugyan, hogy egyes szülők és egyes gyerekek között előfordulhat ilyen “szóváltás”. Tisztázzuk azt a kérdést is, hogy te kelekótya ifjúságodban fegyelmezetlen idegeid hatása alá kerültél, és imitt-amott, mondjuk meg úgy, ahogy van, gorombáskodtál. Gorombáskodtál barátaiddal, sőt több ízben Piri mamával is, ami egyszerűen: alá valóság. Gyula, hidd el, fiam, én őszintén szeretlek, de “szóváltás”? Köztünk? Gyulám, ez nem lehetséges! És nagyon kérlek, ezt a lehetőséget véglegesen töröld is a lehetőségek közül, éppen azért, mert szeretlek. Mert ha te véletlenül – nem, ne is gondoljunk erre! – mégis valami nyegle gorombaságra vetemednél, hát én abban a szent pillanatban kirúglak. Ha az én gyerekem lennél, úgy megvernék, hogy a tulajdon mamád is véres hurkának nézne, de így csak elküldenék, és ide többé a lábadat be nem tennéd.

István gazda nehézkesen felkelt, és megölelte kővé dermedt öccsét.

– Látom, érzékeny vagy, és én tisztelen is ezt az érzékenységet, de nagyon kérlek, te is tiszteld az én érzékenységet. És most keresd meg a Jávorka-atlaszt és Bittera Növénytermelését, és vidd le barátodnak a magtárba!

– Igen, István bácsi, megértettem...

Tutajos úgy ment a könyvszekrényhez, mintha valami rettenetes súlyt raktak volna a vállára. Most nem érzett megszégyenülést, nem érzett haragot sem, most félelmet érzett, és valami könyörtelen és drasztikus akaratot, amit el kell kerülni, mint a poklot.

De hiszen ezt megmondta Matula is.

Meg bizony.

Tutajos bizonytalanságot érzett, pedig ez az érzés maga volt a biztonság. Tutajos szélsőséges kilengéseinek eddig nem vetett gátat semmi, és most nagybátyja határt húzott, ami rettenetesnek látszott, pedig az eddigi és megszokott zabolátlanság volt valójában rettenetes; most már tudta, hogy mit lehet, és mit nem, végre megmondta valaki, amit eddig nem mondott meg senki.

Sokáig állt a könyvszekrény előtt, amíg kicsit megnyugodott. Megnyugodott, és azt mondta: “Igaza van!”

És ekkor úgy érezte, hogy a félelmetes gát összeomlott, de mégis ott maradt gondolatai alján, hogy teljes ridegségében álljon fel, ha arra szükség van.

“Csak jót akarhat – gondolta –, és meg is ölelt... Szóval: Jávorka... meg Bittera... Hogy honnét veszi ez a Bütyök ezeket a címekeket?!”

Déltájban járt már az idő, amikor megtalálta mindkét könyvet. Most már csak valami szórt

fény játszott a havon, s a hideg úgy kúszott az árnyékokban, mint az éjszakai dermedés fenyegetése.

A fenyőkön meglepő sürgés-forgás látszott, mintha híre szaladt volna a csodálatos bőségnek.

Tutajos – hóna alatt a könyvekkel – megállt, és Matula jelent meg előtte, akinek gondolatban egy gúnyos kacajt ígért, és István bácsira gondolt, akit alkalomadtán “ki fog oktatni”. Megrázkódott, ha arra gondolt, mitől menekült meg, mintha valami jótékony kéz a süllyedni kezdő csónakot kitette volna a nyugodt partra.

“Hol jártál, Tutajos? Micsoda átok volt rajtad?” És most mintha fellelegzett volna a gát mögött, amitől félt, és most nyugalommal gondolt rá, a meleg csizmákban és kucsmában, amelyek Matulát jelentették. Igen, “a berekben nem lehet okoskodni”... és – úgy látszik – ingoványos berek az egész lét, hát jobb, ha nem okoskodik az ember, és fiatal kutya léte ne akarja tanítani az öreg kutyákat, mert azok megmarják saját érdekében, az élet nagy ingoványának szabályai szerint.

– Egyetek, madárkák! – intett Tutajos kegyesen a tél éhező kis zselléreinek. – Egyetek! – És elindult a magtár felé, lassan sétálgatva, mintha tavaszi napsütés lett volna, mint. ahogy Ladó Gyula Lajos fiatal szívében az is volt. És ebben a gondolatnapsütésben egyszer csak felállt előtte Sári kedves kis alakja.

“Írni fogok neki mindenről” – mosolyodott el Gyula, és belépett a magtárba, ahol a tökéletes rend és tisztaság, ha nem is érdekelte, mindenesetre megfogta. “Csodás! – gondolta. – Megértem Bélát.” – És kinyitotta a kis szoba ajtaját. Kinyitotta, és meghökkent. István bácsi egy szóval sem mondta, hogy itt “valami nő” is van.

– Bocsánat! – mondta zavartan, és barátjára nézett. Bütyök megnyalta a szája szélét, és mosolygott.

– Hát mutass be, Bü... Béla.

Tutajos nem ismerte, fel Katicát, mert zavarta az erős fény, és nem is emlékezett már nagyon a kislány arcára, hiszen sohasem beszélt vele.

Bütyök zavartan, de komolyan intett Tutajos, majd a kislány felé.

– Ladó Gyula Lajos... Szanyadi Katalin... a... a menyasszonyom!

Tutajosban a sok mai lelki kavargás most végleg feloldódott. Jávorkát Bitterával együtt az asztalra vágta, hogy a magvak szétgurultak, megölelte Bélát, megölelte Katit, aztán lerogyott a székre.

– Gyerekek! Becsületszavamra “rettenetes” boldog vagyok!

...És ez éppen olyan, mintha másnap hajnaltájon azt mondta volna:

– Gyerekek, “felségesen” rosszul vagyok. Vagy: – Gyerekek, “angyali” kínokat érzek.

De ne vágjunk az események elé, mert kár lenne ennek az estének a történetét átugrani.

Az ebéd olyan kedves, békés mederben folydogált, mint a Tisza “nyári napnak alkonyulatánál”, csak a báránnyfelhők hiányoztak, melyekről pufók angyalkák lógathatták volna le lábukat. Ebéd alatt többnyire csak Bütyök és István bácsi beszélgettek, mert a jeles ifjú vég nélküli kérdésekkel volt tele, s a testes gazdász nem unta meg válaszolni.

Nancsi néni minden fogás után megállt egy kicsit hallgatózni, de mivel semmi érdelemleges pletyka nem került szőnyegre, s őt teljesen kihagyták a témából, azt mondta:

– Igen, ez így van, én a ruháitokat kiraktam, csak azt nem tudom, kinek jutott eszébe az a marha nagy bőrrönd.

– Piri mama akarta...

– Gondolhattam volna. Hogy nem szakadtatok meg!

– Személy poggyászként jött.

Nancsi néni nem volt tisztában a személypoggyász jelentőségével.

– Attul nem lesz könnyebb...

István gazda a tányérjába mosolygott, és kíváncsian várta, Tutajos kihasználja-e az alkalmat Nancsi néni kioktatására. Tutajos alapos megfontolás után azt mondta:

– Könnyebben boldogultunk vele, mintha két külön nagy táskánk lett volna. Piri mama azt mondta: “A kirakodást bízzátok csak Nancsira, olyan szeme van, hogy csak belenéz, és tud mindent, melyik holmi kié...” Éppen akartam is kérni Nancsi nénit...

– Már ki is raktam. Mondhatom, úgy volt elpakolva minden, hogy azt meg lehetett nézni. Piri mama nagyon érti...

Amikor Nancsi néni kiment, István gazda végre felemelte fejét, mert orrát már majd a tányérjába dugta. Arca vörös volt a lenyelt nevetéstől.

– Jól van, Tutajos! Nagyon jól van! A békességért: mindent! Megölelnék, de hátha bejön az öregasszony, és kitalál valamit, mert nagyon srófos esze van...

Nancsi néni már jött is.

– Van ott egy kis doboz, azt nem nyitottam ki... pedig szép kis doboz... – S az öregasszony szeme csillogott a kíváncsiságtól.

– Tud hallgatni, Nancsi néni?

– Én? Hogy én ne tudnék?... Mér’? Tutajos felkelt, és behozta a dobozt.

– Még István bácsi sem tudja, ezt apám szerezte Matulának.

Kinyitotta a kis kazettát; kattant egyet valami, Tutajos csavart valamit, és a lágy cigányzene mögött úgy szállt az ének, mintha az. asztalra hajtotta volna fejét valami régi bánat.

“Befújta az utat a hó, céltalanul fut a fakó...” Hallgattak, és csak Bütyök szólalt meg későbbben:

– Izé... István bácsi, a vadrepce meg a repcsényretek rokonok?

A testes gazdász úgy nézett Bütyökre, mint egy gyilkosra. Lajhára gondolt, az elmúlt ifjúságára, az elmúlt időkre... és most ez a gyerek azzal a vadrepcével...

Tutajos is lezárta a készüléket, és elvitte.

István gazda pedig nagyot sóhajtott.

– Neked van igazad, fiam, nem nóta kell ide, hanem tudás, és nem sírva vigadás, hanem okos munka.

– Mit ér a dolog egy kis muzsika nélkül – avatkozott bele Nancsi néni –, megvan annak is az ideje! Csak nem kell összekeverni a krumplifőzeléket a tortával, mer’ akkor megette a fene a krumplit is meg a tortát is.

Nancsi néni tehát szakmai nyelven fejezte ki magát, és ezt nem szabad elfelejteni – amit Nancsi néni tudott, azt jól tudta.

Ezzel vége is volt az ebédnek. Bütyök hóna alá kapta könyveit, Tutajos elővette Lovassyt, és csend lett a házban, csak Nancsi néni dúdolta a konyhában, hogy: “Befújta az utat a hó”, ami nem is volt igaz, mert az úton nem volt egy szemernyi hófúvás. Ami volt, azt Jóska találta ki, de ezt az öregasszony szerencsére nem tudta, mert ha tudta volna, bizony kikívánta volna belőle azt a kis pálinkát...

Az ebéd utáni irodalomnak azonban – legyen az bármiféle irodalom – rendkívül dajkáló hatása van. Érdekes, persze hogy érdekes és izgalmas is lehet egy tudományos mű... nem erről van szó, hanem arról, hogy bizonyos idő múltán a betűk úgy viselkednek, mintha szintén anyatejet fogyasztottak volna az álom csordogáló patakjából. Először a sorok inognak meg a könyvben, aztán kiesik egy-egy szó, végül a betűk homályosodnak el. Jávorka színes képei és a vadrepce sárga virágai hullámozni kezdtek nemcsak a könyv lapjain, de az egész szobában.

“Hát ez így nem megy!” – akarta mondani Bütyök, de kinek mondta volna? Tutajos már eldőlt heverőjén, és nem volt kíváncsi Bütyök mondanivalójára; a konyhából valami távoli, dűnnyögő dal zsongott be, mintha a föld alól jönne, tehát mást igazán nem lehetett tenni, mint eldőlni a rekamién, mint ahogy az egy jóllakott vőlegényhez illik Eldőlni, mint egy-egy zsák a

magtárban, tekintet nélkül Jávorkára és a belső tartalomra, hiszen az egész világot úgyis letakarta Kati makulátlan fehér munkaköpenye.

Igen, ez a délutáni alvás, úgy látszik, általános jelenség az ilyen vidéki házban, ahol hajnalban kelnek az emberek. A testes gazdász ugyan nem fekszik le, mert akkor nincs az az ítéletnap, amelyre felébredne. Alszik tehát az asztalra könyökölve, és Nancsi néni csak az asztalkendőt nem tudta kihúzni könyöke alól, egyébként kihordott már mindent csendesen, bár erre az óvatosságra semmi szükség nincs. A nehéz egyén hangosan alszik, időnként nagyokat horkantva, s ilyenkor azt mondja:

– Mi? – És alszik tovább, míg végül – úgy fél óra múlva – felugrik, mintha a székben egy erre a célra készült és időzített tű megszúrta volna.

– Na?! – mondja, s eszébe jut minden bosszúság, ami ma érte, a beteg tehéntől a fagyos répáig, és úgy néz körül, mintha valakit fel kellene öklelnie. Ezek után arra gondol, hogy álmos arcát meg kellene mosni, de ez a gondolat csak annyi, mint amikor a fecske a falról lekap egy legyet, és tovanyilall másik légy, azaz másik gondolat után, hogy: eredj csak ki, István, abba a tizenhárom fokos friss ájerbe, majd megmosdat az, ne félj...

Így is történt. Benéz a konyhába, és megnézik egymást Nancsi nénivel, aki nyugodtan seper tovább, mert tudja, hogy gazdája majd odakint zökken vissza a valóságba. Ilyenkor jobb nem szólni hozzá, mert ez veszélyes időszak. Nancsi néni tudja ezt, de Bikfic nem tudja, és teljes szeretettel ugrálja körül a testes embert, aki megáll, és határozott undorral nézi a táncoló ebet.

– Eredj a dolgozdra! – morog, s ebben a hangban fenyegetés van, amelyet még egy lerázó mozdulat is kiegészít, Bikfic farka tehát lekonyul, és sóhajtva ereszkedik le a pokrócdarabra. Aztán lehunyja szemét, de csak annyira, hogy a fásládán mosakodó macskát szemmel tarthassa. Náci kényesen nyalogatja talpát, közben egy-egy oldalpillantással úgy néz Bikficre, mintha azt mondaná:

– Hülye! Engem is felrúgott egyszer, pedig még doromboltam is...

Miután pedig talpával végzett, saját hátán húzta végig érdes nyelvét, ami nem kis hajlékonyságról tesz bizonyosságot.

A macska az előbb kint járt az udvaron, és meglepődve látta a kis madarak szokatlan sürgését a fenyők ágain, és már el is indult, hogy közelebről megszemlélje a madárkakat. de ekkor megjelent Bikfic, aki nem tudta, hogy a macskatilalom az udvarra is érvényes-e. A közéletet választotta tehát, és fenyegetően morgott, Náci pedig feltartott farkkal és idegrongáló fölénységgel távozott a konyha felé.

Mindezen tapogatózó események azonban már elmúltak, és a percek szárnyán a téli délután hordja egyre az alkonyat fagyott hamuját. A fenyők alatt már ott a szürkület. Az ágak most meg sem rezdülnek, mert a madárkák elmentek aludni, ha ugyan alvás az az összebújó didergés, amikor egymásnak adják kis tollas testük melegét. Ilyenkor jó lenne, ha mesterséges fészekodvak lennének a fákon, de István gazda nem vadász, és nem is madarász. Ezekben a fészekodvakban nyáron költenének a cinkék, csuszkák, mezei verebek és a többiek, télen pedig összebújnának benne éjszakára, de – sajnos – ilyen fészekodvak itt nincsenek. Tutajos ugyan azt gondolta először és fölényesen: “Majd elintézem” – de aztán közbejött István bácsi mindent lehengető magyarázata a “szóváltást” illetőleg, s ez jeles barátunkat túlzott óvatosságra intette. Később pedig abban állapodott meg önmagával:

“Megkérem Gergő bácsit...”

És így már más jövője és valóságérzete lett ennek a hasznos gondolatnak.

Lám, lám, Gyulánk még nem tudta, de érezte, hogy egy jó szó többet ér, mint három korbácsütés, és azt is érezte, hogy a helyénvaló udvariasságot nemhiába találták fel az emberek. A korbácsra végső esetben szükség lehet (még most is borzong, ha nagybátyja hangjának korbácsára gondol), de a megértő alkalmazkodás nélkül nincs semmi, s ennek az okos alkalmazkodásnak a nyelve az udvariasság!

“... Gergő bácsi el tudja intézni...” – gondolta Tutajos, és ebben meg is nyughatott. Bár Gyulánk e pillanatban nem volt nyugodt. Valami terjengő piros fény rezgettette meg szempilláját, de arra már nem volt ideje, hogy valami rettenetes álmodat szerkesszen hozzá, mert – felébredt. Azután szapora pislogás közben megállapította, hogy a nap vörös arca néz rá a nagy tükörből, mert mélyre szállt már a földi életet érlelő és pusztító égiteszt, és éppen benézett az ablakon. Nem valószínű, hogy éppen Tutajosra lett volna kíváncsi, mert egy-két millió különb tutajost is láthatott volna a földön, de az ablak valóság volt, a nap valóság volt, sőt Tutajosunk is valóság volt, a valóságok törvényeinek szülöttei; és ezen törvények alól még a nap sem vonhatta ki magát. Megnézte tehát a jeles ifjút, egyrészt a saját szemével, másrészt a tükörből, aztán már csak a tükörből, mert a tükör magasan volt a falon, Gyula pedig mélyen a heverőn. Ez a tükör volt egyébként (széles “arany” keretben), amiről Tutajos megkérdezte nagybátyját:

– Ugye, ez velencei tükör, István bácsi?

– Milyen? – nézett nagyot István gazda.

– Velencei.

– Hát azt én honnan tudjam?

– Piri mama mondta.

– Hát Piri mama honnan tudja?

– Nem tudom.

– Én sem tudom, de tőlem lehet akár timbuktui, én ugyan nem nézem magam benne... Különben is előrehajlik, és csak a hasam látom benne. Azon meg mit nézzek? Még Lili nénéd akasztotta így. Azt mondta, ez így szokás. Hát elég buta szokás... de azt nem mondta, hogy velencei-e, ha pedig ő nem mondta, akkor mérget vehetsz rá, mert Lili néni emeletes sznob volt. Többemeletes!

– Mi az, hogy “sznob”, István bácsi?

– Hát tudod... hogy is mondjam? Aki nem előkelő, csak előkelősködik. Olyan embereket utánoz, akik valóban előkelők; olyan fára kapaszkodik, ami végeredményben csak uborkafa, csak külsőség, belső tartalom nélkül, egyszóval olyan velencei tükör, amit Bécsben csináltak, és a piripócsi ócskapiacra neveztek ki velenceinek. De mondom, tőlem lehet velencei is, én nem értek hozzá, mert nem vagyok sem tükörszakértő, sem régiségkereskedő. Mutass egy marhát, egy birkát vagy lovat, azt megmondom, miféle...

– De miért éppen “sznob”-nak nevezik?

– Ezt véletlenül tudom. Angol szó, de latin eredetű, mint ahogy a római kultúra bölcsőjét Athénban ringatták, az athénit meg a föníciaiak, etruszkok, egyiptomiak, babiloniak, zsidók és a fene jobban tudja, miféle nációk. Ez a szó mégis Angliából ered, mert pár évszázaddal előbb Angliában is csak azok a gyerekek tanulhattak, akik nemesek voltak, vagy sok pénzüik volt. Márpedig Angliában sokkal előbb épültek gyárak, mint nálunk, és az angol gyárosok korlátlanul zsebelték be az angol fontmilliókat, tekintet nélkül a munkások testi és lelki érdekeire. Ezek a milliók azután annyira meghatották az előkelő kollégiumok előkelő és nemes professzorait, hogy felvették az aranytól csengő nevű sör- és posztógyáros-csemetéket is, de a felvételi naplóban a neveik után odaszúrták – mivel valamivel mégiscsak meg kellett jelölni ezeket az értékes, de nem nemes egyéneket –, szóval odaírták, hogy “sine nobilitate”, azaz nem nemes. Így azután a kecske is jóllakott, a nagy tiszteletű tanári kar is, és a káposzta is megmaradt: a tudományszomjas iparmágnásifjúság. Később már csak annyit írtak a nevek mellé, hogy s. nob., végül: snob. Most már érted?

– Igen, István bátyám.

– Na, látod, ilyen okos nagybátyád van, de kérlek, ilyen dolgokat máskor ne kérdezz, mert akkor belesülök, és akkor mérges leszek!

Tutajosunknak ez jutott eszébe, miközben a tükör lassan megfakult, mert elment a nap hajnalt köszönteni a föld túlsó felére, holott ez sem igaz, mert a föld fordult el Gyulástul,

tükröstül, sőt Bütyköstül, aki szintén kinyitotta szemét, és ezzel megérkezett ebbe az alkonyodó földi világba. Bütyök mosolygott, mint minden ébredés után, mert azon kivételes ifjak közé tartozott, akiknek nincsenek sem emésztési, sem szellemi zavarai.

Bütyök tehát mosolygott, és nem gondolhatott arra, hogy a Szanyadi családnak ebben a pillanatban egyáltalán nem volt mosolygós kedve. Persze nem azért, mintha a disznóölés nem sikerült volna kiválóan (negyvenkilenc liter zsírja lett a megboldogult cocának), és ne lett volna olyan patyolattiszta az egész háztáj, mintha itt soha semmi véres erőszakosság nem történt volna a sertéstársadalom egy kiváló tagjával. Nem, minden a legnagyobb rendben volt, de megérkezett Trézsi néni, akit ezelőtt hetven évvel neveztek Teruskának, hatvannal Treszkának, és immáron húsz éve hallgat a korához illő Trézsi néni megszólításra. Egyszóval: Trézsi néni elmúlt nyolcvanéves, ami nem baj, de szép kis háza van, pár hold földje, kis szőleje... miegymás, ami szintén nem baj, sőt! De ez a ténykörülmeny állandóan bizonyos óvatos kezelést igényel. Trézsi néni ugyanis – ha igaz – még nem végrendelkezett... és a kis Katinak nagyanyai nagynénje. Vannak persze más rokon gyerekek is, akik “szóba jöhetnek” a végrendelet bizonyos pontjait illetően, de ez a jövő titka, illetve Trézsi néni titka, aki előnyös helyzetében úgy jelenik meg egy-egy “várandós” családnál, mint egy anyakirálynő. Helyet foglal a legjobb széken, sóhajt, majd kijelenti, hogy legjobb lenne már nem is élni... mert – ugye – más világ volt azelőtt... de hát elmúlt minden.

– Hát bizony – sóhajt az éppen soron levő rokoni kör –, ó, hát bizony!

Azt persze nem lehet pontosan tudni, hogy e mögött mi van, mert lehet az is, hogy: hát bizony eleget élt már Trézsi néni, és megmondhatná végre, hogy kire mit hagy. De Trézsi néni éppen ezt nem mondja meg, hiszen ebből él, mégpedig jól él. Disznóölésből, lakodalomból, komatárból, búcsúból és semmiféle rendesebb ünnepi kóstolóból az öregasszony ki nem maradhat, és a meghívásokkal “majd széttépik”, ami nemcsak olyan szólásmondás, hanem komoly valóság, amikor a reménykedő rokonságnak már “elege van” Trézsi néniből.

Mert az öregasszony rendszerint váratlanul, a leghetetlenebb időben és alkalmakkor érkezik, elfoglalja a trónt, ítél elevenek és holtak fölött, miközben a családtagok felváltva járnak ki a konyhába sírni vagy káromkodni. De megbántani Trézsi néni nem lehet, mert Trézsi néni sértődős, és hátha! Hátha éppen ma is azért érkezett... ami persze tévedés, mert marad minden a régiiben. Trézsi néni nem változik, mert “beleszáradt a lelök”, mondják az elkeseredett örökösök, akik annál idegesebbek, és annál nagyobb kóstolókkal kápráztatják el Trézsi néni, minél távolabbiak a várható öröklés sorrendjében. De az öregasszony nem káprázik. Szeme okos, és kék, mint a párás ég, arca pergamen, szája keskeny, mint a késpenge, és akit a nyelvére vesz, az a szerencsétlen okosabb lett volna, ha egyáltalán meg sem születik.

Kis Kati (a menyasszony) például belehalványul Trézsi néni érkezésébe, és úgy érzi, még a gyomra is kézzel-lábbal tiltakozik Trézsi néni jelenléte ellen. De ezen már segíteni nem lehet.

– Hozz ki, Kati, székelt Trézsi néninek! – mondja Kati anyja, de szeme villanásában az van, hogy “Ugye, mondtam, hogy tedd be azt az ajtót... most aztán látja ez a vén sárkány, hogy vacsorára van terítve.”

Katiéknak két kis szobájuk van, középen a bejárat, a konyha.

Az öregasszony szeme követi a kislányt, akinek a háta közepe bizsereg ettől a nézéstől.

– Mahónap eladó – suttog az öregasszony Kati után intve –, bizony, eladó...

Kati megérkezett a széssel, de Trézsi néni nem ül le, hanem benéz abba a szobába, ahol szépen fel van terítve. Szája keskenyebb a szokottnál..., aztán nehézkesen leül.

– Vendégség? Vendégség?... És úgy néz Szanyadinéra, hogy: “Engem persze kihagyatok... de hát én, úgy látszik, nem számítok...”

– Gergő bácsi megígérte, hogy áthozza ezeket a rokon gyerekeket a főagronómuséktól... tudja, akikkel a nyáron együtt volt a berekben. Egy kis kóstolót készítettem össze, Trézsi néni,

majd a Kati reggel átviszi.

– Köszönöm, lányom... ‘iszén tudod, hogy alig eszem... meg ezek a Lajesiék is tegnap öltök, aztán egész lakodalmat küldtek oda... Hanem, hallod, én nem hallgattam volna Gergőre. Az ilyen úrféle nem idevaló... de hát a Matulák mindig olyan nyughatatlan népek voltak.

– Elmúlt már az az idő, Trézsi néni. Kati jövőre iskolába megy, és ezek a gyerekek is csakolyan diákok. Aztán jön velük Gergő bácsi meg a főagronómus is... Nézz ki, Kati, nem azok jönnek?

Trézsi néni azonnal és fürgén felkelt.

– Hát én nem cseresznyézem velük egy tábul! – mondta. – Egy kis májat majd tégy, lányom, a kostulóhoz, tudod, a doktor azt mondta, hogy sok májat egyem... ami kis idő még nekem visszavan...

Az öregasszony nagyon eltökélten állt fel, ezért Szanyadiné megkockáztatta:

– Nem marad itt, Trézsi néni?

– Één?

– A fiatalokat egyedül hagyjuk, mink meg Gergő bácsival elbeszélgetünk...

Szanyadiné most már nyugodt volt, mert Trézsi néni két embertől tartott a faluban. Az egyik Matula volt, a másik pedig István gazda. Trézsi néni annak idején – a Lili néniféle korszakban – megpróbálkozott egy kis hírhordással, ami Lili néni módfelett érdekelte, és egy kis falusi pletykálkodással, amibe István gazdát is belekeverte, s ekkor: feldőlt a pohár. Nagyon feldőlt! A testes gazdász olyan túlméretezett ordítás keretében dobta ki Trézsi néni, hogy a fél falu összefutott, és olyan ígéretek jövendölésével, amelyek kizártak minden további érintkezést.

– Hát csak vigyázz, lányom, a lányodra... Nem azért mondom, neki kuporgattam... kár lenne érte... aztán mi van nekem már vissza?

Az udvaron még körül nézett, mert erősen sötétedett már, és mivel Kati nem volt sehol, vészjóslóan megsóválta a fejét, és eltűnt a kerítés mögött. A kis Katit pedig anyja azzal fogadta, hogy:

– Ugye, mondtam, hogy tedd be azt az ajtót!

– Elfelejtettem.

– Szerencséd, hogy vendégek jönnek, és nem akarom, hogy olyan legyen a szemed, mint egy borjúnak. – És Szanyadiné felemelt keze elmaradt anyai pofonokat jelentett, márpedig egy valóságos és felpofozott, kisírt szemű menyasszony igazán lesújtó hatást gyakorolt volna Ponoray Bélára, aki maharadzsái orvos, fővadász és nevelő nagybácsival dicsekedhetett.

Mindez természetesen nem következett be. A nevezetes ifjak derűs hangulatban és Matula kíséretében érkeztek, és ez a derűs hangulat nem tört meg a bemutatkozásnál sem, amikor a jövő anyós vendéglátói szerénységgel, de valami anyai fensőbbiséggel terelte vendégeit a felterített szobába.

“Ehen – gondolta Matula, aki erre az alkalomra megberetvált, és sötét ruhájához csizmát húzott –, ez így van jól!” – És egy pillanatra gondolatai visszavillantak azokba az időkbe, amikor ilyen asztal talán tisztartóknál volt, és a kanász kanász volt, és a tisztartó tisztartó. Közül. semmi, de ezen a semmin nem lehetett átmenni. Az az egy-két szerencsés vagy szerencsétlen, aki mégis átment – elveszett. Elveszett le is, és elveszett föl is. A kasztok éhes farkasként marták a felemelkedőt, és hiénavihogással a lecsúszottat, de be nem fogadták soha.

— Kanász volt az apja – mondták fenn.

– Az apja még tisztartó volt – mondták lent, s ebben a rövid mondatban még benne volt a lemoshatatlan, könyörtelen ítélet.

De ez a fiatal kis társaság már alig tudott és semmit nem érzett Matula gondolataiból. Közös volt a téma, a vágy, az asztal, a hang, a forma, az evőeszköz, sőt még az étkezés módja

is, hiszen az iskola, az újság és a rádió rádöbbsentette az embereket arra, hogy egyformán enni majdnem annyi, mint egyformán tudni, és ami a testi és lelki érintkezésben, formákban, kultúrában nem közös, az csak töredék.

Nem, ez a fiatalság nem gondolt most semmire, csak önmagára. Matula bizonyos büszkeséggel nézte Szanyadiné mozgását az asztal körül (Matula-vér... – gondolta), és nagyon helyénvalónak tartotta azt is, hogy az anya nem ül az asztalhoz. Ez a gyerekek-vacsorája, és minden épeszű ember tudja, hogy a háziasszony, aki ma őt, és végigkóstolt már mindent, hogy jó-e, úgy tele van zsírszaggal, hogy nem is kívánhat semmit.

Az természetesen egészen más, hogy ő az asztalnál ül, ha öreg is. Ő elsősorban vendég, másodsorban rokon – mégpedig nem akármilyen rokon –, harmadsorban a vendégek barátja, nevelője és – minden... Matula más korosztály, egy elmúlt kor képviselője a fiatalok közt, híd, aki az időket összeköti. Ezért nem is tűnik fel senkinek, hogy Matula előveszi a bicskát az orjahúshoz, kiböki, kenyérré teszi, és olyan művészi faragással szeli a húst, hogy csak a hüvelykujja lesz zsíros.

Mert – természetesen – orjalevessel kezdődik a vacsora, és réteszel végződik, amely olyan finom és leveles, mintha cigarettapapírból lenne, és csak azért nem repül el, mert az ellenkezője a fizika törvényeivel.

És hogy ezenkívül mi történt a vacsorán?

Semmi sem történt!

Kis Kati ragyogott, Bütyök most már igazán “megnyalhatta a szája szélét”, mert felséges volt minden, és Szanyadiné szelíd erőszakkal kínálta a derék ifjakat, akik – Matula bölcs tanácsára – már nem is uzsonnáztak... és éppen ezért megfelelték minden anyai és háziasszonyi várakozásnak.

Aztán megköszönve a csodálatos vacsorát, részint tökéletesen jóllakva, részint tökéletesen boldogan hazaballagtak. Mondanom sem kell, hogy a boldogság Bütyök része volt, a túlzott jóllakottság pedig Tutajosé, aki éppen ezért retteneteseket álmódott, és ez a jelző most valóban helyén volt. Mert rettenetes boldogság nincs, de rettenetes álom (ólomszizmában futni egy vérben forgó szemű bika előtt...) és rettenetes gyomorrontás, igenis, van!

Mindez azonban csak később következett be. Most lassan ballagtak hazafelé, és csak lépteiket hallgatták, amely alatt ropogott a hó, mint a kristálycukor. A hold növekvőben járta a dermesztő magasság útját, és a falu csendes volt, mert a kutyák szájára is lakatot tett a kíméletlen hideg.

Kis Kati az asztalt szedte le, anyja pedig most már odaült öreg bátyja mellé. Aztán csak hallgattak, és az asszony később szólalt meg, amikor Kati kiment.

– Nem tudom – simította meg kötélyét –, nem tudom, jól van-e, hogy ezek itt tegeznek egymást. Mégiscsak... ugye...

Matula hallgatott egy darabig.

– Tisztességes, jó gyerekek – mondta később. – Aztán ez már más világ, lányom. De a teteje az, ami vót, meg a fenéke is. A gyerekek meg járjanak benne, ahogy akarnak.

Hajnaltájon Bütyök szorongó nyögésre ébredt, és csak amikor felébredt, és gondolatai nagyjából helyreigazodtak, csak akkor eszmélt fel, hogy ezt a nyögést ő már régen hallja. Azt persze nem tudja, milyen régen.

– Tutajos – mondja halkán –, Tutajos! A nyögés elhallgatott, és újra kezdődött.

– Tutajos, ébredj fel! Mi a bajod?

Tutajos azonban még nem ébredt, mert Gyulánk cirkuszban volt, s egy-két kört, úgy látszik, még le kellett futnia a porondon.

Ezekből az következik, hogy Tutajos nem mint néző, hanem mint szereplő volt a cirkuszban, és verejtékezve vágatott körbe-körbe a fűrészporban, miközben a nézőközönség

jajongva ordított:

– Eléri!... Nem éri el!... Elériiii!

Tutajos nyomában egy akkora bika dübörgött, hogy elefántnak is elmehetett volna, s a bika szarvak helyett két óriási és kackiásan kipödört bajuszt viselt.

Borzalom!

De az igazi borzalom az volt, hogy az első sorokban csupa kedves ismerős ült: Matula, Kati, Piri mama, István bácsi, Nancsi néni, sőt, igen – Sári!... valamennyien római tunikában vagy tógában, s a bejáratnál Jóska bácsi állt az eltörött szánkórúddal, amelyen kis zászló volt.

– Még húsz kör – mondta Jóska bácsi szigorúan, amint Gyula elporzott előtte, és a zászlót meghajtotta. A háttérben Kengyel állt Csillikkel, vállukon hordágy...

Tutajosnak minden kör után meg kellett állnia. Ilyenkor a bejáraton betoltak egy kis gurulóasztalt, amelyen egész hegy volt hurkából és kolbászból, s az asztal zsírtól gőzölgött.

– Nem... nem... – nyögte Tutajos.

– Megenni! – ordított a cirkusz (még a bika is...), és Gyulánk gyomra hármat fordult.

– Megegy! – üvöltött az aréna.

– Nem eszi! – sivalkodott Kengyelné, aki egyszer csak szintén ott termett az első sorban. – Majd hazudik valamit...

Nem lehet tudni, mi lett volna vége ennek az álomnak, mert Bütyök hangja égi szózatként hullott az álom zavaros mélységébe.

– Ébredj fel már, Tutajos! Rosszul vagy?

– Mii?

– Úgy nyögysz, mint egy víziló.

– Mii? Jaj!

Bütyök felkelt, és felhúzta a redőnyt. A jégvirágos ablakon szelíd reggeli fény dőlt a szobába, és Bütyök azt hitte, ettől van barátjának olyan színe, mint a kovásznak.

– Sokat ettem – suttogott Tutajos –, és most...

– Nem is csodálom – mondta Bütyök –, én ilyen jó kolbászt... és micsoda húсок!

– Béla! Ha szeretsz, ki ne mondd még egyszer... Kérjél Nancsi nénitől szóدابikarbónát.

Nancsi néni azonban nem szóدابikarbónát hozott, hanem valami gyanús üvegekkel jelent meg.

– Először ebből egy evőkanállal! Fél óra múlva kutya bajod!

Tutajos lenyelte a folyadékot, amelynek határozott mezeipoloska-szaga volt. Az ízet nem is érezte Tutajos, de alighogy lenyelte, olyan tiszteletlenül nagyot böffent, hogy az egy néger törzsfőnöknek is becsületére vált volna.

– Bocsánat! – kapta szája elé kezét.

– Ne törődj vele! Aminek ki kell gyünni, annak ki kell gyünni... Ilyen orvosság nincs a patikában. Menta van benne, cicfarok, boróka meg kakukkfű. Adok még egygel...

Tutajos nem is tiltakozott, mert gyomra hánytorgására mintha olajat öntöttek volna.

– Reggelire úgy eszed a sonkát, ahogy a szádon befér... Nancsi néninek ez a jóslata ugyan nem vált be, de Tutajos gyomra valóban rendbe jött, ámbár a húsfélékkel szemben – egyelőre – tartózkodóan viselkedett.

István bácsi szótlánul evett egy darabig, aztán letette a kést.

– Gyerekek, utálom a prédikációt, de valamit mondanom kell. Ma újra átadlak benneteket Matulának, és szeretnék nyugodtan aludni...

A testes gazdász hangja mélyebb és komolyabb volt, mint valaha.

– A nyáron már kioktatott benneteket a berek egyre s másra, de csak télen tud igazán félelmetesen kegyetlen lenni. Nyáron is jöhet egy váratlan vihar – ezt már tudjátok –, de után felsüt a nap, és vége. Nyáron is el lehet tévedni a nádban, de megalhat az ember ott is, és egyszer csak reggel lesz. A szúnyogok egy kicsit megeszik, de nagyobb baj nincs. Máskor majd vigyáz magára. Gyerekek, ma reggel tizenkét “fok hideg volt, de lehet, hogy holnapra

hús lesz: és hús fok hidegben eltévedni, egy éjszakát kint tölteni... majdnem bizonyosan végzetes. Aztán vannak a berekben helyek, ahol soha nem fagy be a víz, amit már messziről meg lehet látni; de vannak helyek, ahol csak vékonyán fagy be, ezt nem látjátok meg. Matula ismeri ezeket a helyeket is. A Balatonon is vannak ilyen helyek a Zala torkolata előtt, de Matula ezeket is ismeri. Ködben ne menjetek sehova, egymástól messzebb el nem menjetek soha, csak amennyiről meghalljátok a kiáltást! A puskát csak akkor töltsétek meg, ha szükség van rá, mert a jégen könnyű elesni... Matulának adtam egy kis iránytűt, ő tud vele bánni, majd megtanuljátok ti is, de elsősorban és mindig hallgassatok őrá. Ő tud mindent, önála többet csak a berek tud. Majd meglátjátok. Gyerekek, a berekkel nem lehet okoskodni, nem lehet vitatkozni, nem lehet bocsánatot kérni, és nem lehet semmit jóvátenni. De ott lesz veletek Matula, és most ígérjétek meg, hogy mindenben rá hallgattok.

– Ígérjük – rebegte megilletődötten a két fiú.

– Adjátok becsületszavakat!

István bácsi felállt, és a gyerekek is felálltak.

A kézfogás nagyon komoly volt, majdnem ünnepélyes.

– Köszönöm, fiúk. Az öreg kint vár benneteket a konyhán, a többi az ő dolga. Szervusztok!

István bácsi elment már, a két fiú még mindig csak állt, mert a perc emelkedettsége körülfogta őket. Ez volt az első férfias becsületszó életükben, amelynek elkötelező nagyszerűsége csodálatosan nem korlátozottságot jelentett, hanem szabadságot. Egyenlőséget azokkal, akik már férfiak lettek, és érettséget arra, hogy az ő becsületszavukat már váltónak fogadják el, amelynek korlátlan értéke van a minden férfiak egyetlen kamatmentes bankjában.

Ezt az ünnepélyes hangulatot azonban a konyhában már hiába keresték volna. A konyhában háború dúlt, igaz, csendes és verteién háború. Az asztal és Matula széke között egy kazalnyi holmi, és a pokrócok, kabátok, élelmiszerek halmazán túl Nancsi néni állt, csípőre tett kézzel.

Nancsi néni csendesen szikrázott.

Matula pipált.

– Nem fér fel – mondta Matula.

– Felfér! – sziszegte az öregasszony.

– Nem!

– Fel!

– Ne erőszakoskodj, Nancsi, hanem szedd elő a sütnivalódat! Elsősorban van négy ember...

– Hát aztán? Igás szánnal mentek...

– Az igaz. De igás csónak, ugye, nincs?...

– Hát a Zala nincs befagyva?

– Csak a széle. Éppen csak hogy a csónak elfér még a vízben.

– Nahát!

– A csónakkal kétszer kell fordulni, hát kétszer kell fordulni a szánkóval is.

– Én meg kerülgessem itt ezt a cók mókot!

– Ne kerülgesd! Menj rajta körösztil...

Nancsi néni leeresztette két karját, mint aki teljesen tehetetlen ilyen megátalkodottsággal szemben, és igazának tudatában segélykérően nézett Tutajosra, aki világosan látta, hogy Matulának van ordító igazsága. És Tutajos szomorúan bölintott, mint aki egész testével Nancsi néni mellett áll. Aztán gyomrára tette a kezét.

– Drága Nancsi néni, van még abból az orvosságból?

Az öregasszony úgy nézett Gyulára, mintha most esett volna le a padlásról, de gyógykezelésről lévén szó, azonnal ráállt a felkínált mellékvágányra.

– Hozom!

Matulának csak a szeme mosolygott. Megtömködte pipája t, és amikor rácsattintotta a

kupakot, mintha pontot, sőt felkiáltójelet tett volna valami jól befejezett gondolat után.

De ekkor Bütyök megnyalta a szája szélét, mint mindig, ha érzelmeinek vagy mondanivalóinak fontosságát tulajdonította.

– Én a második fordulóval mennék!

Nancsi néni közben kiérkezett a nevezetes orvossággal, s Bütyök közbeszólására úgy fogta meg az üveget, mint egy kézigránátot.

– Jó még, hogy nem a harmadikkal!

– Tudniillik István bácsi leckét adott fel mára, amit meg is tanultam, és kicsit később le kell mennem a magtárba, hogy “leadjam az anyagot”...

– Az “anyagot”? – visszhangzott az öregasszony, és Gyulára nézett, aki meghúzta kicsit a vállát, jelezve, hogy igen, az anyag olyan.

Le kell adni...

Nancsi néni ezek után Matulára nézett, de Matula éppen csizmája talpát vizsgálta, sőt meg is kopogtatta.

– Ez a gumi jobban tart, mint a bőr... Aztán ha a Béla a második fordulóval jön, akkor felfér minden. Bikfic is a második fordulóval jön.

– Na, látod! – mondta Nancsi néni, aki végleg eltévedt a férfifurfangok eme többszörös szövevényében. – Na, látod... de te csak mindig okosabb akarsz lenni azzal a vén fejjel!

– Az azért van, Nancsi, mert a tieddel nem sokra mennék. De most már eleget prézsmítáltunk. A szánkó itt áll már fél órája, lássunk a pakuláshoz! – Azzal zsebre vágta a pipát. – Először az üvegfélét a szalma közé...

Bizony a szánkó tele lett még Bütyök nélkül is, de azért Nancsi néni azt mondta:

– Van itt hely még elég...

– Hát három tetű elférne még, tudod, olyan kisebbfajta. Na, Jóska, mehetünk.

A csengők megpendültek, a szántalp recscent egyet, mert közben odafagyott a földhöz, Bütyök megemelte tornyos fővegét, mert Bütyök udvarias ember volt. Nancsi néni még akart volna valamit mondani, de aztán csak legyintett, hogy úgysem hallják meg, a szánkó kifordult az udvarból, aztán csak a csengők szóltak távolodóan, mintha kis gyöngyszemek táncoltak volna elmenőben a napsugaras havon.

Most már jártak voltak az utak. A faluban szennyesek is, de amint elfogytak a házak, látszott, hogy a falun túl még egyetlen új csapás nem vezetett. A község földjei a másik oldalon voltak, a vasútnak volt más útja is, így érintetlen úton, érintetlen tájon csúszott a szánkó, és a kitárult messzeség szótlanúsága rátelepedett az emberekre is.

De ez a messzeség most már nem volt mozdulatlan.

Az úton kis búbos pacsirták szaladgáltak, az út menti bogáncson stiglicek szedték a magot, magasan varjak szálltak, s közöttük csókák rikkantottak néha, mintha enyhíteni akarták volna a fekete madarak komorságát.

A bokrok hószoknyát eresztettek, a fák hajlásaiban megült a hó, és néhol peregni kezdett, mintha a napsugarak fényes kis vonalzóit érintették volna meg az ágakat.

A somogyi dombok kékes láncán közel jöttek a távoli erdők, a berekben, távol, barnult meg a nád, mint egy végtelen szérű, a Balaton jege úgy csillogott, nem lehetett ránézni, és a Badacsony fehér teteje elveszett a magas ég fehérségében.

Csak a csengők beszélgettek, az emberek nem. Az emberek ültek a szánon, ültek a tájban, ültek lassú gondolataik meleg ringásában. ők nem mozogtak, csak a szánkó; a gondolatok nem mozogtak, mert az utasok mellé ültek, csak néha elmaradtak, és más gondolatok szálltak a szápra, aztán ezek is elmaradtak, mint az álom.

Tutajos már ötödször akarta mondani, hogy mindez csodálatosan szép, de minek mondja? Hiszen látja Matula is, és látja Jóska bácsi is. Szép! De minek ezt mondani? Ha nem éreznék, hogy szép, másról beszélnének. De nem szólnak, mert az ő nehéz, munkás életükben is ünnep a Szép, és annál nagyobb ünnep, minél szótlanabb.

Aztán egyszerre elromlik minden. Két fekete pont válik el a mezőség peremétől, rohamosan nőnek, és az egyik pont azt mondja:

– Nyiff, nyaff, hau, hau, hau!

– Az anyád! – mondja Matula, és a sok gönc alól előhúzza a puskát.

– Megállják? – kérdi a kocsis.

– Nem kell, csak ha szólok. Ez alighanem az a dög, ami Csikasszal is összemaradott. Csak annak a nyúlnak lenne annyi esze, hogy erre hozná...

Azt persze nem lehet tudni, hogy egy nyúlnak mennyi esze van. Sok nem lehet – ismerve bambaságát –, és ez a szegény ijedtében már azt a keveset is elveszítette, mégis úgy jött, mintha a szánkó a világon sem lenne.

Utána a kutya:

– Nyiff, nyaff – meg – fog – lak –, nyaff, nyaff!

– Most egy kicsit fordítsd jobbra a lovakat. Elég... csak hadd ballagjanak – suttogetta Matula.

A nyúl átugrotta az út menti árkot, előttük talán negyven lépésre, utána a vadászat izgalmában minden óvatosságát elvesztett kutya.

– Állj meg!

– Durr! – mondta a puska.

– Jujjujujuj... auvauu – mondta a kutya.

– Durr! – mondta ismételtén a puska, de erre a kutya már nem válaszolt. A nyúl nem érdekelte többé, és ha egy éhes, kóbor kutyát már a nyúlpecsenye sem érdekli, ott már valóban baj van.

A rémült nyúl futott még pár száz lépést, aztán megállt, leült a fenekére, és körülnézett. A kutya sehol... de biztos, ami biztos, szaladt még egy kicsit, aztán eltűnt a távoli bokrok között.

– Majd ha másodszor jössz, Jóska, hozd el a kutyát, jó lesz csalinak.

– Jó' meglütte, Gergő bátyám! – mondta Jóska elismerően, azután megrántotta a gyeplőt, és a két ló elindult, mintha mi sem történt volna, jelezve, hogy ez az ügy kizárólag a kutyára tartozik.

– Csalinak? – kérdezte Tutajos. – Mire?

– Rókára. Csináltam egy-két lesőhelyet földön is, fán is, aztán meg ilyen kóbor kutya is jöhet, amit jó elpusztítani, mert csak kárt tesz, és veszett is lehet.

Ezután aztán csend lett megint, mert Tutajos eljátszogathatott az eseményekkel, és egy kicsit meg is volt sértve, mert Matula egy szóval sem ajánlotta a puskát.

“Én is meglöttem volna – gondolta Tutajos –, talán...”

“Ne okoskodj, fiam – szólalt meg belül valaki –, ne okoskodj. Talán. Meglötted volna, de Matula biztosan meglötte. Lődözhetsz még eleget. Aztán ez Matulának szolgálat (ami neked szórakozás) és lődíj, amit tőled nem fogadott volna el.” “Igaz!” – gondolta, és felnézve a levegőbe, majdnem kiugrott a szánkóból.

– Jaj, Gergő bácsi!

A szánkó felett széles szárnyalással vitorlázott az öreg rétisas. Farktollai féhéren ragyogtak, és jól lehetett látni nagy, viaszsárga csőrét.

– A hó előtt nem láttam pár hétig, már azt hittem, elkujtorgott valamerre, aztán meglőtték – fordult hátra Matula –, de hát tud az magára vigyázni.

– Hol lehetett?

– Hát tudja, azt már túle kellene megkérdezni. Lehetett akár túl a Dráván, akár a dunai erdőkben, de még a Hortobágyon is. Mi az ennek? Gondul egyet, aztán odarepül Jóska, állj egész közel a hídhöz!

Igen, a híd megérkezett! De jó, hogy Tutajosék is ma érkeztek meg, mert a jég már nagyon nyújtogatta nyelvét egyik partról a másikra, és holnap már talán törni kellett volna a csónak

útját, vagy háton hordani a cókókot a kunyhóhoz.

– Gyula, maga leadogat mindent, Jóska, te hordod, én meg elrakodom a csónakban. Először ami kényes, aztán a ruhafélék jöhetnek a tetejére.

A rakodás rendben történt, majdnem szó nélkül, és ekkor érezték, hogy kikerülve a takarók alól, megint hideg lett egyszerre. A lassú szél északira fordult, és hideg, ritka ködöt terelt a berek felől. Matula körülnézett.

– Ha nem hoz ez a szél havat, kutya hideg lesz, azt mondom. Hanem – majdnem elfelejtettem –, te Jóska, azok a kóbászfélék olyanok voltak, hogy akármelyik virtiglik mészáros is megnyalhatta vóna utána a tíz körmét.

– Ízlett? – kérdezte Jóska szerényen.

– Én nem tudom, másnak hogy ízlett – kapcsolódott bele Tutajos –, de én annyit ettem, hogy egész éjjel egy bika kergetett.

Jóska bácsi mosolygott.

– Fialat gyomor, hamar elemészti; aztán a kis kutyát majd a lábam közé veszem, meg be is takarom...

Igen, ezt ugyanaz az ember mondta, aki tegnapelőtt felrúgást ígért Bikficnek, de hát akkor más világ volt. Akkor be volt borulva, esett a hó, a rúd eltörött, míg most sütött a nap, és vadonatúj nyírfa rúd nyújtózkodott a két ló között. Hát így változik a világ.

A szánkó már az úton ballag a második fordulóért, és a csónak lassan mászik a vízen. Tutajos fel akar állni, hogy körülnézzen, de Matula megállítja mozgásában.

– Ne mozogjon, Gyula! Csupa jég a csónak széle, meg-csúsztatik, én meg nem megyek maga után, elhiheti.

Tutajos ezek után már csak a nyakát nyújtogatta, hogy megismerje a nyári emlékek helyét, de bizony, ez a világ nem mutatott semmit a nyáriból. A nád összevissza kavarva, néhol méteres hó alatt, a bokrok kisebbek lettek, a fák ösztövéren árvák és kopaszok, a zombékok hó alatt, s a part mellett, ahol elvált a jég, a csónak nyomására sárga lé buggyant fel, és folyt vissza újra.

A köd most már felszállt, és elhomályosította a napot. A vizet hideg szellő borzongatta, amitől a bokrokról itt-ott leszakadt a hó, s az ágak kinyújtózkodtak.

– Hol vannak most a szárcsák, Gergő bácsi?

Gyula ezt csak vaktában mondta ki, és egyszerre megbánta, mert ezt neki kellett volna tudni, nem Matulának.

– A fene jobban tudja! Valahun, ahol meleg van. Még a libák is elmentek, nem ugyan, mert fáztak, hanem mert a vetéseket betakarta a hó. Na, itthon vagyunk!

Gyula körülnézett, és szinte lehetetlen volt, hogy ő itt, ezen a helyen pecsenyére sült, és a nagy, zöld béka napkúrázott a csónak peremén.

Matula, amennyire csak lehetett, a partnak nyomta a csónakot, aztán hegyes csáklyát Vett elő.

– Majd én kimászok előbb. Addig ne is mozduljon, amíg én kint nem vagyok.

Matula olyan akkurátusan mozgott, hogy Gyula nemcsak didergett, de már éhes is volt. Nézte az öreget, amint lassan kihúzta a csónakot félig a kis földnyelvre, ahol végre nem ingott, de ez se volt valami nagy támaszték, mert a kikötő felét – úgy látszik – elhordták az őszi vizek.

– Na, adogassa!

Gyula már nem érezte a kezét sem, mire az összes holmi kint volt a parton, de aztán boldogan mászott ki a megbízható anyaföldre. Most már körültekinthetett. Most már át lehetett látni a rekettyebokrok szövevényein, a fák ágai között, messze be a szigetre. Innét már kicsit látni lehetett a kunyhót is, amiből nem sok látszott, Matula annyira körülállogatta nádkévékkel. Látni lehetett az öreg égerfát, az emlékek nyári gyalogútját, és – igen! – ott állt az út közepe táján a kis szürke eb, egy kis tartózkodással, bár farka határozottan izgalmas

rezgést művelt.

– Csikasz! – ordított Gyula.

– Megneveltem – mondta Matula, amíg Csikasz odaért –, csak akkor gyühet, ha hívom.

A kis kutya már majdnem odaért, amikor váratlanul leült, és morogni kezdett.

– Ismerős, ismerős... de nem egészen.

– Csikasz, gyere ide, mert agyoncsaplak! – ütögette combját Tutajos, aki elfelejtette, hogy ő már nem a nyári nyurga legény, aki egy szál törülközővel felruházva lohol a bokrok között, mert megeszik a szúnyogok, hanem inkább egy hajdani kaviárkereskedő valamelyik Volga menti piacon, kucsában és István bácsi bundájában.

– Gyere ide, számár, hát nincs szömöd? – biztatta Matula., Erre a kedves biztatásra azután elindult a kis kutya, mert Gyula hangja is ismerősnek hatott a kutyaemlékek zürzavarában, és amikor Gyula felkapta, egyszerre biztos lett a felismerésben, mert a szimat az egyetlen biztos útmutató a kutyák életében.

Sürgösen és kétszer képen nyalta Tutajost, de aztán nyöszörögni kezdett:

– Tégy le, tégy le, mert fáj még a lábom! – Jujuju... nagy verekedés volt, de elláttam a baját!

– Vigyázzon vele, fáj a lába – mondta Matula –, csúnyán megmarta a bal első lábát az a másik, amit agyonlúttam.

– Szegény Csikasz – simogatta Gyula a kis kutyát –, jó kis Csikasz... okos Csikasz, mért nem ölted meg?

– Hau-hau – ugatott a kis kutya –, de már nem fáj, és én most örülök is!

Matula mosolygott.

– Jól van, kutyám, de most már eredj a helyedre, mert amíg itt szerelmeskedtek, Béla megérkezik, és megfagy a hídnál...

– Olyan kíváncsi vagyok a kunyhóra, Gergő bácsi!

– Mindjárt meglátja – mondta egy kis büszkeséggel Matula. – Azt a két lekvárosüveget meg én viszem... hát csak markoljon maga is bele. Nem lesz sok? – kérdezte, amikor Tutajos az összes pokrócot felvette, félig átdobta a vállán, s a pokróctömegtől az utat csak úgy tapogatta. De Matula ment előtte, hát ment ő is. Ennek a tapogatódzásnak aztán az lett a vége, hogy Tutajosunk megbotlott, és szépen elhasalt a hóban.

– Hau-hau – örvendezett Csikasz –, játszunk is?!

– A rosseb egye meg! – mondta Tutajos dühösen, és egy pillanatra arra gondolt, hogy Somogyban vannak, ahol a rosseb nem számít káromkodásnak. Aztán (most már csak azért is!) egyszerre vitte be a kazalnyi terhet a kunyhóba. És amikor körülnézett, egyszerre elfeledte a kudarcot.

– Gergő bácsi, ez csak kívülről kunyhó... elhiheti! Ez belülről... palota! Gergő bácsi, soha senki ezt így meg nem csinálta volna! Csak maga! Egyedül maga!

Az öreg kinézett az ablakon.

– Jó kis ház... de mozogjunk, mert mire minden bent lesz, iparkodnom kell Béléért. Helyedre, Csikasz, mert útban vagy...

A kis kutya azonnal eltűnt a falhoz állogatott nád között.

– Csikasz nem velünk alszik?

– Dehogynem, ha itt vagyok. De ha nem vagyok itt, olyan helyet csináltam neki, hogy egy püspök is ellakhatna benne. Elférnek Bikfíccsel is.

Mire végeztek, dél körül járt már az idő, de az ég egészen elszürkült, és egyre élesebb foga lett a szélnek.

– Iparkodom, amennyire lehet, maga meg addig elrakodhat, amit tud.

– Meglesz, Gergő bácsi.

A csónak elment, és Gyula egyedül maradt. Egyedül a parton, és most nem érezte, hogy fázik. Az idő elködösödött, a csónak eltűnt a kanyarban, a bokrok ágain halkán megzendült a

szél, és a magány feloldódott. A berek élni kezdett, mint nyáron, csak a ruhája volt más, mindig más, és mégis ugyanaz. Állt a fiú a vízparton, és úgy érezte, mindenben benne van minden, s ez a minden az idő, amely kibontja és elrakja az évszakok pelenkáit, virágos ruháját, lucskos rongyait és havas bundáját. De mindig megvan minden a végtelenség öreg sublótjában, nem pusztul el semmi, csak vár és jön, vár és megy, amíg csak ki nem hűl a Föld, vagy” még azután is, mert el nem veszhetik semmi, csak megváltozik.

Tutajosunk azonban egy kis idő múlva úgy érezte, hogy a Föld máris kezd kihűlni, ezért sietve bement a kunyhóba, és – tüzet rakott. A kis tűzhely duruzsolva helyeselt. Tutajos pedig elkezdett rendet csinálni. Mint nyáron a kunyhóban. Itt is megvoltak a polcok, az ágyak, a szögek – amelyeket Matula “fogas”-nak titulált –, a sarkok, tehát mindennek megvolt a helye. A tűzhely aztán elcsendesedett, de olyan meleg lett, hogy ki kellett nyitni az ajtót.

– Most már bejöhetsz, Csikas – invitálta Gyula a négy lábú bajtársat, aki azonnal elfoglalta helyét, megszaglászva előbb a pokrócdarabot, amelyről nem is sejtette, hogy rövidesen egy Bikfic nevezetű lovaggal kell megosztania.

Gyula tett-vett, Csikas pedig időnként felkelt, és megszaglászta a nyurga ifjú lábszárát, mintha arról akart volna véglegesen meggyőződni, hogy ez-e az a nyári egyén, aki olyan aljas módon belerántotta a vízbe. De ezt csak Gyula, gondolta, mert Csikas orrában csodálatos illatfelhők húsos víziói gomolyogtak, és Csikas inkább ezeknek az eredetét, azaz tartózkodási helyét igyekezett felderíteni.

– Eridj a helyedre, Csikas, mert kisöpörlek!

Ebből látható, hogy minden a helyén volt, és Tutajos háziassága nem hagyott semmi kívánnivalót. És – ha már benne volt, elsöpörte a kunyhó elejét is, Csikas pedig rétesbe tekeredett vackán, mert megreszketett a betóduló hidegtől, és éppen csak azt nem mondta:

– Hát azt az ajtót igazán be lehetett volna tenni, mert én kint sem fázom, bent sem fázom, de ha ilyen jó melegben rám eresztik a hideget: igenis, fázom!

Gyula aztán be is tette az ajtót, körülnézett, és úgy gondolta, hogy az élet mégiscsak szép, a berek csodálatos, de ez a kunyhó – gyönyörű. Ezzel lefeküdt az egyik ágyra, és – tekintettel a bikáktól hajszolt éjszakára – azonnal elaludt. De most már nem álmodott, hiszen álom volt itt minden. A szél már elállt, az ég alját egy kicsit megvilágította a búcsúzó nap, de a bokrok odakint mintha összebújtak volna, mert ágaik között ködhálóját szőtte már a leszálló alkony.

Bütyök ebben az időben és a saját megállapítása szerint úgy utazott, mint egy – maharadzsza. Bütyök mellőzte azt a tényt, hogy a maharadzsák országainak éghajlata nem terem havat, és szánkázásra teljesen alkalmatlan. Bütyök elfelejtette azt a fényképet is, hol nagybátyján kívül még húsz autó is várakozott a maharadzsára, és azt a gondolatát is, hogy a húsz autót határozottan helytelenítette. Mi a fenének egy embernek húsz autó? De azért egy maharadzsának mégiscsak jó dolga lehet, körülbelül olyan, mint most neki.

A szánkó némán csúszik, mintha a kis csengők vezetnék, Jóska bácsi bóbiskol, és Bikfic is – végre! – megismerkedhetett a nagy csizmákkal, mert köztük fekszik a szalmán, és majdnem úgy élvezte az utazást, mint Bütyök. Hanem egyszer csak azt mondja Jóska bácsi:

– Hóó!

– Mi baj, Jóska bácsi?

– Semmi, de nem akarom ezt a kis kutyát megijeszteni. Bütyök értelmetlenül nézett a kocsisra, mintha azt mondta volna: “Hát akkor ne ijessze meg, Jóska bácsi...”

– Elfelejtettem mondani, hogy Gergő bácsi lútt egy kóbor kutyát, aztán azt mondta, hogy vigyük el csalinak.

– Hát vigyük el, Jóska bácsi.

– Igen ám, de ha én lemegyek, kibújik ez a kis kutya is... aztán némelyik kutya nem szívesen utazik ilyen döglött rokonnal... Hát arrul lenne szó, ha feltenné helyettem...

– Persze – mondta Bütyök –, persze – és úgy érezte, hogy ez már nem egészen maharadzsái dolog.

– Ott fekszik a zombék mellett, ha kiszáll, mindjárt meglátja.

Bütyök tehát kiszállt, és meg is látta.

– A lábát fogja meg, könnyen ide lehet húzni.

A kutya – mint kutya – valóban nem volt nehéz, hiszen a kosztolási viszonyok nem voltak túlméretezettek a berekben, de mint döglött kutya nagyon nehéz volt.

– Köszönöm – mondta Jóska bácsi, miután Bütyök a néhai ebet elhelyezte a saroglyában. – Ippen nyulat kergetett a бүдös, de aztán likra gyűtt.

– Több kutya nincs, Jóska bácsi? – kérdezte Bütyök egy kicsit epésen.

– Csak ez az egy vót, ez is nagy szerencse...

– Az! – mondta Bütyök. “És – tette hozzá gondolatban – még nagyobb szerencse, hogy csak halottak vannak, és nincsenek sebesültek is...”

Bütyök azután visszamászott a kihült takarók közé, háta mögött érezvén a kutyát, amit esetleg neki kell a csónakba is beszállítania. Ez azonban csak futó gondolat volt, amiről nem tudott senki, viszont Bikfic nem tett lakatot érzelmeire, mert egyszer csak kibújt Jóska bácsi lába közül, és morogni kezdett.

– Hol van?! – morogta. – Hol van?! – És rémületes gyanakvással nézett Bütyökre.

– Megfázol, Bikfic... eredj vissza a takaród alá!

– Hau-hau, hol van?! – És Bikfic mindenáron át akart mászni Bütyökhöz, aki a kutyaszállítás után amúgy sem volt virágos hangulatban.

– Akarsz egy pofont, Bikfic?

A kis kutya megérezte, hogy ebből a beígért pofonból esetleg valóságos pofon is lesz, de nem törődött vele, hanem égne tartott orral és keserű gyásszal vonítani kezdett.

– Juhuhuúú! – zendített valami szorongató halotti dalra, de nem folytathatta, mert Bütyök elkapta a nyakát, és hátraemelte saját lába közé.

– Ha pedig még egy hangot hallok: összetörlek.

Azt persze nem lehet tudni, hogy Bikficut ez a fenyegetés hatotta-e meg vagy a még közelebb eső kartárs illata, de nem vonított többet, csak – morgott.

Így érkeztek a hídhöz és a híd alatt várakozó Matulához.

– A kutyát elhoztátok, Jóska?

– El hát, mind a kettőt – vidámkodott Jóska –, de ezt, amelyik még él, jó lesz, ha magához veszi, Gergő bátyám, mert nemigen állja a másikat.

– Ide, Bikfic! – kiáltott halkán az öreg, és Bikfic, aki már barátságot kötött Matulával, azonnal kiugrott a szánból, és beugrott a csónakba, alaposan beverve fejét a csónak deszkájába. “Oda se neki!” – gondolta; mindenesetre elhelyezkedett Matula lába között, ahol nem üldözte az elmúlt kolléga kipárolgása, mert a finom kutyaorr pontosan jelentette Bikficnek, hogy miről van szó...

Most már Bütyök is kedélyesebben kezelte az eseményeket. Jóska bácsi pedig szénába tekerte a “csalít”, és a csónak másik végébe tette. Ez ellen már nem is volt senkinek kifogása, már csak azért sem, mert szembekapták a szelet, és még Bikfic sem érezhetett semmit, és azért sem, mert Matula csizmáinak avas faggyúszaga letorkolt minden illatot, Bütyök pedig egyszerűen csak képzelődött. Tízfokos hidegben nincs rothadás, és nincs szag, csak ha belülről melegíti valami, mint például az előbb említett csizmákat.

A csónak most gyorsabban ment, és Bütyök éppen úgy kereste a nyári emlékeket, mint Gyula. De a havas part nem mondott semmit. Csak a távolodó híd íve emlékeztette egy képre, amikor a nyár végén ott robogtak Tutajossal vissza az iskolába, és a lassan mozgó Zalán ebből a csónakból integetett kis Kati.

Bütyök megnyalta a szája szélét, és egyszerre újra otthon lett a berekben.

Tutajos ezekről az eseményekről később értesült, mert ebben a percben a bika által megzavart éjszakát pótolta, mégpedig a jó alvás álomtalan mélységében. Így persze semmiképpen sem hallhatta meg a távoli halk beszédet, a jég töredezését a parton, a lánc

korrogását a csónak peremén, sőt azt a pár csengő vakkantást sem, amelyet Bikfic eresztett az alkonyi levegőbe, üdvözölve az édes anyaföldet és a kalandokat, amelyekre ebben a környezetben kilátás lehetett.

Nem, Tutajos nem hallott semmit, de annál jobban meghallotta Csikasz, akiben féltékenység, gyűlölet és olyan harci vágy lobogott fel, hogy minden szőrszál égnek meredt a hátán.

– Krrr... – kezdte Csikasz a mondanivalóját – krrr... bek-bek-bek... krrr!... – És dühösen kaparni kezdte az ajtót, Gyula pedig azonnal kiszállt a testetlen selyemmel bélelt álomhajóból.
– Megőrültél, Csikasz?!

Csikasz azonban oda se hallgatott. Morgott, ugatott vegyesen, és időnként nekiugrott az ajtónak.

– Megölöm... megölöm – üvöltötte –, eressz ki, eressz ki! — És harapni kezdte az ajtó peremét.

– Hajja? – intett odakint Matula Bütyöknek, a kunyhó felé mutatva. – Csikasz kibújik a bőréből. Gyere ide, Bikfic.

Bikfic az idegen környezetben nem volt teljes harci kedvvel felvértezve, ezért azonnal odament Matulához, aki Bikfict hóna alá vette. Bikfic úgy érezte, hogy erre a védelemre szükség is van, mert csak ő érthette meg, hogy az a másik kutya miket mondott a kunyhóban.

Mondott, és tett is, mert most már időnként Gyulához szaladt, és erélyesen meghúzta a nadrágját, jelezve, hogy ha nem nyitja ki az ajtót, hát ő az ablakon megy ki.

Tutajos először idegenekre gondolt, de amikor meghallotta Matula hangját, eszébe jutott Bikfic, és elmosolyodott.

– Hát én kiengedhetlek, Csikasz, de ajánlom, ne hamarkodj el a dolgot. Tessék! – És szélesre tárta az ajtót, Csikasz pedig kirobbant az ajtón, mint egy rakéta. Kirobbant, és bár ezt a rohanást már nem állíthatta meg semmi, a látvány, amit egy pillanat századrésze alatt felmért, mélyen megdöbbenetett, és marcangoló szándékait is mélységes elkeseredéssé változtatta.

Az ajtó előtt Matula állt, idegen kutyával a karján.

– Nem! Nem! Hau-hau! Tedd le, tedd le, megölöm, hau-hau-krrr... meg akarom ölni!

– Csikasz!

A kis kutya örülként ugrálta körül Matulát, aki csak állt Bikficcél a hóna alatt, de Csikasz hangja már határozottan mérsékelt verekedési kedvvel zengett.

– Csikasz!!!

És a hang pedig, ez a máskor békés, ennivalót osztogató hang most végzetesen fenyegető volt, és a kis kutyát megállította.

– Helyedre! – reccsent Matula, és ez a hang olyan volt, mint az ostorcsapás, mint a jég törése, ami után már csak valami nagy baj jöhet.

És Csikasz morogva mutatta meg a vetélytársnak összes gyönyörű és fenyegető fogait, és elindult befelé.

Elindult, megállt, elindult, visszafordult, morgott, de ment... ment, Matula pedig Bikfict letette a földre. Bikfic úgy érezte, hogy ezek után mégis meg kell a helyért verekedni, tehát felborzolta szőrét, és harci állásba helyezkedett.

– Csikasz, gyere ki! – rendelkezett az öregember, mire Csikasz feszesre állítva lábának izmait, de már minden komoly verekedési szándék nélkül jelent meg az ajtóban. Nem, azt nem lehet mondani, mintha, a berek kutyája örült volna a jövevénynek, de Bikfic egyéni szaga elmondta már Csikasznak, hogy itt komolyabb, vérre menő küzdelemről szó sem lehet. Ezt az illatot azonban csak a végtelenül finom kutyaorr árulta el, és világosan megmondta, hogy itt egy legényről van szó, egy jelöltről, aki... szóval egy Csikasz nevű hajadon gyermekeinek apja lehet.

Sajnos, Bikfic eddig Matula ölében tartózkodott, és nem érezhette meg a magasabb

helyzetben Csikasz illatát, ezért éppen ugrásra készült, amikor Tutajos kezében meglendült a póráz szíja, és élesen végigvágott Bikfic hátán.

– Juj! – nyikkant meg a kis kutya, és azonnal hasra feküdt, Csikasz pedig morogni kezdett:

– Hát ütni azért nem kell... Matula elnevette magát.

– Most már megehetitek egymást – mondta, és bement a szobába. A két kutya pedig egy kis ellenséges feszültséggel ugyan, de tüzetesen és morogva végigszaglásztta egymást, amivel a végleges bemutatkozás megtörtént.

Csikasz ezután elrohant a gyalogúton, Bikfic pedig utána, miközben olyan mómorgást végeztek, hogy Bütyök hasát fogta a nevetéstől.

– Gyűjjön be már, Béla! – szólt ki Matula. – Gyula igazán rendbe tett mindent. Akár a patika – és kezével a kis szoba felé intett, kicsit büszkén, de úgy, mintha itt minden érdem kizárólag Tutajosé lenne.

Bütyök csak most lépett a szobába, és leemelte tornyos fövegét, mert ezt a kis szobát a külső után igazán nem lehetett volna feltételezni.

– Gergő bácsi angyal! – kiáltott, és száját megnyalva kezet nyújtott az öregnek.

– Hát Gyula mi? – nevetett Matula.

– Tutajos meg férfi a talpán... becs' szavamra, férfi!

A kutyák csak úgy jó félóra múlva jöttek vissza, mert Csikasz, úgy látszik, bemutatta Bikficnek a bereknek azt a részét, amit félóra alatt megmutatni lehetett. Csikasz sürgetően kaparta meg az ajtót, ami hidegre vallott, mint ahogy az is volt.

A nap már lement, a köd elszállt valahová, az égen egyre fényesebb lett a hold, s a csillagok villanása hideg lett, mint a frissen köszörült késpenge.

A szél elállt vagy megfagyott, de mégsem volt teljes a csend, mert mintha lágy selymek úsztak volna a havon; halk suhogást érzett inkább az ember, mint hallott, amint a hideg húzta össze a világot. Ezt a dermedt suhogást egy-egy puha surranás törte meg, ha valamelyik ágról vagy nádbugáról leesett egy-egy darab hó; egy-egy pattanás a Zala jegén, ha a vastagodó jég elszakadt a parttól, mert a víz felé húzódott, amiből élni lehetett.

A folyó – ahol látni lehetett – messziről olyan volt, mint a dermedt ezüst, de közről fekete, mint a fáradt olaj, melynek mélységében, hideg feneketlenségében úszott a hold, ugyanolyan mélyen, mint amilyen magasan szállt a víz felett.

Mozdulatlannak látszott minden, és szinte hihetetlen volt, hogy azon a távoli vonaton emberek vannak, amelynek zakatolása úgy hallatszott ide, mintha zúzmarát szitáit volna valaki az éjszaka dermedt pitvarában.

A szita aztán elhallgatott, és maradt a táj, amelynek peremén újra felálltak a somogyi dombok, és előfeketedett a túskevári erdő, amelynek öreg fái önmagukba zárták a nyarat, és állják az időt, nem számolva már az éveket, mint az emberek, akiknek kevés van belőle.

A kunyhó is hallgat már. Ablakában ellobbant a világosság, és havas nádhéja alatt őrzy a meleget. Az ablak hidegen nézi a hideget, és meg is méri, mert Matulának az ablakon hőmérője van, amely – ebben a pillanatban – majdnem tizenöt fokot mutat.

A két kis kuvik kirepült már a padlásról, ahol – kuvikszempontból – kellemes volt az idő, különösen a kémény mellett, amelyet langyos légkör vett körül újra, mert most három napig – Matula távollétében – bizony a kémény is hideg volt. Hála azonban az ember gondoskodásának, a tűzhelyen kalap nagyságú tuskó izzik, s a kémény meleg lesz akkor is, amikor a kis baglyok visszaérkeznek keserves vadászatukról. Mert ez a vadászat bizony elég keserves ilyenkor. Többnyire be kell a faluba menni érte, ahol a házak körül akadhat még egy-egy könnyelmű eger vagy rosszul elhelyezkedett veréb, amiből egy is elég egy-két napra a kis bagolynak. Nagy éhség persze már nappal is kiverheti a kuvikot szunyókálásából, és ilyenkor nappal is vadászik, bár kevés eredménnyel, hacsak fel nem melegedik az idő, amikor a mezei pockok is feljönnek a hó tetejére, egy kis napkúrázásra vagy élelem után vándorolva.

De most egyáltalán nincs meleg. Most olyan a légkör, mintha meleg soha nem is lett volna

a világon, és valószínűnek látszik, hogy már nem is lesz...

A két kis bagoly persze külön vadászik, és külön is érkezik haza. Ez az érkezés már egyetlen hang nélkül is elmondja, hogy milyen volt a vadászat. Amelyik előbb érkezik, az nyilvánvalóan nem éhes már, és megeresztett, laza tollakkal bóbiskol a kémény melletti gerendán, és ha a későbben jövő is elereszti magát, tollázkodik, meg vakarja a csőre tövét: nincs semmi baj. De ha már világosan érkeznek, és mogorván begombolkoznak, összehúzzák magukat, mint az éhes ember a nadrágszíjat, ez azt jelenti, hogy nem fogtak semmit, és talán csak a következő éjszaka tudnak valamit adni az éhség fájdalmas gyomrába. És az is előfordulhat, hogy egyik madár elpusztul az éhségtől és hidegtől, mert nincs szerencséje, míg párja mindennap jóllakottan érkezik haza, de az nem fordul elő, hogy a ragadozó madarak télen etessék egymást, még azok sem, amelyek fészkelés idején rendszeresen éllemezik a tojáson ülő párjukat.

Ez is hozzátartozik a természet szigorú törvényeihez, amely előírja, hogy a családért és a nemzedékért mindent meg kell tenni, mindent oda kell adni, még az életet is, de egymásért – semmit!

A legtöbb madár és vadon élő állat gondolkodás nélkül dobja oda életét, hogy megmenthesse fiókáit, de szemrebbenés nélkül hagyja elpusztulni párját télen, ha ugyan a fiókák kiröptetésével minden családi kötelék véglegesen meg nem szakad. A párja vesztett madár fészkelés idején bizonyára “búsul” – ha nem is emberi értelemben –, és sürgősen más párt keres, de e mögött a búsongás mögött nem az egyén, nem a szerelem kívánása van, hanem a fészkek, a nemzedék, a fajfenntartásnak tudattalan, emésztő vágya. Azt persze nem tudjuk, hogy – ahol a párok télen is együtt maradnak – mit érznek, ha a férj vagy feleség egyszer csak nem jön haza, vagy a szeme láttára öli meg valami nagyobb ragadozó. Valami védő szándék valószínűleg van – különösen, ha ez a védelem nem kilátástalan, és nem életveszélyes –, és van valami hiányérzet is, de ez hamar elmúlik, mert ilyenkor az egyéni élet a fontos, mert abból lesz a család, ha majd a tavasz érintésére megmozdulnak a hormonok, és az az egyénnek mindig szent és gyönyörű, a többieknek mindig érthetetlen és nevetséges érzés lesz úrrá a földnek minden lakóján, amit úgy hívnak, hogy – szerelem.

Mivel azonban erről a csodálatos érzésről most szó sem lehet, ne is foglalkozzunk vele. Reméljük, hogy a kis kuvikok jóllakva érkeznek haza, ennél a reménynél többet nem tehetünk értük. Persze remélhetnénk azt is, hogy a kis kuvikok inkább verebet fognak (van belőlük elég), és nem sármányt vagy cinkét, de jobb, ha az ember nem szól ügyeikbe bele, mert rendszerint nem ért hozzá. Az ember az állatokkal szemben “rendhagyó” magas színvonalú lény, amit az is bizonyít, hogy az év bármely szakában lehet szerelmes. Hagyjuk tehát ki az embert az összehasonlításból, és elégedjünk meg azzal, hogy újabban védi már a számára oly végtelenül hasznos madarakat (a bagoly minden nemzetségét is), és maradjunk a két kis kuviknál, akiknek nesztelen szárnyalását elnyelte az éjszaka. Az egyik előbb repült ki, a másik később. Az egyik elkanyarodott keletnek, a másik nyugatnak, de a végső cél mostanában mindig a falu, mert az ember körül nemcsak veszély van, hanem élelem is. A kis baglyok tökéletes szemét nem zavarja a hideg, és hallásuk is felfogja a fűszál moccanását is, de ebben a kietlenségben nem mozdul semmi. De van mozdulatlan élet is... Mozdulatlan élelem is. Az egyik fa ága tövében egy kis cinege ül, és várja az elmúlást. Valahol légpuskával lőtték meg, eddig elrepült, és nincs tovább. Az a fiú, aki meglőtte, most párnás ágyban alszik, és este felelősségre vontja anyját, hogy a szoba nem elég meleg. Előzőleg orvosságot vett be, mert úgy érezte, fájni fog a feje. Ez a fiú rendkívül érzékeny a legkisebb fájdalomra is, és ha az ujját elvágja, orvos köti be, de megkívánja, hogy vérmérgezés ellen injekciót kapjon. Ha a hivatalos orvos nem teljesíti kívánságát az injekciót illetően, addig gyötri anyját, míg az pénzt ad, és privát orvostól kapja meg az “életmentő” szérumot, amire semmi szükség nincs. Ennek a fiúnak nincs apja, mert szülei elváltak. (Az állatok nagy része sosem válik el, amíg gyermekeiket fel nem nevelték.) És ez a fiú, ha csak ezredrészét érezné

annak az elhagyatottságnak, félelemnek, fájdalomnak, mint az a kis madár a dermesztő és másnaptalan éjszakában, talán megkeresné állandóan szerelmes apját, és hozzávágná a légpuskát, mert nem tartott be sem emberi, sem állati, sem erkölcsi, sem természeti törvényeket, mert ölni tanította meg fiát, ahelyett, hogy élni tanította volna.

A fiú nyújtózkodik álmában, a kis madár pedig összehúzza magát, mert ijesztően megmozdult felette a levegő, az ereszkedő bagoly hangtalan szárnyzuhogása, aztán – semmi. Egy kis cippanás, egy kis szárnyverdesés; a kis élet ellobbant, és nincs tovább.

A bagoly most már kényelmesebben szárnyal a falu felé, bár lenéz az egyik zombék mellé, ahol egy róka hasal, és várja a jó szerencsét. A jó szerencse jön is feléje egy nagy és nyurga kan nyúl képében. A nyúl is a falu felé tart, ahol szénakazlak és megrágható fiatal fák vannak. Ha betartja az irányt, ott kell elmennie a róka előtt pár lépésre, azonban ki tudná azt megmondani, hogy egy vén nyulat miféle gondolatok irányítanak? Még egy róka sem! Vár tehát feszült idegekkel, melyeket az éhség és a hideg már úgyis feszesre húzott. A nyúl azonban nem siet. Néha úgy látszik, egyenesen a róka szájába megy, néha pedig elfordul és távolodik. A róka ösztönei és idegei pontosan reagálnak a nyúl kóválygására, és nemsokára el kell válnia, hogy nyulat eszik-e a róka ezen az éjszakán, vagy családot alapíthat-e a nyúl a következő tavaszon. A róka érzi, hogy a támadás milyen távolságból lenne jövendelő, de a növekvő éhség és az ide-oda mászkáló vacsora vágya ezt a távolságbecslést nagyon előnytelenül befolyásolja, azaz képtelenül megnyújtja. Egy órával ezelőtt várt volna még, de most az éhség sarkantyúja nemcsak szúr, de éget is, hát – amikor az öreg nyúl elfordul a falu felé — a rugók kilökik a rókát. Ez a kiugrás majdnem nesztelen volt, de csak majdnem. A kanálfülek elkapta a hó kis roppanását, s a nyúl oldalt rúgta el magát, azután megint oldalt, s amikor pontosan tájékozódott a veszedelem mibenléte felől, olyan kétségbeesett iramba csapott, amit a róka csak rövid ideig tudott követni. Száz méter után már csak tessék-lássék futott, aztán lelassított, végül leült és vakarózott. Később mintha csak bosszantani akarta volna önmagát – megszaglásza a nyúl még meleg nyomait, és poroszkáló futásban elindult ezeken a nyomokon. A rókát a szíve úgyis a falu felé húzta, mégpedig erőszakosan, mert ez a szív most a gyomrában dobogott. De akár ugrálhatott is volna, mert a róka gyomrában bőven volt hely mindenféle tornászmutatvány számára.

Közbejött azonban egy kis hím karvaly, egy fenyőrigó, pár szürke varjú, és ezeknek közös ténykedése megállást parancsolt szerfölött éhes éjszakai vándorunknak.

Természetesen ez a ténykedés már tegnap délután történt, körülbelül abban az időben, amikor Matula átsegítette a kóbor ebet az éhség nélküli, tehát boldog vadászmezőkre. A karvaly verebet akart fogni, de mivel a verebek egy pillanat alatt eltűntek az ágrakás mögött, megfogta az ügyetlen rigót, bár az majdnem akkora volt, mint ő maga. Leszállni és elfogyasztani nem lehetett, mert egy korosabb és szoknyás ember seprűvel hadonászott a kertben; kirepült tehát a zombékos fölé, egészen alacsonyan, mert a rigó még vergődött, és a karvaly alig bírta, hogy ott szedje begyre a kiadós falatot; aztán már csak az emésztés kellemes semmittevése következik.

Karvalyunk azonban sajnálatosan tévedett, mert nem számolt egy sereg csellengő szürke varjúval, amelynek csodálatos szeme azonnal elkapta a zsákmánnyal nehezen repülő ellenséget.

– Hajrá! – káromta el magát a vezérharcos (aki az emberektől eltérően vezérszónok is – volt egyúttal). – Viszi már, viszi már a tetves, hegyibe, az irgalmát!

Hogy szó szerint ezt mondta-e az öreg szürke, azért persze nem áll jól senki, de a következmények mintha ezt a szöveget igazolnák, mert a héttagú társaság olyan gyilkos, irigy haraggal esett neki a karvalynak, hogy a felszólítás értelme körül alig lehet kétség. A karvaly iszkolt ész nélkül, sőt rövidesen rigó nélkül, mert éppen akkor akart egy fogásváltoztatást a rigón eszközölni, amikor az egyik szürke – egy túlbuzgó, ifjú harcosszerű — fejbe koppintotta. A rigó irtózatossággal vergődéssel kiszabadította magát, és leesett a sás közé. Ereje utolsó

maradékával bebújt egy zsombék alá. Ezután a karvaly és a varjak “itt a rigó, hol a rigó”-t játszottak egy darabig. Végül a karvaly “kimutatta foga fehérét” – ahogy a közmondás tartja – , s úgy megvágta a nagyszájú ifjú harcost, hogy az majdnem a rigó sorsára jutott; aztán fel vágódott a felhők közé, és otthagya a kellemetlen társaságot.

Ez volt az előzménye tehát annak, hogy a róka egyszer csak úgy megállt, mintha falnak ment volna. A súlyosan sebesült rigóban csak pár perce lobbant el az élet, de teste még langyos volt, s illata mintha pányvát vetett volna a róka nyakába. A koma nem is tiltakozott ezen pányva ellen, s pár perc alatt az előbb említett szívnek távoznia kellett a gyomorból, mert kellett a hely a rigónak.

Hogy egy rigóban hány kalória van, nem tudom, kiszámította-e valaki, tény azonban, hogy a róka ezek után sokkal melegebbnek találta a világot.

Pedig közben a hold felmászott, amilyen magasra csak tudott, s a csillagok olyan hidegen nagyra nyitották ki szemüket, amennyire ez egyáltalán lehetséges volt. A bokrokat, fákat, háztetőket, kazlakat – és mindent, amiben csak szikrája volt a melegnek – kiverte a dér, és a másik kis kuvik csak hosszas szemlélődés után szállt le a szénakazalon keresztül fektetett petrencerúdra, mert az is inkább jég volt, mint fa. Nem is sokáig fagyasztotta lábait a síkos őrhelyen, hanem szárnya alá fogta a metsző levegőt, és elindult a berek felé, mert begyében két veréb pihent nagy egyetértésben, amelyeket a kis kuvik a templompadláson, a lécz alól halászott ki, tekintet nélkül a hely felszentelt mivoltára.

Szárnyal a kis kuvik, de most már nem ügyel annyira, mint jövet, nem kutat, hiszen a gyomra tele van, teste meleg, s az életnek ezt a melegét nem óvhatja most semmi jobban, mint a padlás a kis ház felett, amelyet Matula túlzott szerénységéből csak gunyhónak nevez.

A kémény most nem füstöl, de felette vastagon hullámzik a levegő, amit emberi szem nem láthatna, de a kis kuvik már messziről látja, mint egy ingadozó oszlopot, sőt nemsokára érzi is, mert leül a kémény peremére, s tollat megeresztve megfürdik a parázsló tuskó meleg párájában.

A tuskó már csak kétökönyi, de zsugorodása nem tart sokáig, és nincs is rá szükség. Éjfél már jól elmúlt, a kis szoba meleg, és Matula úgymint nemsokára előveszi a pipáját hajnal köszöntem.

De még nincs hajnal.

A kis szobában különféle szuszogások jönnek-mennek; a tuskó néha pattan, amikor valami csomó megadja végre magát a tűz hatalmának, és a kutyák is úgy alszanak, mint jó szolgák, akiknek álmát egy erősebb hatalom álma őrzi.

Bikfic, bár “jó fiú” volt, nem sokat adott a formákra, és este, vacsora után egyszerűen lefeküdt Csikas pokrócára, amit a réti eb erősen helytelenített, mondván, hogy azonnal leszedi Bikfic mindkét fülét, ha nem távozik a pokrócról.

– Hát ennyire azért nem vagyunk jóban – éktelenkedett Csikas, mire Tutajos egy zsákdarabot tett ágya mellé.

– Ide, Bikfic! Nincs benned semmi tapintat... és szégyent hozol nemcsak ránk, de Varjú bácsira is.

Bikfic megszaglászta a zsákot, megkaparta, nagyképűen forgolódott rajta, mintha annak keményebb és puhább részei is lettek volna, aztán nagyot sóhajtott, mintha azt mondta volna:

– Mi a fenének kell mindennek ekkora feneket keríteni? Úgymint odamegyek!

De aztán sötét lett, és elaludtak a kutyák, és elaludtak a főnökök is. Csak a hold nem aludt el, és idő múltával egyszer csak bekukucskált az ablakon, és ferde képével rámeredt Bikficre. A kis kutyát pedig mintha valami megérintette volna. Szőre megborzongott, és szemét kinyitotta; aztán felállt, és odaballagott Csikas nyoszolyájához, aki természetesen Bikfic megmozdulására azonnal felébredt.

– Nem bírom azt az izét... mintha a szívem nézegetné – szuszogott, és lefeküdt Csikas mellé, aki ezt most már teljesen rendben levőnek találta.

– Én is úgy vagyok vele – morgott, de csak annyira, hogy az emberek fel ne ébredjenek –, de most már ne mocorogj, mert aludni akarok!

Amikor Matula felébredt, a hold már olyan mélyen járt, hogy a szobának csak a tulsó falát világította meg, de az öreg azonnal észrevette Bikfic üres helyét.

“Ehen – gondolta –, elzavarta a hódvilág...” – Aztán pipájáért nyúlt, mert össze kellett állítani a napi terveket, és azt mindenki beláthatja, hogy ehhez a szellemi művelethez a holdvilágban lengő pipafüst mindenképpen szükséges?

Természetesen a hajnali pipa után még egy kis pótalvás következik, mert a holdvilágban kavargó, lengő pipafüst látása olyan testetlen, akár az álom, és hamarosan álomra csukja a lassú gondolatokat és öreg szemeket.

A hajnali párák felszálltak már a nádból, és eléje álltak az éji fénynek. A szobában már csak a derengés hamuja szitáit, és időben és térben hiába kantározták már a virradat csikóit; most, hogy lebukott a hold, most lett legmélyebb és leghalkabb az éjszaka, mintha most ringatta volna álomba magát a sötétség.

Aztán fehéredni kezdtek a falak, felálltak a székek, felállt Bikfic is, odament, hogy elfoglalja “törvényes” helyét, közben azonban megnyalta Tutajos lelógó kezét.

– Bikfic, ha ezt a nyalakodást be nem szünteted, az lesz a vége, hogy elverlek – suttogetta Tutajos.

– Most jött haza – mosolygott Matula –, együtt aludtak Csikasszal.

– Megírom Varjú bácsinak, Bikfic, hogy teljesen elzüllöttél...

– Nagyon rásütött a hódvilág – mondta Matula.

– Az más, Bikfic, megbocsátok.

A kis kutya erre hatalmasat prüszentett, s mivel az emberi mozgolódás is igazolta a reggelt, odament Csikaszhhoz, és farkát csóválta.

– Nem mennénk ki?

Csikasz nyújtózkodott, Matula pedig kinyitotta az ajtót, és a két kutya kiszaladt a reggeledő világosságba.

– Alszol még, Bütyök?

– Szervusz, Tutajos, jó reggelt, Gergő bácsi! Nem alszom, Gyula.

– Bütyök, te még a pokolban is udvarias leszel.

– Azt hiszed, Tutajos, oda kerülök?

– Hagyjuk a poklot a pokolba – mondta Matula. – Jó reggelt mindnyájunknak... szóval azt gondolnám, hogy együnk! Hogy aludtak?

– Csodálatosan, Gergő bácsi – mondta Tutajos –, és annyira tele voltam ennek a kis háznak még a szagával is, hogy csak azért nem köszöntem.

– Jó – bólintott Matula –, de most már mondják meg, mit együnk. Lehet válogatni: amit Nancsi pakút, amit a kis Kati, meg amit én fogtam.

– Megharagszol, Béla, ha én Gergő bácsira szavazok?

– Én is Gergő bácsira szavazok – mondta Bütyök –, de nagyon örülök, hogy ezt így mondtad, mert jólesett; és udvariasságért nem került még senki a pokolba.

– Mivel pedig nekem is van szavazati jogom – mosolygott Matula –, én Gyulára, szavazok! ő fogja megtisztítani a csukát!

– Milyen csukát?

– Csuka-csukát! Hozom is, de addig most már ne szavazzanak, mert összeverekednek.

Matula hozta is a halat, ami szép fehér márványdarabnak látszott, csak – amint később kiderült – egy kicsit keményebb volt, és sokkal hidegebb.

– Adom a “táblát”...

És előkerült újból a hajdani mérnöki asztal lapja, amely később Matula konyha- és ebédlőasztala is lett egyszerre. Tutajost a tábla teljesen elérékenyítette, mert viharvert lapján mintha csengve-bongva végigszaladt volna a meleg, nádszagú, vöcsökrikkantásos,

rigófüttyös, tündöklő nyár.

– Csak vakarja le a halat, Gyula, aztán hozza be, majd én felbontom. Megcsúsztatik a kés, ami nagyon éles; és pár perc alatt itt bent fel is enged, mert most egy jég az egész.

– Gergő bácsi fogta? – nézett vissza Tutajos, mert megint rájött egy kis ellenkezés, de már meg is bánta.

– Tegye be az ajtót, Gyula.

Tutajosunk ezek után elkeseredetten kiment, de valójában percek alatt lekaparta a pikkelyeket, még le is csutakolta a halat hóval, aztán megbékélve vitte az öreg mesterhez.

Matula megfogta a csukát, és nem tette magát, amikor csodálkozott.

– A legjobb halász sem csinálta volna különben! Ez az igazság.

Húsz perc múlva pedig a paprikás lisztben, zsírban sült hal olyan illatot felhozott, hogy Csikas erélyesen kaparni kezdte az ajtót; mivel pedig Matula intett, hogy ne nyissák ki az ajtót, később Bikfic elkeseredett dalba fogott.

– Hujujjhiuuu... mi nem kapunk? Jujuu!

Matula kitálalt, aztán egy kis üveg apró, piros, savanyú paprikát tett az asztalra.

– A lányom termése – mondta szerényen –, használják egészséggel!

A két fiú emlékezett még a nyárról ezekre a családi vonatkozású paprikákra, de remélték, hogy az ecet szelídített rajtuk valamit, mert eredeti állapotukban tűz és láng jelezte ennek a paprikának az útját, és a gyomorba érve, a rekeszizom harmonikázni kezdett.

– Béla, eressze be a kutyákat! Ide, Csikas! – rendelkezett Matula, Bikfic pedig a két fiú között helyezkedett el.

A csuka egy darabig elnémított minden szót, és csak később mondta Béla, hogy mindenféle asszonykép elbújhat Gergő bácsi halsütési tudománya mellett. Aztán annak a reményének adott kifejezést, hogy a kis Kati elsajátította ezt a tudományt is.

– Matula-vér! – legyintett az öreg, s ez a legyintés valóban “hercegi” volt.

Bütyök ezen úgy elérzékenyedett, hogy kiemelve egy kis gömbölyű paprikát, kedélyesen leharapta a csutkáról – mint Matula tói látta –, aztán kitátotta száját, és döbönt arccal körülnézett.

– Víz! – mondta elhalóan és megrendültén. – Borzasztó!

– Hát ha nagyon csíp, akkor adok egy kis bort...

– A-had-jo-hon, Gergő báhá... sokat!

Tutajos, az óvatos Tutajos majd lefordult a székről, annyira élvezte Bütyök “lángolását”, közben egy száлка megakadt a torkán, és egyszerre elment nevető jókedve.

– Gergő bácsi, száлка van a torkomban.

– Jó – mondta az öreg. – Béla előbb szólt. Addig vágjon le a héja mellől jókora kenyérdarabot, kicsit rágja meg, és úgy nyelje le!

– Huh – mondta Bütyök –, hah! Egyél, Tutajos, ebből a paprikából... észre sem veszed a száلكát.

Tutajos közben nyelési gyakorlatokat végzett.

– Már nem szúr...

– A kenyér levitte. Egyék csak halat, Béla – tette le az üveget Matula –, attul végleg elmúlik.

Matula ezek után már nem kínálhatott volna meg senkit, mert a kilós csuka eltűnt. Igaz, a kutyák is méltányosan kaptak, ami annyit jelentett, hogy nem bogarászták le a száلكákról az utolsó darab húst is.

Közben kireggeledett, de az ég felhős volt. Valahol varjú károgott, és Matula kinyitotta az ajtót, hogy a szoba kiszellőzzön. A két kutya kiszaladt, Tutajos pedig kivette Matula kezéből a seprűt.

– Ez a mi dolgunk, Gergő bácsi.

– Nem bánom, én meg hozok be fát.

Így aztán magától folytatódott a nyári rend. Végül Matula megmutatta a spájzot, ahová létrával lehetett csak felmenni, mert az eresz alatt volt. Csak egy deszkát kellett félretolni. A fiúk feladogatták a romlandó holmit, Matula pedig elrakott mindent, azután bedugta a létrát a nád alá, közvetlen Csikasz szállása mellett.

– És mától kezdve a kutyák kint alusznak!

– Bikfic nem szokta meg, Gergő bácsi!

– Majd megszokja. Széna közt, nád alatt még melegük is lesz.

– Nem az én kutyám, Gergő bácsi...

– Hallgasson rám, Gyula, én is láttam már egy-két kutyát életemben. Csikasz! – kiáltott az öreg, s a kutya repült, mert a hang parancsoló, de vidám volt. – Helyedre! – Csikasz fejest ugrott be a kis lyukon, Bikfic pedig utána.

– Na, lássa! Estére itt kapják a kosztot, az én kutyám pokrócát felakasztjuk a lyuk elé, és nem is kíváncsoznak be. Most pedig megbeszéljük, mit akarunk csinálni délelőtt.

Ennek a megbeszélése alakította ki aztán azt a menetrendet, amiben elől Matula ment egy köteg szénával a hátán, mögötte Bütyök puskával, hátizsákkal, horognyelekkal, és hátul Gyula, akinek a hátát kötél húzta; a kötél végén szánkázott a tegnapi kutya. Bikfic és Csikasz az öreg nyomában jártak, mert a néhai bajtárs zárkózottsága különösen Bikficut nem lelkesítette.

És hideg volt nagyon!

A hőmérő úgy két fokot emelkedett, de aztán: se le, se fel. Megállt, mintha a higanyszálat acéllá kalapácsolták volna.

Pedig a levegő párás volt, de éppen ez tette a berket még hidegebbé.

Matula egyenletesen ment, saját régebbi nyomain, Bütyök szerette volna mindkét kezét zsebre vágni, de egyiket sem tehetette, mert egyik vállán a puska, a másikon két horognyél, hátizsák, kisbalta. Később lehúzta kesztyűit, mert úgy érezte, hogy jeges bádogból vannak, így legalább belehuhoghatott markába, ami illúziónak is kevés, nem pedig melegnek.

Aránylag – de csak aránylag – Tutajosnak jobb sora volt, mert kezét zsebre dughatta, s a kötelet áttehetette a “jobb válláról a bal vállára”, miként a nóta mondja, de itt nótáról szó se volt... A kötél vágott, a kutya pedig hol egy bokorban akadott meg, hol egy puha hóbuckában tűnt el, szóval: nehéz volt. De azért nem panaszkodott senki. Matula, mert nem szokott, Bütyök, mert illetlennek tartotta volna, Tutajos pedig, mert a másik kettő sem szólt semmit; különben is maga választotta a kutyát, mert Bütyök láthatóan idegenkedett a hullaszállítástól.

Szerencsére Matula megállt, letette terhét, Bütyök egy vén fához támasztotta a horognyeleket, és újra felhúzta a szép bőrkesztyűket, amelyekre Matula mosolyogva és enyhe fitymálással nézett.

– Nem olyan kesztyű való ide – intett az öreg –, hanem ilyen kétujjas! Dugja ebbe a kezét!

– És Matula lehúzta a két otromba, kimondottan pizsokszínű holmit.

Bütyök egy kis idegenkedéssel húzta kezére a kesztyűket, és megnyalta a szája szélét, ami ebben az esetben meglepetést jelentett.

– Mint a kályha! Hol vette, Gergő bácsi?

– Nem vettem, kaptam. Itt a berekben, egy macskától. Mondom neki: nem adnád a bőröd oda, te macska? Hát odaadta... Jószívű macska volt, meg aztán puskával kértem. Ha maguk találkoznak ilyen macskával, csak szóljanak neki, aztán én megcsinálom a kesztyűt.

Közben Tutajos is megérkezettig?

– Nem nehéz, Gyula?

– Hát – nem könnyű... Messze vagyunk még?

– Itt vagyunk!

– Itt? – És a két fiú körülnézett. – Mi van itt? Matula a bozontos fejű, vén fűzfára mutatott.

– A magasles.

Tutajos vidáman bújt ki a hámból, és körüljárta a fát, míg meglátta a magasles deszkás alját és a dorongkorlátokat. A fa dőlt oldalán vaskampók voltak a lépcsők.

– Akár egy szószék.

– Az, csak itt a puska beszél, és mindig igaza van. Most én felmegyek, felviszem a szénát, mert a deszka esetleg pattogna, amikor megmozdul az ember, meg a széna meleget is tart. Aztán megmondom, mit kell tenni.

Matula felment, elteregette a szénát, és intett Gyulának.

– Húzza a kutyát a Zala felé, úgy harminc lépésre!

A hó ropogott, és Gyula közben vissza-visszanézett, mert Matula kézzel dirigálta. Végül intett, hogy: ott!

– Vágja fel a hasát!

– Mi?

– Vágja fel a hasát, úgy jobban kigyün a szaga...

– Az én késemmel... azzal, amivel eszem?

– Hát odaadhatom az enyimet is, de higgye el, kutyában sincs más, mint a halban.

– Matula bácsi – szólt közbe Bütyök is, aki ilyen szempontból tele volt előítélettel –, azért jó lenne “ilyen célra” egy külön kést tartani.

– Persze – mondta Matula –, egyet magunknak, egyet a kutyának, egyet a csukának, egyet a récének... Nem vagyok én köszörűs! Kés: kés. Meg kell tisztogatni. Igazi döghöz én sem nyúlok hozzá, de ez a kutya még frissnek számít.

És Bütyök elhűlve, de bizonyos tisztelettel nézte, hogy Tutajos előveszi a bicskáját, és egy kis fintorgással, de férfiasán végig felvágja a kutya hasát; aztán kését a kemény hóban tisztára súrolta és – megszagolta.

– Jól van, Gyula – mondta Matula. – Bűdös?

– Igazán nincs semmi szaga...

– Hát mi a fenétől lenne? Törölje szárazra, aztán gyűjjenek fel, de húzzanak kesztyűt, mert a vashoz odaragad a kezük. Hideg persze, de hát mitül legyen meleg?

Amikor felérkeztek, ámulva néztek körül, hogy ez az ötméteres magasság is mennyire kitárta a berek nádas, bokros, havas síkságát. Innét be lehetett látni a kanyargó csapásokra, a jeges öblökbe, a Tüskevár kis dombjára, a sík vizek karéjaira, a zombékosok ezer buckáira. El lehetett látni a Zala hídjáig, Badacsonyig és Szigligetig, a faluig, mert úgy feküdt előttük a táj, mint egy térkép, amelyet nem egészen felülről néztek ugyan, hanem kicsit oldalt.

– Ennél jobb helyet nem találhatott volna, Gergő bácsi. Matula legyintett.

– Ezer jobb hely van, de mégis ez a legalkalmasabb, mert legközelebb van a gunyhóhoz. Aztán – tudja. Gyula – ha hajnal felé már egészen meggémberedett az ember, nem szívesen kutyagol órákat. Itt a messzilátó?

Bütyök kivette a hátizsákból a gukkert.

– Nézzen vele oda a nagy szilfa mellé, a tisztásra. Bütyök csavargatta a kis kereket, aztán izgatottan kapta le a szemérlől.

– Jaj, Tutajos, két róka, becs’ szavamra, két róka! – És tolt a messzelátót Tutajos kezébe.

Tutajos kétszer is megtörölte az izgalomban elpárásodott üveget.

– Játszanak! – kiáltotta. – Menjünk! Matula mosolygott.

– Van ide tálán egy kilométerre is. De ha száz lépésre lennének, akkor se tennék értük egy lépést se.

– Odacserkészünk.

– Ne bolondozzon, Gyula; ha lemegy erről a fáról, oda se talál, de ha véletlenül mégis odatalálna, és a rókák mégis kint lennének a tisztáson, amit nem hiszek, mert már ötszáz lépésről meghallják, s egy ugrással bent vannak a nádban, ami annyi, mintha Siófokon lennének. Hanem – mondta Matula –, hanem húzódjunk le egy kicsit. Töltse meg a puskát, és

álljon oda előre! Egy madarat láttam, mintha erre jönne....oda figyeljen, Gyula, a kis fűzfa mellé!

Tutajos izgatottan töltötte meg a puskát.

– Ne mozogjon, aztán csak nyugodtan!

Tutajos azonban egyáltalán nem volt nyugodt, pedig a madár ott jött ki, ahol Matula várta, és ide-oda pillangózva kutatta végig a tisztást. A kutya felett még meg is fordult, és kicsit felcsapott, s ekkor Gyula szépen alája lőtt, aztán pedig föléje.

– Kész — mondta Matula –, várni kellett volna, igaz, hogy nem lehetett számítani, hogy a kutya felett felvágódik. Öreg hím, kékes rétihéja volt.

– Eltoltam – mondta Gyula –, így vagy úgy, de eltoltam. Ideges voltam, várni kellett volna, amíg egyenesbe repül.

– Így van – mondta Matula –, de aki maga is tudja, mi volt a hiba, az másodszor már nem csinálja meg. Most ne mozogjunk, mert varjúkárogást hallok. A szürkék sokszor odagyűnnek a lövésre.

Jöttek is! Messze, de jöttek, és valamit hajtottak.

– Látom már, alighanem gatyás ölyvet hajszolnak.

Az ölyv azonban felcsavarodott az egekbe, ahova a varjak nem mentek utána, hanem egyenesen rá a kutyadögre.

– Így még jobb – mondta Matula –, hátha rászállnak.

A varjak azonban nem szálltak rá, hanem elhallgattak, és keringeni kezdtek a kutya felett.

Tutajos lassan emelte a puskát, és amikor az egyik szürke közelebb fordult, úgy lelőtte, hogy öreg puskásnak is becsületére vált volna. A varjú majdnem a dögére esett, és egész tollpamacsok szálltak a levegőben.

– Így kell azt – bólintott Matula –, de a másik patront vegye ki, mielőtt leszállunk...

– Tutajos – nyalta meg Bütyök a szája szélét –, Tutajoskám, gyönyörű volt! Azt se mondta, bikkmakk...

Amíg a fiúk is lekászálódtak, Matula elment a varjúért, de nem hozta el, hanem a kutyára dobta.

– Így – mondta –, így van jól! A szürkék nem merik piszkálni a dögöt, mert látják a rokont kiterítve, a rókának meg mindegy. Hanem telibe találta, Gyula, minden porcikája össze volt törve. Akár mehetünk is. A hátizsákot én viszem, Béla a nyeleket, Gyula meg a puskát.

És ballagtak hazafelé szótlanul, csak Tutajos mondta később:

– Mintha nem is lenne olyan hideg.

Matula erre csak félóra múlva válaszolt, amikor már lerakodtak és leültek.

– Hát azért idebent mintha melegebb lenne.

– Gergő bácsit pedig szentté kellene avatni. Matula meghökkent.

– Azzal, tuggya, várjunk még egy kicsit, pláne ha megmondja, hogy miért...

– Ezért a kis házért!

– Hát piszkáltam, piszkáltam, de azért István bátyjuk nélkül nem lehetett volna belőle semmi. Még a minisztériumot is megkérdezte. Ez az igazság... meg az is, hogy most nem tudom: mi legyen az ebéd. Egy kis friss kolbászra gondoltam tormával meg krumplival, hozzá tea, mert a levessel én nem vacakolok, utána rétest.

– Hozok be fát – mondta Bütyök.

– Én meg felteszem a tevizet – állt fel Tutajos.

– Kezdünk belegyünni – legyintett az öreg –, ámbár a kolbászáért is másszon fel valamelyikük a spájzba, mert én már nehezen fickándozok azon a lajtergyán...

Ebben az időben körülbelül dél lehetett, bár az óráját senki sem nézte meg. Éhesek voltak – ettek, szomjasak voltak, ittak, és álmosak lettek – aludtak. A két gyerek úgy, mintha egész életükben most aludnának először, Matula pedig éberem, mint az öregemberek általában.

Kint meg sem moccan az idő. A higanypálca mereven tartotta a tizennyolc fokot, s ebből

már nem enged, csak felfelé nő, ami lefelét jelent. Egy kis széljárás van, s a berek képe délutánra hajlik, pedig még nincs két óra, s a két kis kuvik a padláson olyan mozdulatlan, mint a rendes ember éjfél után kettőkor.

A Zalán még elmenne a csónak, de éppen csak hogy elmenne, mert a jég már majdnem összeért, s a víz csak olyan gyalogútnyi szélességben látható. Ha ilyen marad az idő, reggelre be lesz ablakozva a folyó, és egy hét múlva kibírja az embert. A csónakot már tegnap kihúzták a partra, most vastag dorongokon hasal, és talán a nyarat őrzi homályos árnyékában. A Hévíz-csatorna gőzölög, jelezve, hogy ő azért “hév”-víz, hogy gőzölögjön, s azért nem is fagy be.

Ha pedig nem fagy be, ez annyit jelent, hogy meleg, amit nemcsak a “teremtés koronája” tud, hanem a négy lábú és szárnyas vándorok és zsellérek is. Itt mindig található vízimadár, ami nem tudott elmenni, és olyan is, ami nem is akart elmenni. Itt mindig van valamelyes növényi élet és halmozgás is, mert a normálisnál melegebb téli víz nem parancsolja a szervezet működésének teljes leállítását.

A víz tehát gőzölög, mert gőzölnie kell, és ez a gőz nehéz illatú, azaz bűdös. Ez azonban sem a halakat, sem a madarakat, sem a négy lábúakat nem érdekli. A tél dermedt világában ez a csatorna rendhagyó hely, ahol az élet három legfontosabb feltételét jobban megtalálják, mint másutt, s ez a három feltétel a fény – pontosabban a napfény –, a víz és a hő, amit télen nagybetűvel kellene mindig írni. Mert fény van, víz is van, de hősegről ilyenkor alig beszélhetünk. És ennek a három “tényezőnek” (ahogy mondani szokás) a léte vagy nemléte, elosztása és egyensúlya szabályozza az élet nagy játékát, amelyet csak tapogat az ember, de végeredményben még egyáltalán nem tudja, hogy mi is hát tulajdonképpen.

A napfény fontosságát azért is ki kell emelni, mert hiszen másféle fények is vannak, de csak a napsugarak hoznak meleget és a mi szemünknek igazi világosságot. A nap számunkra maga az élet, de nem lehet azt mondani, hogy más égitestek kisugárzása és fénye nem avatkozik bele fizikai és szellemi életünkbe. A végtelenséget tapogató csillagjósok nem indultak el teljesen helytelen úton, csak éppen ott tévedtek végzetesen, hogy ez az út ember számára egyáltalán megjárható-e, kianalizálható-e és megmérhető-e. Mert az égitestek jó vagy rossz hatása tudományos tény, de ez a tény időben és térben is végtelen, amelynek kikutatásához nem az ember, de a Föld élete sem lenne elegendő.

Mert ha az ember sok millió év alatt sok “mindent” meg is tudna, egyszer csak azon venné észre magát, hogy már “nem gilt” az egész, mert “más időket élünk, más csillagok járnak...”, és hiába vagyunk mi “beskatulyázva” (jó nagy skatulya) a Naprendszerbe, amikor ez az egész rendszer is csak elhanyagolható része ismeretlen óriás rendszereknek, amelyeknek örökké változó hatása alól ki nem vonhatja magát, s amelyekhez képest sokkal kisebb, mint a porszem a Himalájához viszonyítva.

Miután és ekképpen jól kicsillagászokdtuk magunkat, lássuk, miből élünk, azaz térjünk vissza a tett helyére, és barátainkhoz, akik önmagukban és életükben éppen olyan befejezett, de múlandó egészek, mint az egész Naprendszer. Jöttek és mennek, ami az észre nézve nem fontos, de a résznek igenis fontos, s ez a részlet ma úgy kezdődik, hogy Matula becsattintja a pipakupakot.

Matula – természetesen – úgy is rá tudná nyomni a fedelet, hogy az ne csattogjon, de most úgy nyomja rá, hogy pattanjon, mert “ezek a gyerekek elalusszák az eszüket”, szóval “aludni a sírban is lehet”, azaz “több nap van, mint kolbász...” stb. És ha nem költi fel őket, elmegy a délután, és még szemrehányást is kap, hogy: “Miért nem keltett fel bennünket, Gergő bácsi?”

A keltésnek ez a módja azonban Matula finomságára és egyszerűségére vall. Keltette és mégsem keltette őket, hiszen-nem szólt egy szót sem, csak a pipáját csukta be, amitől kinyílnak a szemek, csak éppen azt nem tudják, miért.

Tutajos szeme felnyílik, és elég értetlenül nézi a padlás fenekét, míg Bütyök megtörli száját, mert – miként Toldinak.

– neki is tiszta nyál csordul ki a szája végén a jó alvásban. Toldi ezt az öntudatlan nyáladzást nem szégyellte, tehát semmi okunk sincs elhallgatni Bütyök hasonlatosságát a jeles hőshöz.

– Talán mehetnénk is – mondja Matula, s az ifjak nehezen mozdulnak, mert az iskolapadban a csontok meglehetősen berozsdásodtak, és az izmok most is tiltakoznak még a csónakemelgetés, kutyavonszolás, gyaloglás utóhatásai ellen.

Na meg a levegő is más itt! Jobban eltüzezi a salakot a vérben, utat keres a tüdő használatlan részeibe, megmozgatja a szívet, általában életebbé teszi az életet.

Matula megnézi a hőmérőt.

– Tizenkilenc – mondja. – Ott kint hamar felébrednek. S amit Matula mond, az úgy is van.

– Szssz... – mondja Tutajos, míg Bütyök nem szól semmit, de a panofix kölni dóm tornyát mélyen behúzza a fejére, és azt mondja, hogy:

– Úgy látszik, összement a fejem, vagy mi.

– A tárgyak a hidegben összehúzódnak – szólal meg Tutajos.

– Legalább mondd, hogy “test”, a fejem mégse “tárgy”!

– dohog Bütyök.

Ezt a vitát is Matula oldja meg.

– Szűkül a kucsma... eleinte... de aztán már tágul.

A libasorban Tutajos megy elől. Hátán huszárosán keresztbe vetve a puska; egyik kezében horognyél, a másikban bádogg haltartó. Ebben vannak a kis csalihalak, amelyeket Matula fogott apró szemű hálójával a “meleg vízben”.

Utálta Bütyök nyeles szákkal és ugyancsak horognyéllel, végül Matula csak hátizsákkal és pipával.

– Nem kell sietni! – szólt előre Matula.

– Nem üti meg magát az ember ekkora hóban, ha el is esik – vélte Tutajos.

– Nem is magát félttem én, Gyula, hanem a puskámat... Ezek után csend lett kis ideig, és gondolhatott mindenki, amit akart.

Ahol a langyos vízű csatorna befolyt a Zalába, a folyó is jégmentes volt, és még itt is apró párafoszlanók szakadtak fel a csatornából, pedig Hévíztől idáig volt ideje kihűlni.

– Egyik jobbra, másik balra – mondta Matula, jelezve, hogy ne álljanak közel egymáshoz, mert ha akad valami, s a hal elrohan a horoggal, a két zsinór összegubancolódhatik.

– A csalikat majd ráakasztom – mondta az öreg –, aztán járok egyiktől a másikhoz, hogy ne unatkozzanak. Meg aztán beszélgethetünk is...

Hát beszélgettek ugyan, de csak suttogva, bár a hangos beszéd, sőt láрма a halakat nem mindig riasztja, különösen ha megszokták. Néha még az uszoda közvetlen közelében is fogtak pontyokat, amikor száz gyerek üvöltött; pedig a ponty nagyon óvatos és gyanakvó hal. Talán a pontyok is tudják a közmondást, hogy “amelyik kutya ugat, az nem harap”? Lehet, de az emberrel vigyázni kell, mert aljas céljai leplezésére még a közmondásokat is felhasználja. Ez a suttogás arra is jó volt, hogy a leskelődő idegek feszültségét még jobban fokozza, és ehhez a tájhoz ezen a hideg délutánon amúgy sem illett volna valami csendrontó hangosság.

– Elfelejtettem mondani – szólalt meg Matula –, hogy ha van kapás, hagyják, hadd vigye, mert ha nem nyeli jól be a horgot, csak kirántják a szájából a csalit. Aztán ne álljanak a hóba, hanem vagy tapossák le, vagy rugdalják el, mert a csizma se mindentudó!

Bütyöknek volt először kapása, és se orsó, se kieresztés, csak olyan kocapecás módon kivágott egy kis csukát a partra.

– Megvan! – örvendezett.

– Meg! – mondta Matula, és köpött, amit jelképes kritikának is lehetett venni Bütyök csapkolódása felett. – Meg! Hát csak dobja vissza azt a szerencsétlen bugylibicskát. Aztán ha

azt hiszi, hogy az az orsó csak dísz, és az a jó horognyél béresosstor, hát én hazamegyek.

Bütyök mélységesen elpirult a kucsma csúcsíves boltozata alatt, de nem szólt semmit, hanem a kis csukát azonnal visszadobta.

– Elfelejtí az ember – védte barátját Tutajos.

– Az ember nem felejtí el! Valami taknyos kölök elfelejtíheti, de maguk már nem.

– Meg nem is látta senki – akadékoskodott Gyula.

– Aki ember, Gyula, az mindig úgy cselekszik, mintha az egész világ – köztük a kis Kati is – lesné, hogy mit csinál az a két legényke, aki egész nyáron annak a vén szamár Matulának a keze alatt volt... Hát énrám szégyönt ne hozzanak!

– Bocsásson meg, Gergő bácsi, igaza van.

– Na, gyün ez a két mihaszna is – fordult meg az öreg. és a gyalogút felé intett, ahol a két kutya loholt az emberi csapán.

– Csau – hau! – lelkendezett Bikfic. – Vadásztunk, de elrepült.

– Csönd! – intett Matula a pipaszárral. – Nem vagy otthon...

Tutajos megsimogatta Bikfic fejét. Bütyök pedig arra gondolt, hogy ha a kis Kati lesné... hát az nem is lenne olyan nagy baj. Bütyöknek volt fantáziája, s eközben úgy elbáméskodott, hogy valami a zsinórját vitte... vitte. De Bütyök a kereplőt sem állította be, ami jelezte volna a halat, hanem az orsó hangtalanul forgott, és a fiú nem vette észre.

– Vágjon már be, az irgalmát! – kiáltott az öreg, és Bütyök be is vágott, aminek az lett a vége, hogy az orsó örült forgásba ugrott, a zsinór összekeveredett, a hal meg csak ment... csak ment... és mire Matula rendbe tette a készséget, végleg elment.

– Hát én igazán nem tudom, mit csináljak magukkal... Egészen csizmaszárba szállt az eszük?

Bütyök több ízben megnyalta a szája szélét, mert nagyon restellte a dolgot, és elhatározta, hogy Katit hazaküldi álmaiból, mert vagy Kati, vagy csuka!

Ezek után már nem történt semmi. Semmi, ha nem beszélünk arról az apróságról, hogy Tutajos...

Kezdjük azonban talán ott, hogy Bütyök második kapása után hosszú ideig csend lett és mozdulatlanság. Gondolhatott mindenki, amit akart, csak az idő szállt felettük néma szárnyalással, és lassan körülfogta őket a téli szürkület.

Tutajos éppen Sárira gondolt s a levélre, amit majd Szanyadi Katalin fog kapni dupla borítékban, amikor:

– Vigyázzon! – suttozta Matula.

– Mi?

– Vigyázzon, mozdul a zsinór, alighanem megfogta... Tutajos megvonta a vállát, hogy ő nem lát semmit, amikor elindult a zsinór.

– Hagyja még kicsit.

Tutajos hagyta még kicsit, aztán bevágott, és a víz alatt olyan burjánzás indult meg, mintha egy polip verekedett volna egy kékcápával.

– Jaj, mekkora lehet!

– Eressze!

– Elmegy...

– Eressze!!! Mert elszakad a zsinór. Úgy... csak engedje...

Tutajos jól fogta a gyeplőt. Húzta, eresztette, és majd lerogyott az izgalomtól, amikor a csuka egy valódi csukaigrást mutatott be, miközben ki akarta rázni szájából a horgot.

– Huhúú – csaholt Bikfic –, huhúú... mekkora az az izé...

– Eredj innen, Bikfic, mert felrúglak!

– Öt kiló – mondta Matula, és zsebre tette pipáját –, legalább... öt kiló... Fárad már...

Tutajos húzta be a halat, mindig készen arra, hogy eressze, ha nagyon feszít a zsinór.

– Okosan csinálja! – dicsérte Matula, mert a csuka már fáradt, és többször megmutatta

nagy kacsafejét. De még nem volt legyőzve! Ide rohant, oda rohant, rángatta a rövidre húzott zsinórt, aztán már nem is rángatta. Egyáltalán nem rángatta, elment!... Tutajos meghúzta a zsinórt, aminek szakadt vége bánatosan kunkorodott a vízen.

– Elment – mondta ki végre Matula –, elharapta a drótot...

Tutajos leült bánatában, de erre felemelte a fejét.

– Drótot? Miféle drótot?

Erre már Matula is levette kucsmáját. Levette, belenézett, feltette, és az mondta:

– Ez az én vétköm! Vén szamár vagy, Gergő, el lehet mondani. Elfelejtettem szólni, hogy csukára drótelőke való – van is nekem –, mert a másikat könnyen elharapja. Hát ez történt! Ne szóljanak semmit, mert szétvet a mérég... ekkora csukát én se láttam tíz éve... azt is hálóval fogták. Hát – ne haragudjanak!

– Majd megfogjuk még, Gergő bácsi! – mondta Tutajos, aki legszívesebben sírva fakadt volna. Ez az igazán nemes nagylelkűség igen meghatotta az öreget.

– Jól van, Gyula, jól van, egy szavam sincs! Itt vagyok, és elnézem, hogy nem drótelőkén van a horog...

– Nekünk is kellett volna tudni! – mondta Bütyök.

– Nem úgy van! Maguk itt tanultak horgászni, és a nyáron sose használtuk, és nem is kellett. Ha csuka akad a horogra, hát akad. Ha elmegy, hát elmegy. Van más! De télen, amikor csak csukára szól a nóta, nem is szabad más élőket használni! Ez az én bűnöm! Gergő! – kiáltott. – Levizgáztál!

– A lónak négy lába van... – mondta kegyesen Bütyök, de Matula azonnal kivette kezéből a fonalat.

– ... igazsága van, Béla. A lónak! Az is vagyok: vén ló! Akár mehetünk is. Mekkora hal vót!

A fiúk felcsavarták a zsinórt, a kutyák, mintha megéreztek volna, hogy valami baj van, csak ültek fél fenéken, mert szó, ami szó – betyár hideg volt.

Matula később megszólalt.

– Nyúl! – mondta csendesen, és elmutatott a bokrok közé. – Olyanformán megy, mintha meg lenne lüve...

– Sántít – mondta Bütyök. – A kutyák elérnék.

– Lehet, de nem biztos, aztán nem is akarom, hogy rászokjanak. Gyula, vigye a puskát, és álljon oda a csonka fűzfához! Siessen, de lehetőleg csöndben! Mink majd itt hangosabban beszélgetünk, hogy ide legyen a füle. Lehet, hogy arra megy, de messziről ne lűjön rá.

Gyula azonnal elindult, de még Bikficet is le kellett rázni, aki mégiscsak Tutajost tartotta az első számú főnöknek.

– Itt maradsz! – sziszegte a főnök, és Bikfic megsértve ment Matulához.

Gyula pedig loholt, ahol lehetett, s ahol a szél elseperte a havat, szaladt is. Már elfeledte a csukát, új izgalom borzongott végig idegein, és már futtában is arra gondolt, hogy megint elsiette a dolgot, mert két csonka fűzfa is van a láthatáron. Egyik talán száz lépésre a Zalától, a másik sokkal beljebb. Hát most melyikhez? Meg kellett volna kérdeznie!

Az első fát már el is érte, de ez túlságosan tiszta helyen állt, és Gyula nem tartotta jónak, de a másik nagyon messze volt. A ritka bokrok és zombékok között alig volt hó, és ez is csábította. Elindult hát, és valóban csendesen járt, még a lélegzetét is visszafogta. Egyszer aztán úgy gondolta, hogy elég, mert egy nagyon alkalmas bokrot talált, ami mellett egy kis szénahulladék is volt, erre ráállt.

“A nyúl még messze lehet – gondolta –, olyan lassan bóklászott, hát van idő.” A puskát csendesen megtöltötte és várt; Izzgatott szívdobogása már lecsendesedett, de azért gyorsabb maradt a rendesnél.

“Ha jön, hát meglövöm, ha nem jön, nem lövöm” – gondolta tettetett nyugalommal, de a szeme úgy járt, mint a takács vetélője, és minden ágmozdulatra megrebbent. Ilyenkor a szíve

is rákapcsolt.

De – nem jött semmi.

“Elment másfelé” – gondolta Tutajos, és hallotta közben, hogy Matuláék is beszélgetnek, valószínűleg már jövet.

És ekkor, túl a bokrokon, a ritka nádban hirtelen valami mozgalmasság indult el. Hol itt, hol ott ütődött meg egy-egy nádszál, mintha valami nyikkanást is hallott volna, aztán elcsendesedett minden.

“A kutyák kergetőztek – gondolta Gyula –, majd jól megrakom őket, csak jöjjenek ide... elzavarták a nyulamát.”

De azért csak állt.

A folyó felől a közeledő halk beszéd hallatszott, és Gyula már arra gondolt, hogy elindul ő is, amikor szemben a nádból kibújt a nyúl. Gyula megrándult, és belsejében mintha láng csapott volna fel, amelynek nyomában vad dobogással rohantak az izgalom paripái.

A nyúl – keresztben jött ki a nádból. A nyúl már nem élt, nem is élhetett, mert egy hatalmas róka tartotta szájában.

Tutajosnak elhomályosult a szeme, és egész testét a hideg rázta.

Itt a róka, és jön, jön, és ő lenyűgözve csak nézi. Aztán maga sem tudja, hogyan, és ki rendelkezett – a puska emelkedni kezdett a kezében... kicsit reszketett ugyan, de nem nagyon... aztán egy hatalmas pofont érzett, amitől kissé magához tért, s amikor a róka oldalt ugrott, még egyszer odalótt.

Aztán... aztán Tutajosunk leült a földre, és úgy megölelte a puskát, hogy Sári – ha látta volna – bizonyára féltékeny lesz Matula öreg puskájára.

Gyulának ezek után nemhogy melege lett, de egyenesen hőséget érzett, boldog elgyengülést és kellemes sós ízt a szájában...

“Mi ez?” – gondolta, s amikor megtörölte száját, a keze csupa vér volt. Gyula mosolygott.

“Nem baj! Orron rúgott a puska. Nem baj! Megvan a nyúl, és megvan a róka! Matula, Gergő bácsi, Bütyök... Kengyel... Piri mama... Sárókám... Megvan mind a kettő!!!”

Az első lövésre Matula megállt, másodikra megvakarta füle tövét.

– Elhibázta! Nem szeretem a második lövést, mert azt már csak úgy utánadobja az ember... Pedig szerettem volna egy kis valódi sült nyulat csinálni maguknak. Az ám az igazi! Szalonnával tűzdelve... Nancsi tejfölt is pakult... De hát nem lühet meg mindent az ember...

És megálltak a parton, mert odaértek, ahol Tutajos bement a nádasba. Ekkor már látszott Gyula kucsmája s mellette a puskacső.

– Körösztbe van a hátán a puska... lassan jön, mégis talán meglátte...

Amikor Tutajos már derékig látszott, Matula azt mondta:

– Biztos! Valamit húz... De mért lógatja a fejit?

Meg kell mondanunk, hogy Tutajos nem bírta el a dicsőséget, és amikor kiérkezett, egyik kezében a nyúllal, másikkal a rókával, Bütyök akkorát ordított, hogy a két kutya ijedten ugrott széjjel.

– Isten vagy, Tutajos... és milyen véres!...

Az igazság az, hogy istennek ugyan kicsit bárgyún hatott jeles ismerősünk, de azért rá lehetett ismerni a véres dicsfény dacára is.

Matula pedig darabos, nagy tenyerét nyújtotta, és megszorítván Tutajos kezét, egészen sajtóságon módon gratulált:

– Ott egye meg a fene a csukát! Most már nem bánom! Odahaza pedig az öreg felakasztotta egymás mellé a nyulat és a rókát is az égerfába vert alkalmas szögekre.

– Ide nézzon, Gyula! Én fejtem a nyulat, maga meg a rókát. Lassan csinálom, hogy lássa, és maga csak úgy tegye, ahogy én! Ha a farkához ér, azt is megmutatom.

Hanem Pintér doktornak alighanem igaza volt, amikor Bikfiben foxivért sejtett, mert a kutya végigmorogta az egész utat, és most is ott ült Tutajos mögött, időnként fel-felugatva.

– Hallgass már, Bikfic, mert megharagszom!

De Bikfic azért morgott néha az “ellenségre”, mert mintha tudta volna, hogy a “nagyfőnök” ezen a ragyogóan ködös, késői délutánon egyáltalán nem képes haragudni.

A bőrök aztán szárítódesszkára kerültek, a nyúl belső része igazságos elosztásban a kutyáknak, a nyúl pedig a tepsibe, és rövid idő múlva olyan illatok gőzölögtek a szobában, hogy Bütyök gyomra szerénytelenül, de erélyesen korgott.

Aha! – mondta Matula, és mosolygott. – Aha! Úgy nézem, nem sok marad a nyútból reggelire. Akarnak egy kis savanyú paprikát hozzá?

– Uborka nincs? – kérdezte Bütyök.

– Van! Itt mama minden van! Még egy pohár bort is kapnak, olyan, mint az “anyatej”...

A két fiú összenézett, de a mai estét még a Lajhár bácsiféle Szent György-hegyi emlék sem tudta megzavarni. Sem okét, sem étvágyukat. A nyúl fogyott, fogyogatott, a pohárka bornak már alig jutott hely, és Matula, becsattintva bicskáját, azt mondta:

– Ennek hát megfeleltünk!

A tepsi üres volt, és ki is volt mártogatva.

– Most csak feküdjenek le, amíg én elrakosgatok, aztán Gyula elmondja még egyszer, hogy volt, mint volt, mert szeretem hallani.

A fiúk lefeküdtek. Matula kiment, bejött, kiment, és amikor újra bejött, úgy aludt a két gyerek, mint a – nem anyai, de a közönséges tehéntej.

Reggelre pedig megennyhült az idő, ha ugyan enyhülésnek lehet mondani a mínusz hét fokot. Csendes, enyhén párás, szép reggel volt, s ezt a madarak is méltányolták, bár nem volt hőmérőjük. A tegnapi rideg némaság feloldódott, s a berek mozdulatlansága felett most varjak utaztak, leszólva egy-egy károgással az atyafiságnak, és a bokrok ágairól peregni kezdett a zúzmara, ha egy-egy kis cinke elrúgta magát róla.

– Nincs-nincs – mondták a kis cinegék is, ha találtak valamit, de ez a szó általában a télre vonatkozott, mint a tavasz elejére a “kicsit-ér, kicsit-ér”, a nyárra pedig majdnem semmi, mert azt senki se dalolja ki a nagyvilágnak, ha tele a kamra, a pince, főleg pedig a fészek tucatnyi csemetével. Emberben is bolond az, aki szerelmével dicsekszik, a kis cinkék között pedig nincs bolond, és ha lenne, hát nem sokáig lenne, erről gondoskodnának a karvalyok s a természet egyéb “rendészeti közegei”.

– Nincs-nincs – mondják a kis kék kabátosok, és elhallgatnak, mert a vén égerfa mellett egy kisebb fűzfán ott lóg a róka, amely így bunda nélkül nem fest valami “ennivalóan”; a cinegék szeme mégis felcsillan, ami azt mutatja, hogy “de gustibus non est disputandum”, azaz és röviden: gusztus dolga az ilyen megállapítás.

A róka a kis madárkáknak igenis ennivalóan fest, bár a rókahús általában nem szerepel étlapjukon. De: hús, azaz élelem, azaz kalória, végül: élet!

Efelett nincs is semmi vita, és egy kis kékcinke a maga pár grammos valóságában azonnal rászáll a róka hátsó combjára, pedig a rókacomb és egy öreg nadrágszij szívóssága között nincs semmi különbség. Pláne így fagyos állapotban. Azonban ahogy a vízcsepp kivájja a kősziklát, úgy a kicsi cinke is kivájja a combot, sőt még verekszik is közben, mert egy széncinke száll a róka hasára, és ott kezd dolgozni. Miután a harc döntetlenül végződött, marad a széncinke is, sőt, amikor az valami húsdarabkával elrepült, kettő érkezik helyette. Később pedig megjelenik a kékcinke neje is, aki még a férjénél is harciasabb, mert az egyik széncinkét szó nélkül lesepri a pályáról... szóval esznek a madárkák, rajzanak a hús körül, mert nekik egyáltalán nem róka a róka, hanem csak hús és comb és miegymás, és ebben igazuk is van.

Ezt a mozgalmasságot ki venné észre először, mint egy szarka, aki izgatottan billegeti a farkát egy távolabbi fán, és halkán cserreg, mert közelebb nem mer jönni.

– Csak-csak-cserr – mondta –, nicsakcsak, ti esztek?

A kis cinkék oda se hallgatnak, mert mit lehet ilyen hülye kérdésre válaszolni?

– Nem – nem – eszünk – szit – szit – csere – kuglizunk... De ezt nem mondják, mert nem tudják, mi a kugli, tehát sűrögnek-förögnek, szorgalmasan eszik a rókát, és nem válaszolnak az izgatott szarkának.

– Csek-csek – mondja a szarka –, és az emberr... az em-berr?! – kiált fel, mert Matula jött ki, kilottyant valami vizet, és odanéz a cinkékre.

– Csak szödögessétek! – mondja, és visszamegy a házba, ami a madárkának tökéletesen mindegy, mert a berekben az emberektől nem kell félni. Itt gyerekféle nincs, nevetlen szülő nincs, és Matula jól tudván a kis madarak ínségét, éppen nekik tette ki a rókát, arra gondolva, hogy a feltalálható egyikét báb, pete, gyommag éppen csak az éhenhalás ellen jó.

Sokkal nagyobb baj az, hogy a cinkék szokatlan csoportosulását észrevette egy karvaly is, aki a terített asztalt jobban szereti a mozgó asztalnál – és ebben igaza is van.

– Nézzük csak! – és úgy odavágott a cinkék közé, csak úgy sistergett, bár a kis madarak besurrantak a bokrok közé, s a karvaly eredménytelenül távozott.

“Ez visszagyün” – gondolta Matula, és kiállt a nyitott ajtóba a puskával, mert hiszen kitakarított már, és úgysis szellőztetni akart. Szellőztetés pedig csakis az ajtón át volt lehetséges, mert az ablakközben csodálatos raktár volt berendezve, ami némileg régiségkereskedéshez is hasonlított. Itt tehát volt a kaszakótól a faggyúgyertyáig és a cernától a korcsolyakulcsig minden, mégpedig – ömlesztve.

Ne szaporítsuk azonban a szót, dicsőséges ifjaink olyan durranásra ébredtek, hogy majd kiestek az ágyból, és úgy ültek fel egyszerre, mintha valami svéd torna bekezdő részéhez vezényeltek volna.

– Mi volt az, Gergő bácsi?

Matula kivette a patronokat.

– Egy karvaly abajgatta a cinegéket. Nem esett le, de benne vót a szórásban – nagyon ágak között lútem rá –, az egyik lábát leengedte, szóval ez már ide nem gyün vissza.

– A disznó! – háborgott Tutajos.

– Enni akart... de mink meg azt akarjuk, hogy a cinegék egyenek, és mink vagyunk erősebbek. Nem kelnek föl? Engedett az idő, majdnem meleg van.

Bütyök mélyen behúzódott a takarók alá.

– Gergő bácsi talán azt a meleget érzi, ami kimegy... Matula nevetett.

– Hát ennél szebben már igazán nem lehet mondani, hogy tegyem be az ajtót. Hiába, aki finom ember, az csak finom ember! Ezután én is finoman kértem meg, meddig akarnak még – tehénkedni, mert dolgunk van! Először is: meg kell csinálni a drótelőkéket, mert ahányszor arra a csukára gondolok, megkeseredik a szám íze. Másodszor: körüljárjuk a magaslest, hogy megtalálta-e valami a dögöt; aztán fát kell behordani, meg vágni is, aztán arra is kell gondolni, hogy pár nap múlva karácsony... ha írni akarnának... mert én hónapután bemegyek, aztán megbeszélem István bátyjkkal, hogy mikor és hol legyen a szánkó, mert gondolom, az ünnepre mégiscsak be akarnak menni.

– Persze!

– Hát akkor öltözzenek, mosdózzanak, lássunk hozzá!

Azt persze nem lehet mondani, hogy Tutajosék ezek után virgonc szöcskeként ugrándoztak volna ki az ágyból, már csak azért sem, mert Matula eltávozott. Mindenesetre öltöztek, sőt mosakodtak is, bár a felhasznált víz mennyisége alig idézett elő apadást a Zalában. Mosakodás után azonban valóban felébredtek, mivel kívülről fejszezuhogás hallatszott...

– Hallod? – mondta Tutajos. – Gergő bácsi egyedül hordja a fát... – És becsületükre legyen mondva, most már valóban és férfiasan a sarkukra álltak.

– Gergő bácsi – mondta Tutajos –, ez a mi dolgunk. Kérem megcsinálni a horgokhoz a patonyokat, a fát mi elintézzük.

És el is intézték. Matula fél óra múlva jelentette, hogy: kész, és Bütyök a konyhá mellett, akkor tette félre a fejszét, megjegyvezte:

– Gergő bácsi, igaza volt! Szavamra, melegem van... Hanem jó, hogy meglátta azt a karvalyt, nézze!

A rókát állandóan öt-hat cinege fúrta-faragta, s amint egy elrebben róla, másik száll a helyébe. Dolgoztak a kis madarak szorgalmasan, a néhai róka pedig nem tiltakozott, hogy most már csak mint madáreleség szerepel, ő, akitől rettegtek még az őzek is, s a nagy, nyári ludak, ha rosszat álmodtak, hát vele álmodtak.

– A kutyákat itthon hagyjuk – végzett Matula a cinkeüggyel –, mert összemáshkálnák a csapákat. Csikas az itthon marad, azt tudom, de a másik?

– Bikfic is itthon marad – ígérte Tutajos –, és ha utánunk jönne, megverem és visszazavarjuk.

A tetem érintetlen volt, egy rókacsapa ugyan nem messze ment el mellette, de a nyomok olyan egyenesen vezettek a konyhá felé, mintha a dögöt észre sem vette volna.

– Lehet ez, Gergő bácsi?

– Aligha. Gyanús volt neki, és meg sem állt, de erre a rókára már ne legyen gondunk, mert ez majdnem biztosan a maga rókája volt! Látja... egyenesen abba az irányba ment, és visszafelé sehol nincs nyom. Különbözik menjünk kicsit fel a magaslesre, nem árt körülnézni.

Amikor felértek, Matula még megjegyvezte, hogy:

– Kár volt tegnap duplázni a rókára, mert az első lövés is bőségesen elég volt.

– Mintha még menni akart volna, Gergő bácsi.

– Ha csak egy pillanatot vár, már elfeküdt volna. Persze nem baj, a másodiknál már nyugodtabb lesz. Csak azért jutott eszembe, mert ha közelebb van, csupa lyuk a bőr.

Az enyhülés most mindenütt meglátszott az ég alatt, távolabb és közelebb is. Mindenütt madarak mozogtak a nád közt és a levegőben is, de a Kis-Balaton Zalától szétvágott két tükre mozdulatlan volt. Ott már beállt a jég, csak egy helyen zajongtak a szürke varjak, egy kupacban négyen-öten. Valami zsákmányon verekedtek.

Matula elővette a messzelátót.

– Hal! – mondta. – A vidra megfogta, de már nem kellett neki, és most eszik a szürkék.

– Nem lehetne odacserkészni?

– Nem! Nem lehet!

– Nem bír meg a jég?

– Dehogynem. De minek mennénk oda? A szürkék nem várnak meg, döglött halat meg inkább a tepsiben szeretnénk látni. Nagy kerülő is, és azt sem tudom, nincs-e közben valami dágvány, ahol meleg forrás van, de föl nem gyün a víz, a sár pedig nem fagy meg.

– Jó lenne pedig... – epéskedett Gyula –, persze ha nem akarjuk...

Matula leemelte szeméről a gukkert, és keményen nézett a meghökkent ifjúra.

– Ne okoskodjon, Gyula! És mehetünk, de hazafelé!

A figyelmeztetés Tutajosnak szólt, de Bütyök is megérezte súlyát, s a derék ifjak meglehetősen szárnyaszegetten másztak le a létráról. És szótlanul, ballagtak hazafelé. Kínos ballagás volt ez nagyon, aminek egyszer csak vége szakadt, mert Matula megállt és visszafordult.

– Csak azt akarom mondani, hogy ne rontsuk egymás kedvét. Úgyis megbeszéljük, mit csináljunk másnap, és egy bögrébe sem lehet több vizet tölteni, mint ami belefér. Ha pedig megbeszéltünk valamit, tartsuk be. Én csak a maguk örömét keresem, de holnap már a Csikas nyulászni akar, Bikfic fácskózni, Béla a Katihoz kívánczik (Bütyök elpirult, és megnyalta a szája szélét), Gyula döglött halat akar nézni, és senki sem hallgat rám, pedig én csak annyit akarok, amit okosan megbeszéltünk, hogy tízre horgászni megyünk, és ha délig nem fogunk semmit, akkor sütünk valami mást, mert egy órákor ebédelünk. Aztán most ne mondják, hogy: “Igaz van, Gergő bácsi” – mert ez nem ér egy rozzant bugylibicskát sem,

hanem viselkedjenek úgy, hogy én érezzem, hogy maguknak is igazuk van. Na! Ha én most beleviszem magukat abba a Bergengóciába, talán ha délre hazaérünk, és akkor igazán mondhatták volna, hogy mért nem szóltam, mert egész napunk tönkrement...

– Igaza van, Gergő bácsi... – mondta a lesújtott Tutajos, és Matula csak legyintett, sóhajtott, és végül elmosolyogta magát. Aztán elindultak újra, és maguk alá gyűrték az egyenetlenséget. Igaz, közben Bütyök Katira gondolt, Tutajos pedig arra a nagy halra, amit a vidra fogott. Vajon milyen hal lehetett, és hány kiló?...

– Ki is köszörültem a horgokat, hát vigyázzunk velük! – mondta otthon Matula, amikor felszerelte.

– A kutyák eljöhetnek, Gergő bácsi?

– Persze.

A hőmérőt már meg sem nézték, mert az idő tovább enyhült. A köd felszállt, és néhol már lehetett látni a könnyű felhők gyűrődéseit, ahol a nap fényessége elválasztotta őket egymástól. Szél nem mozdult, de a nádbugák zászlaja egyféle dőlt, ami déli légáramlást mutatott, ha ezt érezni nem is lehetett. A Zala jege már összeért, bár a közepén még csak hártavékony volt.

– Nagyon vigyázzanak, amikor nem vagyok itt, akár horgászat közben, akár máskor, hogy rá ne csúszzanak a jégre, mert ha beszakad, hát igen nagy baj lehet. Van, ahun megtartana egy embert, van, ahun nem...

– Eszünkbe sem jutna rámenni, Gergő bácsi.

– Nem is arra gondoltam, hogy rá akarnak menni... ilyen bolondságra nem gondolok, hanem horgászat közben meredek partra ne álljanak. Amikor az ember fárasztja a halat, nemigen néz a lába alá, aztán megcsúszhatnak, megbotozhatnak, a hal is ránthat nagyot... aztán... de ne is beszéljünk róla... Ha ilyenkor valaki becsúszik a jég alá, hát onnan már nem jön vissza.

Az ifjak szótlánul ballagtak, s ebben a szótlanságban komoly ígéret volt, hogy vigyáznak magukra, mert szinte ugyanabban a pillanatban gondolták, hogy mi is lenne akkor, ha...Matula... István bácsi... a szülők! Úristen! És Tutajos a kis Katira gondolt, fekete kendő a fején, Bütyök pedig Sárira... mert Tutajos szerint vele ilyesmi nem történhetik meg, míg Bütyök szerint, ha valaki alatt beszakadhat a jég, az csakis Tutajos lehet.

Most már ismerték a helyet. Ugyanúgy álltak fel, mint tegnap, ugyanoda dobták be a horgokat, mint tegnap, abban az alaptalan hitben, hogy a csukáknak is számozott helyeik vannak, és csak ki kell rángatni őket. De még sokáig kellett ide-oda dobni a horgokat, végigtapogatni az elérhető partokat, amíg Bütyök zsinórja megmozdult, de abból sem lett semmi, és amikor ki akarta a horgot venni, elakadt.

– Meghúzzam, Gergő bácsi? Valamiben elakadtam...

– Adja ide! – Matula oldalt próbálta húzni, jobbra is, balra is, de a horog nem engedett. Végül megmérgeződött.

– Hát legfeljebb beleszakad, van tartalék horgunk elég! – és jól meghúzta a zsinórt.

– Hű, 'iszen ezen rajta van a hal!

A hal aztán bebizonyította, hogy valóban rajta volt, mert tekintélyes zenebonát művelt a víz alatt.

– Hát nem vette észre? Na, na... nem is kicsi... vegye a szákot kézbe! Milyen jó, hogy jó hosszú nyelet csináltam neki, vegye ki a horgát, Gyula, mert összekeveredünk. Hohó, nem oda Buda!

A fiúk izgultak, a zsinór ide-oda vágta a vizet, mint a késpenge. Csikasz morgott arra a láthatatlan valamire, ami a víz alatt hányta a bukfencet, de amivel Matula most már csak játszott.

– Csúsztassa le a kiemelőt a vízbe, aztán majd megpróbálom rávezetni a halat.

A csuka még a víz felett is csinált egy-két szép mutatványt, de aztán Bütyök alácsúsztotta a szákot, és kiemelte a partra.

– Eredj onnan, Bikfic, amíg jó dolgod van! – intette Matula, de úgy látszott, ezeknek a városi lényeknek a berek télen is, nyáron is komoly tanulmányokkal szolgált.

A csuka – volt vagy másfél kiló – ijedten és most már mozdulatlanul feküdt a szákban, s ez Bikficut arra nógatta, hogy megszagolja ezt az ismeretlen vízi lényt.

– Eredj onnan! – kiáltott most Gyula is, de már elkésve, mert a csuka – “egy életem, egy halálom” – elkapta a kis kutya orrát...

– Jujuuu-hrrr!... – üvöltött és morgott a tanulatlan eb, míg végre Matula megfogta a halat, és szétválasztotta a küzdő feleket.

Bikfic ezek után először a hóba törölte vérző orrát, aztán Gyulához rohant panasztételre. S ehhez még nyöszörögve a bal első lábát is felemelte.

– Az az izé... juj, de fáj!

– Úgy kell, számár – nevetett Tutajos –, nem mondtam, hogy ne menj oda? Elmúlik, Bikfic, engem is megfogott egy a nyáron.

Bikfic ezután Csikasznak is megmutatta vérző orrát. Csikas szakértően megszagolta a felkínált testrészt, sőt nyalt is egyet rajta, mintha azt mondta volna:

– Jó kis harapás... – Aztán odaállt az emberek mellé, akik körülállták a zsákmányt.

– De ez nem a tegnapi, Gergő bácsi – jegyezte meg Tutajos nagyon szelíd irigységgel.

– Kis öccse se! Vigyázni kell a zsinórt, Béla – mondta Matula, míg a mélyre nyelt horgot kioperálta a csuka szájából –, ez a hal már régen elnyelte a csalit, de olyan lassan nyelte, hogy a zsinór alig húzódott. Most már a mienk, ez a fontos. Nem is teszem már vízbe... hazaviszem, megsütöm, és nézze meg az órát, Béla.

– Fél tizenkettő.

– Fél egyre kész az ebéd. Egy-két perc ide-oda, nem számít. Gyere, Csikas!

– Itt maradsz, Bikfic! – toppant Gyula.

– Okosan – bólintott az öreg. – A kutyának tudnia kell, ki a gazdája, mert a végén összekeveri az embereket. Hát majd meglátom, mit hoznak...

Matula elballagott Csikasszal, és pár perc múlva kisütött a nap. A víz ragyogni kezdett, a hómezők szikráztak, a folyó felett két vadréce zúgott végig, s olyan csodálatosan más lett ez a napsugaras világ, hogy Tutajosnak csak akkor jutott eszébe a puska, amikor a récéket már látni sem lehetett.

A fény érintésére olyan meleg és barátságos, olyan otthonos és szelíd lett a táj, hogy Tutajos kigombolta kabátját, Bütyök pedig tarkójára lökte kucsmáját, amelyet ezek után csak a csoda tartott meg buksi fején.

Ez a meleg azonban csak káprázat volt, de a káprázat csalóka derűje megcsalta – úgy látszik – a berek más lakóit is, mert a földön és levegőben is megmozdult az élet. A túlsó parton egy nyúl baktatott végig, valahol messze kutyaugatás hallatszott, egy gatyás ölyv keringett felhőmagasságban, és...

– Te Gyula, mi az az állat?

– Hű, Bütyök... – Tutajos azonnal letette a horognyelet, és kézbe vette a puskát.

– Bütyök, megpróbálom... Pézsmapocok. Lebújok a töltés mellé. Te nézd, és ints, ahol meg kell állnom!

És Gyula elég gyorsan csúszott előre; közben vissza-visszanézett, ilyenkor Bütyök intett, hogy tovább. Tutajos most már nagyon lassan mozgott, és visszanézve látta, hogy Béla megállást int.

Tutajos ezután teljesen megfeledkezett kucsmás barátjáról, ami határozottan kár volt, mert érdekes látványban lett volna része. Sajnos Gyula nem hallhatta azt, ami Bütyköt úgy érintette, mintha villamos áram bűjt volna a nadrágjába.

– Krrrr – mondta az orsó –, rrrrr... – mire Bütyök ész nélkül, de vitézül bevágott. Mi ez?

Az ólom kirepült a vízből, mintha kilőtték volna, és háta mögött esett le a havas sásba, és... igen... az orsó még mindig szólt.

– Rr-rr... rr... – mondta szaggatottan az az orsó, amely meg sem mozdult.

Bütyök kucsmája már az előbb leesett a hóba, megunva a hetyke álláspontot, és a jeles ifjúnak már a haja kezdett égnei állni, amikor – végre! – meglátta Gyula botjának mozgását. Tutajos ugyanis nem vette ki horgát a vízből, mert a pocok láttán csapról és papról megfélemedezett, és az ő orsója berregett kitartóan.

Bütyök úgy vetette magát a nyélre, mint éhes hiúz az őzgidára, és éppen megmarkolta, amikor nagyot dördült a puska, de Bütyöktől akár ágyú is dördülhetett volna. A hal már messze járt, hiszen majd a negyed zsinór hiányzott az orsóról Tutajos diadalmasan nézett barátja felé, hiszen a zsákmány ott feküdt a jégen, és kicsit meg is sértődött fektében, hogy barátja egyszerűen hátat fordít ennek a tagadhatatlan diadalnak. Bütyök azonban szorgalmasan tekert, amíg végre Gyula is észrevette az izgalmas orsózást, és megállapította, hogy a zsákmányolás pillanatában nincs és nem is lehet barátság. A pocok már nem mozdult, nyugodtan ott lehetett hagyni, ahol volt, és Tutajos most már loholt barátja segítségére.

– Mi van, Bütyök?

– A te botod fogta... átadjam?

És ekkor Tutajos megfélemedezett a pézsmáról, a halról, mindenről. Szeme elpárásodott, és egy villanás volt csak a gondolat, hogy mikor tudna ő ilyen önzetlen barát lenni. Tutajos ekkor újra érezte, ahogy talán mondta volna, ha ilyesmit egyáltalán elmondana az ember, hogy “rettenetesen szereti barátját”. Ehelyett azonban őszinte szeretettel és mérsékelt udvariassággal azt mondta:

– Ne marhaskodj, Bütyök! Te fogtad... a pocok azonban fekszik!

– Gratulálok, Gyulám, de azt még nem lehet mondani, hogy “fogtam”. Nézd: mennyi zsinórt vitt el, amire észrevettem, hogy a te orsód berreg. Azt sem tudom, hol van még, azt legfeljebb Szent Péter és a többi halász szentek tudják. Na, most engedi magát.

Ez az “engedelem” azonban látszólagos volt, mert a csuka kiváló harcosnak bizonyult, és még jó tíz perc beletelt, amíg Bütyök a bűvös “fogtam” ígét elmondhatta. A csuka jóval hosszabb volt, mint amit Matula hazavitt, s általában kisportoltabbnak látszott.

Tutajos szépen kiszákolta a halat, és Bütyök most úgy állt mellette, mintha ő szülte volna egészen aggodalmas körülmények között, ami talán nem is sikerült volna a jeles vadász közbejötté nélkül.

– Bütyök – szólalt meg ezután Gyula –, ha kigyönyörködted magad, szólj, mert kupán akarom vágni a halad, aztán összetesszük a fejünket, hogyan vakarjuk le pézsmánkat a jégről, mert a túlsó oldalon van, és olyan hosszú póznánk nincs. A jégre pedig, ugye...

– Nem mehetünk! – kiáltott Bütyök. – Ámbár... van egy gondolatom...

– Halljuk! – kiáltott Tutajos, és a halat a legnagyobb szakértelemmel ütötte kupán a szák nyelével, hogy annak csak a farka rezgett még egy kicsit, ami olyan rövid végrendelkezés volt.

– Láttad ezt, Bikfic? Most már megszagolhatod.

Bikfic azonban egy lépéssel sem jött közelebb, ami annyit jelentett, hogy a halakkal való komázást a jövőre nézve beszüntette.

– És most halljuk azt a gondolatot!

– Lehorgásszuk!

Gyula kajánul nézett barátjára.

– Úgy gondolod, hogy a döglött pézsmá beharapja a horgot?

– Majd meglátod!

És Tutajos meglátta. Bütyök túldobta a tühegyes horgot a zsákmányon, egy-két próba után beleakasztotta a nevezetes állat bőrébe, és szépen áthúzta a jégen, aztán kiemelte a partra.

– Íme! – mondta, és megnyalta a szája szélét. Tutajos szeme csillogott.

– Béla... mester vagy... hogy ez nekem nem jutott az eszembe! Köszönöm, Béla! Amint hazaértünk, azonnal megnyúzom. Bőre a deszkára, húsa a cinegéknek. Mit szólsz hozzá?

Bütyök nem szólt semmit, és mivel a csuka és a pézsmá is hallgattak, sietve elindultak hazafelé. Elöl Bikfic, mint vidám hírnök (csau-bau, szervusz. Csikaszi!), utána a két fiú katonásan és egy kis szerény dicsőséggel, mert az ajtóban ott állt Matula. és mosolygott.

– Látom már, látom, hogy lepipálnak... de arra is gondolok, hogy jobb lett volna-e döglött halat nézni.

Tutajos elpirult.

– Mindig Gergő bácsinak van igaza. Megnyúzzam?

– Majd én! Maga tisztogassa meg a halat belezze is ki, és akassza fel a gerendára, mert a másik már süll! De ez, úgy látom, nagyobb Béla fogta?

– Én Majd megőrültem, mert Tutajos vízben hagyta a horgát, amiről én nem tudtam. Berreg az orsó... bevágok... az ólom felrepül az egekbe... orsóm nem is mozdul, és mégis szól képzelje Gergő bácsi!... Amíg észrevettem, hogy nincs valami boszorkányság a dologban...

Matula szélesen mosolygott.

– Ilyen hidegben nincsenek boszorkányok, mert odafagynának a söprűnyélhez, legfeljebb Nancsi okoskodik néha. Az a fontos, hogy megvan a hal, megvan a pézsmá, és minden jó, ha a vége jó. Fogtunk halat, lőttünk kutyát, rókát, nyulat, varjút. Elláttuk a kis cinegét, összevesztünk, meg ki is békültünk, meleg szobánk van és enivalónk, hát ennél többet a berek nem adhat, de nem is akarunk többet. Igaz?

– Igaz, Gergő bácsi!

A fiúk álltak még egy kicsit, amíg gondolataik között megülepedett, amit Matula mondott, amíg szívükben névtelen hála lett és időtlen valósága ennek a havas, boldog téli világnak. Aztán Bütyök bement a süllő halra vigyázni. Tutajos vakarta a csukát, amelynek pikkelyei pattogva repültek a hóba, Matula pedig megköszönte a kését.

– Na, add ide a lábad – mondta a pézsmapocoknak, aki – mit tehetett mást? – odaadta. S a borotvaéles kés nyomán megnyílt a bőr, és meglátszott a hús, a kis cinkék teljes megelégedésére.

Mert a kis madarak egyik szeme mostanában mindig az emberen volt, aki – ez most már bizonyos – őket eteti. A kis cinkék tele hassal és tele étellel bújnak ma éjszakai szállásukba, és amint világosodik, majd újra kezdik a róka teljes levetkőztetését. amíg egy deka hús is lesz a csontokon. Persze sietni kell, mert az előbb már – se kérem, se szomszéd – csak megjelent egy harkály, azaz fakopáncs (a kis madarak ijedten rebbentek szét a piros sapkás ácsmester érkezésére), és egyet rikkantva elővette a vésőt, ami fűrő és kalapács is egyszerre, és “csak a fejét, hogy meg ne sántuljon”, a koponyán kezdett dolgozni, mert a csont alatt némi üreges hang volt észlelhető. A harkály szereti az ilyen hangot, ami csak a beteg fák ágain és mellkasán hallható, jelezve, hogy az ág belül üres. mert kiette a szű, ami azonban még ott van, tehát ki lehet fogni. Lyukat vés tehát a harkály, aztán előveszi finomabb szerszámját, a szondát: a ragadós, horgas nyelvét, és bedugva a lyukon, kihalássza a férget, ami kedves tápláléka, – Kész! – rikkant ilyenkor a kurta nyakú madár, és továbbrepül más fát orvosolni. Innét azonban – legalábbis egyelőre; – nem megy sehova, mert a hús mégiscsak puhább, mint a fa, és nem is vesz tudomást a cinkékről, akik az első ijedelem után egyenként visszabátorkodnak a rókára.

– Csinciri-cincseré – mondják –, mink már itt voltunk...

A harkályt azonban – ereje tudatában – az ilyen udvariassági formaságok nem érdeklik, s viselkedésében van valami emberi, amit főleg a gyengék tapasztalnak, míg az erősek ezt természetesnek vélik.

A harkály tehát bambán néz a kis rókahús-tulajdonosokra, aztán megfélekedzik róluk, különösen később, amikor Matula a pézsmapocokot is levetkőztette.

– Na – mondta –, itt a friss hús, most már nem haltok éhön!

– Rihi-hi-hi! – rikkantott a piros sapkás ácsmester, és egyszerre megtalálta szívét, amit csak ijedezésre használt, és világgá ment a kis cinkék öröme, akik most már megszállták a pockot is.

– Cin-cin – mondták –, milyen puha... – És talán az éjszakára gondoltak, ami ezek után meleg lesz, bár talán nem is tudták, hogy a meleg mindig belül van.

Így múlt az idő kívül és belül is a konyhóban, ahol a tepsiben már csak egy darabja tartózkodott a csukának, a – feje. Mivel pedig ezen sok enivaló nincs, Matula kettévágja, és megosztja a két kutya között, akik az értékes és tejfölös darabokkal külön-külön távoznak. Egyik jobbra, másik balra fordul az ajtóban, ami azt jelenti, hogy az evésben nincs barátság.

A két ifjú ellankadtan ül az asztal mellett, és csak akkor mozdulnak meg, amikor Matula “úgy véli”, hogy rendet kellene tenni...

– Hajaj! – mondja őszintén Tutajos, és Piri mamára gondol és Nancsi nénire és az asszonyokra általában, akik háromszor laknak jól.

Először a főzés szagával, aztán az ebéd szagával, végül a mosogatás szagával.

– Hajaj – és felteszi a vizet a mosogatóhoz –, nem szeretnék nő lenni!

Matula pipál, Bütyök fogja a törülőruhát, az edény halkán zörög, az idő délutánra hajlik, és mire a helyén vart minden, még a seprű is, a szobában nyoma sincs az ételszagnak, amit a nyitott ajtón kinyomott a hideg. Most már betették az ajtót, s a konyhóban ismét elfoglalja helyét a pipafüst, föld, pokrócok, tűzhely egyesített illata, amit talán közös néven konyhószagnak nevezhetnék.

A tűzhelyen valami nedves tuskó sistereg, aztán elhallgat ez is, mintha a padlás homályos csendje ereszkedne a szobába, tűnődő félgondolatok, amelyekkel nem törődik senki, kívül a téli világ, belül az ernyedett lét és lusta szárnyalása a ringató álmoságnak.

– Most már elmehetnénk megnézni azt a halat... – mondja Matula, mire Bütyök pislogni kezdett, Tutajos pedig rémülten nézett az öregre.

– Gergő bácsi – kiáltott –, muszáj?!

De ekkor már nem süttött a nap, és ha a fiúk ébren lettek volna, talán azt látják, hogy a kis cinegék jóllakva tették el magukat másnapra, s a téli élet nappali mozgása úgy tűnik el a berekből, mint a füst. Az előbb még egy csapat varjú szállt el a somogyi erdő felé éjszakai szállásra, de már nem szóltak köztük a csókák, mintha a közelgő éj ősi félelme a szívükre tette volna hideg kezét. Eltűntek a fekete madarak a távolság messze párájában, és utánuk már nem jött semmi. A pára leszállt, és köd lett, aztán a köd felszállt, és felhő lett, legalábbis annak látszott. A végtelen nádas elnyelte a világosságot, s a folyó olyan némán kúszott a jég alatt, mint az idő: nem tudni, miért, és nem tudni, hova.

Aludni készült a berek, álmosan hunyorgott a konyha egyetlen kis ablaka, és Matula gondolkodott egy darabig, hogy felkeltse-e a két gyereket, de azután letette a pipát, mert úgy határozott, hogy nem kelti fel. Minek? Ezenközben elaludt ő is szépen, sőt a kutyák is a külső szálláson, mintha az emberek mozdulatlansága ezt parancsolta volna. Úgy látszott, csak a kémény él a berekben, mert felette magasabbra szálltak a ködfelhők, és csak az érkező alkony osont az ablak alatt, beleskelve a kis szobába, ahol már nem lehetett látni semmit.

Az alkony megszokta már a kis házat, akár a régi konyhót vagy a vén égerfát, amely egyik-két ágát védően tartotta az épület felett, mintha Matula ezzel megbízta volna.

Árnyék most nem volt, mert árnyék lett minden egyszerre, s ez az a pillanat, amikor a homályban élők megmozdulnak vackukban, és kinyitják szemüket. Még nincs egyetlen mozdulat, egyetlen hang, de az árnyékok már árnyékokra várnak, amelyeket el kell rejteni, a bokrok összehúzódnak és figyelni kezdenek, a fák gyökere a földet tapogatja, és ágaik a magasságot, ahol mégis mozog a levegő, s ez az észrevétlen mozgás is mindig mond valamit.

Ez az az óra, amikor a berek beburkolja magát a köd ismeretlenségébe, és kizárja magából a nappali valóságot.

Tüskevár vén fái külön felleghajtót húztak magukra, nem mintha a hidegtől félnének, de már olyan öregek, hogy csak maguk közt szeretnek lenni és emlékekre emlékezni, amelyek majdnem olyan öregek, mint a kő emlékei. S a végtelen öreg fák ilyenkor talán téli álmokról álmodnak emlékélmokrat amikor dermedt vitézek lesték az éjszakát, mert a jég hidat rakott az ellenségnek és a farkasoknak is, akik vonítva panaszkodtak a holdnak a hidegre, az éhségre s az egész keserves életre.

Ez az az idő, amikor az ég és a föld összeér a sötétségben, a valóság az álmokkal, a múlt a jelennel s az élet a halállal, amelyeknek nem tudni, hol vannak a határai.

Ez az az idő, amikor összefolyik a mozgás a mozdulatlansággal, a szín a színtelenséggel, a van a ninccsel, a ma a holnappal, a lehető a lehetetlenséggel, és a gondolatok is úgy mozognak, mintha semminek nem lenne sem neve, sem értelme; amikor a magányos ember rádöbben önmagára, csodálatos emberi valóságára, s ugyanakkor arra is, hogy ez a valóság alig valamivel kevesebb vagy valamivel több a semminél.

És ekkor egy öreg ág korhadt könyöke megroppan, lezuhan a földre, az idő elindul újra, a fülek fülelnek, formát és eseményt adnak az időnek, a szívek hangosabban dobbannak, és azt mondják:

– Este van!

A hal, amit Tutajos meg akart nézni, nem mond már semmit a jégen – csak van, mert van. Létezése mégis parancsol, vonz, és óvatosságra inti a rókát, amely már körüljárta, és most ott ül öt lépésre, és nézi a halat, melyet a szürke varjak már alaposan kikezdték.

A róka nyel, nézi a halat (már tegnap is megnézte, de nem nyúlt hozzá), amely nem néz vissza, mert szemét kiszedték a varjak, hát mivel nézzen? A róka újra nyel, és bár a hal tiszta esetnek látszik, nem mozdul, mert a róka már látott “karón varjút” és rókát, amely gyanútlanul evett ilyen halból, amely mérgezett volt. A róka nem tudja, mi a méreg, de a gyanú apró szemű hálója megszűri, amit lát, szimatol, érez, és közben homályosan emlékszik arra a másik rókára, amint a havat és nádat rágta rettenetes kínjában.

Mindennek van azonban határa, még a gyanakvásnak is. A róka egy-egy mozdulattal közelebb húzódik a csemegéhez, és – talán negyedóra múlva – beleharap. Kitép egy darabot a mélyhűtött húsból, hátraugrik, pedig nincs erre szükség, aztán felbátorodik, és eszik, eszik, eszik...

Telik a has, és derül a táj; enyhül a légkör, nő a biztonság, és később még a helyét is megkaparja a hálnak, ahol oda volt fagyva, ami teljesen felesleges fáradozás.

Ezután egy kis tétova pihenőt tart, aztán elindul körülbelül abba az irányba, amerre a magasles van, ahol a kutyadög fekszik a Tutajos által szitává lőtt szürke varjú érdektelen társaságában.

A rókát most nem vezeti sem a szeme, sem a füle, sem az orra. Jól van lakva, de a vadászat ideje most van, és nincs az a rakott szekér, amelyre nem fér... Csak úgy a feje után megy, tehát kényelmesen és óvatosan. Szél nincs, de valami kis légáramlat mégis lehet, mert a koma egyszer csak megdermed, és még a lába is a levegőben marad, ahogy lépés közben felemelte. Ebben a pillanatban ért az áramlás irányába, ami a kutya felől jön.

A róka leteszi végre a negyedik lábát is, de feje mereven a sötét halom felé fordul, és izmai ugrásra feszülnek, aztán elernyednek.

Csend!

A szag biztató, veszély nincs a levegőben, ezért ravasz barátunk elindul, lassan és olyan körben, amelynek átmérője talán harminc méter. Kétszer is körüljárja a csalit, aztán szépen elmegy arra, ahonnan jött. Első nap rárohanni a dögre... nem. ez nem lehetséges. Útközben megáll, és meggyőződik még egyszer, hogy nem látomás volt-e az egész, aztán eltűnik a zombékok zegzugában.

De ekkor már mélységes este van, lehet talán hét óra is. Valahol felkelt a hold, mert jóval világosabb az ég, és a jég csillogni próbál, de ez csak olyan kásás igyekezet.

A róka most érkezik a mindenképpen néhai hal helyére, s ahol a hal feküdt, megszaglássza és meg is nyalogatja a jeget.

Körülbelül ebben az időben kezdett hunyorogni a kunyhó ablakszeme, mert Matula meggyújtotta a lámpát. A lámpa puha fénye meglobbant egyszer-kétszer, mintha most ébredne saját világosságára, aztán kisárgult az ablak, mint a hajnali derengéstől a napraforgó.

“Hát elaludni aztán jól elaludtunk” – gondolta az öreg, s kicsit haragudott magára is s általában a körülményekre. Ilyenkor mit csinál az öregember? Az öregember ilyenkor benyúl az ágy feje alá, üveget húz elő, a világosság felé tartja, hogy mennyi van még benne, aztán iszik egy kortyot.

– Így, ni! – mondja, s az üveget visszateszi a helyére, s ezzel minden a helyére került. A gondolatok is. A lámpa is mintha fényesebben égne, és a tennivalók is előjönnek, mint iskolából a jó magaviseletű gyerekek.

“Persze: az ajtó – gondolja – jó lesz ébresztőnek...” Csendesen kitarja az ajtót, amire a lámpafény hosszú – talán végtelen – nyalábban villan ki az ajtó elé, de azért a szobában nem lesz belőle kevesebb; a hideg levegő alul bezúdul, mintha zsilipet húztak volna fel és le is, mert ugyanakkor a szoba melege felül tódul ki a csillagtalan sötétségbe.

Ez a levegőcsere nagyon hasznos és egészséges is, mert Bütyök akkorát prüszsent, hogy az ágy megmozdul alatta.

– Egészségire! – kívánja Matula.

– Tessék? – ül fel Tutajos, s az értelemnek legkisebb jele nélkül néz ki a sötétségbe, ahonnét valami láthatatlan jeges folyó ömlik be, amit csak érezni lehet.

– Szellőztet, Gergő bácsi?

– Muszáj! Olyan ájer volt már idebent, hogy késsel lehetett volna vágni.

– Fázom...

– Az a jó, mert felébredtünk végtére, és megírjuk a leveleket...

– Ráérünk.

– Akkor jó – mondta Matula, és az ajtó felé fordult, ahol Csikaszk jelent meg Bikfic kíséretében. – Tik meg ennétek, ugye?

– Mikor indul, Gergő bácsi? – kérdezte Bütyök.

– Amint virrad. Megnézem a csapást toronyiránt is, mert csónakázni már nem lehet, aztán a híd felé nagy a kerülő.

– Mit hozzak le a spájzból, Gergő bácsi? – kérdezte Bütyök, aki az evés gondolatára egyszerre éhes lett.

– Lehet válogatni. Mit gondol, Gyula?

Tutajos azonban ilyenkor nem szokott gondolni semmit, és olyan keserű világfájdalommal nézett maga elé, mint aki elfelejtett végrendelkezni.

– Nekem mindegy – sóhajtott –, egészen mindegy. Nem jó a gyomrom.

– Hát akkor hozzon, Béla, amit akar, de tormát is tegyen zsebbe... aztán nézze meg a pézsmabőrt, nem esett-e le a fáról, nehogy valami kóbor féreg megegye.

– Majd én megnézem – bújt ki erre Gyula, mert Matula bölcsen tudta, hogy erre Tutajos meg fog mozdulni, maga megy ki a bőrt ellenőrizni, sőt talán fel is ébred végre, és kilábal csökönös ütődöttségéből. Amint már tudjuk, Matula sohasem beszélt a levegőbe, és egyáltalán nem csodálatos, hogy negyedóra múlva a kolbászsercegés diszkrét pattogása mellett Tutajos oda nyilatkozott, hogy meg tudná enni a tűzpiszkáló vasat, és Bütyök táltos, aki kitalálta még a gondolatát is, mert éppen kolbászra gondolt, csak nem akarta mondani.

– Ide azt a tormát, majd én megreszelem.

– Jó, jó – intette az öreg –, de vigye ki az ajtó elé, mert itt bent ríva fakad tőle. Nagyon jófajta torma, a lányom kertjében terem.

– Oda se neki! – vidámkodott Gyula. – Ha csíp bent, csíp kint is. – És megint megfélekedett arról, hogy Matulára hallgatni kell, s arról is, hogy az ilyen családi eredetű fűszernövények rendkívül csípős természetűek. Ennek aztán az lett a következménye, hogy a torma kipárolgása először keményen megcsavarta Tutajos orrát, másodszer láthatatlan paprikát szórt a vezérek ivadéka “sasszemébe”.

– Mi ez? – lehelte, és széttárta karját, mintha áldást akart volna osztani a jelenlevőkre, egyik kezében a reszelő, s a másikban a tormagyökér.

– Mi ez?

– Torma! – mondta Matula. – A lányom termése.

Tutajos ezek után megesküdtött magában, hogy Matula lánya kertjéből még a tökhöz sem nyúl; kitámolygott a kunyhó elé, és közben majdnem keresztülesett Bikficen, aki részvétellel szemlélte nagyfőnöke vaksi támolygását.

Odakint aztán valóban nem csípött a torma szúrós illóolaja, bár Gyula úgy gondolta, hogy az is bolond, aki ebből eszik. Ez persze megint elhamarkodott ítélet volt, mert Matula ecettel szelídítette meg a mérges növényt, s végeredményben Tutajos mindenből annyit evett, mint két Tutajos...

– Felséges volt – szuszogta Gyula –, hiába, azért Nancsi néni is ért hozzá.

– Persze – pislogott Matula –, csakogy ez a kis Katiék termése volt, igaz, a Nancsi receptje szerint.

Erre már Gyula nem is válaszolt. Csupa botlás ez a mai este, de a kudarcok mögött mégis volt valami vigasztaló, a tudat, a levél, amit meg fog írni, amibe nem szól bele senki.

– Még egy kicsit ejtőzünk, aztán márna este én leszek a Szobalány is. Maguk csak írjanak.

– Ráérünk – legyintett Tutajos, akibe megint beleköltözött az ördög –, van idő reggelig.

– Hát ha maga sötétben is tud írni, akkor van, mert hogy én kilenckor lestrófolom a lámpát, az biztos.

Ezek után egy kis kedvetlenség gomolygott a szobában, ami azonban kiment az újabb szellőztetéssel. Ezt a tisztulást kellemesen sürgette Matula azon megjegyzése is, hogy:

– A hónapi napot már sötétben is megbeszélhetjük...

A két ifjú vőlegény ezek után nekihasalt az asztalnak, és egymásra néztek.

– Ha így nézel, Bütyök, nem tudok írni – mondta Gyula.

– Hát hogy néztelek, Tutajos?

– Nézni szabad – mondta Matula, és erre Tutajos is elnevette magát.

– Úgy néztél rám, Bütyök, ne haragudj, mintha belém néztél volna.

– Nem nézek, Tutajos, de most már írunk...

Ezek után Bütyök elfordult, és kissé ferde helyzetben ugyan, de egyenes sorban elindultak a betűk.

Drága Katicám!

Legyünk azonban tapintatosak más gyengéi iránt, és ne leskelődjünk bele a fiatal szívek téiben is nyíló csodálatos kertjébe. Azt azonban nem tagadhatjuk le, hogy a két ifjú levele rendkívül hullámos horizontot mutatott, amely hol a szív érzelmeit ragyogtatta a felhők között, hol a vadászat és mezőgazdaság földszintjére zuhant, ami kellemes változatosságot eredményezett a levelek hangjában és stílusában.

Mikor aztán Bütyök megkérdezte, hogy az “örökké”-t hány k-val írják, és Tutajos viszontkérdezte, hogy a “dobbanás”-t hány b-vel, és biztosították egymást, mindenütt egyet kell használni a fontos betűkből – lezárták a leveleket.

(Lehetnek persze a kákán is csomót kereső egyének, akik nincsenek egy véleményen a vőlegényekkel, ezeknek csak azt mondjuk: nem értenek a dolgokhoz, és megfélekednek az egyén szabadságáról. Mert: egyrészt mindenki úgy ír, ahogy akar és tud, és ha a jeles ifjaktól éppen leveleikben tör ki a takarékoság szelleme, ezt csak dicsérni lehet.)

– Gergő bácsi, mind a két levelet kérem a kis Katinak adni... – mondta Gyula, és Matula

határozottan megdöbbsent.

– Hát maga is annak írt?!

– Dehogy... de ő már tudja az eljárást.

– Az más! – mondta az öreg. A leveleket újságpapírba csomagolta, és betette a tarisznyába.

– Hát én is tudom az eljárást, aztán most már fekehetünk is.

És amikor az öreg elfújta a lámpát, egyszerre, éjszaka lett. A fiúk moco-rogtak még egy kicsit, a tűzhely veres szeme várakozva nézte a sötétséget, amíg Matula megtönte pipáját, rágyújtott, s a kellemes művelet befejezéséül rápattintotta a kupakot.

– Így! – mondta. – Szóval korán indulok, mert az utat törni kell, ha van hófúvás, kerülgetni is, és lassan érek a faluba. De délutánra itt vagyok. Nézzék meg a magaslest, volt-e valami a dögnél. Oda ne menjenek! Aztán horgászhatnak is, ha akarnak. A nádba ne menjenek, a jégre ne menjenek, és ha köd szállna föl, jöjjenek haza! A puskával vigyázzanak! Ennyi az egész. Tartsák be, amit nagybátyjuknak ígérték, az nekem is elég. Nem kell sem több, sem kevesebb, de ami szükség, abból nem engedek.

– Értjük, Gergő bácsi.

– A gunyóban meg süs-senek-fözzenek; a rendet éppen úgy tudják, mint én, és Gyula ért a halhoz is. Ott a csuka, ha akarják, de ilyen időben eláll akár egy hónapig is.

– Minden úgy lesz, ahogy Gergő bácsi akarja – mondta Tutajos, és mélyen érezte, hogy ez nem is lehet másként.

A szobában elnyúlt a csend, ritkult a szó, hunyorogni kezdett a parázs a tűzhelyen, s az ablakra észrevétlenül derengés kúszott, mert valahol a laza felhők felett egyre erősebben világított a telehold.

Hajnalban Matula szokás szerint eltűnt, mint a pára. Ilyen korán talán nem is ment volna az öreg, de – úgy öt óra körül – csak egy-két ijedt felhő nyargalt az égen, és teljes ragyogásában kivirágzóit a telihold. Matula úgy gondolta, hogy ezt a világosságot jó lesz kihasználni, mert a reggel borulást vagy ködöt hozhat, és akkor igazán dél lehet, mire becammog, mert nem lehetett tudni, hogy milyen a hó a berekben. De akármilyen, ez az út negyede talán, mintha a híd felé kerülne, s ezt meg kell próbálni.

Csendesen betette az ajtót, és megállt egy pillanatra, mert a két kutya ott állt már, hogy íme, megint kezdődik valami gyönyörűséges vadásznapi, de Matula nem szólt semmit, csak mereven a kutyaszállásra mutatott. Mereven és elutasítóan, mire a két kutya azonnal eltűnt a kis lyuk fekete szájában. Némi mocorgás hallatszott, aztán megroppant a hó az öreg csizmája alatt.

A hideg nem engedett, de egy kis szél mozdult kelet felől, s a nádbugák árnyékát nyugatnak döntötte. Itt-ott leszakadt egy-egy marék hó a bokrok ágairól, s a szétporlódott havat végigseper-te a szél a tisztásokon, és összegyűjtötte a nagy fejű zombékok alatt.

A fehér világ felett különös vörös ragyogásban úsztak narancsszegélyű elnyúlt felhők, és úgy lehetett érezni, hogy az égő narancsszín ott fenn, abban a dermedt magasságban hidegebb lehet mindennél a világon.

Matula megállt, körülnézett, szimatolt, és bár az ég alján sűrűsödtek a rideg, elnyúlt felhők, ezekből nem lehetett kiokosodni. Hogy szél van odafent, nagy szél, ezt látni lehetett a felhők alakjáról, de ez a szél keletről jött, lent is, fent is, ami fordulhatott északira és délire is, hozhat havat innét is, onnét is, hát ehhez nem elég okos az ember.

“Meg: meg is állhat – gondolta az öreg –, »hajnali vendég nem maradós«... ámbár párásodik.”

A hold éles fénye ugyanis észrevétlenül eltompult, az árnyékok határa belefeküdt a hóba, s a nádas nagyobb tisztásainak túlsó széle párás bizonytalanságba fulladt.

“Ma nem fordul meg az idő – állt meg az öreg elgondolkozva –, ma biztosan nem. És holnap se... De holnapután... azt már nem tudom. De köd lesz, az bizonyos.”

És az is lett.

Nem nagy köd, azt nem lehet mondani – nem engedte a hideg –, de ahogy múlt a virradat, úgy szürkült el az ég, s a reggel nem világosságot hozott, hanem ónos derengést, ami száz lépésre már bedeszkázta a látóhatárt.

A hőmérő mínusz négyet mutatott, amit Tutajos először tizennégynek nézett, aztán fitymálva legyintett.

– Romlik az idő... délben már tocsog minden, elolvad a jég... aztán nézhetjük egymást a kunyhóban.

– Olyan biztos vagy benne?

– Mérget vehetsz rá, Bütyök!

Szerencsére Bütyök nem vett mérget, mert legfeljebb a kis piros paprikákkal mérgezhette volna meg magát (esetleg a rokoni tormával), de nem is hitt Tutajos jóstehetségében, azért azt mondta, hogy az ilyen reggel mindig átmenet, amiből minden lehet.

– Majd meglátod! Hallgass csak rám!

És Bütyök meglátta, mert déltájban olyan mínusz hét volt, “mint a pinty”, és olyan szél borotválta az arcukat, hogy Tutajos ajánlotta a hazatérést, mert a kezével már fogni sem tudott.

Reggel héttől déli tizenkettőig öt óra időköz van, s ezt az időt ifjaink igyekeztek kellemesen és hasznosan eltölteni. A vezéri szerepet természetesen Gyulánk vállalta mint öregebb rétjáró, s Bütyök ezt helyénvalónak is találta.

– Teázunk, Béla, bekapunk valami hideget, és megyünk...

így is lett. Teáztak, bekaptak valamit, és mentek, de előzőleg Tutajos egy újságot dugott zsebre, amit egy távolabbi fára szögezett ki.

– Most pedig megbarátkozol a puskával, mert lehetetlenség, hogy azt mondjuk majd az osztályban, hogy én ezt lőttem, meg azt lőttem, neked meg a kezeden sem volt a puska. Csillik ebbe biztosan belekapaszzkodna, és már kész is a verekedés.

– Jó – mondta Bütyök –, akármit, csak verekedést ne.

– Na, látod!

És Bütyök meglátta.

Meglátta az ég csillagainak jó részét, mert a rosszul tartott puska úgy pofon rúgta, mint egy andalúziai számarcsődör, amelyek tudvalevőleg – nagy termetűek, és kiválóan rúgnak.

Bütyök szeme könnybe lábadt, és tétován átnyújtotta a puskát Tutajosnak.

– Kösz... – mondta röviden –, nekem ez elég. A papírban egy szem sörét sem volt.

– Hova a mennyköbe céloztál?! – mérgelődött Tutajos. – Na, most újra töltünk...

– Kösz! – intett Bütyök bal kézzel, mert jobb kezével arcát simogatta. – Úgy érzem, hogy fél fejem nincs a helyén, de azt is, hogy énbőlöm nemigen lesz vadász...

– Lehetetlen! – kiáltott Gyula.

– Nyugodj bele, Tutajos, de nem is kívánom. Látod, horgászni szeretek, de ez a puska... valahogy... szóval nem kell. Igazán jólesik, hogy örömet akartál szerezni... Tutajoskám, a legjobb barát vagy a világon, de – nem kell.

Gyula meghatottan lódította vállára a puskát, elhatározta, hogy barátját még jobban szereti, ha ez egyáltalán lehetséges, és elindultak a magasles felé, mert ez volt a délelőtti terv második pontja.

– Látod, Gyula – szólalt meg később Bütyök –, néha magam sem értem a dolgot. Veled izgulok, ha vadászol, és minden megfigyelés öröm nekem, de meglőni az állatokat akkor sem szeretném, ha tudnám. Azt hiszem, te vadászol születtél, én pedig pásztornak... de így leskelődni én is szeretek.

Ezt már a magasles trónusán suttogetta Bütyök, és elővette a gukkert.

– Itt volt... itt volt, nézd meg! Valami körüljárta... Tutajos jól megnézte a szabályos kört, a szabályos pontozott vonalat, melynek közepén már csak egy hókupac látszott.

– Róka! – suttogetta. – Ha itt lettem volna! A róka rakja a lábát ilyen egyenes vonalba, és –

nézett a távoli jégre – most már azt is tudom, miért nem ment a dögre. Nincs a hal! Megette a halat, hát jól volt lakva. Nézd meg te is!

Tutajos ezután megszemlélte a deres ülődeszkát.

– Leüljünk egy kicsit?

– Leülhetünk, Tutajoskám – nézett Bütyök a jeges deszkára –, de hogy itt délben locsogni fog?...

– Hol van még a dél! – suttogott Gyula. – Hol van még... Persze lehet, hogy... néha még a Meteorológiai Intézet is téved... hanem hogy köd lesz, az bizonyos.

Igen, ez bizonyos volt, mert a köd már ott lapult a nádasban, körülfogta a teret, és a látóhatárt egyre szorosabbra vonta. De nemcsak a látóhatárt szűkítette, hanem a hangokat is bizonytalanná tette, és az eget is leszállította. Az előbb egy varjúkárogás olyan közel hallatszott, hogy Tutajos már kézbe vette a puskát, de a varjú láthatatlanul vitorlázott el valahol mellettük, most pedig távolinak tűnt egy hang, és egy szürke varjú majd a fejükre szállt. Tutajos kapkodott, de mire lőhetett volna, a madár már nem volt sehol.

– Azt hiszem, hazamehetünk, Gyula – mondta Bütyök, és megsimogatta arcát, amely kissé jobbra tolódott. Tutajos mosolyogva mutatott a deszkára, amelyen ott maradt a meleg nadrágok térképe, s azt mondta:

– Bütyök, te tényleg “alaposabb” vagy...

A kis ház felé most már jól kitaposták a gyalogutat, s Gyula arra gondolt – amikor leértek a földre –, hogy ha nem lennének ezek a nyomok, hazatalálnának-e.

– Bütyök, itt van az iránytű?

– Itt.

– Most bemegyünk a nád közé, és megpróbálunk egy kicsit tájékozódni. Persze nem messze... Várj, előbb idekint beigazítjuk. Tehát arra van észak, arra van a kunyhó... arra a Zala... Jó, mehetünk!

A nádas itt még nem volt sűrű, de a járás nehéz volt, és imitt-amott mintha jég roppant volna a hó alatt.

– Gergő bácsi meglátja a nyomainkat – aggályoskodott Bütyök.

– Hát aztán? Egymást nem hagyjuk el, a jégre nem megyünk, csak gyakoroljuk a tájékozódást!

Tutajos újra elővette az iránytűt.

– Arra van észak, arra a kunyhó, hátunk mögött a magasles... Na, most: ha ebbe az irányba megyünk, pont a kunyhónál érünk ki. Jó kis műszer ez.

A nád itt már sűrű volt, és helyenként még magas, mert nem fektette le a szél.

És az idő mintha megenyhült volna, mert nagyon nehéz volt a járás, és kimelegedtek. Ez tehát csalóka érzés volt, de a szél kicsit nekilendült, és a ködöt felnyomta. Az ég világosodott. Ez valóság volt.

– Mire a kunyhóhoz érünk, süt a nap. Erre mérget vehetsz.

Bütyök erre már nem szólt semmit, pedig erre mérget vehetett volna, mert mire a kunyhóhoz értek, valóban és téli ragyogásban sütött a nap.

Ez a felszabadult ragyogás azonban csak jó másfél óra múlva következett be, míg a kunyhó a magaslestől legfeljebb negyedórára volt...

– Tutajos – állt meg időnként Bütyök –, már régen ott kellene lennünk...

– Lassan megyünk, ezt ne hagyd ki a számításból. Kicsit balra észak – nézte az iránytűt –, kicsit jobbra a kunyhó, hátunk mögött a magasles. Pihenhetünk is...

A nád itt már olyan magas volt, hogy Bütyöknek majdnem a tornyos kucsma esett le a fejéről, amikor felnézett a tetejére... és sűrű, mint a kender.

– Kicsit jobbra, Béla!

Bütyök megcsóválta a fejét, és kicsit jobbra ment.

Az ég egyre világosodott, és a nád egyre zártabb és titokzatosan merevebb lett. Állt, mint a

megisméltető fal.

– Megállj csak, Béla, elhúzódtál! Most kicsit balra vedd az irányt...

– Te Tutajos!

– Ne okoskodj, Béla, az iránytű csálhatatlan!

Bütyök türelmes és jó fiú volt, de mikor már egy órája kavargtak a nádban, megsimogatta dagadt arcát, és megnyalta szája szélét.

– Tutajoskám, kérlek szépen...

– Ne idegesíts, Béla! Arra van észak, derékszögben a Zala, és ha most jobbra húzódnak, pontosan a kunyhó sarkánál lépünk ki.

Bütyök lenyelte a mondanivalóját (nehezen nyelte le), de tíz perc múlva már ott tartott, hogy kucsmáját a földhöz vágja, és elkéri Tutajostól az iránytűt, hogy megtaposhassa, amikor, igen... ritkulni kezdett a nád.

– Na, látod, Béla, ugye megmondtam?

A nádas elfogyott, egy kis zombékos jött még, aztán felmáztak a partra. Felmáztak és összenéztek. Elöttük egy híd és valami folyó.

– Hát ez meg mi? – álmétkodott Tutajos, és a pontos műszerre nézett, mintha az választ adhatott volna.

– Ez a Hévíz-csatorna, Tutajos. Szerencsére bűdös, mert másként én se tudnám! – dohogott Bütyök.

– Várj csak, Béla: előttünk van észak, ugye, akkor most balra fordulunk...

– Tutajos, most már ne dühösíts! Ez a víz ott folyik a Zalába, ahol horgászunk. Én mindenesetre haza akarok menni, tehát a folyás irányába megyek, de ha te Keszthelyre akarsz menni...

– Dehogyan akarok! Én egyszerűen tájékozódni akarok... szóval... ugye...

Bütyök elindult, és húsz perc múlva, másfél órai tekergés után, "éppen a kunyhó sarkánál" érték ki, s ebben a pillanatban a felszakadt felhők közül, a hómezők visszaverődő ragyogásában vakítóan lobbant fel a nap.

Bütyök izzadtán és lihegve állt meg.

– Tutajoskám, a napot valóban megjósoltad, ez igaz, de azt a vacakot vágd a falhoz, és ha nincs velünk Gergő bácsi, én a nádba nem megyek.

– Bütyök, nézd, tulajdonképpen arra volt észak...

– Arra – legyintett a dagadt képű ifjú, és bement a szobába.

Az ebéd azonban kiváló volt: tea, hurka (Szanyadi-féle), kolbász (Nancsi néni-féle) és ecetes torma tegnapról. Ettek az ifjak, mint az éhes sáskák, és a színesen lusta álmódás már kiterjesztette szárnyait az asztal felett, amikor Tutajos kitette az iránytűt az asztalra.

– Hát most ide nézz, Bütyök: ez a pohár a magasles, a hurkadarab a kunyhó, és itt az asztal szélén folyik a Zala. Ez a bal oldali asztalrész a nádas. No, most ide figyelj! Itt mentünk be...

– Add idebb a tormát, Tutajos, mert kinevezed valaminek, és akkor már nem lehet elmozdítani.

– Tessék! A Hévíz-csatorna ott folyik előtted az asztal másik szélén, és a saroknál ömlik a Zalába.

– Jó – mondta Bütyök –, a hurkát kivehetem?

– Vedd ki, de a tányért hagyd itt! Az lesz a kunyhó.

– Jó – mondta Bütyök. – Ez a hurka, mint az álmó...

– Namármost – folytatta Tutajos –, mi itt mentünk be a nádba, és ott jöttünk ki a könyöködnél.

– Itt?

– Ott!

– Hát ez igaz, Tutajos. És kérlek, ne haragudj, de ez az egész magyarázat a könyökömön jön ki.

– Bütyök!

– Ne kiabálj, Tutajos, hanem azt mondd meg két szóval, mert álmos vagyok, hogy mit akarsz tulajdonképpen mondani.

– Azt, hogy végeredményben jól mentünk!

– Szerencsére! De mi köze ehhez az iránytűnek? Ha nincs közben a csatorna, most már Győrök felé járnánk, ha nem lenne közben még a Balaton is. Ez a valóság, Tutajos, és most lefekszem. Majd Gergő bácsi megmondja, hol tévedtünk.

– Csak nem akarod elmondani?

– Dehogynem, Tutajos, nekem is van iránytűm...

– A fenét?!

– De igen! Az a becsületszó, amit István bácsinak adtunk... és most feküdjünk le, és ha kialudtuk magunkat – olyan gyönyörű az idő –, kimegyünk horgászni. Jó?

Tutajos nem válaszolt. Nézte az asztalt, és tologatta a térképtárgyakat. A poharat – illetve a magaslester – betolta a nádrengetegbe, és alátette a tányérral, azaz a kunyhót. Keze reszketett az idegességtől, és olyan ádáz harag felhozott a gyomrában, hogy a kiváló hurka nehezen helyezkedett el. Végül azonban ellustult az egész ügy, mert a jó emésztés felfalta a haragot, és Tutajos iránytűromjain egészséges csalán ütötte fel a fejét. A józanság csípős és megmásíthatatlan csalánja.

Az ebédmaradékot odaadta a kutyáknak, aztán a helyükre parancsolta őket, de az ajtót nyitva hagyta.

– Kicsit szellőztetek, Bütyök.

– Csak hagyd nyitva, Tutajoskám... olyan csodálatos idő van odakint... és ez a jeges, furcsa nádszag...

– És tudod – ült le Tutajos –, még csak azt akarom mondani, hogy igazad volt! Iránytű ide, iránytű oda: eltévedtünk... és mivel igazad volt, te mondd el az egész ügyet Gergő bácsinak.

– Ahogy akarod, de most már tedd be az ajtót, és feküdj le, mert úgy érzem, délután te fogod meg a nagy csukát.

És Tutajos úgy elaludt a testi-lelki torna után, hogy amikor Bütyök keltette, csak annyit motyogott:

– Megyek utánad, Bütyök, csak még pár percet... – És Piri mama jutott eszébe, a reggeli keltések, és milyen jó, hogy most... Bütyök ezután felszólította Bikficut, hogy jöjjön, ha akar, de Csikasz jelentkezését elutasította.

– Valakinek csak őrizni kell a házat, itt maradsz – mondta Bütyök erélyesen, és Csikasz bánatosan nézett a távozók után.

Amikor Matula a terjedelmes hátizsákkal megérkezett, még mindig sütött a nap, és a déli oldalon a nádtetőn megrokkant a hó. Megrokkant, de nem csepegett, és olyan ragyogásban úszott a táj, hogy az öreg beárnyékolta szemét, amikor a házhoz látótávolságra érkezett.

A kunyhó környéke elhagyottnak látszott.

“Alusznak” – gondolta az öreg, de ebben csak félig volt igaza, mert Tutajos valóban aludt, míg a hóropogásra Csikasz perdült ki egyetlen vakkantás nélkül, hiszen gazdája lépteit tévedhetetlenül ismerte.

“Elmentek, és Csikaszt nem vitték magukkal? Okosan! Egyik kutya őrzi a házat...”

Az ajtó nyitva volt, és Tutajos csak akkor nyitotta ki szemét, amikor Matula belépett, és szava nagyon fahangon kopogott.

– És Béla?

– Jaj, Gergő bácsi... én vagyok az oka: elaludtam. Azt mondtam neki, megyek utána, és – szóval elaludtam, de ide ment csak a sarokra horgászni.

– Hát ha messzebb nem ment, akkor nincs baj...

– Mérget vehet rá, Gergő bácsi... de már megyek is utána. Bikfic vele van.

– Jó – mondta Matula, és mintha várta volna, hogy a fiú mond még valamit, de mivel

Gyula hallgatott, hát ő sem szólt. Természetesen Matula jól látta a nádba vezető nyomokat, és azt is látta, hogy a nyomok a kunyhóig nem jöttek elő, sőt a kunyhón túl sem.

“Hm! – mondta, amikor a nyomozásból visszatért. – Hun a fenébe lyukadtak ezek ki?”

Tanakodás közben meglátta az iránytűt az asztalon, és elmosolyodott.

“Éhen” – mondta magában, de azt nem tudhatta, hogy a kiváló műszer majdnem rossz sorsra jutott.

Gyula elment barátja után, s amikor eltűnt a fordulónál, Matula elment addig, ahol a nyomok bevezettek a nádasba, ment egy kicsit a csapán az irány után, és már tudott mindent.

“Elmentek a ház mellett... de mért nem szóltak róla? Hát bolondnak néznek ezek engem?” – S az öreg szemében tűnődő sértődöttség volt.

Tett-vett egy darabig a kunyhóban, evett is egy keveset, de nem volt étvágya, mert még mindig bántotta a két gyerek hallgatása, ami alamusziségra vallott, és semmiképpen nem volt barátság.

“Hát ezt érdemeltem én?” – Kedvetlenül csettintette be bicskáját: gondolkodott egy darabig, hogy nem okosabb-e lefeküdni, amikor Csikasz tette a fejét az öreg térdére.

– Kimegyünk, kutyám? Téged is itt hagytak, meg engem is, de ha te ki akarsz menni, hát nem bánom... – És Matula kényelmesen elindult a fiúk felé, de nem lehet tudni, ha látja az eseményeket, nem sietett volna-e jobban.

Lehet, hogy nem, mert amikor egy-egy távoli, halk kiáltást meghallott, megállt ugyan, de nem sietett. Hallgatózott, és Csikasz is arrafelé figyelt.

– Valami van... – nézett a kutyára, és a kis kutya előre ugrott, majd visszanezézett, mintha sürgette volna az öreget.

– Ne ugrálj, Csikasz; ha megfogták, megfogták, ha nem fogták, nem fogták...

Igenis, megfogták, de még nem egészen, s ez az esemény megérdemli, hogy ne ilyen röviden intézzük el.

Kezdjük ott, hogy amikor Bütyök kijött, akkor volt a legenyhébb az idő, és legragyogóbb a látóhatár. Még most is süt a nap, de azóta délutánodott kicsit a berek. Bütyök hóna alatt még egy nagy köteg szénát is hozott, s amikor erre leült, úgy érezte, szinte meleg van. Bedobta a horgot, s arra gondolt, hogy ebből a ragyogásból már csak a kis Kati hiányzik... Ezen bizony elandalodott, és csak akkor emelte fel fejét, amikor egy nagy árnyék úszott végig a vízen, egy gatyás ölyv árnyéka. A szép ragadozó talán megérezte, hogy Bütyök nem akar vadász lenni, és meg sem lebbent, amikor az ifjú ráfogta a horognyelet, és azt mondta: puff!

Ezután ismét hosszabb álmódosítás következett, amiben Bütyök már agronómus volt, és Ponderay Béláné szül. Szanyadi Katalin – ugyanott a magtermelő állomás vezetője, özv. Ponderayné vezeti a háztartást, és éppen most telefonál, hogy mi legyen ebédre.

– Jó lesz lencsefőzelék oldalassal? Nem tudom, Katica szereti-e.

A választ, sajnos, már nem tudhatjuk, mert reccsent az orsó. s ez az erőszakos hang lerántotta Bütyököt a valóság földszintjére.

– Hopp! – mondta, és bevágott, de azonnal érezte, hogy olyan halról van szó, amelyet Matula “bugylibicska” névre tartott csak érdemesnek.

– Ne ugrálj, úgyis visszadoblak – mondta Bütyök nagylelkűen, de ezt a kis csuka nem értette, vagy más meglátásai voltak, mert rendkívül idegesen viselkedett, aztán egy helyen csak megállt.

“Hadd pihenjen egy kicsit” – gondolta Bütyök, aki szeretett volna visszatérni agronómusi, főleg férji állásába, közben azonban a zsinór megfeszült, és lassan elindult a túlsó part felé.

– Elég volt a játékból, nem terád vágyom! – mérgelődött az ifjú, és erőteljesen meghúzta a zsinórt, amire azonban olyan érzése volt, mintha a túlsó partot akarta volna közelebb húzni. Már arra gondolt, hogy a horog elakadt valamiben, de nem, mert a zsinór kísértetiesen húzódott most már a torkolat felé.

Bütyök arca bizseregni kezdett. Teljes erejéből húzta, és mégsem tudta megállítani a halat,

amely olyan finoman kezdte, és most kiderült róla, hogy tengeralattjáró. A víz burjánzott a mélyben, a horognyél pattanásig feszült, a hal ide-oda csalinkázott, majd visszafelé rohant a csatornának, és újra neki a Zalának.

Bütyök izzadt, teljes lázban volt, és már tizedszer térítette el a halat a Zalától, amikor Tutajos megszólalt mögötte:

– Mi van, Bütyök? Húzd a part felé, aztán én majd kiszákolom...

– Tu-Tutajos... negyedórája birkózom már vele... Te, ez egy ősállat... csak el ne menjen, oda nézz!

A halat már látni lehetett egy villanásra, de ez a homályos árnyék akkora volt, hogy igaz nem is lehetett.

– Csak fáraszd! Ugye, fárad már?

– Tutajoskám, alig állok a lábamon...

– Nem te, a hal.

– Az is – suttogta Bütyök, bár a halat egy futballmeccs ordítása sem befolyásolta volna. Most már kiugrott egyszer-kétszer, s akkor meglátták, hogy valóban nagyon nagy.

– Jaaj, mekkora! – sóhajtott Tutajos, de a hosszú nyelvű szakot már a vízben tartotta, amíg Bütyök, a verejtékmogyorókkal a homlokán, fölbe kormányozta a halat, és Gyulának egész ereje kellett hozzá, hogy kiemelje a partra.

– Tutajoskám... hát megvan! – És leült a szénára, mert térdei úgy remegtek, hogy le kellett ülnie.

– Bütyök – nyújtotta kezét Gyula –, szavamra mondom, jobban örülök, mintha én fogtam volna!

Ekkor érkezett Matula látótávolságra, s amit látott, gyors léptekre sürgette a nagy csizmákat. Bütyök ül, Tutajos áll, furcsa mozdulatok... csak nincs valami bajuk?...

– Gergő bácsi!!! – ordított Tutajos, amikor meglátta az öreget. – Jöjjön gyorsan!

A két fiú még pihegett, amikor Matula és Csikas megálltak a csuka felett, mire Bikfic is újra közelebb lépett, mert a múltkori rossz emlékek eddig távol tartották.

Matula megemelte a kucsmáját.

– Hát ennek már megemelem a kalapom. Ki fogta?

– Béla! – repesett Tutajos, és Matula elkönyvelte Tutajos őszinte örömét, és nagyon jó helyre könyvelte el...

– Ez nem a maga csukája, Gyula, ami a múltkor elharapta a zsinórt. Az kisebb volt... de nem sokkal! Azt magának kell megfogni. Hát akkor vigyük! Ezt a halat Bélának kell tisztába tenni. Mi hozzá se nyúlunk.

Bütyök fején olyan ferdén állt a kucsma, mintha most jött volna ki valamely előzékeny italmérésből, és olyan boldogan legyintett, mintha most hívnák egy másikba, holott csak arról volt szó, hogy szíve szerint a Zala és a beleömlő mellékvizek összes csukáit örömezt megpucolná. Mondani azonban csak annyit mondott:

– Aztán majd mesélünk is valamit, Gergő bácsi... Matulának a szeme sem rebbent meg, de nagyon jólesett, hogy a fiúk nem hallgatnak el előtte semmit, ami rá is tartozhatik.

– Hát akkor – mondta vidáman –, hát akkor majd én is mesélek valamit.

Ekkor azonban már délután volt, s a nap mintha a messze nádas fölött azon gondolkodott volna, hogy leszálljon vagy ne szálljon le. Vörös gőzölgésébe bele lehetett nézni, és szinte azt várta az ember, hogy egyszer csak lángot vet a náderdő. Ehelyett azonban eggyé vált a fény és árny, és szürke, fogas hideg lett egyszerre.

– Úgy gondolom, Béla, hogy mégis jobb. ha segíték, aztán hamarabb összeülhetünk.

– Én meg addig vágok egy kis fát – mondta Tutajos.

– Szóval, tudjuk az “eljárást” – mondta Matula minden célzás nélkül, és kupán vágta a csukát, aztán már gyorsan ment minden, annál is inkább, mert ha délben egy-két fok hideg lehetett, most, hogy lement a nap, egyszerre hét fokot mutatott a hőmérő. De ezt már belülről

állapították meg, aztán Matula elővette a pipát.

– Hát meséljen, Béla!

– Khm, az úgy volt... szóval – eltévedtünk!

Tutajos felemelte a kezét, hogy szólni kíván, de Matula megállította.

– Várjuk meg Bélát, hogy van-e még valami mondanivalója.

– Csak annyi, hogy közös akarattal próbáltuk ki az iránytűt – de az iránytű nem ér semmit! –, egymást el nem hagytuk, jégre nem mentünk, ígéretünket megtartottuk. Kész! Ja, még azt is hozzáteszem, hogy Gyula azért nem mondta el mindjárt, mert abban állapotodtunk meg, hogy én mondom el.

Matula arca változatlan volt, de nagy belső elégedettséggel tömkölte a pipát.

– Na, most, Gyula!

Tutajos elővette az iránytűt, és különféle tárgyakat helyezett el az asztalon.

– Gergő bácsi, ez a gyufa a magasles, ez a madzag az út, ez a pohár a kunyhó, az asztalnak ez a széle a Zala, ez meg a csatorna.

– Úgy is van!

– Erre van észak, ebben az irányban jöttünk, és mégis valahol a pokolban, egy hídnál értünk ki a nádból. Én azt mondom, az iránytű jó.

Matula mosolygott, zsebre tette a pipát.

– Hát akkor most gyűjjenek, és lássák maguk, hol volt a hiba. Az iránytű jó!

Tutajos félig diadalmasan pislogott Bütyökre az öreg háta mögött, félig kérdően, hogy hova mennek. Bütyök a vállát vonogatta.

Megkerülték a kis házat, és nekivágtak a nádnak. Elöl Matula haladt, a havat figyelve, és úgy száz lépés után megállt.

– Ezek a maguk nyomai – mutatott a hóba –, itt mentek el a ház mellett!

– Azannya! – álmélkodott Bütyök. – Ha nincs az áldott bűdös csatorna, még most is megyünk.

– Szóval – mondta Matula, de már újra a szobában – az van ebben a kukacos nádban, hogy nem lát ki belőle az emberfia, aztán ha nem hajszálpontos a irány, akkor már mindegy. De ez jó és becsületes lecke volt, nincs semmi baj.

Matula most nagyon kedvesen mosolygott.

– Akkor most már én is elmondhatom a mesémet? A fiúk csak nézték az öreget.

– Hoztam két levelet...

Ezután hosszú csend következett, amelyet diszkrétnek is mondhatunk. Tutajos olvasta a levelet, és Bütyök olvasta a levelet. Legszívesebben homályos sarokba vonultak volna, mint Csikasz és Bikfic valami nagyon értékes csonttal, de mivel ez a hasonlat sértően hatna, tehát ne is használjuk. Sarokba vonulni pedig nem lehetett, mert minden sarok különféle kacatokkal volt tele, így az ifjak csak ágyaikra ültek, s annyi ideig olvasták a leveleket, amennyi idő alatt egy hosszabb elbeszélést kényelmesen el lehet olvasni.

De hát egy ilyen levél mégiscsak más! Egy-egy szavával úgy elfut a képzelet, mint száraz levéllel az őszi szél, amely azonban nagyobb távolság után meggondolja magát, és visszahozza a levelet, illetve a kedves szót, és azt mondja Tutajos szívében, hogy “örökké”! Igaz, hogy egy k-val mondja ez is, de ez nem von le súlyából semmit. Egyébként is a lényeg a fontos! A lényeg pedig maradéktalanul benne volt Sári levelében is, bár aggasztó volt, hogy a kislány szívbajos lesz, mert többek között azt írta, hogy: “... és bementem a kapu alá, és megsókoltam a falat, aminek támaszkodtál, és a szívem majd megszakatt...”

Legyünk azonban erősek, mert Sári is erős volt, és nagy szívfájdalma dacára is utána elment a városligeti jégpályára, bár később kispárnáját könnyeivel áztatta...

– Drága! – suttogta magában Tutajos, és előlről kezdte a levelet, míg Bütyök ugyanekkor megszólalt:

– Gergő bácsi, ki az a Trézsi néni?

Matula kivette szájából a pipát, és a csutorával kétfelé törülte a bajuszát, mert erre a kérdésre csak egy kis körülírással lehet válaszolni.

– Hát, tudja, Béla... egy – öregasszony...

– Katica azt írja, hogy majdnem elrontotta a vacsorát... meg hogy Szanyadi néni nagyon haragudott Katicára. Hát én... megfojtom azt a vénasszonyt!

– Okosan, Béla, de előbb írasson vele testamentumot, hogy a Katira hagyja a házat.

– Hát rokon?

– Az öreganyjának a testvére. Kati a főörökös...

– Pardon – mondta Bütyök –, akkor nem szóltam semmit.

Matula csak legyintett, hogy nem történt semmi, véleményeik a fojtogatást illetőleg azonosak, csak hát a kis ház... meg a szőlő... s ezen vagyontárgyak felbukkanása Bütyök gyilkos szándékát is csökkentően befolyásolta.

És újrakezdte ő is a levelet. Matula pedig kiment egy kicsit körülnézni, hogy a fiúk egymás közt is válthassanak pár szót, ha akarnak. Igen, az öreg Gergő – ha kellett – merev volt, mint a bazaltkő, de alkalomadtán hajlékony, mint a simogatás.

Körüljárta a házat, megnézte a rókát, amelyen már csak a fele hús volt, felnézett a kéményre, aztán kiment a folyópartra, és megkopogtatta a jeget. A két kutya – amelyek nyomában jártak – erre rászaladt a jégre, és megszagolgatta a kopogtatás nyomait.

A telehold ekkor már fényesedni kezdett, bár csillagok még nem látszottak, és még nem lehetett azt mondani: esteledik. A holdtölte már elmúlt, és Matula arra gondolt, hogy a hideg még azért tarthatja magát, és pár nap múlva karácsony. Hát majd meglátjuk.

– Hanem – mondta a kunyhóban –, hanem a legfontosabbat nem is mondják. Volt-e valami a dögnél?

– Volt, Gergő bácsi! Egy róka járta körül, aztán vissza is ment, ahonnét jött, a tó felé. De a hal nincs már a jégen.

– Nem is sok maradhatott belőle a varjak után; azt hiszem, ponty lehetett, mert jó szélesnek látszott. Csak azért kérdem, mert ha valamelyiküknek lenne kedve kiülni...

Bütyök megnyalta a szája szélét, Gyula pedig ártatlanul azt mondta:

– Ketten nem lehet?

– Akkor azt mondtam volna: nem lenne-e kedvük kiülni. Két ember alatt inog kicsit a szószerk, és a legkisebb pattanás is elzavar mindent. Éjszakai les, pláne télen, egyedül az igazi.

Persze nem muszáj... nappal is lehet róla leselkedni... meg hideg is van...

Tutajosnak meglódult a képzelete, és ha nem is egészen a régi módon, de azt mondta Dubovánszkyknak:

“... kérlek szépen, szinte nappali világosság volt... halálos némaság... amikor (kérlek szépen, te azt nem is tudod elképzelni) valami árnyék vált el a nádból, olyan kísértetiesen...”

– Gergő bácsi, én kimegyek!

– Jó – mondta az öreg közönyösen, mintha azt mondta volna: ki kellene hajtani a legyeket a szobából. – Majd megmondom, hogyan ötözzön, és úgy gondolom, ehettünk is valamit. Talán a Nancsi-féle csomagból, még megsértődik, ha nem nyúlunk hozzá.

Bütyök azonnal indult, és rövidesen családias, disznótorszag uralkodott a szobában, félretolva még Matula pipaszagát is; de Tutajos alig evett, amíg Matula rá nem szólt, hogy üres gyomorral nem lehet kimenni, mert megeszi a fene ebben a hidegben.

Odakünt erősen alkonyodott, és amikor Gyula – végre – elindulhatott, az árnyékok már élesek voltak, és a hó úgy ragyogott, mint az apró üvegcserep.

– Aztán, ha nem bírja, gyűjön haza – mondta Matula –, mert úgy nézem, sokan lesznek odakint...

Gyula erre az alkalomra Bütyök kucsmáját viselte, mert azt jobban a fülére tudta húzni, Matula kesztyűjét, melyet attól a kedves macskától kért “kölcson”, és az öreg “jobbik” csizmáit, amelyekben negyed kiló újságpapír óvta a kitűnő ifjú lábát. Vállán egy őrbundát

vitt, amelybe “majd beül, s amit aztán nem is kell hazahozni, mert nyulakon, rókákon meg kísértetekken kívül aligha sétafikál más ilyen hidegben”.

– Ámbár, amilyen szerencséje van – mondta Matula –, még farkast is lőhet, hiszen nemrégén lőttek egyet nem messze. Átjött valahogy a Fruska Gora erdeiből a Dráván.

– Ezzel a puskával, Gergő bácsi?

– Négyes sörétét adtam; még egy oroszlánt is agyonlúhet vele. Na, gyűjjön be, Béla, mert kimegy a meleg!

– Szervusz, Tutajos — akarta mondani Bütyök, de csak intett, aztán betette az ajtót, és az ablakon át nézett barátja után, aki úgy fel volt bundázva, mint egy múlt századbeli szörmekereskedő Asztrahánban.

Tutajos elvárt volna valami komolyabb búcsúztatási jelenetet, egy-két komoly intelmet a veszélyeket illetően, de mivel egyszerűen kizárták a magányba, kissé morcosan és keményen lépegetett, bár ebben az időben nem is lehetett puhán lépegetni.

– A fordulónál visszanezített, de akkor sem történt semmi. A kunyhó békésen füstölgött, és bent – úgy látszik – lámpát gyújtottak.

“Melegszenek, beszélgetnek – szálltak vissza a kis házba Gyula gondolatai ~, mintha a világon sem lennének.” Kicsit sajnálta magát Tutajosunk... és akkorát botlott, hogy majdnem hasra esett.

“Hülye! – mérgelődött. – Senki sem parancsolta, hogy kigyere, de te mindenáron fel akarsz vágni Dubnák meg a többieknek, hogy... – És Tutajos megint maga előtt látta a barátait, akiknek leesik az álluk. – Hát az azért mégiscsak szép lesz... – gondolta, és hozzátette: – Nincs is olyan hideg.”

Az őrbunda egyedül is volt tíz kiló, jól ki is lépett, és kimelegedett kalandvágó barátunk, ami azonban nem jelentette azt, hogy nem volt hideg, amiről később személyesen meg is győződhetett.

Nagy nehezen felvonszolta magát a magaslesre, óvatosan fújt egyet, és kimerültén lerogyott a padra, ami fagyosan nyekkent egyet, de a rideg némaságban szinte ordított ez a rövid csikorgás.

“Vigyázni kell a mozgással” – suttogta magában, és most már óvatosan mozdult, ha éppen kellett, mert része lett a mozdulatlan, néma tájnak, amely parancsolt.

Megtöltötte a puskát, behúzta magát a bundába, és félóra múlva úgy érezte, hogy egy lett a tájjal, a mozdulatlansággal és a némasággal.

Sőt – a hideggel is.

Mert ahogy emelkedett a hold, úgy nőtt a hideg. Az árnyékokat mintha éles késsel vágták volna ki a hóra, a csillagok a hold körül szinte elvesztek távoli ragyogásukban, mert a gödrös égitest ontotta a lopott fényt, és döntötte a saját hidegét.

Gyula rövidesen úgy érezte, hogy mégiscsak hideg van, de ez a hideg kibírható. Most már elmúltott a reccsenés emléke, most már jöhetett akármi... mert az a kis zaj még a legjobb fülhöz sem érhetett oda pár száz méteren túl.

“Majd jön” – gondolta Tutajos, de aztán gondolatai szétszóródtak. Az iskolára gondolt, a füstös kályhára, Piri mamára, de legfőképpen Sárira, akinek majd a szíve szakadt meg, és Tutajost most már nem is bántotta, hogy Sári a jégpályára ment szívét gyógykezelti. Ez ugyanis a levél olvasása pillanatában egy kis szomorúságot okozott.

“Mennyi idő lehet? – nyújtotta ki óvatosan karját, aztán ugyanolyan óvatosan, de sokkal mérgesebben visszahúzta, mondván: – Te ökör!... – Tutajos ezt saját magának mondta, tehát ebbe ne avatkozzunk bele. Gorombaság – ez kétségtelen, de hát önmagával mindenki úgy gorombáskodhatik, ahogy akar, különösen, ha az óráját otthon felejtí. – Most aztán nem tudok semmit...”

De azért valóban mérges sem tudott lenni, mert a felburjánzó haragot a szokatlan idő és magányos környezet egyetlen pillantással elnémította. Mert nemcsak azt érezte, hogy a táj

magához vonzotta, és szinte beolvasztotta riadt egyéniségét, hanem azt is, hogy ez a holdbéli vidék viszi magával és nem visz senki mást csak őt – egyedül. Mert – okoskodott a Gyulák megszeppent utóda – akármi történne, nem segíthetne senki. És akármi történhetne, sohase tudná meg senki, hogy mi volt az oka a jeles és bátor ifjú tragikus halálának...

Mert – legalábbis Tutajosunk le nem kicsinylendő fantáziájában – erről volt szó. Az álmok és mesék ködös, őseMBERI álmai közel jöttek, és kiléptek a lehetetlenség tartózkodásából, megközelítették az anyag valóságát, hiszen azután már úgysem tudná megállapítani senki, mi volt az oka...

Szerencsére Tutajosunkat nem vonzsolhatták tovább a fantázia megvadult csikói, mert a bal oldali nádból kiballagott a tisztásra a nyúl! És erre már Gyulánk is visszaszállt a valóság holdsütötte világába, mert arra gondolt, hogy ennek a szegény, árva, félénk nyúlnak jóval több és rosszabb elképzelései lehetnek erről az éjszakáról, mint neki.

A nyúl azonban látszólag nem foglalkozott ilyen gondolatokkal, mert úgy sétálgatott az éjszaka jégvirágos parkjában, mintha napsugaras, ribizlibokros konyhakertben járkálna, s egyedüli gondja az lenne, hol helyezze el a valósággal ellenkező piros tojásait.

“Hát ez nem fázik?” – gondolta Gyula, mert a nyúl közben kedélyesen leült, sőt vakarózott. De aztán – hopp! – egyenesre állt, mint a gyertya, és egyetlen ugrással eltűnt a nádban.

“Bolond nyúl, hogy ijedezik... – mosolygott Gyula –, valóban megérdemli a »timidus« jelzőt...” – És ekkor megrándult a fiú, mert túl a néhai kutya csonthalmán – ott ült a róka! Tutajosunk valósággal megdermedt a csapkodó gondolatok özönében, hogy ez talán nem is valóság, mert szeme káprázásában a róka hol eltűnt, hol újra visszaült valóságos helyére.

Tutajosunk behunyta szemét, hogy egy kicsit megnyugodjon a hó szemrontó ragyogásától, de a róka szilárdan ült akkor is, amikor újra kinyitotta. Szilárdan és – messze.

Ez a távolság – érdekes! – most valósággal megnyugtatta “hősünket”, mert nem kellett megmozdulnia, nem kellett izgulni, túl a belső remegésen, mert a róka messze lőtávolságon kívül volt.

“De ha elindul feléd!” – ordított egy hang.

Erre a puskát végtelen lassúsággal ölébe fektette, miközben szíve oly mértéktelen kalimpálást végzett, hogy Gyulánk már attól félt, hogy a róka meghallja.

“Nyugalom – intette magát –, nyugalom, majd ha rajta lesz a kutyán!”

A róka azonban csak ült, majd felállt, pár lépést közeledett, aztán szaglászott, mintha keresne valamit (jaj, de nagy!), és szépen elindult visszafelé.

Tutajos – furcsa ez, mert nagyon kívánta a rókát – megkönnyebbült. Megnyugodott, mert: “El is hibázhattam vol-volna... rossz is ez a világítás... meg is láthatott volna... meg is hallhatott volna, ahogy célozni kezdek, és nekiütődik valaminek a cső... és akkor mit mondtam volna Matulának?”

– Majd visszajön – sóhajtotta, s most megint olyan lett a táj, mintha sem nyúl, sem róka soha nem is lett volna a világon. Hideg azonban volt, és erről nem lehetett megfeledkezni. Gyula összehúzta magát, a tornyos főveget még lejjebb húzta, lábait megmozgatta a csizmában, és időnként behunyta a szemét, mert a hóban kis kék kristályok kezdtek csillogni, s ezek vakították, sőt mintha a szemét szúrták volna.

Tutajosunk arra gondolt, hogy hány óra lehet, és éppen bosszankodni akart újra, amikor éles fütty szállt el mellette, valóságos élő füttyszó, ami elszállt, s a következő pillanatban már nem is volt igaz.

Tutajos megborzongott. Sehol senki, s a halott táj mégis füttyült!

De ekkor – mily csodálatosan kapcsol az emlékezet – Lovassy könyve jelent meg előtte és a vidra, amely éjjel füttyöget. Arról nem írt a jeles könyv, hogy mit akar ezzel a vidra mondani, mert nemcsak párosodáskor füttyül, de ez Gyulánk szempontjából nem is volt fontos. A “rejtély” meg volt fejtve, g ezzel is kevesebb volt ebben a rejtélyes világban, ami ettől a hideg, de élő hangtól mintha barátságosabb lett volna egyszerre. Ismertebb, tudottabb

és megértettebb.

A hang a tó felől jött, ami messze volt ebben az éjszakai megfoghatatlan ragyogásban, s a fiú elővette a messzelátót, ami kiterítette eléje a távolságot, és közel hozta. A jég üres volt, a szomszéd fa azonban nem volt üres, mert ebben a pillanatban szállt rá egy bagoly, és valamit tépett. A bagoly háttal ült. Gyula mosolygott, s éppen azon gondolkozott, hogy a bagoly kis mozgásától is élete lett a tájnak és talán nyugalma.

A bagoly röviden végzett ennivalójával, s amint elrúgta magát az ágtól, abban a pillanatban el is tűnt.

“Csodálatos!” – gondolta Gyula, mintha a levegőben, ahol hiába kereste a madarat, levegővé vált volna a szárnyalás is.

Gyula ekkor már úgy érezte, hogy a hold “süt”, és úgy érezte, megérkeztek lábai. Eddig nem gondolt arra, hogy van keze, lába, füle, de most a múltó idő fagyos őszinteséggel azt mondta, hogy igenis: van. És az orrát is meg kellett törölni néha, és a szemét is többször lehunyni, mert a látottak látomásokká léptek elő. Egy-egy bokor csak fogta magát, meghajolt és elindult.

“Huh!” – hökkent meg barátunk, lehunyta szemét, és amikor kinyitotta, a bokor már újra állt a helyén, de máris mintha mozogni kezdett volna...

Gyula ettől kezdve állandóan szemén tartotta a gukkert, mert az élettelen üveg nem hazudik, csak időnként meg kell törölni.

Ez ellen a mozgás ellen azonban keze tiltakozott, mert ki kellett bújni Matula kesztyűjéből, és egyre fagyosabban visszatérni a jószívű macska hagyatékába.

Egy ilyen törülgetés után aztán valóban meredezni kezdtek a csodás kucsma alatt a megdőbbent hajszálok.

“Valami” jött Valami jött, de hátulról, és megfordulni a szűk helyen a bundaülésben – zörgés nélkül – egyáltalán nem lehetett.

– ... srrr... srr... hrr... hrr – lépegetett az a valami finom roppanásokkal a havon, és Tutajos úgy érezte, mintha a hátán mászkálna a titokzatos jövevény, de olyasféle érzése is volt, hogy felugrik, és akkorát ordít, hogy az a mafla hold leesik az égről.

– Srr... srrr... – És Gyulánk keze úgy reszketett, mint a cimbalomhúr, de a puskát már készen tartotta (a bokrok most úgy viselkedtek, mintha végleg szakítottak volna eddigi szerény mozgásukkal, mert híre jött, hogy a rock and roll nem is olyan örültség, mint amilyen a valóságban... és egy ilyen megvadult bokor mindenre képes...), s amikor szemét legközelebb újra kinyitotta, a magasles alól kísértelt a nyúl!

Erre a szerény látványra a bokrok is illedelmesen leeresztették szoknyájukat, Tutajosunk pedig belesóhajtott a bundabélésbe...

“Azanyád!” – És legszívesebben kupán durrantotta volna az ártatlan tapsit, ha... Ha keze használható állapotban lett volna, ha a lövéshez nem kellett volna felállni, amire a nyúl elugrott volna, ha nem lett volna olyan közel, hogy a nyuszi csak mint vagdalt hús jöhetett volna szóba, és végül ha Matula nem mondta volna meg kereken:

– Nyúlra ne lőjön! Kevés is van, húsunk van elég, és rókára megy a dolog; később talán vidrára, de annak a lesőhelye nem ott van. Persze ha kutya tévedne arra, ne sajnálja a patront. És mindig csak biztosra lőjön, mert a lövés után jó ideig szétzavarta az egész környéket.

Gyula tehát végiggondolva ezen a “ha”-sorozaton, kissé megnyugodott, és tűnődni kezdett, hogy mit is keres ez a szegény nyúl ebben a dermedésben, amíg végre a nyúl felágaskodott, s az egyik bokor ágait kezdte rágcsálni.

Gyula ekkor váratlanul a Nancsi néni-féle kolbászra gondolt, és elhatározta, hogy ha hazamegy, enni fog belőle... De nemcsak éhes, hanem fázik is... Lajos bácsi megmondta, hogy az egészségére vigyázni kell, és ebben a pillanatban megjelent előtte Sári puha, meleg kis arca... könnyes szeme... s ezek a könnyek, nem kétséges, hogy kit gyászoltak.

Ladó Gyula Lajos
élt 15 évet

“Már érzem is a tüdőt – gondolta Tutajos –, de – hova lett a nyúl?” Ebben a pillanatban Tutajosunk újra nem érezte a tüdejét (amit egyébként sem lehet érezni), és Sárít is visszakergette ágyába, mert a tisztás másik oldalán egy hosszú árnyék szaladt a nádas mellett.

Farkas!

Hát farkasnak nem volt farkas, de valóban hatalmas róka volt, amely bozontos farkával nagyon nagyot mutatott. A róka szinte repült a nyúl előbbi csapáján, és volt pillanat, amikor egy lövést “oda lehetett volna dobni”, de Gyula olyan fagyos állapotban volt, hogy ilyen mesterlövésre nem is gondolhatott.

Egyébként is megbűvölte a róka csodálatos könnyed mozgása, súlytalan rohanása és – eltűnése.

“Volt, nincs!” – gondolta Gyula, és érezni kezdett valamit abból, hogy a vadászatot egyáltalán nem a lövés tudománya, nem a gyilkolás és nem az étel, a bőr s a trófea jelenti, hanem mindez együtt, és még sok-sok minden, ami túl van ezeken, ősi örökség ez, amit egyik ember örököl, a másik nem. Ősi harc ez a család táplálékának megszerzésére, kutatási vágy, megfigyelés, tudásszomj, kalandkeresés, gyűjtési szenvedély, erdők, mezők, nádasok szeretete, még ilyen fagyaltállapotban is... és ha nem szólhat a puska, akkor is!

“Volt, nincs!” – nézett körül ifjú barátunk, s a látási viszonyok is mintha megjavultak volna, mert egy felhőske kacérkodott a bánatos holddal, amitől azok a szúrós kis hókristályok azonnal lecsukták szemüket.

A hideg azonban nem engedett, sőt Tutajosunk úgy érezte, talán már le sem tud mászni a vaskampókon, úgy elgémberedett mindene.

“Nem! – cövekelt meg magát Gyula. – Nem! Kinevetnének, ha most hazamennék, hiszen legfeljebb éjfél van... vagy fél egy, fene azt az órát!”

Közben a felhőske is eltűnt, talán magához ölelte az éji lovag, és az újabb ragyogásra újra megindultak a bokrok, és Tutajos most már igazán mindenütt látott mindent, azaz seholt semmit, és úgy gondolta, hogy mégiscsak haza kellene menni.

Ezzel tartozik István bácsinak, szüleinek, Matulának, Bütyöknek, Lajos bácsinak, Piri mamának és főleg Sárinak, aki most nyilván róla álmodozik, és nem a jégpályáról, ahol forró, szaftos debrecenit árulnak...

“Nagyon késő lehet, hogy ilyen éhes vagyok...” – állapította meg jeles barátunk, és csendesen felállt, helyreigazítva csontjait a jég csapágyakban. Kivette a patronokat a puskából, összehajtogatta az őrbundát, és bedugta a pad alá szénával letakarva, aztán még állt egy darabig, mintha az egész táj tiltakozott volna mindenféle mozgás ellen. Végül is el kellett indulnia, és Tutajos megállapította magában, hogy az egész majomelmélet számárság, mert ha ősei között csak egyetlen majom lett volna, nem lenne ilyen keserves a lemászás. Amikor végre megállt a fa alatt, úgy érezte, hogy legbiztosabb mégiscsak az öreg anyaföld, de valami olyasmit is érzett, hogy visszaérkezett az emberek közé a hétköznapi földszintjére.

Megtöltötte újra a puskát, és óvatosan elindult hazafelé.

Óvatosan?

Rup-rup-rup – recsegett minden lépésre a hó, és Tutajos tudta, hogy felesleges volt a fegyvert megtöltenie, és megdöbbsent, amikor a kunyhó lámpafényes ablakát megpillantotta.

Csak nincs valami bajuk?

A két kutya is olyan viháncolással üdvözölte, mintha délután kettő volna, és bent vendégek poharaznának, amikor Tutajos óvatosan benyitott.

– Már megijedtem, hogy valami baj van...

– Jó estét – mondta Matula –, mér’ lenne baj?

– Hát hogy még fent vannak...

– Elbeszélgettünk... Nem fázott?
– Hideg volt, Gergő bácsi. Láttam két rókát, két nyulat, egy nagyobb baglyot, és hallottam valamit füttyögetni, valószínű vidrát...
– Az volt. Okosan tette, hogy nem tartott ki, tudja, hogy tizenhat fok hideg van?
Tutajos vetkőzés közben órájára pillantott az asztalon, s úgy látta, még csak háromnegyed tizenkettőt mutat, és szégyellte kicsit, hogy ilyen korán bejött. Ezután kezdődik csak odakint az igazi forgalom... Jobban megnézve azonban...
– Megállt az órám – mondta.
– Mér' állt volna meg – vette kézbe az órát Bütyök –, tíz óra van.
Tutajos elvörösödött. Tíz óra... “Éjszakai les a végtelen éjszakában...” Otthon még vacsoránál ülnek, és Sári most érkezett haza a jégpályáról...
– Hát szégyellem...
– Mit? – érdeklődött Matula.
– ...ilyen korán bejönni... azt hittem, éjfél van legalábbis...
– Addig marad az ember, ameddig akar – mondta Matula. – Négy és fél órát ücsörgött odakint, és ha tizenegyig nem jön be, úgyis behoztam volna. Tizenhat fokhoz még jobban fel kell öltözni...
– Hideg volt, az bizonyos.
– Na, lássa! A rókák még spekulálnak, vidra oda nem megy, nyulat nem akarunk lüni, lesen meg pláne nem... okosan tette, hogy hazagyött.
– Ha az órám nem felejttem itthon...
– Kitartott volna éjfélig, és számárság lett volna.
– Fene tudja, olyan hosszú volt az idő... de gyönyörű volt, és bevallom, éhes lettem.
Bütyök azonnal felugrott.
– Tutajoskám, egy kis sült húst... hozom, egy perc alatt kész.
– Van még kolbász?
– Parancsolj! Gergő bácsi-, Nancsi néni- vagy Katica-félét?
– Talán a Gergő bácsiét kóstolnám meg...
Amikor Bütyök visszatért a spájzból, kezében egy jelentékeny koszorút lengetett, ami Tutajost meghatotta.
– Béla – mondta a felfázott ifjú –, Béla, legközelebb te mégy ki.
Tutajos ezt az ajánlatot dicséretnek, elismerésnek, sőt nagylelkűségnek szánta, de Bütyök kissé zavartan nyalta meg szája szélét.
– Tudod... úgyis elhibáznám... akkor meg minek menjek... ugye? Hanem Gergő bácsi mondja, hogy van a gazdaságban egy tehén... valami Julcsa: kérlek szépen, negyven liter tejet ad naponta... Negy-ven li-tert!!! Mit szólsz hozzá? – kérdezte Bütyök olyan büszkén, mintha valami előkelő rokonról lett volna szó.
Tutajos félig megfagyva, kissé bárgyún nézett ebbe a Bütyök által felrajzolt meleg tejtengerbe, és a Julcsa nevezetű tehén semmi izgalmat nem okozott vadászkeblében, amit Bütyök kételkedésnek vélt, tehát hozzátette:
– Persze, csak a laktáció ideje alatt. Mit szólsz hozzá? Mit szólsz hozzá?
– Mi az a laktáció?
– Hát a tejelési idő, ami elkezdődik a kisborjú megszületésével, és bezárul két hónappal a következő szülés előtt, amikor a tehén magától is elapadna, de szárazra állítják, ami annyit jelent, hogy nem fejik, a tejmirigyek nem dolgoznak, és az egész szervezet átáll a következő szülésre.
– Ejha!
– Ugye, csodás? De most jön a trükk! Ide hallgass!... Ezek után a tehenet úgy etetik, hogy a szervezetet bizonyos legmagasabb tejtermelésre kényszerítik, például Julcsa esetében olyan és annyi takarmánykeveréket kap – előre! –, mintha máris negyven litert adna, és – képzeld! –

Julcsa meg a többi annyit is ad, amennyire elő van etetve. Igaz, Gergő bácsi?

– Így van!

– Bámulatos – mondta Tutajos, és igyekezett megfelelő képet vágni Julcsához, a laktációhoz, Bütyök lelkesedéséhez, bár érdeklődése ezen kétségtelenül tiszteletre méltó tehénanya iránt egészen mérsékelt volt.

– Bámulatos – mondta újra –, aztán, amikor a második róka jött...

Bütyök megfordította a sercegő kolbászt; Matula pedig kivette szájából a pipát egy kis szélesebb mosolygásra, de nem szólt semmit.

“Két malomban örölnek – gondolta –, de nem baj, csak jól öröljenek, az a fontos!”

Másnap csütörtök volt, amikor – végre! – Matula azt mondta:

– Hát ha akarnak, korcsolyázhatnak is, persze nem a Zalán, hanem a tavakon. Én egy parádés szatyrot csináltam ennek a Nancsinak karácsonyra, de még a füle nem kész, azt akarom befejezni.

A fiúk ehhez mérten lustálkodtak az ágyon, míg Matula többször kinézett, s amikor bejött, azt mondta, hogy nem tud az időn kiigazodni, mert az idő “gondolkodik”...de erre vagy arra el kell fordulnia, az bizonyos. A hold ugyan fogyóban van, de még elég nagy, hogy tartsa a hideget... ámbár egy kis köd van, és a hőmérő csak három fokot mutat zérus alatt. A levegő forog – fene tudja, de a fehér karácsony már biztos!

Amikor Tutajosék kimentek a jégre, éppen csak hogy nem olvadt, de a nap mérsékeltent ontotta a meleget és a fényt is. A tó azonban csendes időben és hó nélkül fagyhatott be, mert olyan volt, mint a tiszta üveg, amely alatt szépen látszott a hínáros, moszatos, egész csodálatos akvárium.

Aztán: hajrá! Ebben a sercegő rohanásban természetesen részt vették a kutyák is, amíg Tutajos el nem “gázolta” vigyázatlan kutyáját, aminek semmi komolyabb következménye nem lett. Bikfic megsértődött, s egy időre félreült, és szemrehányóan megugatta száguldó barátait. Mivel azonban a jég nem volt a legmelegebb alapzat, Bikfic felfüggesztette sértődöttségét, és most már jobban vigyázott a figurákra, amelyeket a nagyfőnök követett el, amíg aztán Tutajos is elhasalt, és ezen méltatlan állapotban fejezte be az elegánsnak ígérkező nyolcast.

– Csau – vau – bek – bek – úgy kell! Úgy kell! – ugatott Bikfic, amíg a rohanást érkező Csikas el nem seperte hálótársát, mert az iramot nem tudta lefékezni. Ezen egy kicsit össze is marakodtak, de aztán mindketten Gyulához rohantak, aki éppen négykézláb tápáskodott fel, és semmiképpen nem akadályozhatta meg Bikfic szeretetének nyilvánítását. Bikfic ugyanis röptében képen nyalta a tehetetlen ifjút, aki éktelen dühbe gurult. Most esett akkorát, hogy majd a jég szakadt be alatta, és most jön Bikfic ezzel a hülye nyalakodással.

– Megütötted magad? – kérdezte Bütyök.

– Semmi... de Bikfict el fogom verni... igen, ha még egyszer... de – és körülnézett – nincs itt semmiféle pálca, csak nád.

Igen, ez a nap nem volt alkalmas semmiféle büntetésre, és a nád nem is erre való. A nád csak békés célokat szolgál. Fészket takar, tojásokat ringat, vackokat rejt, házat fed, és falakat préselnek belőle emberi otthonok számára. De verni, különösen a Bikfic nevezetű vendéget, semmiképpen sem lehet. A nád azonban még valamire jó. Ha ilyen csendes, ködös téli délelőttön jobban megnézi az ember (pálcát keresvén), megáll a szeme a nádszálak foszlott zászlaján, amelyek mozdulatlanok, de mind délre néznek.

Nem lengenek, majdnem mozdulatlanok, de délre néznek, és északra hallgatóznak.

Tutajos nézi a nádat, aztán felnéz az égre, és Bütyök követi nézését.

– Mit nézel?

– Megváltozik az idő. Nézd a nádat, a köd is megmozdult, sűrűsödik, és mintha dél felé

nyomódna.

– Hát aztán? Mutasd még egyszer azt a nyolcast!

– Érdekes – tűnődött Tutajos –, érdekes, pedig szelet nem is lehet érezni... – Aztán megmutatta Bütyöknek a nyolcast, akinek nem is juthatott eszébe, hogy Tutajos megfigyelése milyen komoly előjel volt egész karácsonyuk megváltoztatására.

Bütyköt azonban mindez nem érdekelte, és nem is értette, és ebben a pillanatban elsőrendű vágya volt a nyolcas elsajátítása, később pedig megismerkedése a Julcsa nevű csodatehénnel.

– Matula közben fonta a szatyrot, ki-kinézett, és ő már tudta, hogy megjön a hó. Tudta volna akkor is, ha a varjak nem jelezték volna az északi vendég érkezését; de jelezték, mert károgva örvény lettek, mint egy óriáskerék, mintha a szél hajtotta volna őket szárnyaló emelkedésbe, aztán sziszegő zuhanásba, mint komor üzenetét a messze fehér világnak.

De a szelet érezni még mindig nem lehetett.

A derűs szórt fény azonban hamarosan elálmosodott, és amikor a fiúk délben hazajöttek, már délutáni homály lengett a konyhó körül, s a szürke messzeséget mintha beborította volna valami várakozás.

A szatyor azonban elkészült, és Matula elismerően hallgatta meg Tutajos jóslatát a várható időről.

– Úgy van, Gyula, éppen úgy van, ahogy mondja. Csak most már az a kérdés, mennyi lesz. Mert hogy gyün, az biztos, és mert lassan gyün, már aligha áll meg. Már hajnalban gondoltam rá, mert az idő megereszkedett. De hát: ennivaló van, meleg szoba van, jó barátság van, a többi már szóra sem érdemes.

Ezen a napon az idő csak múlt, múlogatott, nőtt és érett. Matula húst süített, és hozzá a tormát Tutajos már a konyhó előtt reszelte, de így is ejtett néhány könnyet az önkéntes szolgálat oltárára.

Az ebéd emlékezetesen finom volt, amit nem is kellene említeni, hiszen a spájz és a berek ontotta a kiváló nyersanyagot. De ifjaink állandóan olyan “farkaséhségben” szenvedtek, hogy a rántott nadrágszíjat is megették volna füstölt angolna helyett.

Ebéd után kissé felszállt a köd, egyszerre összeolvadt a szürke felhőkkel, amelyekről eddig nem is lehetett tudni, hogy ott vannak. Beborult, s ebből a borulásból kiszakadt és tétován helyet keresett egy-egy hópehely. De a szelet még ekkor sem lehetett érezni, hiszen a kis pelyhek ide-oda libegtek, mintha kényeskedve keresték volna a helyet, ahová érdemes leszállni.

Aztán megsűrűsödtek.

– Esik – nézett ki Matula. – Béla, nem enne egy kis paprikát?

Bütyök elhárító mozdulatokkal jelezte, hogy nem kér, és folyt az ebéd szóltanul, ami egyúttal komoly tevékenységnek látszott, de az is volt. Utána pedig szokatlan ellanyhulás lett észlelhető.

A mosogatás lagymatag zörgéssel és ijesztő gyorsasággal történt meg, utána pedig ugyanilyen elszántsággal dőltek végig az ágyon, amelynek szénapárnájában csodálatos álmokról zizegett az elmúlt nyár.

Bütyök ugyan kíváncsi lett volna még a Julcsa nevezetű tenyésztő további teljesítményeire de a másik kettő olyan álmosan hallgatott, hogy szívtelenség lett volna őket szakkérdésekkel zaklatni. Bütyöknek pedig – ezt már tudjuk – volt szíve, csak még azt jegyezte meg magának elalvás előtt, hogy egy ilyen negyvenliteres tehenet igazán nevezhetnének Viktóriának, de legalábbis Juliannának, mert az egyszerű Julcsa semmi tiszteletet nem fejez ki a TEJÉRT-szolgálat egy ilyen valóságos rekorderével szemben.

Mindezen – egyébként helyénvaló – gondolatok vége azonban az lett, hogy Bütyök is minden küzdelem nélkül merült el az álmok tengerében.

Csend.

A szobában halkán lélegzett a csend, az ablakot végigsimította egy-két hópehely, a

gerendák pattantak néha, a tűzhelyen összeomlott a zsarátnok, de belülről ebben a pillanatban nem nézte senki, hogy a felhők kaptárából rajzani kezdett észak és a magasság sóhajtoan csendes, százmilliárd fehér, puha csillaga.

Az idő most már nem gondolkodott. Szakadt a hó! Szakadt, de ez nem okozott akkora lármát sem, mint amikor a feketerigó végigszalad eső után az avaron. Dőlt a hó, de ez a nesz csak annyi volt, mintha pókhálóval simogatta volna a szél a náderdőket; de szél nem volt, így talán csak az álmos alkony kóválygott a fehér világban, és félig alva húzogatta ide-oda az idő súlytalan igáját.

A láthatár becsukta szemét, a távoli zajok régen elfulladtak, mielőtt ideértek volna, és az élet közös, nagy szíve lehet, hogy vert valahol, de ezt észlelni nem lehetett. Lehet, hogy valahol vonat robogott, a vas és a fa kíméletlen zörgésében örölve önmagát, lehet, hogy ijedt motorok benzingőzt hörögtek kétes utakon, amelyek az előbb még biztonságosak és kemények voltak, de most tétovák lettek egyszerre, és bizonytalanul keresték a másnapot, sőt az is lehetséges, hogy emberek jöttek-mentek, szerettek és veszekedtek az emberek mesterséges világában, de a berek minderről nem tudott, puhán takarózott, kizárt minden zajt, lármát, tülekedést, flancot, hazugságot, és önmagába zárkózva olyan távoli lett mindentől, mint a rejtett, kedves gondolat.

A kis ház is megfehéredett, összehúzódott, becsukta ablakszemét, mintha helyet kérne a nagy dunyha alatt, amelynek puha, fehér pehelytömését most szitálja a tél vastagon és bőkezűen.

Az idő is megállt, mintha nem is lenne érdemes továbbmennie; nem hozott sötétséget, mert a hó világított, mintha magasságok örök napsugarait raktározta volna el múlandó valóságában, és nem törődött a lámpa szelíd fényével, amikor az tapogatózva kisárgult az ablakon.

Mert a lámpát már meg kellett gyújtani ebben az időben Természetesen Matula gyújtotta meg a lámpát, mert a két ifjú csak annyit tudott a világról, hogy alighanem van, s benne most valószínűleg lámpagyújtás történik. Sőt – mintha valaki kinyitotta volna az ajtót, mert beáradt a hószagú csend, a mosott téli levegő, míg a szoba elhasznált emberszaga szégyenkezve távozott az eresz alá.

– Amondó vagyok – kezdte Matula a beszélgetést –, amondó vagyok, érdemes lenne kinézni...

Derék barátaink azonban nem voltak “amondók”... Kiváló barátaink még félig az álom csónakjában hevernek, és ez a csónak csak a hideg közreműködésével tudja őket partra fordítani.

– ... kinézni – folytatta Matula a magánbeszélgetést—, és a fára gondolni, amit aztán kaparhatunk a hó alól, de még akkor is vizes lesz...

– Vizes? – nézte Tutajos a gerendákat, amelyek szárazak voltak. – Mi lesz vizes, Gergő bácsi?

– A fa!

– Hát akkor menjünk – feküdt tovább Bütyök is –, menjünk, és hordjunk be fát.

Matula mosolygott.

– Nem muszáj felkelni, azt már nem is mondom. Majd kis kereket faragok az ágylábak alá, semmi az, csak nyolc kerék kell, aztán kihúzom magukat, meg visszahúzom...

– Kelünk már, Gergő bácsi – nevetett Tutajos –, csak talán inkább szántalpakat kellene faragni, abból csak négy kell, meg látom, esik is... inkább a szán való ilyenkor...

– Esik? Szakad! Csak szél ne gyűjjön, mert most már sok a hó, aztán se be – se ki!

Bütyök ekkor már az ajtóban állt, mélyeket lélegzett, és szerette ezt az időt.

– Gyere, Gyula, csodás!

Hamarosan aztán öten nézték a csendes, sűrű hóesést, mert a mozgolódásra Bikficék is

megjelentek, és zajosan segédkeztek a fahordásban is.

A tűzhely környéke rövidesen faraktárhoz hasonlított, és a szoba melegében szétáradt a fa száradó lélegzetének kellemes illata.

– Elég! – mondta Matula úgy egy óra múlva. – Legalább egy hétre elég, aztán majd meglátjuk. Most kiseprünk, rendet csinálunk, aztán: ügyis este van már. Aztán húst sütök meg krumplit... Szeretik az olajos káposztát?

Bütyök szó nélkül mászott fel a spájzba, lehozta a húst, ami olyan kemény volt, hogy betonnak is elmehetett volna, mert a hóesés dacára is fagypont alatt volt a hideg.

– Helyetekre! – intett kifelé Matula a kutyáknak. – Majd szólunk, ha kelletek. – És betette az ajtót. – Csak itt lábatlankodnak, aztán tele tesz az egész gunyhó ázottkutya-szaggal. Nem árt, ha megáznak, mert tisztul a szőrük, bőrük, mert hogy nem mentek a vackukba, arra mérget lehet venni.

– Én se mennék, Gergő bácsi – mondta Tutajos –, ettől a szagtól nem lehet elszakadni.

– Hát a tubarózsa is elbújhatik mellette – bólintott Matula –, hanem étvágy, az van, úgy látom. Nem lenne jobb, ha leülnének?

Ebben a pillanatban ugyanis a két éhes ifjú is ott állt a tűzhely mellett, és Matula szerint: nagyon láb alatt vannak.

– Hát nem jobb ülni?

Az ajtó előtt pedig mocorgás hallatszott, majd Bikfic szólalt meg:

– Ujujuuuú... bek-buk, szeretnék bemenni!

– Csend! – kiáltott az öreg. Kint a két kis kutya egymásra nézett, aztán Csikaszk lehasalt.

– Ezt már ismerem: várni kell.

Aztán reggel lett, s mikor Matula kinyitotta az ajtót, az ajtó tolt a havat. És a hó vastagon esett még egyre, egyre.

Megállt az öregember, feljebb tolt a kucsmát a fején, nézte egy kicsit még a sűrű esést, kicsit meghúzta a vállát, hogy ha így van, hát így van... lapátot fogott, hogy legalább a kunyhó előtt járni lehessen.

Erre ébredtek fel az ifjak.

Az ajtó nyitva, az idő homályos, kint csak a hó lapátolása hallatszik, s azon túl fehér függöny, amely elfolyik a földön, és a felső széle valahol a felhők között van.

– Gyerünk, Tutajos, nem lehet hagyni Gergő bácsit... Tutajos azonnal dühös lett, mint mindig, ha gondolatai nem rendeződtek el, és váratlanul ébredt.

– Ne oktass, Bütyök! Ezt úgy mondtad, mintha én azt akarnám, hogy az öreg hólapátolásban szakadjon meg...

– Nem úgy mondtam, Tutajos, csak te hallottad úgy, mert “úgy” akartad hallani...

– Akarta a fene... szóval, ne haragudj, nem szeretem, ha oktatsz. Ilyesmiben... Nem mondom, hogy Julcsa “nagyságáról” nem fogadok el egy kis oktatást...

– Nem olyan nagy, Tutajoskám, alig hét mázsa. Hiszen, kérlek szépen, éppen az az érdekes, hogy a testnagyság és a tejhozam nem függnék össze. A tejhozam nagyrészt öröklött, míg a...

– Bütyök, nem erről volt szó...

– Persze hogy nem, de ha az ember így véletlenül valami érdekes témára bukkan...

– Édes Bütyök, a hólapátolásról volt szó.

– Mit lehet a hólapátolásról beszélni? De Julcsáról lehet... – És ekkor döbbenet elhallgatott, és Tutajos is úgy ült fel ágyában, mint egy “állj fel Jancsi”.

Odakint beszélgettek! A hangok közeledtek.

– Hát csak kösd le, Miska, azokat a “csoszogókat”... a levelet majd átadom.

– Nem kötöm le, Gergő bácsi, mert le kell szaladnom még a hídig. Az a parancs, hogy a Zala-hídig nézzem meg, milyen a hó.

– Éhen – bólintott Matula –, hát akkor csak eredj! Mire visszaérsz, készen lesz a reggeli.

Valami surranó nesz hallatszott a két kutya ugatásától kísérvé, míg Matula le nem füttyentette a túlbuzgó ebeket a síelő legény nyomáról.

– Mi az, Matula bácsi?

– Levél. Olvassa fel, Gyula, mert azt mondja ez a Miska, mind a hármunknak szól.

Talán nem kell mondanunk, hogy Bütyök megfélekedezett Julcsáról, Tutajos sértődött lelkiállapotáról, aki idegesen tépte fel a levelet, aztán morogva kezdte olvasni:

Kedves öcsém!

– Hangosan és lassan – mondta Matula –, nem hajt a török!

Kedves öcsém! A levelet Tutajos olvassa fel hangosan és értelmesen, mert a levél egyformán szól Gergő bácsinak és Bütyöknek is. És Gyulának szép kappanhangja van...

– Hehe...

– Ne röhögj, Bütyök! Folytatom...

A levelet Miska viszi, aki civilben tehenes, az én nevelésem, és katonáéknál a sífutó versenyben első lett, de ilyenkor postás is, és ezúton közlöm veletek, hogy esik a hó...

Matula mosolygott.

... ebből pedig, különösen ha szél lesz, az következik, hogy vagy felültök a ma délután 3 óra körül a Zala-hídhöz érkező szánra, és bejöttök, vagy leszeditek a csomagokat, melyeket ismeretlen tisztelőitek küldenek karácsonyra mindhármatoknak... Ha ugyanis megmozdul a szél, vagy itt, vagy ott, esetleg napokig helyhez lesztek kötve. Nekem karácsony másnapján Pesten van nagyon fontos dolgom, nem maradhatok veletek, de ott van még szilveszter, amikor együtt lehetünk. Mindenképpen ti határoztok, nekem teljesen mindegy, de ha csak szilveszterre jöttök be, akkor már bent is maradtok, mert hatodikán otthon kell lennetek, és Bütyöknek még körül kell nézni a gazdaságban...

– Pont. Kötőjel. Pont. Pont... – mondta Tutajos.

Természetesen, akár jöttök, akár maradtok, Gergő bácsi a parancsnok, hát vele beszéljétek meg mindent. És ha ő haza akar jönni, akkor szedjétek a sátorfátokat, és – kész.

Szeretettel ölel valamennyiőtöket:

István

– Puff! – mondta Tutajos.

Bütyök a szája szélét nyalogatta... Matula megsimogatta ötnapos szakállát.

És hosszú csend ereszkedett a szobára, a kavargó, ölelkező, ellentétes, párhuzamos, jó és rossz gondolatok néma ereje és erőtlensége.

Tutajos akkorát sóhajtott, mintha lemondott volna valamiről.

– Szóljon, Gergő bácsi.

– Ha maguk is úgy akarják: maradjunk! Tutajos félve fordult Bütyök felé.

Bütyök a földet nézte, aztán felemelte a fejét, és halkán azt mondta:

– Maradjunk...

Tutajoson szinte végigvágott ez a nagylelkűség.

– Bütyök! – És kitérta karját. – Bütyök, hát mit mondjak?... – És ügy megölelte a nagy fejű ifjút, hogy az fuldoklott.

– Ne... izélj, Gyula!

– Nem izélek, és Julcsát is meg fogom ölelni.

– Vigyázni kell vele – intette barátját Bütök –, a fejölegénynek is piros babos kendőt kell kötni a fejére, mert másképpen felrúgja székestül, edényestül, mindenestül. Megszokta, hogy asszony fejje, és abból nem enged.

– Egyébként – komolyodott el Tutajos – nem fogadom el ezt a nagylelkűségedet, és hazamegyünk!

– Az nem úgy van! – ingatta fejét Matula. – Szavaztunk, és maradunk. Délután megyünk a csomagokért, csak addig meg ne bolonduljon az idő. Rakják meg a tüzet, mindjárt gyüvök.

És amikor egyedül maradtak, Tutajos leült, és újra megszólalt:

– Béla!

– Nem, Tutajoskám, megtettem volna más esetben is, mert te is megtetted volna, de nem olyan áldozat, mint gondolod. Ha most hazamegyünk, egy-két nap múlva úgyis kijöttél volna, és én is veled. Így azonban, ha hazamegyünk... hát hiszen tudod: végig együtt lehetek Katicával.

– Jól van, Béla, nem felejttem el, és ha valami egyenesbe fogja téríteni az én rosszindulatú kitérőzéseimet, hát azt a te jószágodnak köszönhetem. És ha küzdők ellene, annak te vagy az oka... és ha végleg leszámolok veled, az nagyrészt a te érdemed... és most ne szólj semmit, mert olyan jónak érzem magam, hogy becs' szavamra sírni tudnék.

Ekkor lépett be Matula négy hosszú póznával, és felesleges zörgéssel rombolta szét a kegyes érzelmeket.

– Mi lesz abból, Gergő bácsi?

– Szakad! Harminc éve így nem esett a hó... de a tüzet nem rakták meg. Gyün ez a Miska, még csak meg se kínálhatjuk.

Tutajos rakta a tüzet, Béla ment a spájzba, és semmi kétség nem lehetett Miska reggelijét illetően.

– Ebből pedig lajtergya lesz, olyan hordágyféle. Szóval: saroglya. Ezen hozzuk a csomagokat. A piros paprikát elő lehet venni, mert Miska szereti.

És Miska szerette is!

Miskáról kiderült, hogy nem is olyan Miska, mert három gyerek apja, így a fiúktól a Miska bácsi megszólításra tarthat igényt, ami egy hadsereg-sífutóbajnoknak bőségesen kijár.

– Gyarmati Mihály – mutatkozott be. – Az árokparton el lehet menni. Aggyon isten, Gergő bátyám!

– Iparkodj enni, Miska, aztán csak hazafelé, mert itt szorít a hó!

– Hát szépen esik, de az én csikóimon nem fog ki!

– Hogy volt az a verseny, Miska bácsi? – kérdezte Tutajos. – Mesélje el. Szép lehetett...

– Hát szép is volt. Futottunk, mint a bolondok, aztán első lettem.

Miska két kis paprikát eresztett a tetemes kolbászdarab után, jelezve, hogy a mesének ezzel vége. A mesének igen, de a kolbásznak nem, s a fiúknak az állkapcsa vele mozgott Miskáéval (Bütök még nyelt is), mert a síbajnok csodálatos étvágyától olyan éhesek lettek, hogy a szemük szikrázott.

Amikor Miska elköszönt, Matula először az üres tepsibe nézett, aztán az ajtóra.

– Hát kosztosnak nem vállalnám ezt a Miskát, az már bizonyos... Hárman se ettünk volna többet, aztán azt se mondta: kukk. Menjen fel a spájzba, Béla, mert látom, maguk is ennének, aztán nézzen körül, mi van még, mert ha Miska még egy levelet hoz, végünk van...

– Majd küldenek, Gergő bácsi.

– Tudom én azt! Nancsi bélebetegedne, ha nem küldhetné, de a kis Kati is, aztán mink is öltünk...

– Gergő bácsi – tűnődött Tutajos –, nem lehetne valamivel viszonzni? A nagy csukát beküldhetnénk István bácsinak, a kisebbet Katiéknak, aztán egyet még fognánk, ha később is,

Gergő bácsi lányának... Mert ebben a hóesésben nem tudom, harap-e a csuka...

– Tudja, Gyula, a lányomat kivéve, én már gondoltam erre, de – mondom – maguk fogták...

Bütyök közben visszaérkezett egy karika kolbásszal és egy karika hurkával. Tutajos ekkor már fűrészelt.

– Csak dolgozzatok – mondta Bütyök barátjának, aki megállt a munkában –, én megsütök mindent, aztán majd szólok.

És ezután már csak a fűrész szólt, balta, kalapács és a frissen vágott fa illata elvegyült a hurkasercegés gyomormozgató illatával. Aztán röviden, de alaposan ettek, és délre készen volt a hordágy, ami létra, azaz saroglya, szóval tragacs.

Haladt az idő, de nem változott. Esett, esett a hó egyformán, tömötten, és végtelenül. A nádas egy része már lefeküdt, a bokrokból nem látszott már semmi, a folyó ágya szinte eltűnt, és a fák némán tartották hóterhüket.

De a hó már nem szállt le egyenesen, hanem meglengett néha, itt-ott megkanyarodott, és a pelyhek raja hol délnek fordult, hol északnak és néha nyugatnak.

– Iparkodnunk kell – mondta Matula –, hogy a lovak azonnal visszafordulhassanak. Ha István bátyjuk megtudná, hogy várakoztatjuk őket, hát leszedi a csillagokat.

– Nemigen talál most, Gergő bácsi.

– Az igaz, de majd akkor szedi le, ha mink is ott leszünk. Hát inkább menjünk. A saroglyát én viszem a szivattyúházig, onnan fele utat egyikőjük, a másik felit másik.

– A kutyák jöhetnek?

– Engedjük őket, legalább elmegy a kedvük tüle. A halakat is felváltva visszük.

Ifjaink vidáman vágta az útnak, a kutyák csaholva hempergöztek meg a hóban, csak Matula ment szótlanul, s ezt a némaságot átvette később az egész társaság. Csikas – aki jobban tisztában volt a dolgokkal – már a kezdetnél hátramaradt, míg Bikfic legénykedett egy darabig, körülrohanta az embereket, itt felbukott, ott beleszaladt nyakig a hóba, míg végül ő is az emberek mögé igazodott, ahol valamelyest járhatóbb volt az út.

De csak valamelyest, mert a hó nem állt össze, s a lépések nyomán összefolyt, mint a homok.

– Gyönyörű idő! – lelkesedett Tutajos, amikor elindultak, és Matula mosolygott.

Amikor a csatornához értek, Tutajos újra megszólalt:

– Erre talán még nagyobb a hó...

Matula csak bólintott, amiről nem lehetett tudni, hogy valóban nagyobb-e a hó (és miért lett volna nagyobb?), vagy Matula arra gondolt, hogy Tutajosunkban fogy a gőz...

– Itt vagyunk, Gyula. Most maga veszi át? Ez kérdés volt, de mit lehetett erre mondani:

– Persze... Hol adom át Bütyöknek?

– Majd szólok.

A saroglya – nevezzük bárminek – nem volt könnyű, és úgy riszálta magát, mint az eladó lány a lakodalomban. Ez persze nem lett volna baj, ha ez a riszálás a lépéshez alkalmazkodott volna, de nem tette ezt, hanem önkéntes, mondhatnánk rendhagyó mozdulatokat végzett. Tutajos tántorgott vele, sőt egyszer majd belecsúszott a Zalába.

– Vigyázzon, Gyula!

– Fene tudja, mintha valami arra húzna.

– Nem húzza, hanem nyomja. Nem látja?

A hóesés most már egészen délnek dőlt, és a lépések nyomán felporzó havat is leseperte a töltések közé a szél.

– Alighanem cifra utunk lesz hazafelé...

Tutajos ekkor már erősen izzadt, és úgy érezte: a saroglya minden fokán egy élő malac lóg, és a földre kívánczik... Látni pedig alig lehetett már valamit.

– Szerencse még, hogy nem szembefúj...

– Nagy szerencse – szuszogta a fáradtságtól dühös ifjú, és szokásától eltérően a szódáskocsis-szótár egyes válogatottabb kifejezéseit alkalmazta a téltre, igaz, csendesen. És nem lehetett volna tudni, hová fajul a dolog, ha Matula meg nem szólal:

– Vegye át, Béla, a hídig a maga része...

– Itt van, Bütyök, csapja meg a mennykő! Illetve ne csapja, ha te viszed...

Bütyök mosolygott, és sokkal rugalmasabban vitte a holmit, mint Tutajos, hiszen friss erő buzgott benne, és még Tutajos is magához tért egy kicsit, hiszen mintha az eget akasztották volna le a válláról.

A hídnál azonban nem volt senki.

– Háromnegyed három – dörmögött Tutajos –, kár volt sietni...

Nem válaszolt senki, s ez a szótlanság mintha megütötte volna Gyulát. Nem szólt senki! Egyforma, terhet vállaltak mind a hárman, egyforma az út, a szél, a hó, de nem szólt senki, csak ő.

“Tutajos – szólalt meg belül egy hang –, Tutajos... milyen hitvány vagy... Nem okoskodik senki, nem káromkodik senki, csak te, mindig csak te!”

Gyula lehajtottá fejét, és csizmáját nézte.

“Itt van ez az öregember. Nem szól; itt a barátod – nem szól... Azt hiszed, nekik könnyebb volt?”

“Nem...”

“Itt vagy a berekben, mindent elérsz... vadászol, halászol... hány barátod vadulna meg a boldogságtól, ha itt lehetne, és cipelne akár három ilyen vacak saroglyát is... Szegény Tutajos, csak a szád járt... és a kirakatok előtt hazudozol Sárinak, itt meg összedölsz és káromkods...te hős! Te erős... a száddal! Azt hiszed, így és ilyenek kellesz te annak a kislánynak?...”

“Nem... Nem...”

És Tutajos szinte megrokkant az önvád alatt, és talán mosdatta volna még magát a szégyenkezés hús vizével (bár elég hideg volt enélkül is), ha Matula azt nem mondja:

– A! – És kezét ellenzőnek tartotta füle elé. – Gyűnnek!

– Hallom a csengőt – mondta Tutajos szégyenkezve. – Igazán jókor jöttünk, Gergő bácsi. Kár volt jártatni a számat...

Matula mosolygott.

– Ameddig magától is rágyün: nincs baj, csak bele ne csontosodjék. Álljon félre, Béla!

A sűrű hóesésből kibújt a két igásló nagy feje és Jóska bácsi vidám, nagy orra.

– Hoó! – kiáltott. – Jó kis időt hoztunk, mi? Adjon isten!

– Eltaláltad, Jóska, a szarva közt a tögyit – mondta Matula. – De ne prézsmítáljunk!

– Szóval, Gergő bátyám, minden csomagra rá van írva, kié. Van itt mindenféle! Kicsi, nagy, gömbölyű meg szögletes. Maritul, Nancsitul, Katitul, meg utoljára még tülem is, ha elfogadják. Tegnap ríkattam meg a disznót én is. A főagronómus úr azt mondta, hogy ilyen kolbászt a veszprémi püspök is csak egyszer evett – gyermekkorában.

– Nem mozdulnál meg, Jóska?

– Nana, ‘iszen éppen azt akarom.

Jóska bácsi olyan kényelmesen mozgott, mintha szép nyári alkonyat lenne, tündérrózsákkal a vízen és napsugaras kis hullámokkal a csónak árnyékában.

– Látom, Szent Mihály lovát is csináltak.

– Azt a nagyot először.

– Ezt Nancsi küldi...

– Azt mondtad, rá van írva mindegyikre – türelmetlenkedett Matula.

– Rá is!

– Akkor mi a fenének magyarázol? Majd elolvassuk otthon. Nem látod, milyen idő jön!

– Hát szó, ami szó – bölintott végül Jóska bácsi a csomagok felé –, szép kis határ... de én

is hoztam pokrócokat, azokban is elvihették volna, ha nem csinálnak saroglyát. Egyet itt is hagyok, amivel letakarják. Hát akkor Istennek ajánlom... minden jót kívánok!

– Magának is, Jóska bácsi, a családnak is, mindenkinek! – lelkesedtek az ifjak, és elhelyezték kezüket Jóska bácsi darabos, disznóölő nagy markában.

– A halakat majd elosztom, ahogy mondvá lett.

– Tisztelem az otthoniakat – kezelt Matula is, aztán a kocsis a kucsmája felé bökött, jelezve, hogy meg is emelhetné, de az időjárás viszonyokra tekintettel inkább nem emeli...

– Na, Csillag! – mondta, és farolva megfordulta hídon.

A hordágy, tragacs, saroglya, vagy nevezzük akárminek, mindenesetre ott feküdt a parton, és – hallgatott.

Le volt takarva, mint egy szemérmes halott, aki nagy pocakját szégyelli. mert nagy pocakja volt – ez kétségtelen, s ezt a pocakot Nancsi néni: “Ennivaló” feliratú széles zsákja képviselte.

Akárhogy képviselte azonban, a teherhordó “személyzet” nem nézett rá azzal a szeretettel és megbecsüléssel, amivel ugyanezen halomra majd a kunyhóban fog nézni. Még Matula is morgott:

– Ez a Nancsi megint kiküldte az ángya térgyit is... hát fogjuk meg... aki angyala van!

Ez a tétovázás és pár szó nem tartott három percre, de ezen rövid idő alatt a csomagok halma szép fehér lett, mert a hó változatlan vastagon szakadt. A szél azonban nem volt változatlan, mert most már irányt vett, egyenesen délnek. Egyenesen és egyenletesen. Nem kapkodott ide-oda, nem forgott, még csak hangja se volt, csak jött, mint egy mérhetetlen folyam, amely tartalékokban kiapadhatatlan.

– Mindig én megyek elül – mondta Matula –, aztán most igazán ne okoskodjanak; aki kifárad, az szól, és cserélünk. Meg az utat is én tudom...

Igen, előbbi csapáiknak most már nyoma sem volt, és az északi szél behordta a gödröket, gübbenőket, kisebb szakadásokat, hogy Bütyök éppen az előbb majd a nyelvét harapta el.

Tutajos most üresen ment hátul, és úgy érezte: a menet kissé lassú.

Tíz perc múlva átvette Matulától a terhet (az öreg ekkor is az élen maradt), s akkor úgy érezte, lassabban is lehetne menni.

S a szél nyomása mintha állandóan a Zalába akarta volna nyomni őket.

Pedig a teher nem volt több harminc kilónál, de terjedelmes volt, s a szélnek volt mit nyomni.

– Bírod még, Bütyök?

– Még nyolc percem van vissza, kiszámítottam. Akkor lesz húsz perc. Neked még tizenhét perced van... de szólhatsz előbb is.

Tutajos összeszorította fogát, mert a hó térden felül ért, és a harminc kiló állandóan növekedett, a szakadó hótól pedig alig lehetett látni.

Most kezdett hangja lenni a szélnek, mert bokros rész következett, és a szél is csak olyan, mint a többi zeneszerző: hangszer nélkül legfeljebb dúdolgathat – magának. Itt azonban volt hangszer: a fagyos ágak millió húrja és billentyűje, amelyeken igen szép melódiákat lehet komponálni, amit a szél nem is mulasztott el. Ez a sziszegő zengés persze csak nyitány volt, a hegedűk és sípok színes szárnyalása, de az egésznek széles alapelődiája arra engedett következtetni, hogy valami nagyobb szabású zeneműről van szó, amelyben csak a mennydörgő nagydobot s villámló cintányért nem használják, mert erre a téli szimfóniában nincs szükség.

– Lejárt! – mondta Bütyök. – Gyere hátra, Tutajos, mert Gergő bácsi akar mindig elől menni.

– Nem pihennék egy kicsit?

– Dehonnem – mondta Matula olyan nyugalommal, mintha sárgarigó szólna az égerfákon, és legfeljebb a szúnyogok kellemetlenkednének; amit azonban ki lehet bírni –, csak szóljon, ha indulhatunk.

Tutajosnak ekkor már füle mellett folyt le a verejték, és úgy érezte: karjai legalább egy arasszal megnyúltak. Jó volt egy kicsit pihenni, de nem volt jó fájni, ezért Gyulánk rövid idő múlva azt mondta, hogy:

- Legyünk túl rajta, Gergő bácsi...
- Kifújta magát?
- Fázom, Gergő bácsi.
- Mehetünk.

A karácsonyi csomagok pocakos halmaza közben megnőtt, mert szépen megállt rajta a hó, s amikor Bütyök ismét azt mondta, hogy:

- Lejárt! – Tutajosnak már csak egy kis maradék dühös ereje volt: a havat leseperte.

Ekkor lehettek a kunyhó feleútján. Hazáig aztán már nem szóltak se jót, se rosszat. Az örömrivalgó kutyákra rá se néztek, s amikor a soknevű “cserényt” (mert így is nevezik ezt az alkotmányt) letették a szobában, lerogytak az ágyra, és Matula is csak annyit mondott:

- Na!

De ebben a szobában aztán benne volt minden.

Mert a szél közben végzett a nyitánnyal, s átcsapott a cselekménybe. Átcsapott a szó egyértelmében, és úgy meglökte Tutajost, hogy ha nem fogja a saroglyát, hát rásétál a Zalára, illetve a Zalába.

Kezdi már, hát csak vigyázzunk a lépéssel!

Látni ekkor már csak azt lehetett, hova lépnek mert a sűrű hó majdnem vízszintesen száguldott, a szél pedig megtoldotta még azzal is, hogy a tisztásokról felgereblyézett havat felhőkben szórta szét a vakon füstölgő tájon.

Matula egyszer csak megállt, hátat fordított a szélnek, és odament egy hosszúkás hókupachoz. Belerugdalt.

- Jó van már: ez itt a csónak... befordulhatunk.

És most csak ülnek. Tutajosnak remeg a keze. Bütyök a csizmáját próbálja lehúzni, Matula pedig állat simogatja, s ez úgy hallatszik, mintha a szomszédban smirglit használnának, aminek magyarul “dörzspapír” a neve.

Végül is lejön a csizma (tele hóval), de egy Ricsit hirtelen jön le, és Bütyök hatalmasan belevágja könyökét az asztal sarkába.

– Huj! – mondja a nagy fejű ifjú, könyökét simogatva, de közben meztelen lábát nézi, mert a csizmával a harisnya is lejött, és a lába olyan, mintha most jött volna ki a gőzfürdőből.

- Adja ide a másikat – akar felkelni az öreg, de Tutajos megelőzi:
- Maradjon, Gergő bácsi.

Aztán hallgatnak újra, kinéznek az ablakon, és gondolataik egy csapáson szaladnak, amit aztán Matula mond ki:

– Hát most látják: a berekkel nem lehet okoskodni! Ha most akármelyiküket kint éri az idő, lehet, hogy soha nem talál haza.

A fiúk hallgatnak, és ebben több ígéret van, mintha ígérmének valamit. Most! Kint valahol a nádiban... Egyedül... hát ez tiszta pusztulás.

- És ez még nem is az igazi... Majd ami gyün még!

A fiúk erre sem szóltak, és egy kis borzongással gondoltak arra, hogy: mi jöhet még... és milyen lehet az “igazi”...

Reggel, aztán meglátták – már amit megmutatott magából –, mert a hóvihar még egyre tartott.

Tegnap hamarosan lefeküdtek, de előbb elrakták a spájzba, ami romlandó lehetett. Közben a létrát fogni kellett, hogy Bütyköt el ne vigye a szél. A többi csomaghoz nem nyúltak, mert István bácsi egy papíron csak annyit írt: “A csomagokat holnap délután ötkor bontsátok fel, akkor gondolok rátok.” Ezenkívül minden csomagon cédula volt: “Gergő bácsi”, “Tutajos”, “Bütyök”.

Az ázott holmikát megszáritották, kiszellőztettek, közben Matula szalonnás rántottat csinált (ami nem volt elég, ezért még egyszer telesütötte a palacsintasütőt!), ettek, mint akik négy napja láttak kenyeret utoljára, s amint letették fejüket, megszűnt minden kapcsolatuk a belső és külső világgal. Az idő állhatott a feje tetejére, a berek felett lovagolhattak a létező legpocsékabb boszorkányok, a bakonyi szél orgonálhatott, amint akart, mindez távoli volt, olyan távoli, mintha nem is lett volna. A kis kunyhó békét és meleget zárt magába, álomban álmodó másnapot, pihenést és biztonságot, ami túlszállt a gerendákon. Talán még a két kis kuvik sem gondolt most a gyomrára (szerencsére tegnap jó vadászatuk volt), sőt, talán csak valami érzés volt az a gondolat, hogy mi lenne, ha most kint kellene lenni...

A kéményben vonított a szél – ilyenkor ijedten vörös lett a tűzhely két szeme –, a nádkévét időnként végigseperte a suhogó hó az ablak előtt, mintha fehér leplet lobogtatott volna a széles suhogás, s még a két kutya sem hallgatódzott most, mert amit hallani lehetett, azt egyáltalán nem volt érdemes meghallgatni. Így jött el a reggel.

Eljött, de nem hozott semmi változást, és hogy mikor érkezett, ki tudná azt megmondani! A fiúk már régen pislognak, mint a levelibékák, ha tanácstalanok, és nem merik nyíltan kibrekegni, hogy lesz eső, vagy nem lesz eső.

Az ablak előtt valami tejes mozgás van, valami fehérség vonulása látszik, ami enyhén árnyékos néha, s amikor árnyékos, a kémény leszól a tűzhelybe, hogy: hujjuuu iaiaesssz... De a kis tűzhelyszemek most nem világítanak, hanem a tegnap hamujából fűjnek valamit a szobába.

? Amikor árnyékos, annyit jelent, hogy nemcsak a friss havat viszi a szél az ablak előtt, hanem azt is, amit a nádasban sepert össze, és lerakja majd valahol, talán itt a kunyhó előtt, talán a faluban Katicáék portája előtt vagy Nancsi néni örömére, aki soha nem megy sehová, de most mégis “bezárva érzi magát”, mert hátha mégis el kellene valahova menni.

Pislognak tehát ifjaink, amíg Matula – végre! – pipája után nyúl, jelezve, hogy a reggel hivatalosan is megérkezett, A szoba őrzi a hűlő meleget, amelynek rongy-, csizma-, bőr-, gumi-, pokróc-, ember- és most újabban pipafüstszaga van, valami nehéz álomszaggal vegyest, amire nézve Matula azt mondja, hogy:

– Öleg bűdös van... fene ezt a sok vizes rongyot!

Bütyök erre szó nélkül felkel, és egyetlen lökéssel ki akarja tární az ajtót, ami fél méterre sikerül is, azon túl – balról jobb felé húzódva – a Himalája hóhegyvonulata mutatkozik, az ajtó felé egy kis völgyet engedélyezve. Ezenkívül a szél úgy bevágja az ajtót, hogy a rugalmas ifjú csak egy pillanatilag gyönyörködhetik a külső világban.

– Azanyád! – ellenkezik Bütyök, és a fejszével támasztja Ki az ajtót. – Most csapd be!

De aztán siet vissza a meleg vacokba, mert a hideg már derékig telefolyta a szobát. Erről Tutajosnak eszébe jutnak összes bűnei, és felkel megrakni a tüzet, ami komoly lelkieőről tanúskodik.

Matula pipál.

– Több nádat! – mondja Tutajos felé, ami annyit jelent, “hogy a fellobbanó erős nádlángok kinyomják a hideget a kéményből, egyúttal beszívják a levegőt a szobából, szóval “cúgot” csinálnak. Ez meg is történik, s most kellemes dolog a felhalmozott fában dúskálkodni. Tutajos remekel a tűzrakásban, aztán visszabújik az ágyba, mert mit csináljon egyebet? Csend van, csak a tűz pattog, s a pipafüst egészen fent folyik ki az ajtó szemöldökfája alatt, jelezve, hogy addig már tiszta a levegő.

Bütyök később beteszi az ajtót, és csak egy pillantást vet kifelé, mert tíz lépésnél messzebb úgysem látni.

– Nyolc óra – mondja. De nem válaszol senki, mert teljesen mindegy: nyolc óra vagy kilenc. Zsongó, álmos lustaság tölti meg a felmelegedett szobát, amelyben a tűz villanásai kószálnak, s a pattogás olyan meleg, mintha a nyár ezüstös pozdorjája törne öreg emléktílokon.

Bütyök később arra ébred, hogy Tutajos felől erős korgás hallatszik. Bütyök mosolyog, erre olyat kordul a saját gyomra, mintha kugliznának valahol. A jeles ifjú gondolatban hurkát és egy kis húst javasol gyomra jajongásának megszüntetésére, s ezenközben újra elalszik. Végül Matula erélyes pipakupak-ébresztője egyszerre nyitja ki a szemeket.

– Reggelizni már nem érdemes – mondja az öreg –, majd az ebédnél pótoljuk. Úgy gondoltam, egy kis rendet csinálunk a ház körül, mert már mozogni sem lehet a hótól. Akkor megebédelünk, egy kicsit kipihenjük a lustálkodást, aztán – odanézett a csomagok felé –, aztán majd mindennek eljön az ideje.

Ekkor már tíz óra körül járt az idő. De a hó olyan teli marokkal esett még, mintha csak most kezdte volna. A kutyák ettek, de azonnal visszamásztak a hálóba, és csak akkor bújtak ki megint, amikor Tutajos lapátolni kezdett.

Azt nem lehet mondani, hogy Gyulának valami nagy hóhányó gyakorlata lett volna, de itt erre nem is volt szükség, mert elég volt a havat feldobni a levegőbe, a szél elkapta, és volt hó, nincs hó, csak az persze, amit helyette hozott... Kétségtelen azonban, hogy amikor Bütyök felmászott a spájzba, már csak bokáig járt a hóban, és ezután hosszabb ideig tartózkodott az eresz alatt.

– A vacsorára valót is le viszem – magyarázta Tutajosnak –, ünnepi vacsora, Gergő bácsi a szakács.

– Hát csak iparkodj, Béla, mert olyan éhes vagyok, hogy megeszem ezt a seprűnyelet.

Erre azonban – szerencsére – nem került sor, mert Matula rövid idő múlva kiszólt, hogy az ebéd kész, de jól verjék le a lábukat.

– Halljátok – intette Tutajos a toporzékoló két ebet –, amelyikőtök havat hoz a szobába, akár be se jöjjen.

Bikficéket ez a figyelmeztetés – főleg a hang komoly csengése – mérsékletre intette az ugrándozást illetően, míg a szag... a szag a legnagyobb várakozásra feszítette a gyomrukban ágaskodó képzeletet.

– Bek-bek – mondta Bikfic halkán –, mrrr... – És Tutajos lába szárához dörgölte orrát, ami Bikficnél a legnagyobb izgatottság jele volt.

– Bikfic – mondta Tutajos –, ez alkalommal megbocsátom mohóságodat, mert itt valóban olyan illatok vannak... de olyanok... bár tanulhatnál Csikasztól egy kis illetet.

Csikasz ugyanis nem ugrált, és nem szólt egy szót sem, de odacövekelte magát Matula széke mellé, és csak farka rezgése árulta el emelkedett várakozását.

– Lehet teríteni – intett Matula a kanállal –, mama levest is eszünk... A tormát vegyük be az ablakból, ha már annyira félnek a paprikától. Ide a tányérokat! Kenyeret majd én vágok, nem szeretem, ha a kenyeret összeviszsa kaszabolják.

Az ifjak szó nélkül mozogtak, és ez a szótlanság nem oldódott a leves alatt sem, csak utána tett Tutajos egy olyan mozdulatot, ami a legmagasabb elragadtatás ódáját volt hivatva pótolni.

– Ízlett?

– Nem azért mondom — Gergő bácsi –, de ha nem tudnám, hogy mi jön még – háromszor vennék.

Bütyök csak szuszogott és bólingatott.

– Katicának ezt meg kell tanulni...

– Tuggya! – legyintett Matula. – Elhiheti, hogy tuggya. Bütyök tehát nem kételkedett, és csontot adott Bikficnek, aki a bőkezű adakozót ezek után a legkiválóbb emberek osztályába rangsorolta, mert Bütyök – Katicára gondolva — a fele húst is rajtahagyta a csonton.

A szobában pedig megmozdult a jóllakottság és megelégedettség kedves, lusta szelleme. Nem voltak álomra álmósak, csak olyan ernyedtt, nyitott szemű heverészésre gondoltak, amikor a képzelet lustán játszik a múlt és a jövő kedves eseményeivel, miközben az álom ott áll a homályos sarkokban, mint a jó szolga, aki tudja, mikor van rá szükség.

Matula elővette pipáját, és úgy nézett rá, mintha kérdezne tőle valamit, de aztán

erőszakosan zsebre tette.

– Ha most rágyújtok, abból nem lesz mosogatás, pedig most – hiába! – az következik.

– Teszek fel vizet – mondta Bütyök, Tutajos pedig nyújtózkodva állt fel, és megfogta Bikfic fülét.

– Ti meg kimentek, ahova akartok!

A kutyák nem is ellenkeztek, mert Tutajos hangja határozott volt, de egyébként is jóllaktak.

– Gyújtson csak rá, Gergő bácsi – mondta Béla –, a főszakács sehol sem mosogat... Hanem az ebéd...

– Felséges volt! – mondta Tutajos, és kitérte az ajtót, és seprni kezdett.

Odakint most már ritkuló, nagy pelyhekben esett a hó. A szél elállt, alig lengette meg a nagy pelyheket. s a hószagú, hűvös csenddel egyszerre tele lett a szoba, mintha a berek tűnődő némasága haliga tózott volna az ajtó előtt, beleselkedve, hogy mit tesznek, mondanak és gondolnak ezek a mindig vendég emberek.

De az emberek nemigen mondtak semmit. Bütyök káprázatos gyorsan végzett a mosogatással, Tutajos a sepréssel, Matula a pipatöméssel, aztán csak nézték a gerendákat s néha az ablakot, amely mögött valahol a nádban ott kószált az est. Talán a csomagokra gondoltak, amelyek a szeretet titkait őrizték, talán hazagondoltak egy kis vágyódással az otthon karácsonyestje után, talán elmúlt karácsonyok lépegettek elő az idő és alkony várakozásából – nem lehet tudni.

Matula nézte a pipa szállongó füstjét, mintha látott volna benne valamit az elmúlt karácsonyesték mérföldköveiből, de az is lehet, hogy csak a disznóölésre gondolt, hogy elég lesz-e egy évig a zsír... Nem, nem lehet tudni a gondolatokat, amelyek ott szállongtak az emberek körül, elröpültek és visszatértek, száz és száz kilométereken villantak át és éveken, hiszen számukra nem volt tér. és nem volt idő. Megszülettek, hogy talán sose szűnjenek meg, hiszen bármely pillanatban megszólalhatnak, és megmutathatják magukat az emlékezés örökké pergő filmjén.

Alkonyodott.

Az ablakon át nem lehetett már látni, hogy esik a hó. vagy nem esik, pedig kint még nem volt sötét, de tejfehér pára lapult az üvegre, és még ködösebbé tette a belső világot, de még világosabbá a gondolatok csodálatos televízióját, amelyet mindenki maga szerkesztett, rendezett és játszott önmagának. Matula később felült, és miután egy darabig csizmáit nézegette, azt mondta:

– Kinézek...

Kabátot dobott magára, és kiment.

Tutajosnak már a nyelvén volt, hogy:

“Mit néz ilyenkor Gergő bácsi?...” – de aztán lenyelte ezt a gondolatot, mert ha Matula azt mondta, hogy “kinéz”, hát kinéz. Ehhez elsősorban senkinek semmi köze, másodsorban Matula a legjobban tudja, mit csinál és miért. Mivel azonban jócskán elmaradt, Tutajos aggodalmasan pislogott, aztán felkelt, és kinyitotta az ajtót.

Hová mehetett? Négy óra... egy órája már oda van. Füttyentett, mire Bikfic jelentkezett. Csikasz azonban sehol...

– Elvitte Csikaszt is.

– Ne izgulj, Tutajos, gyertyagyújtásra majd előkerül.

– Bütyök, kérlek, gondolkodj egy kicsit. Itt nincs gyertya, és nincs gyertyagyújtás...

– Csak úgy mondtam.

Tutajos azonban tévedett. Pár perc múlva Csikasz penderedett a szobába, illetlenül lerázta magáról a havat, mert még a füle is havas volt, és azt mondta, hogy – Hau, hau, csek-bek, nyakig ér ez a fehér ízé... – És utána lábát veregetve a küszöbön megjelent Matula is, egyik kezében egy kis borókabokkal.

– Mondom, mért ne legyen karácsonyfánk is...
– Gergő bácsi!
– Csak boróka – mondta az öreg –, de fenyőnek fenyő. Nehezen találtam meg, de ott. azon a kis homokos dombon van pár darab.
– Gergő bácsi, éppen mondtuk, hogy itt nem lesz gyertyagyújtás...
– Hát tuggya, Béla, azt még én sem tudom, ámbár volt itt egy gyertyacsutak, alighanem az ablakba tettem.
Matula ezek után hosszasan, körülményesen zörgött az ablakban, mondván:
– Hová tettelek... na lám csak, el akart bújni... – És mosolyogva tartott a tenyerén egy háromcentis, kormos gyertyavéget.
– Látják, nem úgy van ez itt, mint szegény helyen... van itt minden...
A bokrot egy fazékba állította, s a kis csonkot a bokorka egyik ágára drótozta.
– Kész! Hány óra van?
– Fél öt.
– Akkor elkezdhetjük. Én adogatom a csomagokat maguk meg mindenkinek az ágyára teszik, ami az üvé. Megnézni nem szabad, de még tapogatni sem...
Ezzel odaállt a sarokba rakott csomagok mellé, és felemelve az első csomagot, silabizálni kezdte.
– Matula – mondta, és szinte elpirult... és megtapogatta a papírt.
– Nem szabad tapogatni! – kiáltott a két gyerek.
– Azért nem kell kiabálni – mosolygott Matula, és Tutajos az öreg ágyára tette a csomagot.
– Bütyök!... Nem én mondom, Béla, de így van írva...
És lassan elfogyott minden. A csomagok az ágyakra kerültek, a két ifjú izgatottan topogott, Matula is csak tett-vett céltalanul.
– Hány óra? – kérdezte.
– Mindjárt öt.
Az öreg erre meggyújtotta a gyertyát, elfújta a lámpát, és egyszerre ködös, borongós este lett körülöttük. A kis láng lassan szárnyra kapott, és Matula letette az ágyra kucsmáját.
A kis láng erre, mintha magára talált volna, kinyújtózott, Matula keze megmozdult, mintha meg akarta volna simogatni, aztán csendesen azt mondta:
– Adjon az Isten mindenkinek békességes, szép karácsonyt!
A két fiú némán nézte a kis lángot, s a fenyőszagú, árnyékos szoba meghatottan ölelte magába a három embert.
Tutajos önkéntelenül nyújtotta a kezét öreg barátja felé, és mintha szólni akart volna, de Matula csak annyit mondott:
– Jól van, Gyula. – És megszorította a fiú kezét, megszorította Bütyök kezét, aztán – talán jelezni akarta, hogy az ünnepi pillanatnak vége – újra feltette a kucsmáját.
– Magának is szép karácsonyt, Gergő bácsi – mondta Tutajos végül –, és egészséget és boldogságot kívánunk magának is, mert szeretjük!
Bütyök megnyalta a szája szélét, Matula pedig azt mondta:
– Akkor most meggyújtom a lámpát, mert van még valami, amit eldugtam, mert István bátyjuk úgy akarta.
És mélyen az ágya alól két teljes sífelszerelést vonszolt elő.
– Ezeket a csoszogókat itt dugdosom már régért, gondoltam: az ágy alatt úgysem söpörnek... és el is találtam...
– István bácsi! – kiáltott Tutajos, mellőzve az ágy alatti söprésre vonatkozó észrevételt. – István bácsi cukoreMBER...
– Hát az is tud lenni – bólintott az öreg –, aztán tudnak maguk ezeken a deszkákon úgy, mint a Miska?

– Tudunk valamelyest... de nekünk is van még valami, amit utoljára hagyunk Gergő bácsinak... – És Tutajos ágyából, a feje alól elővette a rádiót. Kibontotta a papírdobozból, és Matula elé tette az asztalra.

– Ezt azért hoztuk, hogy Gergő bácsi ne legyen olyan egyedül, és sokszor gondoljon ránk...

Matula nézte a dobozt.

– Aztán mi van benne?

– Gergő bácsi, az egész világ!

Felnyitotta a doboz tetejét, csavargatott egy kicsit... kattogott egy kicsit, aztán megzendült valami, először csak mint a mély sóhajtás, aztán tisztán, puhán, telten meglódult a kis szobában a távoli harangszó.

A tűzhelyen az előbb még pattogott a tűz, a kutyák az ajtó előtt motoztak, és bent lépések koppantak a padlón... de most csend lett, csak a harang simogató szárnyalása lengett a levegőben, s a három embernek kimondhatatlan, leírhatatlan békesség szállt a szívére.

És ebben a döbbszent csendben most már nem lehetett tudni, hogy honnan jön a harangszó, mert ott volt mindenütt, mint a szél orgonája az erdők felett, ott volt a kunyhóban és a havas berekben, hómezőkön, kívül és belül, nem kérdezett semmit, nem mondott semmit, csak volt – talán kezdettől fogva, mint a jóság simogató örök vágya, hogy elmúljon, ami rossz, épüljön, ami rom, gyógyuljon, ami seb, puhuljon, ami harag, olvadjon, ami fegyver, s ne szálljon soha harangszó a bosszú és fájdalom üszkei felett... ne szálljon sehol a világon.

És nem lehetett megmozdulni ebben a csendben, ami elment, és visszajött mint a szeretet emléke, mint a simogatás, ami régen elmúlt, s nem múlik el soha, mint egy táj, amelyben csak távoli mezők vannak, és méhdongás, mint egy ünnep, amelynek nincs kezdete, és nincs vége, mint a csillagos éjszaka, amelyben ott van már a hajnal, mint a fészek, amelyből holnap biztosan kirepülnek a fiókák; mint az ölelés, virágok, emberek és világok ölelkezése, amiben nincs más, csak Szeretet...

Állt a három ember, és elnéztek valahova messze, mert halkult a harang, távolodott, aztán elhallgatott, és ott maradt a levegőben.

Matula nehézkesen megmozdult, kezével valami simogató mozdulatot tett, szeme fényes volt, szinte égett, és azt mondta:

– Köszönöm, fiúk... Akkor most nézze meg ki-ki a magáét, aztán elrakodunk, és összeülünk, ahogy ilyenkor szokás.

És Gyula lekattintotta a rádiót.

A hosszú pillanat elmúlt. Csak később, amikor a papírzörgés, kicsomagolás, egy-egy ujjongó felkiáltás elhallgatott, szólalt meg Matula:

– Ne feledkezzünk meg a kutyákról sem... – És kinyitotta az ajtót, amelyen úgy esett be a két eb, mintha eddig az ajtóhoz támaszkodott volna.

– Tirátok meg nem gondol senki – mondta Matula, és egy-egy komoly húsdarabot adott a lelkendező ebeknek.

– Karácsony van, ha nem tudnátok...

A két kutya olyan meglepődve ült – szájában a nagy húsdarabbal –, mintha azon gondolkodtak volna: nincs-e itt valami tévedés... de aztán gyorsan végeztek.

Gyula pedig magyarázni kezdte Matulának a rádió kezelését:

– Ezzel gyújt be, Gergő bácsi – kattant az egyik tárcsa –, ezzel keres, ez pedig az erősítő... – És feljajdult valahol egy szaxofon, amely már nem volt fuvola, és nem volt még trombita, s olyan hangot adott, mint egy ösvér adna panaszosán, hogy ő mért nem született számárnak vagy lónak, s miért olyan közbenső valaminek, aki nem hisz szülei valóságában.

A két kutya nagyon zokon vette ezt a furcsa hangot, és sietve lenyelték a húst, hogy kifejezést adjanak érzelmeiknek. Csikasznak felborzolódtól a szőre, az ajtó melletti sarokba vonult, feltartotta fejét, és olyan bánatosan kezdett vonyítani, mintha telehold lenne...

Míg Bikfic halkán morgott, ami ugatásba csapott későbben:

– Csau-csau... kibújok a bőrömből...

– Csend! – nevetett Tutajos, és továbbforgatta a gombot, s ekkor egy idegen nyelvű, mély hang jelentkezett, ami először elhallgattatta a kutyákat, aztán óvatosan szimatolni kezdtek az idegen ember után.

Csikasz Matulához ment, és kérdően térdére nyomta fejét. Az öreg megsimogatta a kutyát.

– Hiába, kutyám, ezt én sem értem, de ne félj, nem bánt...

Bikfic azonban nem kért semmit, az ajtónyíláshoz szögezte magát, és gyanakodva nézett az emberekre, aztán ugatni kezdett.

– Nem szeretem, ha olyan beszél, aki nincs... eresszetek ki!

– Bikfic – méltatlankodott Tutajos –, te mégiscsak városi kutya vagy...

– Bek-bek, eresszetek ki! Matula kinyitotta az ajtót.

– Hát menjetek – mondta, de állva maradt a küszöbön. Először a kieső világosságba nézett, aztán a magasságba, aztán kiment, és csak percek múlva jött vissza.

– Hajnalra holdvilág lesz – mondta –, szél nincs, és már alig esik, alighanem kisüt a nap holnap, de a hó nagy.

És hajnalban valóban szakadni kezdtek a felhők. A fogyó hold imitt-amott már kivilágította vándorlása útját, és a nyugati égen végre kibújta a felhők alól, amelyek nem mozogtak, mégis fogytak, mintha a magasság felszívta volna őket.

Aztán egy kis szél mozdult. Nem nagy, de mégis elég ahhoz, hogy a havat megbontsa az ágakon, nád bugákon, és elhozza egy vonat füttyét, amit másként hallani nem lehetett volna.

De a hó nagy volt és puha, és a kint alvók reggel nem tudtak vele mit kezdeni. Nagy volt a hó és laza, amelyet az őzek is nehezen lábaltak meg, a nyulak és rókák pedig nyakig szakadtak volna bele, ha elindultak volna. Voltak ugyan kemény hófúvások és majdnem hótalan partoldalak, de ezeket még ki kell tapasztalni.

A szárnyasoknak aránylag jobb dolguk volt, különösen azoknak, amelyek nem a földön táplálkoztak. A túskevári öreg erdőben már kopácsolta a harkály, sőt rikkantott is, amikor a nap felkelt, és abbahagyva a korai pirulást, vakító fehér világosságot öntött a fehér világra. A harkály rikkantott, és itt-ott szóltak a cinkék is (a varjak már kora reggel elkárogtak a falu felé), de bizony a fácánok és foglyok hallgattak, és aggódalmasan csipkedték a bokrok alatt kihullt gyommagvakat. A bokrok alól kimenni nem lehetett, a külső laza havon járni nem lehetett, hát csak csipegettek, aztán újra összebújtak és – éheztek.

A kis homokdombon – ahonnan Matula a borókabokrot hozta – nyolc-tíz őz álldogál, topog, majdnem egy helyben, rágcsálják az ágakat, billegetik fülüket, amire semmi szükség nincs, mert gyanús zöreij nincs ebben az időben, és alkalmatlankodó szúnyogok és legyek egyáltalán nincsenek.

A rókák bizonyára megpróbálkoztak egy kis hajnali cserkészettel, de hamarosan visszatértek a vacokra vagy a barlangba, valami emléknyúllábat vagy vadréceszárnyat ráfogatni; mert vadászni még nem lehetett.

Majd ha a nap megsüti egy kicsit a havat, talán olvasztja is – amire semmi kilátás nincs –, megtömődik a hó, akkor lehet, de addig bajosan.

A Hévíz-csatornán azonban határozott mozgalom észlelhető. A csatorna gőzölög; ez a víz nem fagyott be, elnyelte a havat, és kikezdte a Zala jegét is egy darabon.

– Háá-háá – mondja egy tőkés gácsér, és feláll a vízen, szárnyát suhogtatva –, háá-hááp...

– ami annyit jelent, hogy a gácsér begyé tele van, jól érzi magát, és kellemesnek találja a különféle rokonság és jövevények vegyes társaságát. Mert van itt vagy hatféle réce, aztán bukók, sirályok, sőt egy jégmadár is elcsillog felettük, mintha valami smaragdcsoda kelt volna szárnyra.

– Háá-háá, szép idő van, testvérek! – talán ezt mondja a gácsér, de aztán elhallgat, mert egy gatyás ölyv úszik el felettük, és alaposan megnézi a fürdőző társaságot. Csak megnézi

persze, mert a gatyás ölyv nemigen tudna mit kezdeni a nagyszájú társasággal, amelynek tagjai jobban röpülnek, mint ő, és levegőben vagy vízben madarat fogni nem az ölyvek mestersége. Ha persze sebesült récét, fácánt vagy foglyot látna megbújva a bokrok között, szántások barázdájában vagy a hóban bárhol, az egészen más, annak ez a téli vendég menten kitekerné a nyakát, de – jelen esetben – erről szó sincs, s az ölyv eltűnik a Balaton irányában.

Ugyancsak nagy sürgés-forgás mutatkozik a kunyhó közelében a maradék róka körül, amely lassan múzeumi csontvázjellegget kezd öltetni. Ott van azonban a pézsmapocok maradványa is, amelyre át lehet szállni, ha már a rókán nagy a tolongás, vagy a kis kékcinkék illetlen verekedést kezdenek. Közben egy kis ijedelem is adódik, mert egy törpesólyom érkezik alacsonyan és nem is a szokásos gyorsasággal. A cinketársaság egy pillanat alatt eltűnik a bokrok havas sűrűjében, a sólyom pedig egy zsombékra száll, amelyen legkevesebb a hó, és tépni kezdi a karmai között hozott sármányt. Ezért repült a sólyom negyedgőzzel, és tulajdonképpen alkalmas helyet keresett a reggelizésre.

Ez a környék azonban csak látszatra alkalmas evésre, mert Csikasz észreveszi a repülő tollakat, a sólyom otthonos kosztolását, és fenyegetően közeledik, miközben megmondja a véleményét a csodálatos kis ragadozó egész családfájáról. Ezek után a kis törpe hóhér nem tehet mást, mint hogy a megkezdett sármányt felkapva távozik.

Csikasz morogva tér vissza a kunyhóhoz, de az ugatásra már az előbb kinyílt az ajtó, s most Matula érdeklődik:

— Mi az “már megint”?

– Elzavartam – billegeti farkát Csikasz, és megszagolja Matula papucsos lábát, mert csizmás kezét nem szagolhatja meg. Matula ugyanis csizmát pucol, s ehhez kötényt kötött hogy fehérenműit össze ne piszkolja. Mert az öreg e pillanatban gatyában tartózkodik – ami előfordul –, és arcán bajuszkötő feszül – ami viszont igen ritkán fordul elő. Matula – miután megborotválkozott, és bajusza nevetlen sövényét helyreállította – bajuszkötőt illesztett a férfias dísz megfékezésére. Amíg a gyerekek alszanak – gondolta –, elintézi ezeket a diszkrét ügyeket, amiben persze tévedett, mert Tutajos – dacára a késői fekvésnek – felnézett a csizmafényesítés sisegő ütemeire.

Tutajos ijedten ült fel.

– Mi az, Gergő bácsi?

– Mi az, hogy mi az?

– Az az izé az arcán...

– Bajuszkötő. Nem látott még ilyet?

– Nem... Már azt hittem, a foga fáj...

– Nem fáj, ami fáj, azt kihúztam, de mondhatom, jól húz ez a mi doktorunk...

A bajuszkötőtől Matula kicsit selypítve beszélt, és Tutajos minden erejét összeszedte, hogy el ne nevesse magát, mert Matula a kék köténnyel s a leszorított láthatatlan bajusszal úgy nézett ki, mint egy középkori barát, aki a gvardián csizmáját fényesíti.

A beszédre felébredt Bütyök is, de egy darabig csak pislogott a takaró alól, mint aki nem hiszi el, amit lát, és éppen kérdezősködni akart, amikor Matula azt mondta:

– Most akkor forduljanak a fal felé, mert én levetkőzöm! Ifjaink tehát a fal felé fordultak, miközben Tutajos megesküdt, hogy inkább meghal, de nem nevet.

– Na – szólalt meg az öreg kicsit későbbben –, most már maguk is felkelhetnek, ha akarnak, ámbár fehetnek is, mama ünnep van, aztán elég sokáig fenn voltunk.

– Dehogy fekszünk, Gergő bácsi, megyek vízért...

– Nem kell, már olvastottam havat.

Matula ekkor már teljesen ünnepi díszben volt, de kabát nélkül. Fényes csizmában, fekete nadrágban és patyolatfehér ingben pompázott az öreg, és így megborotválkozva, kikeményített bajusszal húsz évvel fiatalabban mutatott.

– Hát Gergő bácsi, egészen legény lett! – mondta Bütyök, mire Matula vidáman legyintett.

– Becsapjuk a világot! Cifra szerszám, öreg ló... de nem sokat aludtak, ugye?

Ez igaz volt, mert a sokféle ajándék között akadt egy könyv Bütyöknek és egy Tutajosnak. Egy Szarvasmarha-tenyésztés és egy Magyarország madarai, amelyekbe bele kellett lapozni... ami hosszabb ideig tartott, Matula pedig a rádióval szórakozott. Megnézte alul, fölül, kipróbálta, csavargatta, elhallgattatta, megszólaltatta, keresgélt az állomások között, végül is kijelentette, hogy “pihent eszű és ráérős ember” lehetett, aki kitalálta.

– Nem egy ember találta ki, Gergő bácsi, bár a lényegét Marconi fedezte fel – mondta Tutajos, és visszabújt a vastag könyvbe, amely több száz madarat és ehhez mérten több kilót képviselt. Írta: Chernel István.

Aztán már alig szóltak. Matula végigböngészte a világot, meg-megállva valami érzelmes zenénél, Bütyök “elveyült a marhák között”, ahogy Tutajos mondta, míg ő szárnyra kapott a szakállas saskeselyűkkel, amelyeket már jóformán kiirtott a legnagyobb és sokszor legcéltalanabb ragadozó: az ember.

És elmúlt éjfél, amikor lefeküdtek, de ekkor elállt már a hó, és a berek álmodó, nagy némasága ráborult a kunyhóra.

Most azonban reggel van, a Matula által beígért napfényes reggel. Nincs különösebben hideg – öt-hat fok lehet talán, de azt, hogy kisüt a nap, nem lehet mondani. Átlátszó, hideg párák születnek a berek felett, s a napsugárnak nincs árnyéka. A hó rokkant valamelyest az éjjel, de porzik még; a madarai nem hangoskodnak már a kunyhó körül sem, mintha kor; reggel már elmondták volna mondanivalóikat, mert a kéke pára egyre sűrűbb, egyre jobban takar, és a hangoskodás sohasem barátokat csal, hanem irigy ellenségeket. A kunyhóban nem esik sok szó; tétlen, majdnem unalmas ünnep dél előtt van. Matula nehézkesen kopog a nagy és tükörfénye bőrcsizmában, zörög a csomagolópapírokkal, amelyekre “mindig szükség lehet”. Bütyök már kétszer rácsapott a vastag Szarvasmarha-tenyésztésre, mondván: hát ez csodálatos, de Tutajos nem ugrott be, és egyetlen mozdulattal sem árulta el, mintha érdekelnék a szarvasmarhák csodálatos ügyei. A délelőtt végül is azzal indult el, hogy Matula levette a kaffogó nagy csizmákat a begyűrt ünneplő nadrággal együtt, és felvette a hétköznapi gumicsizmákat és foltos nadrágot.

– Hozzálátok az ebédhez – mondta magyarázatképpen –, nem lehet a ruhát egy lébe verni.

Tutajos felkelt, de Matula leintette.

– Majd magam – mondta –, maguk meg tegyék a szobát rendbe.

Igen, ezen a reggelen az ifjak a takarításról egészen megfeledkeztek. Bütyök ezek után megvált marháitól, Tutajos madaraitól, s az ünnepi érzések visszahúzódtak, mégis megmaradtak, mint a nap a kékes ködpárák felett.

– Bekapcsoljam a rádiót, Gergő bácsi?

– Most az ebédre van az eszem – utasította el az öreg a rádiót –, tudja, Gyula, mindent a maga idejében. Minek szóljon, ha oda sem hallgatunk?

– Hát ebben van valami – mondta Tutajos, és Planicska nénire gondolt, akinél éjjel-nappal szólt a rádió, és ha elment a piacra, kitette az ablakba, hadd élvezze az egész ház az ő ötlámpás muzsikáját és asszonyok rovatát, beleértve egy japán gyermekkorust s a kanadai favágók dalát is. Igen, Planicska néni kitette a rádiót, mindaddig, amíg Bikács úr, főúr az Otthon kávéházban, olyan ordítást nem csapott, hogy még az utcáról is bejöttek az érdeklődők, hogy kit nyúznak az egyébként békésnek látszó udvarban.

Bikács, a főúr, tömör kifejezésekben világított rá, hogy ő éjszaka dolgozik, és nappal aludni akar, és pedig nyitott ablaknál, mert elkínzott tüdeje egész éjszaka szivarfüstöt nyelt.

Közben – természetesen – megjelent egy rendőr is, aki — erősen kifogásolva ugyan Bikács egyes kifejezéseit, melyekkel részint a rádió feltalálóját, részint Planicskánét illetve – jó tanácsokat adott az öregasszonynak is az együttélés íratlan törvényeit illetően. A folyosóra kitódult lakók zajosan helyeselték a rendőr igazságtevését, mert szívből utálták már Planicskáné rádióját, és némán helyeselték Bikács mester leplezetlen jelzőit, amiket

számtalanszor gondoltak magukban, de nem mertek elmondani.

Erre gondolt Tutajos, s arra is, hogy az öreg Gergő egy rövid mozdulattal megvetette az alapját kis közösségük békéjének. “Mindent a maga idejében!” És ez annyit jelentett, hogy tapintat is van a világon, és olyan béklyója az együttélésnek, amely mindenkire kötelező, tehát terhes nem lehet.

– Az ágyak alatt is! – mondta Matula csak úgy mellékesen, amikor látta, hogy Tutajos egészen nagyvonalúan kezeli a seprűt. – Nincs már eldugva alattuk semmi.

Tutajos elvörösödött, és szó nélkül újra kezdte a seprést.

– Ez már igen – bólintott Matula –, ezt nevezik alapos söprésnek, bár ehhez az asszonyok értenek igazán.

Tutajos ezek után igazolva érezte magát, míg Bütyök a takarókat rázta ki, mondván, hogy nem is gondolná az ember, mennyi por van az ilyen pokrócban, s ennek igazolására akkorát tüszentett, hogy a kucsma leesett a fejéről.

– Igaz – mondta Matula –, aztán most már nem bánám, ha egyedül hagynának. Próbálják ki azokat a deszkákat!

– Sí, Gergő bácsi.

– Hát sí! Hadd látom, jobb-e, mint gyalog! Ha egymás után csúszkálnak a parton a kanyarig meg fölfelé Tüskevárig, egészen jó gyalogutat törnek, amire szükség lehet. Tüskevár előtt a nagy fűzfára is érdemes felnézni...

A gyerekek nem kérdezték meg, hogy miért érdemes felnézni a nagy fűzfára, mert Matula úgyszemint mondta volna meg, de amikor kicsoszogtak a Zala partjára, Matula mosolyogva látta, hogy jobbra fordulnak...

“Gondoltam! Első a kíváncsiság, hát majd megizzadna érte.”

Tutajos ment elől, elég jó iramban, bár mozgása csak annyit mutatott, hogy volt már a lábán sí, egyébként a kezdő bizonytalanságával mozgott, Bütyökkel együtt.

– Pihenjünk – mondta, amikor a tavakhoz értek –, nézelődünk egy kicsit...

– Meleg van – mondta Bütyök –, és nagy a hó...

– De jó út marad utánunk – nézett vissza Tutajos –, és a nagy fűzfa nincs is olyan messze.

Elindultak, és Tutajos úgy gondolta, hogy igazán Bütyök is mehetne most már elől, hiszen láthatná, hogy... de nem szólt, pedig a nagy fűzfa is úgy megcövekelt magát a látóhatár ködbe vesző peremén, mintha sosem akarna közelebb jönni.

“Nincs semmi belátása ennek a Bütyöknek – mérgelődött Tutajos, mert már hátán csörgött a verejték –, nem lehet így kihasználni valakit... Úgy látszik, nem törődik velem, ha meggebedek sem...”

– Tutajos... – szólalt meg Bütyök, és megállt. “Na végre – gondolta Gyula –, most majd előrejön!”

– ... tudtad te azt eddig, hogy vannak szarvatlan marhák is? – szuszogott Bütyök.

Tutajos majd szétrobbant a méregtől.

– Nem... nem tudtam, de arra gondoltam, hogy megszakadok itt elől törni a havat... míg te a szarvatlan marhákkal enyelegsz...

– Hát, Gyula, igazán szólhattál volna!

– Kitalálhattad volna!

Bütyök szó nélkül ment előre, és nem lehetett tudni, hogy megharagudott-e, vagy visszatért a szarvatlan marhákhöz.

Gyula oktalan dühe a következő percben már megbánássá nemesedett.

– Bütyök!

– Na? – állt meg Bütyök.

– Én azt nem úgy gondoltam...

– Hagyd el, Tutajos. Csak azt nem értem, miért nem szólsz. Hagyod magad kifáradni, aztán feldühödsz, pedig csak annyit kellene mondanod: Béla, elfáradtam...

– Igazad van, de ha fáradt vagyok, vagy fáj valamim, elvesztem az eszem...

– Hát ez jusson az eszedbe, és... kérlek szépen – Bütyök még meg is fordult, mint akinek nagyon fontos mondanivalója van –, csak azt szeretném tudni, hogy annak a marhafajtának sosem volt szarva, vagy emberi kiválogatás és továbbtenyésztés eredménye.

– Bütyök – nevetett Tutajos –, ha megölsz, sem tudom!

A vidám békesség tehát helyreállt, de a vén fűzfa ettől sem jött közelebb, és mire odaértek, már Bütyök lélegzete is kifogyott.

A vén fűzfán pedig nem volt semmi!

– Hát ezt nem gondoltam volna – szikrázott Tutajos, és olyan mérges lett, hogy a gyomra felkavarodott. – Az öreg Gergő nem teszi zsebre, amit mondók...

– Tutajos!

– Nem – kiáltott Gyula –, ebben most az egyszer igazam van! Érzem...

– Gergő bácsiban még soha nem csalódtunk.

– Hát most csalódtunk! Út kellett neki, amit kitapostatott velünk, és most röhög magában. Nagyon fut már a lova, de majd...

Most már Bélát is elhagyta a béketűrés. Szó nélkül lecsúszott a töltésről, és bár hasig merült a hóba, elvergődött a nagy fáig, körüljárta, végül felnézett az embervastag ágak közé. Aztán levette kucsmáját, megtörölte homlokát.

– Gyere ide, Tutajos!

– Minek?

– Gyere ide, kérlek!

Bütyök ezt már olyan tompán és elkeseredetten mondta hogy Tutajos lehűtött és megingott érzelmekkel talpalt barátja mellé.

– Látod? – mutatott fel.

A vastag ágak között, sarjhajtások sűrűjében egy remek magasles volt eldugva.

– Látod?

– Látom!

Bütyök szó nélkül elindult hazafelé. Vezetett egész úton, és amikor a ház elé értek, szó nélkül mászott bele a kanyarig vezető rövidebb rész töretlen havába.

Megjárták ezt is, és dél körül ballagott már az idő, amikor hazaértek.

De ekkor már határán jártak Gyula fizikai és lelkierejének. Arca sárga volt, egész teste verejtékben fürdött. Lecsatolta a léceket, és Matula elé állt, aki megdöbbenve nézett a magából kikelt, sápadt ifjúra.

– Csak nincs valami baj?

– Gergő bácsi... én... megbántottam magát... mert nem láttuk meg mindjárt a magaslest... aztán...

– Jól eldugtam, ugye?

– ... aztán olyanokat mondtam, hogy csak odabolondított bennünket... Gergő bácsi, ne haragudjon!

Az öregember hosszasan nézett Tutajosra.

– Karácsony van! – mondta, kicsit elmosolyodott, és a tűzhely felé fordult. – Aztán, ha már elmondta, nincs miért haragudnom. Lehet teríteni.

Tutajos egész ebédidő alatt nem beszélt, és idegeinek egyensúlya csak az ebéd utáni olvasás alatt állt helyre, főleg pedig Matula felszólítására, hogy...

– Ami volt, az nincs... ha bele nem esünk újra; aztán most már beszéljük meg a vidralest.

Tutajos nagyot lélegzett, mint aki most bukkan fel a víz alól, Bütyök pedig megkérdezte, hogy Matula látott-e már szarvatlan marhát.

– Láttam, Béla! Volt itt egy bika, nagyon öklelős volt, annak lefürészelték mind a két szarvát.

– Nem úgy értem, Gergő bácsi, hanem amelyik szarvatlanul is születik.

– Mindenik úgy születik! Csak nem gondolja, Béla, hogy valami ménkű nagy szarvval gyün a világra?

– Nem, nem – kiáltott Bütyök –, hanem aminek azután sem nő ki!

– Ujjant nem láttam! Szóval a magaslest úgy csináltam meg, hogy rá lehessen látni a Zalára, de oldalt is meg hátra is. Ki is béleltem mohával...

Matula látta, hogy itt most Gyulát kell rendbe hozni, elterelni önvádló gondolataitól; Bütyök úgyszólván kézbe veszi könyvét szarvas és szarvatlan marháival együtt. Miután ez meg is történt...

– ... akár ugrálhat benne – tért vissza a magasles méltatásához –, csak egy kis söprút kell vinnie, mert teleesett hóval... meg a másik lestről is el kell hozni az örbundát...

– Elmegyek érte. Most megyek el, mert hamar este lesz.

– Menjek én is? – nézett fel Bütyök. – Eltévedhetsz.

– Fenét téved – legyintett Gergő –, úgy ismeri Gyula a járást... – És a legyintésből még egy széles kanyarítás is lett, hogy: annál már jobban igazán nem ismerheti senki: – Csak ne siessen, mert felesleges agyonizzadni magát, és vigye el a kutyákat is; hadd örüljenek a böhák.

Tutajos örült ennek az útnak, mert egyedül akart lenni. Felcsatolta a talpakat, és odaszólt a kutyáknak:

– Gyertek!

Bikfőc azonnal ráállt a csapásra, de Csikasz vakarózni kezdett, majd gazdájára nézett.

– Eredj csak – intett Matula –, nem árt neked sem! Csikasz ezek után elindult a nyomon, de semmi lelkesedést nem mutatott a kirándulás iránt, sőt még vissza is nézett, hogy gazdája nem gondolja-e meg a dolgot. Erre Matula megfenyegette a húzódozó ebet, s ebből Csikasz meggyőződhetett, hogy itt komoly parancsról van szó.

Gyula lassan ment. Itt mintha kicsit tömöttebb lett volna a hó és kisebb is. Ki sem melegedett, és mintha a lécek is egyenletesebben feküdtek volna. Amikor elkanyarodott az út, megállt, és azonnal a kutyák is, hogy most mi történik, de nem történt semmi. Semmi, csak Gyula piszkálta cipőjét a bottal, aztán azt mondta:

“Tutajos! Tenálad hülyébb, szemtelenebb, hálátlanabb, ostobább állat nincs a világon!”

A kutyák ültek és fáztak, és unták ezt a magányos beszédet.

“Mindennap! Minden napra esik valami szégyenteljes, megalázó szájjártatás... Belegázolsz azokba, akik szeretnek...”

És Tutajos szemét elborította valami dühös pára.

“Mindennap! De esküszöm a becsületedre, hogy ezután másként lesz!”

Ez a fogadkozás jólesett.

– Bek-bek – szólalt meg Bikfőc –, fázom...

Tutajos ezek után elindult, és nem fedtte meg a kutyáját, mert úgy érezte, ezen a napon nincs joga elítélni és fegyelmezni még egy kutyát sem.

A magaslesnél lecsatolta a talpakat, felmászott, ledobta a havas bundát, amely úgy szállt le a magasból, mint egy óriás denevér, aztán körülnézett, de nem látott semmi mozgást, pedig egy kis szél támadt, felhajsolta a párákat, és messze lehetett látni.

Lenézve azonban elmosolyodott, mert a két kutya az előbb még csak szaglászta a szétterült bundát, de most már szépen elhelyezkedtek rajta, hiszen nyilvánvaló, hogy ez a kétlábú lény – aki eteti őket – csakis nekik dobta le a bőrt...

– Csau-csau-bek-mek – szólalt fel Bikfőc –, köszönjük – míg Csikasz csak a farkával helyeselte a bundát, de azt igen lelkesen.

Ekkor már alkonyodott, és foga kezdett lenni t. szélnek.

A sima hómezőn kis hófelhők szaladtak, a nádas sziszegett és felállt, miközben a leszakadt hó azonnal vágatni kezdett a Zala felé.

A kutyák most már elől szaladtak a csapáson, míg mögöttük csendesen csúszkált Tutajos,

vállán átvette a nehéz bunda, és meg-megállt néha, beleszimatolva a levegőbe. Az ég tiszta, hó már alig jön – gondolta –, de szél jöhet, s akkor megállnak a vonatok.

Mire hazaért, már füstölt az egész határ, és Matula teljesen helybenhagyta Tutajos jóslatát.

– Tutajoskám – lelkesedett Bütyök –, már a rádió is bement. Ezenkívül, ha nincs ellene kifogásod, meghallgatunk egy nagyon érdekes előadást a borjúnevelésről...

– Bütyök, azt hallgatsz meg, amit akarsz. A rádió Gergő bácsié...

– Gergő bácsi már hozzájárult, de azért téged is megkérdezek, mert ugye, te is megkérdeznél, ha, mondjuk, te akarná! előadást hallgatni, mondjuk a madárvonulásról, ami esetleg engem nem érdekel?

– Ezek után feltétlen megkérdeznék...

– Akkor minden jól van – szólt közbe Matula –, most azt mondja el, Gyula, mit látott.

Tutajos már majdnem kiköpte, hogy “semmit”, de gondolatai kanyarodtak egyet, meglátszott, mert eszébe jutott a fogadalom, hogy ezután vigyáz a szájára.

– Semmit, ami mozog. Egyetlen cinegét sem, egyetlen ölyvet sem, már ez is gyanús volt. A hó megszikkadt egy kicsit, kisebb is, mint a parton, de hazafelé már megrázta a szél a nádat, és fújta a havat a Zala felé. Köd nincs, hidegebb lett, és a szél, mint a beretva.

– Akkor mama éjjel nem lesz vidrales, talán holnap sem, de az bizonyos, hogy a magaslest most már nem kell lesöpörni... Hallják?

A fiúk az ajtóra néztek, mert onnét lehetett legjobban hallani, hogy vijjogva vágta a szél, s egy-egy rohamában úgy vágta a kunyhó oldalának a havat, mintha óriási seprút húzott volna rajta végig valaki.

– Ez a legrosszabb – mondta Matula –, ilyen szélben se nem lát, se nem hall az ember.

– Pedig ma kimentem volna vidrát lesni, ha Gergő bácsi mondta volna... – gondolkozott Tutajos hangosan és szerényen, de az öreg csak a fejét rázta.

– Mondom, ilyenkor se látni, se hallani, aztán a hideget se állja az emberfia. Engem egypárszor már elkapott ilyen bolond idő, hát mondhatom, néha négykézlábra álltam, mint a kutya, mert állva belevitt volna a Zalába. Azt pedig nem lehet tudni, hogy bírja el az embert a jég... de legfőképpen látni nem lehet... Ámbár nincs is olyan néznievaló, s azt gondolom, a vidrák is ilyenkor inkább lehúzódnak a meleg vízre. Ott jobban jár a hal – és a vadrécéből is elkapnak egyet-egyet.

– Hát nem látja meg a réce?

– Persze hogy nem! Belopja a víz alatt, aztán csak elkapja és lehúzza.

– Hány vidrát lőtt, Gergő bácsi?

Matula maga elé nézett, és számolgatott magában.

– Úgy emlékszem, tizenkettőt vagy tizenhármat... talán, negyven év alatt... Volt olyan esztendő, hogy hármat is, és volt olyan, hogy egyet sem. Nincs sok belőlük, meg nagyon tudnak vigyázni. Csapdában is fogtam pár darabot. El is vezett ennyihány. Ne, te, ne! – nézett az öreg az ablakra, amelyre egy kalapra való havat vágott a szél, hogy az üveg megreszketett. – Nem lehet ilyenkor kibírni odakint, pláne magaslesen. Hanem reggelre alighanem tiszta lesz az udvarunk...

És Matula nem beszélt soha a levegőbe.

Este meghallgatták még a borjúnevelésről tartott “nagyon érdekes” előadást, sőt egy operába is belekezdtek, amelynek női szopránja egy időre elnyomta a szél hujjogását.

– Jól kiadja a hangot – mondta Matula elismerőleg –, de talán inkább vacsoráznánk.

Ebben aztán egyetértettek, és eltették magukat másnapra, de éjszaka még sokszor felébredtek, mert nyöszörgött az ajtó, a vágató hó súrolta a ház oldalát, nyekergett az égerfa, és a kémény olyan zenés éjszakát rendezett, amelyet semmiféle opera nem tudott volna utánozni.

Tutajos valahányszor felébredt, elképzelte magát odakint, de úgy, hogy nincs ez a kunyhó, és nincs a közelben senki, és ott kint kellene kivárni a reggelt... Ilyenkor megborzongott, és

jobban magára húzta a takarót.

És reggelre tiszta lett az udvar, kiséperve az őszi, kopott füvekig, de a rekettyés mellett akkora hódomb volt, mint a ház, csak jóval hosszabb.

A szél pedig tombolt, mintha most kezdene csak bele igazán. Az égerfa egyik ágát letörte, s a mosdótálat úgy kiütötte Bütyök kezéből, hogy a jeles ifjú csupa víz lett. A nyitott ajtót ugyanis visszavágta Bütyök ujjaira... mire a borzas ifjú röviden megátkozta a szelet, és visszatérve a szobába, azt mondta:

– Az udvar tiszta, Gergő bácsi!

De nemcsak az udvar volt tiszta, hanem az ég is. És a levegő is. A somogyi dombok erdős halmai olyan közel jöttek, hogy akár az ágakat meg lehetett volna számolni, de azt már nem lehetett látni, hogy ezek az ágak mozogtak volna. Pedig mozogniuk kellett, mert ott is nagytakarítást rendezett a szél, amit a felkavart hófelhők mutattak. És hideg volt nagyon, sokkal hidegebb, mint az a tíz fok, amelyet a hőmérő mutatott. Ekkor kelt fel a nap, és szinte csodálatosnak tetszett, hogy narancsvörös tányérját a szél nem érdekli, a hideg nem érdekli. Tutajos és a csillagászok szerint negyvenmillió fok meleget tartogat belsejében...

– Ilyenkor is? – kérdezte Matula. – Mert nyáron még csak-csak...

Tutajos ezután elég felületes előadást tartott a napról, amibe beleszólt Bütyök is, míg Matula nem szólt bele a tudományos vitába, jelezve, hogy őt inkább a közelebbi földi dolgok érdeklik.

– Ki söpri mama a szobát? – kérdezte.

– Én – mondta Tutajos, visszaérkezve a csillagok bonyolult világából –, Bütyök, légy szíves az ajtót kitámasztani.

Bütyök engedelmesen kitámasztotta az ajtót a nagyfejszével; erre megjelentek a kutyák is, mert az emberek mozgása és az ajtó kitárása reggelit is jelenthetett. Mivel azonban a szobában csak Tutajos sepergetett, és Matula most igyekezett a tűzbe lelket lehelni, Csikaszz csalódottan vonult vissza; s utánakullogott Bikfic is.

A szoba melege egy perc alatt elillant, és mire Tutajos a lelkiismeretes seprést befejezte, Bütyök felvette nagykabátját, pedig akkor már pattogott a tűz.

– Fázom – mondta.

– Hát akkor elgondolhatják, hogy ilyenkor érzik legjobban a telet a vadak és a madarak. Most bújnak, bújnak, ameddig bírják, de aztán csak ki kell menni, mert az éhség nagy úr...

Tutajos kilépett az ajtón, és a szélre bízta a szemetet, de odanézett a róka és a pocok maradványaira, hogy a kis cinegék megjöttek-e. Bizony megjöttek, és ott tornáztak a szélben, lengő tetemeneken, amelyeken már alig volt hús, de nem szóltak semmit, mert ilyenkor nem lehet mit mondani. Alig tudtak megfogódzkodni az orkánban, kis szemük tele volt aggodalommal, és elmentek és visszajöttek, bár nem lehetett tudni, hogy azok jöttek-e vissza, amelyeket a szél a felszállás pillanatában elkapott, mint a falevelet.

– Kellene valamit lőni nekik, Gergő bácsi.

– De mit? – gondolkodott Matula. – ‘Iszen én is cinegepárti vagyok... hacsak récét nem. Hát megnézzük – mondta végül az öreg –, Béla úgyis fázik, itthon marad házőrzőnek.

Béla nem is tiltakozott, míg Tutajosék nekikészülődtek, felszedve magukra, amit csak lehetett, megtetézve Bütyök kucsmájával, amelyet Tutajos jobban a fülére tudott húzni.

Matula a kutyákat visszaparancsolta, aztán a szélre bízták magukat, amely valósággal toltta őket a folyóig. Felérve a töltésre, Tutajos kérdően Matulára nézett, s Matula bólintott.

– Hát nem gondolta?

A folyó jegén, ameddig csak látni lehetett, nem volt egy marék hó.

– Nem gondoltam – vallotta be Tutajos –, de a csatorna meleg vizében biztosan megállt a hó.

– Ott meg elolvad...

Most már oldalba kapta őket a szél, és néha meg kellett állni, hogy a folyó jegére ne

sodródjanak.

– Ámbár most már nem veszélyes, mert megtartaná az embert, de azért, ha korcsolyázni akarnának, menjenek a tóra – mondta Matula, mire Tutajos csak bólintott és szipákkolt, mert a zsebkendőt körülményes lett volna elővenni. – Ezt csak azért mondom – folytatta Matula, és megállt, keze fejével megtörölte az orrát –, mert ha rámennek a Zalára, kiszaladnának a Balatonra is, és beljebb bizony vannak olyan meleg források meg gödrök, ahol soha nem elég vastag a jég. Ugye, nem felejté el, Gyula?

– Nem, Gergő bácsi, esküszöm, nem felejttem el.

– Akkor jó! Tudja, jó érzés, ha megbízhat valakiben az ember. Hanem most már csendesen menjünk, aztán majd a saroknál kikukucskálók a csatornára. Igaz, ott meg szembekapjuk a szelet...

De a saroknál nemcsak a szelet kapták szembe, hanem az itt-ott felmarkolt havat is. Ha a szél kikezdett egy-egy hóbuckát, amelyet az éjjel rakott le, nem nyugodott, amíg fel nem reszelte az egészet, és vad hullámban szétszítálta a tájon.

Matula ehhez mért sűrű pislogással leskelődött végig a csatorna vizén, amely szinte fekete volt a fehér partok között. Kileskelődött, és visszahúzta a fejét.

– Látja ott azt a bokrot... ott a zombékosnál?

– Látom!

– Hát odáig elmegy a nád mellett, amilyen óvatosan csak tud, aztán egyenest nekifordul a víznek. Úgy látom, ott van pár darab... jó lenne, ha a vízen tudna közibük lüni...

Tutajos meggörbülve feküdt neki a szélnek, de így is alig tudott menni, és néha ijedten állt meg, ha a hó ropogni kezdett. A bokornál kiakasztotta a puskát nyakából, és visszanezett az öreg oktatóra, aki a kezével intett, hogy jól van, most csak előre.

Gyula olyan lassan csúszott előre, hogy a víz csak centiméterenként lett látható, s rajta egy tucat különféle madár, de a puska már vállánál volt, és tompa dörrenéssel kilobbant, aztán még egyszer a felröpülők után. Bizony, csak után, mert azokat elkapta a szél, és legfeljebb a dörrenést vitte utánuk.

De a vízen ott maradt egy réce és két bűvár.

Tutajos a kis cinegékre gondolt, és meg volt elégedve, nemkülönben Matula is.

– A réce jó lesz levesnek, a bűvárok meg úgyis olyan halszagúak, hogy csak a cinegéknek jók. Okosan, jól csinálta, Gyula, de most aztán egy trapp hazáig, mert már a számát se tudom összefogni.

Hát “trapp” ugyan nem lett a dologból, de siettek, amennyire lehetett, közben még Gyula arra is gondolt, hogy vajon van-e joga az embernek elvenni egyik madár életét, hogy a másik életben maradjon... De aztán megnyugtatta magát, hogy van, mert a cinkék hasznosak a berekben, ezek az idegen vándorok pedig teljesen közömbösek. Gyula úgy érezte, hogy most ő is része a bereknek, része az egész rideg természetnek, tehát annak nevében cselekedett... de igaz az is, hogy nem bízta meg ezzel senki. “Megbízta magam magamat... a tudás és mérlegelés nevében” – gondolta végül, s ebben meg is nyugodott.

Hanem – azt meg kell hagyni: betyár idő volt. Tutajos már nem érezte sem kezét, sem lábát, s arca mintha jeges bádoból lett volna. És a szél nem engedett. Zuhogva vijjogott dél felé, s azt lehetett hinni, hogy fázik az egész világ, jajgat az egész berek, talán még azok is, akik a föld alatt várják a tavaszt. Olyan idő volt egyszóval, amikor a kutyát sem verné ki az ember, éppen ezért Matula szemrehányóan nézett az előviharzó két ebre, akik talán lesték az érkezőket, mert most körülsaholták a fagyos hangulatban érkező gazdáikat.

– Elment az eszetek?! – kérdezte Matula, de hozzátette azt is: – Tudja, Gyula, még egyszer nem mennék ki, ha struccok mászkálnának a vízben, akkor se!

Bütyök szélesre tárta az ajtót, és segítette kihámozni az elgémberedett vadászokat sokrétegű ruháikból, melyekből egész halom lett az ágyakon. Matula ránézett a kabátok és szvettrek dombjára, és azt mondta:

– Ha megettek volna bennünket a farkasok, egy hétig csak rongyot találtak volna utánunk. Tutajos ezen mosolyogni akart, de csak a szája görbült el.

– Mi bajod van, Gyula? – nézett rá ijedten Bütyök.

– Ez mosolygás volt, Bütyök, akár hiszed, akár nem. De van két bűvár és egy tőkés kacsa. Bikfic, elmenj onnan, mert nadrágon billentlek. Hány fok lehet?

– Tizenhárom...

– Ötven fokot érezni odakint.

– A szél – mondta Matula –, szél nélkül nincs is hideg. – És elrakosgatta a ruhákat, aztán melengette kezét a tűz felett, majd Bütyökre nézett, aki könyvére hasalt az asztalon.

– Adja át az asztalt, Béla, mert meg kell nyúzni a madarakat. Lássunk hozzá, Gyula, aztán eszünk.

Bütyök csak nézte a nyúzást – elvégre ő szarvasmarha-tenyésztő volt –, de aztán elismerését fejezte ki, hogy milyen gyorsan lejött tollastul a finom madárbőr. A tőkés kacsa lábasba került, s a két bűvár lábára drótot kötött az öreg.

– Akassza ki őket, Gyula! Jó zsírosak, aztán a cinegét nem nézik: bűdös vagy nem bűdös.

Hát nem is nézték. Friss hús volt, és még majdnem meleg Alig jött el Gyula a fától, már megszállták az enivalót, mer ez valóságos áldás volt a kövé fagyott róka és pocok után, amelyeknek már csak a csontjai zörögtek.

De a szél nem állt meg egész nap. Rakták a tüzet, egy-egy szó is hallatszott, a sarokban aludt a két kutya, mert Matula külön engedélyével ma bent maradtak a szobában, és reggeli után valami tűnődő álmoság ereszkedett a szobára. Matula az ágyán féloldalra dőlve nézte a pipafüstöt, de lefeküdt Tutajos is, és olvasgatott, míg el nem aludt. Bütyök is úgy érezte, hogy felesleges ülnie, ha feketik is, aztán elcsendesedett minden, mert Matula is letette a pipát...

Aztán már csinálhatott a szél, amit akart, a konyhó megőrizte külön belső világát, a meleget s az álmokat, amelyek nem fáztak, ha el is reppentek a faluig vagy Pest városáig, ahonnét egy Katalin és egy Sári nevezetű hajadon gondolatai ugyancsak akadálytalanul jutottak el a konyhó békés, homályos belsejébe.

És ez a nap már így is ment el. Kívül széllel, belül csendes, összefolyó lustálkodással.

– Ez már álomkór – mondta Tutajos ebéd után –, egész délelőtt aludtunk, s most majd leragad a szemem...

– Ez egészség – mondta Matula. – Addig jó, amíg aludni tudunk. Tik meg – nézett a kutyákra – menjetek a helyetekre – és kinyitotta az ajtót. – Megették a madarak összes belső részét, most meg az ebédmaradékot, olyan szag lesz idebent, mint egy görénylyukban...

A szél mintha fordult volna, mert szinte bezuhant az ajtón, kiséperte a meleg szoba elhasznált levegőjét, szétszórta Bütyök "jegyzeteit", belefújt a tűzhelybe, csak úgy sziporkázott de mielőtt megmelegedhetett volna, már újabb hullámok özönlöttek be, és kipofozták az elpuhulni készülő testvéreket.

Ezek után Matula becsukta az ajtót, megrakta a tüzet, és megnézte a hőmérőt.

– Tizennégy – mondta. – Ha eláll a szél, és nem hoz fel hőt, nagyon hideg lesz.

– Csak szél ne legyen – mondta Tutajos –, akkor mégis csak ki lehetne talán menni vidrára!

– Lehet, hogy lehet – bólintott Matula, aki óvatos volt az ilyen engedélyekkel –, majd meglátjuk. Az a leshely jó helyen van. Ott van a vidra járása, mert megtaláltam, ahol kiszállt meg becsúszott a vízbe, de elmúlhatik két hét, amíg megint éppen ott lesz kedve kijönni a partra. Aztán akkor is: nem kap-e szagot... nem érez-e meg valamit?

– Ha jó szél van, nem kaphat szagot.

– A lesrül nem, de a lába nyoma ott marad a parton. Majd bezsírozzuk kicsit a csizmatalpat. De még akkor is nézett maga elé az öreg –, a fene jobban tudja, hogy van az: néha, mintha megérezné az embert, akkor is, ha nem kap szimatot, nem hall meg semmit, és nem is láthat meg semmit.

– Azt csak úgy gondolhatja az ember – vélekedett Tutajos.

– Nem tudom, de az bizonyos, hogy sokszor az ember is megérzi, ha nézik, pedig nem tudhat arról, aki nézi... Azért ajánlom, hogy csukja be kicsit a szemet, ha a vad közel van. Pláne sötétben. Nem egy rókát lőttem már éjjel, hogy csak a szeme világított, meg macskát is... egyszer egy lappantyú madarat is. A többiekről nem tudom, hogy világítana.

– A birkáé is világít – mondta Bütyök – meg a házinyúlé is.

– Igaz. Egyszer meg olyan magasán láttam két szemet, hogy azt hittem, ember, hát szarvas volt.

– Itt?

– Itt! Bekeveredett valahogy a nádba. Lehet, hogy bögésre ment valami bika, mert éppen akkor kezdődött. Augusztus végén járt akkor az idő...

Ezen egy kicsit elgondolkodtak. Augusztus. Hőség, poshadt, langyos víz a Zalában, cserepesre szikkadt part, szúnyog és őszváró nádas, amely felett idei vadrécék húznak a tarlókra... A marha kint legel a réten, a pástortűz füstje úgy száll, mint az álom selyemkendője, a laposokon kikerics virágozik, a hajnalok lusta ködöt szülnek, amelyet csak délfelé éget fel a langyosodó nap.

Augusztus? Gyula kinézett az ablakon, s a szőlőszagú, darázstermő, álmatag hónap megdermedt képzeletében. Az elmúlt nyár már messze volt, az eljövendő még messze volt, s addig még... igen, az iskola, Kengyelne... intés magaviseletből... fizika meg ilyen dolgok és eshetőségek, amelyeket éppen úgy nem érintett a hideg, mint a gondolatokat.

– Hát ez már nem fizika! – sóhajtott Tutajos, és vissza akart térni a vidrához, de Matula már aludt, vagy úgy tett, mintha aludna, mert ebben a pocsék időben nem akarta engedni, hogy Tutajos belelovalja magát valami “csak azért is” szamárságba. Majd ha lehet, akkor lehet – gondolta, és megnyugodva látta, hogy Gyula is megbékélve nyúlik el nyoszolyáján.

Alkonyattal engedett az idő, csendesedett a szél, s a kis baglyok azonnal kirepültek a padlásról, mert már két napja nem ettek semmit. Sajnos a szél a falu felől fűjt, azért nagyon meg kellett dolgozni azért a pár kilométerért és verébért, amit nagy nehezen fogtak. Hazafelé aztán már jóformán nem is kellett megmozdítani a szárnyakat, csak ráfeküdni a szélre, bár a kis baglyok azért eveztek, mert ez a szokásuk. A kurta szárnyakkal nem lehet úgy siklózni, mint az ölyv vagy a rétisas hatalmas vitorláival. Később azonban újra feltámadt a szél, az enyhülés mintha csak olyan erőgyűjtés lett volna – de ekkor már a kémény mellett bóbiskoltak a kis baglyok, s azt semmiképpen sem lehet tudni, mit gondoltak buksi fejükben, és gondoltak-e egyáltalán valamit. Az azonban bizonyos, hogy amikor a kémény felhozta a tűzrakás motoszkálását, az ajtó kattánását és a dörmögve érkező emberi hangokat, meglazították tollaikat, kényelmesebben helyezkedtek el, talán ásítottak is, mert ezek a zörejek s a kémény melegének emelkedése összetartoztak, mint a verébbel a jóllakottság.

Igen, a baglyok!

De a nyulaknak nem volt kéménye, és a rókáknak sem. És a többieknek sem. A szél most már keményre taposta a havat, járni tehát lehetett, akinek volt kedve járni, vagy akinek muszáj volt járni, mert kedve aligha lehetett valakinek, hacsak a vidrának nem, mert a vidrákat sem a tél, sem a hőmérséklet változásai nemigen érdekelték. A nyulak mindenesetre megrágták a bokrok elérhető ágait, a kertek gyümölcsfáit, amelyeket nem védett meg a hanyag gazda, a rókák pedig megrágták a nyulakat, ha hagyták magukat. Többnyire azonban nem hagyták, így jó volt a dög is, ami mindig akadt a falu körül, de a berekben is, pláne ha olyan szépen kitakarta a szél, mint Matula kóbor kutyáját. A szürke varjút amit Tutajos lőtt, s a kutyára dobták – nem, mert a szürke varjút a hóval együtt leseperete a szél, és elsodorta egészen a tó széléig, ahol elakadt egy zsombékban, s éppen most gondolkozik, hogy elinduljon vagy sem. Ez az elindulás persze teljesen a szélről függ, ha a szél kicsit fordul, és kellő pillanatban, kellő szögben és kellő erővel nyomja meg a varjút, az fordul egyet, rászalad a jégre, s akkor már semmi akadálya a további vándorlásnak. Hogy azután ez a vándorlás meddig tart az enyészet országútján, ki tudná azt megmondani? Lehet, hogy tavaszig tart, de lehet az is...

A tó túlsó partján egy róka lesi az éjszakát, és megrázza néha a fejét, mert utálja a szél zenebonáját, és csodálatos füleinek semmi hasznát nem veheti. Nézi a tisztára sepert jeget, és emlékeiben homályosan domborodik ki a kutya teteme, ott túl a jégen, amikor... végre a szél megfelelő fogással kilökte a varjút a zombék mellől a jégre, és hajszolta maga előtt növekvő gyorsasággal.

A róka lelapult. Valami jön, ami fekete, ami furcsa, és itt fog elrohanni az orra előtt. Lelapult üres hasára, melyben az éhség kígyói felfaltak már mindent, és feledve minden óvatosságot, kilökte magát a nádból, és elkapta a varjút. Elkapta, utána fenéken csúszott még húsz métert, bár erősen fékezett. Aztán visszavonult a nád mellé, és tíz percig csak a csontok ropogtak. Néha tollakat kapott fel a szél az ajándék varjú mellől de ezekkel a róka nem törődött, És líraikor nem maradt már semmi, csak a két láb és a kovácskemény fej, a róka megnyalta a szája szélét, és nagyjából elviselhetőnek találta az éjszakát és az életet általában.

De honnét jött ez a varjú?... – gondolhatta talán ferde szemű ismerősünk. Mindenesetre ösztöne összekapcsolta a kutyával, amely abban az irányban fekszik, s amely talán hivatva van betölteni a varjú temetkezési helyén még található ürességet.

A róka ezek után ráállt a nyomra, azaz a jégre, amerre a varjú végigszánkózott, és meggondolt óvatossággal irányzott a zombékosnak, ahol kutyaemlékei lengtek a kellemetlenül nyargaló levegőben. Csak az emlékei – természetesen – mert azt a jeges szimattöréket, amelyet a szél lesúrolt a kutya földi maradványairól, mégsem lehetett valóságos szagnak nevezni. Ez azonban a rókának elég volt, hogy pontosan rávezesse a néhai ebre, aki elég könnyelmű volt Matula puskájába belerohanni. A szél igaz, hogy hasznavehetetlenné tette a róka füleit, de éppen szembefújva, csodálatos érzékenyre állította orra antennáját, s ez megmondta a kitűnő vadásznak, hogy nyugodtan odamehet táplálkozni a néhai rokonhoz: a levegőben nyoma sincs semmiféle gyanúsak. Oda is ment. És csekély megfontolás után beleharapott a hatalmas falatba, amelynek keménysége átmenet volt a beton és acél között. A varjú határozottan puhább volt, de a róka üvegkemény fogai számára a betonkutya sem jelentett akadályt. A tépőfogak beleakaszkodtak, meglazították a húst, aztán – kicsit oldalt tartott fejjel – morzsolni kezdtek a rágófogak.

Ezenkívül aztán már nem is történik semmi, ami történés lenne ebben a dermesztő és suhogó éjszakában. A róka fogai örölnék, nyeli a jéggel átszótt húsdarabokat, és sejtelve sem lehet arról, hogy a magaslestartó fa egyik ága mellől két csodálatosan éles szem figyel. Nagy macskabagoly ül a fény- és szélárnyékban, és nézi a rókát, és nem irigyli a nagy falatért, mert elsősorban: úgysem tudna a csonttá fagyott ebbel mit kezdeni (az ő szerszámai gyengék ehhez), másodsorban; a bagoly soha nem eszik dögöt, harmadsorban – bármily hihetetlen –: történetesen jól van lakva. Túl a nádason valaki hurkot rakott a foglyoknak, amibe bele is akadt egy foglyocska, s a bagoly “megszabadította” a fogságból. A törvető reggel majd vakarhatja a fejét, és mondhat jelentékeny szavakat népies stílusban, ha megtalálja a szétszórt tollakat, bagoly eredményes vadászatának minden jelét. A bagoly erre nem gondol, nézi a rókát, emészt, s időnként egy-egy tollgombócot öklendezik a hóra, amely szükséges ugyan az emésztéshez, de amelyet megemészteni felesleges.

Így aztán kinek lassan, kinek gyorsan, de múlik az éjszaka.

A kunyhó alszik, embereivel egyetemben, nekik tehát kellemesen, azaz gyorsan múlik az éjszaka, ami valójában nincs is hiszen az öntudatlan álmok mélyén elalszik az időmérték is és az órák akár bukfcencet hányhatnak. Még az odvak mélyén is eljár az idő, ahol a kis cinkék bújnak össze, mókusok alusznak, bozontos farkukkal takarózva, de a fán alvó fácánoknak már nehezebben megy, mert a szél hinta-palintát játszik velük, s ez a lengő félalvás rosszabb a semminél.

De legnehezebb talán az őzeknek, akik alól elfújta a havat a szél, s ami megmaradt, csak arra jó, hogy csülküket kimarja, és minden lépést keservessé tegyen. Nekik hát nagyon lassan megy az éjszaka. Felkelnek, csipegetnek valamit a fagyos ágak fagyos rügyein, aztán

lefeküsznek újra valamely vastagabb fa tövében, borókabokor mellé, ami fogja a szelet, aztán nézik az éjszakát, és összegömbölyödnek, amilyen kicsire csak lehet. Később talán bóbiskolnak is, mert éjfél után mintha csökkenne a hideg, mintha az álom bátrabban ülne meg a szemekben és a szívekben, mintha a szél sziszegése inkább szuszogás kezdene lenni... mintha hajnal felé lassan megnyugodna a levegő tajtékzása, és maga is arra vágya, hogy elfeküdjön valahol a nádas tisztásán, a vén fák között, Tüskevár dombján vagy akárhol. Jön még ugyan egy-két elkésett stréber hullám, mint a részeg, aki elkésett a lakodalomról, de a konyhán az asszonyok már mosogatnak, s az elkésett duhajnak szigorúan lefekvést ajánlanak..., Mintha még a csillagok is megnyugodtak volna; a fogyó hold is lassabban ereszkedne a nyugati ágyba, ami ugyan nem lehet meleg, de ha neki jó, a többi az ő dolga. A hideg nő, mégis melegebb lett, ami persze csalóka álom. A hideg nő, de nem ostor már, hanem takaró, ami ráborul a tollra és szőrre, és el lehet viselni.

A nagy nádas millió zászlaja leng még ugyan egy kicsit, de ezt már nem lehet hallani, és a kunyhó kéményében is kihűlt a zenei hajlam, hogy majd máskor folytassa az orgonával és macskakesergéssel párosított szaxofonkísérleteit.

Nagy lett a csend, és erre ébredt fel Matula.

“Elállt” – gondolta, és a pipa után nyúlt, mert ezt a változást valakivel meg kellett tanácskozni. A kis szoba még sötét volt, de a jégvirágok már meglátszottak az ablakon, a gyerekek egészségesen szuszogtak, és Matula visszaparancsolta tűzrakásra jelentkező gondolatait.

“Minek ébresszem fel őket? Aludjanak, rövid már a vakáció. De az idő alighanem jó lesz. Talán majd az éjszaka is... A hold későn kel, de a hó is világít... ez a Gyula kimehetne. Persze hogy kimehetne, most már mintha nem is lenne olyan kelekótya... Igen – bólintott önmagának, és csendesen rágyújtott, már csak azért is, hogy lássa a füstöt, ha az ablak felé fújja. – De nem a part felé megy majd a vidralesre – rakta össze a tervek kis kockáit az öreg –, hanem hátulról, az öreg erdőn át. Persze hogy persze, csak ezt a csapat a tó felől előbb ki kell járni. Hát majd kijárjuk. Bütyök, azazhogy a Béla addig elcsukázik a tavon, ha akar... megnézzük a rókalest is, és ez mára elég.

Öt nap múlva szilveszter...”

Ekkor kivette a pipát a szájából, mint a vándor, ha váratlanul megpillantja a kilométerkövet, amin alig látszik már a szám.

“Eljár az idő – gondolta az öregember, s a gondolatok homályos ablaka mögött emberek mozdultak meg és események. Kavarogtak, mint a lenge füst, jöttek-mentek, nem szóltak, de voltak. – Most megy le a hold. Talán enged is a hideg... Öt nap múlva szilveszter. Mit hoz az új esztendő? – kérdezte magától, de ebben nem volt kíváncsiság, és arra gondolt, talán nem is lenne jó tudni. – Mit hozhat már nekem? – és legyintett a pipaszárral. – A kunyhó jó, ezekkel a gyerekekkel igazán jól megvagyunk, a berek nem múlik el, a lány szépen keres, és a két süldőt a sógortól megveszem. Kukorica van, pár zsákkal el is lehet adni... – Erről eszébe jutott egy zsák, amit kirágtak az egerek, feltette a gerendára, hogy szól a lányának, és elfelejtette. – Fene a dogomat, eddig má megfótozta volna!”

A sárga lehelet eltűnt az ablakról, és helyet adott a fényesedő derengésnek, ami beszivárgott az ablakon, és megérintette a bútorokat, hogy ébredjenek.

“Szép idő lesz, ha igaz” – gondolta az öreg, és felkelt, hogy megrakja a tüzet.

És szép idő is lett.

– Nem is igen emlékszem karácsony után valami bolond időre – mondta Matula, amint a rókás magasles felé ballagták. Az árnyékok még hosszúak voltak, hiszen alig múlt nyolc óra, de a keleti ragyogás már vakított, és ha így melegedik az idő, délben talán olvad is valamelyest.

A magasságban varjak és csókák jöttek-mentek, és valamelyik tisztás felett, bent a nádban egy ölyv szitáit.

– Egeret les, vagy menyétet, talán hermelint – intett arra Matula, de meg is állt abban a pillanatban, mert olyan friss rókacsapa keresztezte az utat, hogy a nyomok pereméről még le sem pergett a hó. – Nincs egy órája, hogy erre járt...

Bikfic is megszaglászta a nyomot, és szőre borzolódni kezdett, valamelyik foxiós hagyatékaként.

– Mrrrr – morgott –, megölöm... rrr!

Száz lépéssel odébb újabb csapa, de ez már régebbi volt. A magasles alatt még két rókanyom.

– Ha ki lehetett volna bírni az időt, lehetett volna rókát löni. Egész lakodalom volt itt az éjjel.

És a kutya körül hét róka nyomát számolták össze, amelyek különféle irányból jöttek.

– Ezt hát jól szétszabták – mondta Matula a kutyára mutatva, amely ebben az állapotában inkább egy viseltes bundabéléshez hasonlított, amellyel nevetlen kutyák szórakoztak valami elhagyott udvaron. – Innét átvágunk a tóra – intett az öreg –, mert azt gondoltam ki az éjjel, hogy ne mászkáljuk össze a partot, ha nem muszáj. Háturul megyünk neki a túskevári öreg erdőnek, vissza is azon gyüvünk, és kész a gyalogút. Ha valami ág-bog van útban, azt levagdossuk.

– Akkor estére kijöhetnek? – kérdezte Tutajos szerényen, bár belül a kalandos reménységek egyszerre kivirágzottak.

– Alighanem. A hold ugyan későn jön fel, de a hó világít, és megszokja a szem. Messziről löni úgysem érdemes, mert a vidra csak elveszne... és talán nem lesz olyan nagyon hideg sem. Rókára ne lőjön, ha meg tudja állni...

– Megpróbálom – mondta Tutajos csendesen és nagyon becsületesen, mert nagyon nehéz volt elképzelni, hogy ha a biztos róka ott mászkál a magasles alatt, elengedi a bizonytalan vidra kedvéért.

– Hát ebbe én már nem szólok bele – és Matula megállt egy percre –, de annyit mondhatok, hogy egy vidrabőr megér tíz rókát. Várjon, Béla, most már én megyek elől, mert itt már maga nem tudja a direkciót.

Eddig ugyanis Bütyök csörtetett elől a kutyákkal, de most Matula állt az élre, mert a zombékos után beleértek a töretlen nádba. Matula pár perc múlva kicsit jobbra fordult, és hamarosan kiértek a tó jegére, ami szintén ragyogó tisztára volt seperve. Ragyogóra a szó valódi értelmében, mert a reggeli nap olyan csillogó gyalogutat rakott a tóra, amelyre ránézni sem lehetett.

– Úgy gondoltam – állt meg Matula –, hogy Béla itt maradhatna a kutyákkal, mert ezeket nehéz megtartani, és összevissza rohannak mindent. Itt hagyom a baltát, és vágjon három-négy léket, olyan ötven lépésre egymástól. Nem kell nagy lék, csak olyan két kalap nagyságú. Itt sok a csuka, és a víz nem mély. Ott az öböl sarkában lesz a legjobb. Itt vannak a kis halak, ha késnének, megpróbálhatja egyedül is, de nádat törjön a lába alá, mert egy helyben álldogálni a jégen nem mulatság. Itt maradtok! – mordult a kutyákra.

A két kutya meghökkenve és tanácstalanul ült fenékre, mert ez a hang sehogy sem illett az eddigi vidám hangulatba. Matula ezért enyhített a mord parancson.

– ... úgyis mindjárt visszajövünk...

– Na, csak gyertek – mondta Béla hívogatóan a combjára ütve –, fogok nektek csukát, aztán itt azt tesztek, amit akartok.

Tutajos és Matula eltűntek a nádban, Bütyök pedig kivágott egy jó ökölnyi jégdarabot, és ellódította a jégen, a két kutya pedig vidáman csúszkálva rohant a jégdarab után.

– Csau-csau, játszunk! – ugatott Bikfic, és csengő hangjára Matula hátrafelé bökött.

– Béla kitalált nekik valamit...

Aztán szóltanul mentek tovább, hol jégen, hol hóban, hol pedig hótalan tisztásokon. Az egyik zombék tetején pirossárga-fehér tollak.

– Látja, Gergő bácsi? Valamelyik gyilkos...

– Látom. A karvaly reggelizett, de lehet, hogy törpesólyom volt. Mink is reggeliztünk, ugye, kolbászt, de a disznót előbb meg kellett ölni: ez, azt hiszem, nem gyilkosság. A mérték csak akkor jó, Gyula, ha mindenkinek egyformán mér. Ki disznót öl, ki meg stiglicet. Fontos, hogy ne kínozza az ember, mert sem a karvaly, sem a sólyom nem kínozza. Amikor elkapja a madarat, annak abban a pillanatban vége van. De most már legyünk csendben, mert nemsokára kiérünk.

Ekkor már látszott a túskevári vén fák levéltelen koronája, s amikor kiértek a nádból, megálltak, mert a lépések zörgése után szinte átölelte őket a téli erdő néma ragyogása. A nap még oldalról sütött a fák közé, az árnyékok élesek voltak a havon, mint fehér számlapon az óramutató, és ha itt most kiáltott volna valaki, talán elfulladt volna a dermedt csendben, amelyet nem lehetett sem megbontani, sem megbántani. A vén fák álmukban is erősek és élők voltak, a bokrok megbújtak mellettük gyengeségük tudatában, a hó érintetlen volt, mint a lepkeszárny a gubóban, s az odvak fekete száján elmúlt éjszakák lesték a nappal ragyogását.

“Nyár – gondolta Tutajos –, hol van a nyár?” – Ez az az öreg tölgy, amelyet már akkor is szeretett volna megölelni; és erre vezették Bütyköt, amikor kihúzták a lyukból, és kifecamodott ujját Matula pálinkával gyógykezelte, mégpedig; belsőleg. És mennyi szűnyog volt akkor! És milyen kellemes szaga volt akkor a korhadó avarnak, de most nincs semmiféle szag. Most megállt a bomlasztó baktériumok minden munkája, és Tutajos a jégbe fagyott mamutokra gondolt és a leningrádi múzeumra, amelyben meg lehetne látni ezeket a mamutokat szőröstül-bőröstül. De egy kis ponty is eszébe jutott Tutajosnak, amelyet élve hoztak haza a piacról, hűtőszekrénybe tették, s a kis ponty másnapra teljesen a jégbe volt fagyva. Piri mama tehát a csap alá tette, hogy ott felengedjen, és vizet eresztett rá. Mindaddig, amíg valami csapkodás nem hallatszott a kagylóból... A kis ponty élt. és ha visszaeresztették volna a Balatonba, valószínűleg élve is maradt volna. Az élet megállt a jégben, és elindult a melegben. Tutajos csapongó gondolatai azonban nem időzhetek soká az életre kelt pontynál.

– Itt vagyunk – mutatott Matula a fára, s a havas bokor alól egy létrát húzott elő, – Menjen fel, és nézzen körül. Csak lassan, mert a fogak síkosak.

Ez a magasles alacsonyabb volt, mint a másik ott kint a nádban, de erről éppen úgy lehetett lőni minden irányba, mint arról. Ez azonban erősebb volt, meg sem nyekkent a felmászásnál, és fenekét arasznyi vastag moha borította.

– Remek, Gergő bácsi!

– Akkor gyűjjön le, Gyula, segíteni kell Bélának, mert ma ebédre sült csukát szeretnék enni!

– Én is – mondta Tutajos.

– Nahát. Most azon az úton megyünk, amerre jöttünk, hogy a csapást estére el ne vétse. Persze a tóig a parton jön, s itt a bejárást az erdő felől megtalálja.

– Könnyen – mondta Tutajos. – Most kíváncsi vagyok, Béla fogott-e valamit.

Ezt persze nem lehetett tudni, de furcsa volt egy távoli vonítás, és később, amikor kiértek, a két kutya ott várta őket a nádas szélén.

– Ezek valami rossz fát tettek a tűzre, látom a pofájukon. A két kutya feltűnően csendes volt, Bikfics szája véres, és nagyon lagymatagon csóválta farkát, ami valamely panasznak volt a jele.

– Tutajoskám, jól megraktam a kutyád, ha nem haragszol.

– Ugyan, Béla. Mit csinált?

– Kérlek szépen, itt ültek csendben mögöttem, s amikor kirántottam egy kis csukát, az egyetlen, amit fogtam, Bikfics elkapta a jégen... Gondolhatod, majd nyavalyatörés lettem, hogy lenyeli a horgot. Szerencsére csak a szája szélét fogta meg és kiszakadt, de a csukát megette. Aztán jól megvertem.

Matula mosolygott.

– Nem valami nagy lehetett... mért nem használt szakot?

– Hát az igaz...

– Nem a kutya a hibás, Béla. Gyere ide, Bikfic!

Bikfic rohant Matulához a parancsra, csak éppen a bokáit nem csapta össze.

Matula megnézte a kutya száját, és darabosan megsimogatta a fejét.

– Máskor bírij magaddal! Hívja oda, Béla!

– Ide, Bikfic! – És Bütyök a térdére csapott. Bikfic először Matulára nézett, aztán lehajtotta fejét.

– Csak eredj oda! – lökte meg Matula szelíden, mire Bikfic a lehető legnagyobb szomorúsággal ballagott Bütyökhöz, aki magához szorította Bikfic bánatos fejét.

– Hát ne haragudj, te szamár!

A “szamár” ezek után képen nyalta Bütyköt, megugatta, Közben megcsúszott, és majdnem beleesett a lékbe.

Matula csóválta a fejét, de mosolygott, és arra gondolt, hogy öreg életének milyen kedves is ez az egész kelekótya társaság.

– Most már azonban horgásszunk, mert fene sem lesz abból a híres sült csukából.

A két ifjút a két szélső lékhez állította, maga pedig nádat tört a két kutya alá, ráfektette őket, és rémséges fenyegetéseket helyezett kilátásba, ha elmozdulnak.

– Aztán mama megtartjuk a kis csukákat is, ami nem kisebb, mint egy kukoricafej. Itt feleslegesen sok a csuka, és süelve a kicsi is jó. Jobb, mint a nagy. Akinek kapása van, az szól, aztán majd én kiszákolom.

De a nap ekkor már félmagasságban járt az égen, és talán nyárról álmodott, mert ragyogásában nem lehetett letagadni egy kis meleget sem. Tutajos kigombolta a kabátját, Bütyök tarkóra lökte a kucsmát, és Csikasz olyan elmélyülten vakarózott) mint nyáron a porbán a kunyhó előtt.

– Hopp! – mondta Tutajos, és Matula közeledett a szákkal.

– Ne erőltesse, csak ha simán hagyja magát. – És a szakot lassan belecsúsztatta a lékbe.

– Úgy! Várjon, majd én veszem ki a horgot. Ez a legjobb nagyság, lehet fél kiló. Majd meglátja, milyen lesz ez süelve.

– Hopp! – kiáltott Bütyök is, aki úgy gondolta, hogy ez egy közhasznú horgászkiáltás.

Matula odacsoszogott, és kiemelte a halat.

– Hallja, Béla, ennek kisebb kiáltás is elég lett volna. – És visszaeresztette a halat, amelynek csak a falánsága volt nagy.

– Bek-bek – szolt közbe Bikfic –, mink még nem mehetünk oda?

Matula a szák nyelével fenyegette meg a türelmetlen ebet.

– Ajánlom csendben lenni!

Bikfic elkeseredetten hasalt le a nádra, mintha csalódott volna Matula jellemében, aki szintén botot emelt a szegény kis kutyára.

Ezután egy kis nyugalom ereszkedett a tájra. A nádban sem mozdult semmi, csak a levegőben jöttek-mentek a varjak, és egy-egy ölyv is elvitorlázott felettük. A nádas felett néha elsurrant egy-egy csapat sármány, de nem látszott, mintha üldöztesse volna őket valami. Később egy vonat távoli zakatolása hallatszott, de olyan távoli volt, hogy talán nem is az volt.

Tutajos mégis elkedvetlenedett, pedig először nem is gondolt rá, hogy miért...

“Vonat – gondolta –, és... – és még négy nap. Idekint csak négy.” Amikor erre rádöbrent, majdnem kiengedte kezéből a horognyelet.

– Kapása van – figyelmeztette Matula –, nem látja?

– Hopp – szolt most már csendesebben Bütyök, aki állhatatos volt a kifejezésekben –, Gergő bácsi!

– Húzza ki a jégre, Gyula, én Bélának segítek.

Tutajos ezek után úgy rántotta ki a halat a jégre, mintha az a távoli vonat elgázolta volna

benne a megfontolt mozdulatokat, amelyek pedig a horgászatnál elengedhetetlenek.

A csuka ki is repült, de a horog már reptében kiakadhatott, mert a jégre érve élénk cigánykerekezésbe kezdett, mérhetetlen izgalomba hozva Bikficut.

– Ott maradtok! – rivallt rájuk Tutajos, és ledobva a nyelet, loholt a csuka után, amely veszedelmesen közeledett a középső lékhez, mintha megérezte volna, hogy arra van a szabadulás.

– Hopp! – kiáltott Gyula, ami azonban nem a csukának szólt, hanem az elvesztett egyensúly kiáltása volt, és úgy elhasalt, hogy a jég megreccsent alatta. De a kis csukát megfogta.

– Adja ide – tartotta oda Matula a hálót –, adja ide, aztán majd mondja meg, hogy mi jutott az eszébe, mert csak úgy magától nem vadul meg az ember.

Tutajos feltápáskodott, s amíg leverte magát, úgy érezte, hogy meg kell mondania.

– A vonat... Gergő bácsi.

– Mi? – érdeklődött Béla.

– Tudod, hogy már csak négy napunk van?

– Hogyhogy négy? Legalább nyolc. Négy idekint, és négy odabent...

Bütyök ezt, hogy “odabent”, úgy mondta, hogy Tutajos egyszerre megtalálta magát, mert eszébe jutott barátja hősies lemondása az ő javára.

– Igazad van, Béla, most a te időd következik...

– Sok tanulnivalóm van, Tutajos – mondta a kucsmás ifjú, és olyan mélyen nézett a lék átlátszó vizébe, mintha az egekbe nézett volna, de talán oda is nézett, mert hogy egy ifjú hova néz, azt még csak lehet tudni, de hogy mit lát, azt már nem.

– Szóval – intett Matula –, most horgászunk, hát oda legyen az eszük!

Ez a figyelmeztetés visszarántotta a külön utakon tévelygő két ifjút a berek téli világába, ami mégiscsak a legközelebbi valóság volt, amelynek hallótávolságából kifutott az a vonat és látótávolságából a tanulnivalók.

A haltartó hálóban szaporodott a hal, a nap lassan ballagott felfelé, a légkör egyre melegebb lett. Csikasz egyre jobban vakarózott, de az ünnepi érzés valahogy meglazult és szétesett.

– A parton megyünk – mondta Matula, amikor a cókmókot összeszedték –, nézze meg jól a bejáratot, Gyula, és emlékezzék arra a bokorra ott, hogy tíz lépéssel jobbra mellette van a nyílás. De jól emlékezzék ám! Mert a sötétben minden tehen fekete...

Gyula jól megnézte a nyílást, aztán szóltanul ballagtak hazafelé, amíg Bütyök meg nem szólalt:

– A tehenről jut eszembe... hányat fejnek most, Gergő bácsi?

– A fene jobban tudja – dohogott az öreg –, mama ennyit, holnap annyit, olyan száz körül. De a csukákat nem sütöm meg mind, mert csak frissen az igazi. De megpucoljuk mind.

Az elől rohangáló kutyák ekkor megtorpantak. Csikasz visszaszaladt, aztán a kunyhó felé fordulva morogni kezdett. Matula megállt.

– Valaki van a kunyhónál! Nincs itt a messzilátó?

– Nincs!

– Na! Nem is tudom, minek hozták ide... Majd este ne feledje el, Gyula, mert sötétben sokat ér.

Az ember, aki a kunyhó előtt volt, most már a parton állt, és Matula beárnyékolta szemét, úgy nézte. Aztán bölintott.

– Alighanem megkérdezheti, Béla, hány tehenet fejnek, de az biztos, hogy a csukát megsüthetem mind... mert az az ember Gyarmati Miska.

– Puff! – állt meg Tutajos. – Levél!

Bütyök, amit már rég nem tett – megnyalta a szája szélét.

– Talán...

- És még azt mondják otthon, István bácsi rossz levélíró.
 - Talán csak vidékre – mosolygott Bütyök –, de én nem rá gondoltam.
- Tutajos ezen elgondolkodott, hátha Bélának van igaza...

Mindenesetre ettől kezdve nagyon lassúnak találták Matulát, aki olyan tempósan lépegetett elől, mint akin látszik, hogy nem egy levél, de az sem hozná ki sodrából, ha a kunyhó tetején lángok csapnának ki.

Végül azonban csak visszaértek a sibajnokhoz, aki a szép napos időhöz illő derűtséggel parolázott.

- Látom, rám is gondoltak. Gergő bácsi – és a halakra nézett –, márna nem sietek.
- Matula csak legyintett, mint aki a csukák egészére keresztet vetett.

– Az ajtó nyitva van, legalább a tüzet megrakhattad volna, de nem baj: a halakat azért megpucolhatod...

Miska szélesen derült.

- Én most postás vagyok, Gergő bácsi.
- Attul még pucolhatsz halat... meg egy kis fát is kell behozni...
- Az a mi dolgunk, Gergő bácsi – szolt közbe Tutajos –, Miska bácsi mégiscsak vendég.
- Ez a beszéd. Mindjárt oda is adom a leveleket... Van itt kicsi meg nagy meg mindenféle.

Csak olvasgassák. Adja ide, Gergő bátyám, a halakat.

Hát igen! A kicsit Kati írta, a nagyot Sári, és a mindenfélét István bácsi. Ez a levél azonban egyelőre az asztalra került, mint ami ráér... Tartalma nem érdekes, egyébként is egy kifordított, használt borítékban volt, amely csirizzel volt leragasztva.

Tutajos megszagolta a levelét, és valóban – Sári nem mulasztotta el a “keleti” illatot is elküldeni.

Ezek után már csak Matula tett-vett. Zörgött a tepszi, kattant a tűzhelyajtó, zörgött a “tábla”, de ezek a zajok elszálltak a két ifjú felett, akik elsüllyedve ültek egy-egy külön világban, amelyben nem volt gyomor, és nem volt hal, csak tántorgó kis betűk voltak, gyönyörűséges nagy szavak és mondatok, amelyeknek forrása nektárral részegítette az egész külső világról meglepedezett két ifjút.

Tutajos nagy sóhajtással tette zsebre levelét, és most már István bácsi levele is elviselhetőnek látszott. Kívülről behallatszott, amint Miska vakarta a halakat, és a két ifjú arra tért magához, hogy a szobában csend van, és Matula őket nézi.

- Gondolom, azt a levelet is meg lehetne nézni, hátha nekem is szól.
- Tutajos elvörösödött, Bütyök pedig lehajtotta fejét.
- Gergő bácsi – kapott Gyula a levélhez –, szavamra, szégyellem magam...
- A levél rövid volt.

Harmincegyedikén délelőtt kilenckor legyetek a hídnál, és búcsúzzatok el a berektől! A cókókót hagyjátok ott, ne hozzátok vissza semmit, csak Gergő bácsit. A csuka felséges volt, Nancsi néni csinálta meg tejfölösen. Van még négy napotok, hát kicsúszkálhatjátok magatokat. Szilveszterre ropogós sült malac lesz meg minden. Addig is ne törjétek ki a nyakatokat! ölel benneteket:

István

- Na – mondta Matula –, akkor Gyula hozza be, amit megtisztított ez a Miska!

Matula szemmértéke azonban helyes volt, mert a kutyáknak már alig jutott a halakból. Miska úgy fogta a szálkás falatot, mint a szájharmonikát, és Matula figyelmeztette is a gyerekeket, hogy ne Miskát nézzék, hanem egyenek, mert éhen maradnak.

Közben Miska bácsi még azt is elmesélte, hogy bekapcsolták a falut is a villanyhálózatba,

persze a majort is. Géppel fejnek.

– Már a herceg is akarta – mondta Matula —, de nem engedte a bank... mert a bányából hoztunk volna olcsó áramot... de úgy volt valahogy, hogy áramot csak a bank adhatott.

– Hát olyan nagy úr volt a bank?

– Úgy látszik – mondta Matula, és a fiúk elgondolkoztak, de a bank meg a herceg olyan távoli dolgok voltak, mint a történelemnek egy-két homályos részlete, ezért nem is foglalkoztak vele. És az evéssel is sietni kellett...

De azért nem maradt éhen senki, és a kutyák sem, mert a jeles postás a hal után kibontotta hátizsákját, és hófehér bugyrot tett az asztalra.

– Rozi küldi – mondta szerényen –, messe meg, Gergő bátyám! Reggel sütötte, kemencében.

A diós kalács harmatkönnyű volt, és ebéd után mégis nehéznek hatott, mert Tutajosék mértéktelenül sokat ettek belőle.

– Ilyen jó kalácsot még nem ettem – szuszogott Bütyök.

– Megmondom Rozinak, örül majd neki... Hanem most már szedem a sátorfámat. Szóval kilenckor a hídnál... Azt mondta Nancsi néni, hogy a pokrócok itt maradnak, ő majd küld takarót.

– Most pedig – mondta Matula Miska távozása után – ne gondoljanak semmire, hogy elmennek, vagy nem mennek, mert elrontják vele azt is, ami jó. Még szerencse, hogy gyűttek azok a levelek...

– Szerencse, az igaz – bólintott Tutajos –, aztán hátha viszek haza vidrabőrt is...

– Még az is lehetséges, ámbár... de lehetni lehetséges. Bütyök ekkor fejéhez kapott, és megvakarta.

– Én meg elfelejtettem Miska bácsitól megkérdezni a teheneket!

– Megvárnak a teheneid, Bütyök, de én most elnyúlok egy kicsit, mert ez a sok kalács feküdni kíván.

Matula ekkor pattintotta rá pipájára a kupakot, mintha ezzel lezárta volna az amúgy is tétova beszélgetést.

Aztán már csak a tűz pattogott, és néha varjúkárogás hallatszott nagyon messziről és egyre messzebről.

A délutáni nap ragyogásába azonban egy kis pára emelkedett a nádasokból, s a nyúló árnyékok útján úgy jött újra a hideg, mintha öntötték volna. A varjak vonulása már négy órakor megkezdődött a távoli erdők felé, de most nem volt egy hang, nem volt egyetlen károgás, s a csókák rikkantása is szórványos volt, mintha csak sietésre nógatták volna a csapatokat.

A kis cinkék sürgése-forgása most volt a legnagyobb; összekapkodni még, amit lehetett, leszedni a bűvárokról a halszagú haját, és tele hassal összebújni valamelyik odúban, mire a fagyos alkony markába veszi a világot.

A nap hideg tányérja most már lilászörös volt, és nem sokáig tanakodott az éghatáron. mintha valahol a túloldalon trópusi meleg várta volna. Kicsit ellapult, mintha a nagy igyekezetben megnyomódott volna, aztán csak egy-két kristályos, elnyúlt báránnyelű mutatta a fény ágát, ahova elmerülni méltóztatott.

A levegő üvegkemény lett ekkor, szellő se mozdult, és a nádbugák zászlaját egyszerre kiverte a dér. Ha lett volna pókháló, még az se lebbent volna, ha lett volna mozgás, az is csak vánszorgott volna, de nem volt semmi élet sehol, mert a nappaliak már nyugovóra tértek, s az éjszakaiak még nem indultak el. De valami sziszegés, sóhajtó morzsolódás mégis hallatszott, mert a hideg összehúzott mindent, még a havat és a jeget is, s a kristályok kialakulása és elhelyezkedése szülte azt a kis zajt, ami alig volt nagyobb, mintha egy óriás, puha kefe ment

volna végig egy végtelen selyemabroszon.

Még az ajtó is pattant párat, ahogy kívülről nekifeküdt a hideg, s az ablak is reccsent, de nem nagyobb, mintha egy egér szaladt volna végig a párkányon.

– Hideg lesz az éjjel – mondta Matula, mert úgy látta, hogy a tanítványok is már pislognak, bár fél lábuk még benne van az álom csónakjában.

Tutajos azonnal és ijedten szállt az éberség partjára.

– Akkor nem mehetek ki?

– Nagyon fel kell öltöznie! És nem erőszakolni a dolgot. A hold csak később jön fel – akkor sem ér sokat –, de hó van, és a csillagok is világítanak... Ami olyan közel van, hogy érdemes rálüni, azt meg is lehet látni.

– Ha nem bírom, hazajövök, Gergő bácsi. Megígértem, hogy nem okoskodok...

– Jól van, Gyula, meg aztán a maga bőrirül van szó, nem az enyémről...

– Ha éjfélig nem jössz – ásított Bütyök, aki még csak most lábalt ki az álom iszapjából –, szavamra, kimegyek érted...

– Nem kell, Béla, tovább úgysem tudok kitartani, mert ha, mondjuk, nyolckor kiülök, négy óra elég.

– Élőbb kell, sokkal előbb – kelt fel Matula. – Hold nincs; ilyenkor a vad már nagyon korán megindul, mert éhes, és nem fél a nagy világosságtól. Lútem én már vidrát fényes nappal is, mert annak sem ideje, sem órája. Hatkor már fenn kell hogy legyen a magaslesen. Ami zörgést csinál a járásával, fél óra alatt megnyugszik, és fél héttől már jöhet akár a hétfejű sárkány is.

Kinyitotta a tűzhelyajtót, összekotorta a parazsat. Tutajos pedig a hétfejű sárkányra gondolt, ami sok lenne egy kicsi t a jóból. Tutajos szerény ifjú volt, s éppen ezért meglegedett volna egy vidrával is... vidrával, amelyekből Matula negyven év alatt lőtt egy tucatot, azaz körülbelül négyévenként egyet...

– Vacsorára pedig valami meleget csinálunk, mert Gyulának meleget kell enni, mégpedig sokat. Jóllakott ember sohasem fázik annyira, mint az éhes.

Matulának aztán nem lehetett oka panaszra, mert Tutajos akkora süttet kebelezett be, mint egy palacsinta, aminek tetejébe Matula még egy pohár bort is engedélyezett. Tutajos aztán nem is fázott, legalábbis eleinte nem.

– Csak tíz fok van – nézte meg a hőmérőt, mielőtt elindult volna.

– Csak? Majd lesz több is – ígérte Matula, és útjára engedte az ifjút, akit kedvére felöltöztetett, aztán számba vette az összes kellékeket: – Messzilátó, óra, patronok, kesztyű, nyakraváló... – mehet!

Tutajos el is indult, vastagon és legényesen, Bütyök kucsmájával fedve. Matula és Bütyök elégedetten néztek a daliás ifjú után, aki tíz lépést sem tett, mikor megfordult, és azt mondta:

– A puska...

Matula megvakarta a feje búbját, Bütyök pedig védőén terjesztette ki karjait.

– Ne gyere vissza, te szerencsétlen: Majd én viszem! – És a puskát úgy akasztotta Tutajos nyakába, mintha áldást osztott volna.

– Annyian bábáskodtunk szegény gyerek körül, nem csodálom, hogy éppen a puskát felejtette el – dörmögött az öreg, és elgondolkozva nézett Bütyökre, aki az “annyian”-nak felét képviselte.

Az ajtót azonban betették, így Tutajos egyedül maradt a kései alkonyban, ami úgy jött feléje, mintha nem is a vadász talpalt volna a túskevári öreg erdő felé, amelynek vén fái között már kékes párák takarták a téli titkokat.

Lassan ment a vadász, hogy ki ne melegedjen, ahogy ezt Matulának megígérte. S ezt az ígérte most – talán először érezte – jó volt teljesíteni. Megnyugvást érzett, mert jólesett a gondoskodás, az együttérzés, s amit mindez jelentett: a szeretet.

Lassan ballagott, de most ezek a belső érzések nem engedték gondolatai közé a külsőket,

csak jóval később, amikor a tóhoz ért, amelynek üveglapja megpattant néha a növekvő hidegtől.

Ráereszkedett a jégre, és megcélozta azt a bizonyos bokrot, amelytől tíz lépésre van a nyílás. Ha Matula erre nem figyelmezteti, Tutajos azt sem tudta volna, hol kezdje a keresést. Gyula most világosan érezte az öregember igazgató kezét, és megállt, mert arra gondolt, hogy... oktanul megbántotta egyszer, és most is úgy állna, mint szamár a jégen, mert a párás, homályos táj egyáltalán nem hasonlított a nappalihoz. Akkor a napsugaras ragyogásban határtalan volt az ég és a föld, most pedig be van deszkázva minden. Hideg van, egyedül van, csillagot sem látni, s az öreg fák ködből nőnek ki, és homályba dugják bozontos koronájukat.

De a bejárást megtalálta, s elindult a csapáson. Most már nem foglalkozott semmivel, csak a délelőtti nyomokat kereste, közben meg-megállt, ha itt-ott pattant valami, vagy a fagy érintésére zúzmara pergett le az ágakról. Ilyenkor finom kis libabőrözés szaladt végig a hátán, de – ezt be kell vallanunk – ez már nem volt félelem, csak a félelem emléke.

Idegeiben elindult valami ősi reszketés, mire Gyula azt mondta a hős Tutajosnak:

“Félsz, Tutajos?”

Tutajos erre mérsékelten megsértődött, és mondott valamit Gyulának, aki ezért szintén megsértődhetett volna, de nem tette: ehelyett elkezdett gondolkodni azon, hogy ő most tulajdonképpen Ladó Gyula Lajos-e vagy egyszerűen Tutajos, és kinek a háta borzongott az előbb. Ennek kiderítése azonban elmaradt, mert majdnem nekiment a létrának, amely esetben Tutajos Gyulával együtt hasalt volna a hóba.

Kicsit ácsorgott, aztán felmászott a magaslesre, de sem a létra, sem a szószék meg se nyikkant, s Tutajos Gyula nevében is megáldotta Matulát. Lába alatt a lágy moha, csizmaiban negyed kiló papír, gyomrában fél kiló karmonádli, borral koronázva, és alatta a táj, amely mit sem tudott a vadász létezéséről. Alatta a part, a néma folyó, keskeny nádösvény, és felette most kezdték gyűjtogatni álmos méceiket a csillagok.

A puskát ölébe fektette, kezét zsebbe dugta, és negyedóra múlva már nehezen mozdult meg a legkisebb mozdulatra is, mintha ilyenkor megtört volna a mozdulatlanság és némaság. Mert körülötte mozdulatlan volt minden, de éber és figyelő, mintha felhúzott íj leselkedne a sötétben, és minden mozdulatra valami megtorlás következne.

“És mennyivel jobban látok” – suttogta magában Gyula, mert még a gondolatait is csak suttogva merete elmondani. De hogy jobban látott, ez valóság volt. Az alkony páráit megette a hideg, az ég kivirágzóit, a levegő kristálytisztá lett, és – végül – Tutajos szeme is kitérült és alkalmazkodott.

“Harminc lépésig az egeret is meglátnám – gondolta, de azonnal kiigazította magát, mint aki nem akar nagyot mondani –, de a nyulat biztosan... – Aztán kipróbálta a gukkert, amelynek nagy fényereje tökéletesen tisztába tette száz lépésen belül az egész tájat. – Ha most például ott jönne Sári...”

Ez olyan szép gondolat volt és olyan csodálatos, hogy Tutajos úgy kezdett játszani vele, mint valami szép mesével.

Már a bokrot is kinézte, ahol a kislány egyszerre csak kilépne, kezében lógázza a korcsolyákat... amikor megreszketett kezében a gukker, mert pontosan ott, ahol Sárinak kellett volna jönni, a bokor mellett kilépett egy nyúl, hirtelen felült, aztán egy óriási ugrással fent volt a gáton, egy másikkal a jégen, csúszott a túlsó partig, s eltűnt a túloldali nádiban.

“Ez valamit észrevett vagy meghallott” – gondolta Gyula, de ezt a gondolatot még be sem fejezte, már egy hosszú árny állt a nyúl helyén, égy hatalmas róka, és szinte megperdült a nyomkeresésben, amely az elugrás helyén megszakadt. A róka villámgyorsan surrant balra, surrant jobbra, de a nyomok nem folytatódtak. Ekkor a róka leült, és éppen csak hogy a fejét nem vakarta meg a tanácstalanságban.

“Hát repült ez a nyomorult?...”

Aztán egy kis kört vágott, később valamivel nagyobb, de elmúlt öt perc, amíg végre fent

a töltésen megtalálta a nyúl második elugrása helyét, de ennek folytatását már sehogy sem találta, és úgy látszott, a jégre nem is akart rámenni.

Tutajos kezében reszketett a gukker, és mosolygott.

“Ütheted bottal a nyomát!”

A róka visszaurrant az erdőbe, és eltűnt, mint, a látomás.

Amikor leeresztette a messzelátót, csak akkor jutott eszébe a puska, amelyet talán akkor sem használt volna, ha a róka közelebb van. Így azonban – a sörétlövés határán – semmi értelme sem lett volna lövöldözni, és megzavarni az egész környéket.

A negyedholdnak ekkor kezdett valami fénye lenni, s az erdőben az öreg fák ekkor már sejtelmes árnyékot írtak a hóra, és akkora lett a csend, hogy hallani lehetett.

Tutajos nem fázott; a róka elment, és a gondolatok nem a rókát követték, hanem az erdőben bolyongtak, és elmúlt emberek árnyaival találkoztak, akik valamikor látták ezeket a fákat télen, látták nyáron, látták fiatalon, és látták elmúlóban. És a fák is látták az embereket örömben és gyászban, vérben és nászban, rabnak és szabadnak, dőzsölve és az éhhalál küszöbén, s akkor is ilyen volt ez az erdő, ez az erdő, ami öregedett, de nem változott, és most már nem is változik, mert az idők igenis megváltoznak, és védett ez az erdő, amihez emberi önkény nem nyúlhat. Sem a pénz, sem a rang önkénye.

“Az enyém most ez az erdő, amíg itt vagyok, ha más jön ide, azé lesz, és mindenkié, aki szereti, és örül neki.” De nemcsak az erdő felett lebeg a Természetvédelmi Törvény, hanem az egész berek felett, ami most már nem egy emberé, hanem az emberé, millióké, a tudomány és az ország nevében.

“Kár, hogy nem nagyobb” – gondolta Tutajos, mert most, hogy az ég egyre jobban kitisztult, egyre magasabb lett és tágasabb, érezni kezdte saját maga és az egész berek elenyésző kicsiségét. A csillagok mögött egyre tágult a tér, s a hold növekvő fényében lassan úgy érezte, hogy a magasles (vele együtt) csak egy pont, aminek semmi kiterjedése nincs. S a kicsiségnek ebben a zsugorodó érzésében Tutajos elálmosodott. Jól fel volt öltözve, lába elhelyezve a csizmákban, kezén Matula kesztyűje, melyet attól a bizonyos jószívű macskától kapott... egyszóval Tutajosunk elbóbiskolt, s amikor felébredt, mintha fázott volna. Felállt tehát, nyújtózkodott, s amikor megnézte az óráját, csodálkozva látta, hogy fél kilenc.

“Gyorsan elmúlt az idő” gondolta, és újra a messzelátóhoz nyúlt, ami nem mutatott mást, mint mozdulatlanságot, és dermedt fehér ürességet. De ekkor valamilyen alig hallható zaj indult el, messze valahol a nádban, s ennek a zajnak Gyula nem tudott nevet adni. Mintha a nád törött volna szélesen és több helyen, és ropogás...

Tutajos kézbe vette a puskát.

“Mi ez?”

A zaj kanyarodott túl az erdőn, elhalkult, amint beért az erdőbe, majd erősödött, s Gyula hátán a fokozódó izgalom hidege futkosott.

“Mi ez? Lovak?...”

Most már erősen ropogott a hó, Tutajos kezében reszketett a puska, zörögtek a bokrok, törött a gally, s ott, ahol az előbb a nyúl, kicsörtetett a gátra egy csomó őz. A gáton megkeveredtek egy pillanatra, aztán a rémület és kétségbeesés gyorsaságával rohantak el a magasles mellett.

“Mi ez... mitől... miért...” – vágattak a fiú reszkető gondolatai, amikor az erdőből újra kiugrott egy kisebb őz, de alig ért fel a gátra, nyomában egy hatalmas farkas...

Gyula előtt meglódult az egész csillagos ég, és megingott a magasles. Mintha a valóság és valami kétségbeesett álom dörömbölt volna a szívében és a gondolatai között. A farkas már-már elérte... most... most! Talán húsz lépésre... lerántotta az őzet. Egy vészes, síró, fájdalmas kiáltás... a farkas tépte, tépte...

Gyula pedig teljesen öntudatlanul belelőtt a két állat kavargó tömegébe. Az őz fekvé maradt, a farkas még felállt, és Tutajos kezében keményen és mindenre elszántan újra

megszólalt a puska.

A farkas eldőlt, aztán – csend...

Ekkora csendet Gyula még nem hallott életében, és a csend mögött mintha finom kis csengők pengtek volna.

És olyan lehetetlen volt mindez? Foga vacogott, keze reszketett, lerogyott a padra, és lába is reszketett. De odanézett a két vadra. Nem mozdultak. Nagy nehezen kinyitotta és újra megtöltötte a puskát, mert hátha... hátha él még, és hátha nem volt egyedül...

Tutajos gondolatai lassan elindulták, rendbe szedték magukat, aztán kimondta, ami kiáltani szeretett volna:

– Farkast lőttem.

“Néha – valamikor átjöttek a Fruska Gorából... – mondta nemrég Matula –, ha befagyott a Dráva.”

“Hát ez átjött! Majd Matula megnyúzza, a bőrt azonnal fel Pestre, és az újságokban is benne lesz: Fiatal vadász farkast zsákmányolt... egész gyerekeMBER még, de látszik rajta valami... Egyedül, éjjel... Megkérjük Ladó Gyula Lajost, hogy mondja el...”

Gyula ekkor már lassan megnyugodott, de csak ült, melege volt, és arra gondolt, hogy a bőrt, igen, a kikészített bőrt Sárinak adja, az ágya elé...

Igen ám! De mit szólnak otthon?

“Nem lehet” – hajtotta le fejét Tutajos, és csak most kezdett arra gondolni, hogy le kellene szállni a trónról... Ezen aztán hosszan elgondolkodott. A farkas élhet még.

“Él a fenét... – De azért fél óráig nem szállt még le, akkor is nagyon meggondoltan és töltött puskával, amit Matula határozottan megtiltott. – Matula nem gondolhatott farkasra” – nyugtatta meg magát Gyula, és a fenevadra irányzott puskával közeledett a két sötét halomhoz.

Csak a lépések roppantak a hóban. Gyula egy kis idegenkedéssel megrúgta a nagy ordast, és csak azután gondolkodott, hogy ezeket most haza is kell vinni.

“Nehéz lesz” – gondolta, de úgy érezte, hogy a farkast hazaviszi, ha akkora is, mint egy ló, és – természetesen – az őzet sem hagyja ott.

“Valahogy, talán ha a puska- és nadrágszíjaim összekötöm, a nyakamba vehetem őket...”

És Tutajos gombolkozni kezdett.

A kunyhóban – természetesen – álmukban sem gondolhattak a csodálatos eseményre. Matula a rádióban bogarászott, és miután elkapott egy cigányzenét, azt hallgatta, és úgy nézett a kis dobozra, mintha mégiscsak valami huncutság lehetne mögötte. Aztán lehalkította, és rágyújtott. Bütyök a teheneket tanulmányozta könyvében, és néha azt mondta:

– Ejha!

De Matulát teljesen lekötötte a muzsika, és nem kérdezte meg, hogy mit talált Bütyök a könyvben. Később, amikor már nagyon vastag lett a pipafüst, Matula azt mondta:

– Kinyitom kicsit az ajtót.

A hideg és a téli nagy csend belódult a szobába. Matula felnézett az égre.

– Szép, tiszta az ég – mondta –, a hold is világít valamit, jó ideje van Gyulának... – És megfordult, hogy betegye az ajtót, amikor egy lövés dörrenése lengett el az ajtó előtt, és kisvártatva még egy.

– A!

Bütyök otthagya teheneit, odament az ajtóhoz, és úgy nézett az árnyékba, mintha most rögtön történne valami... Matula az állat vakarta.

– Ez nem dupla volt. Ez úgy hangzott, mintha az elsőre elesett volna a vad, aztán mégis kellett volna neki még egy lövés... Na, menjünk be, mert kihül a szoba.

– Nem kellene elibe menni?

– Aki amit lőtt, hozza haza. De meg azt sem tudjuk: megvan-e az illető... Aztán hátha Gyula még maradni akar. Várjunk!

– Mit gondol, Gergő bácsi?

– Furcsállom! Tuggya, Béla, róka aligha lehet, mert azt bevárta volna Gyula – ahogy ismerem –, és annak nem kell két lövés. Jó vastag sörét volt a patronokban. Nem akarok vidrára gondolni, pedig a lövések valami ilyesmit mutatnak... Talán nem ment egészen közel, és Gyula nem akarta elengedni... még mozgott... mert hogy meglütte, az biztos. Amilyen bolond szerencséje van ennek a Gyulának: lehet, hogy vidra.

Bütyök megnyalta a szája szélét, és ötpercenként kihallgatózott. Mi lehet... mi lehet?

– Majd megtudjuk – mondta Matula –, de talán le is fekhethetnek... Egy órája elmúlt már, ha be akart volna gyünni, régen itt lehetne.

Ekkor ugatni kezdtek a kutyák, furcsán és ellenségesen, de nem mentek el a ház elől. Lassan ropogott a hó. Bütyök kitérte az ajtót, Csikasz vonítani kezdett.

– Ju-ju-juúú!

S az ajtó keretében megjelent a végsőkéig elcsigázott Tutajos. Megállt, arcán a verejték dicsfénye ragyogott, és szinte Úgy lehelte be a szobába:

– Farkast lőttem!

És lelökte a válláról az őzet és a farkast.

És csak állt. Bütyök dermedten nézte a hatalmas zsákmányt, Matula pedig összehúzta a szemét, arca megkövült, aztán lassan felengedett. Nehézkesen felállt az asztaltól, odament a farkashoz, idelfordította, odafordította, megnézte lábát, hasát, végül a nyakához csúszott a keze. Aztán Tutajosra nézett.

– Az őzet is agyon kellett löni?

– Összegabalyodtak, Gergő bácsi... Ez a... – mutatott a farkasra – már lerántotta...

– Okosan...

– Aztán a lövés után ez még mozgott...

– Okosan! Nem baj, Gyula – Matula hangja most kedveskedő lett, szinte vigasztaló –, az őzet majd megesszük, erről meg – mutatott a farkasra – nem beszélünk.

– Miért?! — csattant fel egyszerre a két gyerek. Matula szelíden Gyula vállára tette a kezét.

– Mert ez a doktor farkaskutyája...

Gyula lerogyott az ágyra, és Bütyök ellenségesen nézett Matulára, mintha barátját megütötte volna.

– Biztosan tudja, Gergő bácsi?

– Vékony szíj van a nyakán, csak a nagy szőrtől nem látszik... de talán jobb, mintha Gyula farkast lőtt volna... mert a farkas itt nem marad meg, ez a dög meg szép csendben kiirtotta volna az őzeket. Hallotta ugatni, Gyula?

– Nem!

– Hát ezért veszedelmes a farkaskutya, ha elvadul. Hangtalanul hajt, és havon gyorsabb, mint az őz. Az őz éles csülke beszakad a hóba, a farkas puha, szőrös lába nem, és repül ott, ahol az őz csak csetlik-botlik... és kegyetlen, és nincs irgalom! Gyula, az őzek a berekben magának köszönhetik, ha megmaradnak.

Tutajos erre egy kicsit felemelte bánatos fejét.

– Miért?

– Mert ha egy farkaskutya rákapott a vadászatra, azt abba nem hagyja, amíg él, és amíg van mire vadászni. Aztán most már vetközzön le, mert rámelegszik a ruha. Pihen egy kicsit, aztán levetkőztetjük a vadakat is, mert ha rájuk fagy a bőr, a fene se bír velük. Én el is kezdem, mégpedig itt az ajtó szárnyán, mert csak itt látok. – És szőget vert az ajtófélfába.

– Gyere, Muki – és megfogta a farkas hátsó lábát –, mert Muki volt a neve – tette hozzá Matula. – Ha a doktor megtudná, kiirtana bennünket, pedig jó doktor, fogat meg úgy húz, mint egy angyal.

Gyula ezen elmosolyodott. Kissé keservesen, de elmosolyodott, aztán Bütyökre nézett, aki a nagy részvéiben száját nyalogatta.

– Hát ez így van, Bütyök... pedig te, ha láttad volna! Mint a villám, vágta a földhöz azt a szegény őzet, én meg – durr! Aztán még egyszer... mint egy igazi farkas...

– Nem. Nem azért mondom, Gyula – szólt be Matula –, de az igazi farkast néha könnyebb meglőni, és nyugodtan hiheti, hogy farkast lőtt, mert azt éppen így meglőtte volna. Levizsgázott, Gyula! A legjobb öreg vadász sem csinálhatta volna különben.

Az ajtót nyitva kellett hagyni, amíg Matula dolgozott, de félóra múlva a két bőr már a padlón hevert, és Muki izmos teste az égerfán lógott.

– Kezet csókolhatnak magának a kis cinkék – mondta Matula –, ezzel akár a telet kihúzhatják. A bőrt meg kikészíttetem. A komámnak van valami tímár ismerőse, aztán ember legyen, aki megmondja, hogy nem farkas volt.

Tutajos ezen kicsit megvigasztalódott, és lefekvés előtt – Matula kívánságára – még egyszer elmondta az egész estét.

– Szép lehetett – mondta az öreg –, és maga igazán nem tudhatta, hogy nem farkas-e.

– Gergő bácsi, még ha jobban látok, se tudhattam volna! Mondta is Gergő bácsi, hogy néha átjönnek a Dráván.

– Nagy vadász vagy, Tutajos – mondta Bütyök – komoly meggyőződéssel –, s ebben most már nem is kételkedhetik senki.

A drámai vadászat izgalmi lassan elcsillapodtak, csak a kutyák nyugtalankodtak odakint, mert Muki bőre a ház falán lógott kifeszítve, és a rokon bőrének szaga Csikasznak sehogy sem tetszett. Csikas háromszor is belefogott valami érzelmes gyászdalba, míg Bikfic csak morgott, amíg Matula erélyesen kuckójukba nem zavarta az izgatott ebeket, megígérve, hogy egyenként letöri a derekukat, ha még egy pissenés hallatszik.

Ezek után természetesen – nem is hallatszott semmi, csak Bikfic dugta orrát Csikas nyakához, mintha azt kérdezte volna:

– Hát ez meg mi volt? – és megremegett. Csikas pedig megnyalta a hálótárs orrát, mintha azt mondta volna:

– Nem tudom! És ha megveszek, akkor sem tudom.

A berek felett ekkor már alkonyodott az éjszaka. A hold leszállóban járta a nyugati eget, az ég elpárásodott, s a kunyhó ablaka ellobbant.

Csak a füst szállt a kéményből melegen és láthatatlanul, mert Matula alaposan megrakta a tüzet, hogy bemelegedjen a kihűlt szoba.

Most már csupa árnyék lett minden, s azt már senki sem látta volna meg, amikor a két kis kuvik egymás után megérkezett, s a kémény párkányára ültek melegedni.

Az őzek is – nagy kerülővel – visszaérkeztek szálláshelyükre, de a veszély érzése már ellanyhult bennük, mert talán azt érezték, hogy a mögöttük felcsapódó két durranás megoldotta az üldözöttség riadalmát. Egy bizonyos: nem jött mögöttük semmi.

A szőrös talpak félelmetes surranása elszakadt, s a hússzagú lehelet elmaradt valahol.

Az éjszaka tiszta lett, és le lehetett heveredni, de az elmaradt társ hiánya fel sem tűnt, mert a tél parancsa könyörtelen, és úgy szól, hogy ki-ki magának!

Jól elmúlt már éjfél, amikor Tutajos elaludt, de nem álmodott semmit. A két zsákmány cipelése nagyon kifárasztotta, és Matulának sem volt semmi kifogása, ha a gyerekek egy olyan igazi “heverdel” napot tartanak. Csendesen mozgott a szobában, és volt tíz óra, amikor Tutajos kinyitotta a szemét.

– Jó reggelt, Gergő bácsi, hány óra?

– Tíz elmúlt.

Tutajos úgy ült fel az ágyon, mint akinek most ment el a vonatja.

– Nahát!

– Hová siet?

Tutajos Bütyökre nézett, aki csak pislogott, készen arra, hogy alszik tovább, ha Gyula aludni akar, és felkel, ha a “többség” úgy akarja.

De valóban: miért a sietség?

Gyula a vállát nyomogatta.

– Meghúzta a vállam a szíj... Azt hittem, sohasem érek haza velük.

– Nem csodálom – bólintott Matula –, embernyi embert is megizzasztott volna. A kettő együtt van talán harminc kiló, ami nem sok, de nincs fogásuk. Csak úgy lógnak-lógnak az ember nyakában. Hanem a bőr igazán szép a téli szőrben. Ágy elé gondoltam...

Erre Tutajos azonnal ledobta a takarót.

– Nappal még nem is láttam...

És ez a nap valahogy úgy múlt el, ahogy kezdődött. Lazán, ténfergő vidámsággal, amikor jó volt otthon lenni. Tutajos óránként ment ki megnézni a “farkasbört”, közben erős harcot vívott magával, hogy odahaza mit fog mondani. Ez a harc még nem ért véget... mert... “végeredményben” mondhatna farkast is, de... feljön István bácsi, aki nem tud a farkasról... szóval ezt még meg kell gondolni. Igaz, arról sem tud, hogy Muki ilyen gyászos véget ért. “Muki, Muki – latolgatta a szót Tutajos –, a fene egye meg, még ha Cézár lett volna vagy Napóleon!”

De a bőr igazán szép volt. Tutajos többször megkefélte, amíg Matula észre nem vette, hogy Gyula a ruhakefét használja.

– A fene essék a kutyájába, jó annak a sárkefe is!

Ez Gyulának rosszulesett. Kutya, persze hogy kutya, de ezt nem muszáj hangoztatni. – És szeretettel kefélt a bőrt, most már sárkefével.

Hanem a kis cinkék lassan valóban a házhoz szoktak és megsaporodtak. A néhai rókát és pockot, illetve csontmaradványait Tutajos elvitte, s a rekettyés mellett elásta a hóba, és helyettük most már Muki táplálta a kis madarakat, és a két bűvár maradványai.

– Cin-cin-csere – mondták a hatalmas élelem láttán –, milyen nagy, milyen nagy! – És alig repültek odébb, mert az ember mozgása meleget és élelmet jelentett.

De a hideg egyébként is megereszkedett kissé. Dél tájban felhősödni kezdett, de olyan magasan, hogy abból aligha lehetett hó. Ezt Matula mondta, és nem is lett. Egy-két pehely ugyan leszállingózott a magasságból, de ez nem jelentett semmit. A berek mozdulatlan volt, kissé ködös, mintha álmos lenne vagy unatkozna. És ezt érezték a gyerekek is, de még Matula is, aki unalmában nagytakarítást rendezett, később pedig felküldte Bütyköt a spájzba, hogy hozzon le valami ebédrevalót.

– Akármit – mondta –, de mégis inkább valami kolbászfélét, mert ezek füstöletlenek, aztán ha hirtelen megre fordulna az idő, megeszi a fene az egészet.

Bütyök tehát felmászott a létrán, amelynek tövében várakozóan ült a két kutya, és úgy néztek az ifjú után, mintha az egyenest a Paradicsomba távozna, ahonnan mindenféle égi dolgok származnak. És ebben nem is csalódtak, mert az ebéd kimagasló volt, mint mindig, amelynek végeztével mind a kétlábú, mind a néglábú halandók részéről hatalmas lustaság keletkezett.

Matula és Tutajos ledőltek, csak Bütyök ült könyve mellett, és néha úgy elbóbiskolt, hogy majd az orrát ütötte a tudomány által ráncba szedett szarvasmarhák könyvébe.

– Miért nem fekszik le, Béla? – dörmögött Matula. – Aludni az ágyban is lehet...

– Mi az? – rezzent fel Tutajos.

– Semmi – legyintett Matula. – Itt kókadozik azzal a könyvvel, ahelyett hogy lefeküdné.

– Hát hiszen... – nyújtózkodott Bütyök, és percek múlva csak a nyugalmas szuszogás szárnyalt a szobában, de az is álmosan.

És mire felébredtek, olyan sűrű sötétség volt a szobában, mint egy dióban lehet, amelyet valamely feledékeny mokus rejtett el a legmélyebb odú fenekére.

Felébredtek, de nem szólt senki, mintha semmi mondanivalója nem lett volna senkinek.

Talán nem is volt. A takarók alatt tartott a meleg, a tűz már régen kialudt, és a szoba ehhez a meleghez képest hidegnek volt mondható.

Amint azonban a szemek megszokták a sötétséget, az ablak derengeni kezdett, mert a hó mégiscsak fehér volt, s valamelyest fényt lehelt az üvegre.

– Ha jaj! – sóhajtott Matula, jelezve a közhangulatot, amely álmos volt, és valami unalmas nembánomságot jelzett.

– Még talán olvad is – mondta Tutajos, és a bőrökre gondolt és Mukira. Ha nem a Muki, akkor még rá lehetett volna fogni, hogy – farkas.

– Akkor csepegne az eresz – mondta Bütyök –, és azt meghallanánk.

– A tűz is kialudt... – kotorászott pipája után Matula, mire Tutajos felkelt, zörgött az asztalon, valamit fellökött, s utána víz kezdett csordogálni.

– A kancsó – mondta Matula, és gyufát gyújtott. – Mért nem szól, Gyula?

A lámpa fellobbant, és a gyér világosságban olyan szomorú volt a kunyhó belseje, mint egy Augusztá-telepi nyomortanya ezerkilencszázharmincban.

– Szaguljon ki, Gyula, nem fordult-e meg a szél.

– Nem is volt szél, Gergő bácsi...

– Tennap nem, de tennapelőtt még északi volt. Ahhoz számíton.

Gyula kiszaglászott, aztán ki is ment a kunyhó elé.

– Nincs szél.

– Gyújtson egy szál gyufát, mert az ember bőre ilyen zsíros alvás után nem érzi meg.

Tutajos gyufát gyújtott, és a lángocska egy kis lobogás után szép lassan elhajolt észak felé. Elhajolt, és úgy maradt.

– Igaza van, Gergő bácsi: “déli légáramlás”, ahogy a rádió mondja.

– Hát attul vagyunk ilyen csirizes kedvünkben. De majd segítünk rajta... aztán meghallgatjuk a rádiót is, hogy igazunk van-e.

Ímmel-ámmal megették a déli maradékot, mert Bütyök két éhező család részére elegendő kolbászt és hurkát hozott le, és Matula előrelátóan megsütötte mind, aztán elővette a borosüveget, s mindenkinek teletöltötte a poharát.

– Ettől mindjárt világosabb lesz.

– Mint az anyatej – koccintott Bütyök, és Tutajos is nevetett, mert a Lajhár nevezetű bortermelő jutott eszébe.

Csak a kutyák nem nevettek. Szorgalmasan ettek, s utána nagyon szorgalmasan vakaróztak.

– Látjátok – mutatott Matula a két ebre –, ilyenkor még a bolhák is nyugtalanok. – Felkelt, és csak mutatott kifelé: – Ott kint vakarózzatok!

A bor azonban valóban megtette a magáét, és világosabb lett a szoba szűk horizontja. Bütyök papírt vett elő, és programot csinált mezőgazdasági kérdéseinek sorrendjéről, amelyek egy részére Kati is felvilágosítást adhatott... Tutajos pedig levelet írt.

“Édes Sárkám!” – kezdődött a levél, és részint tájleírás lett belőle, részint kalandos elbeszélés, részint egy szívről szólt, egy bizonyos szívről, amely nem is tartaná érdemesnek dobogni, ha nem lenne egy hasonló szív, sajnos, száz és száz kilométerek messzeségében...

A farkast azonban kerülgette Tutajos... ámbár ha Matula még egy pohár bort ad, menthetetlenül megírta volna. Matula azonban gondosan bedugaszolta az üveget, és az ablak között helyezte el.

“Jobb is, ha úgy mondom el” – vigasztalta magát Gyula, és csak másnap gondolt rá, milyen jó, hogy nem írta meg. Mert másnap lett egyszerre.

Este még meghallgatták a rádiót, amely valóban bemondta, hogy “nyugaton déli légáramlás”, aztán már nem is jött semmi. Bütyök eltette a programot. Tutajos lezárta a levelet, Matula lehúzta csizmáját, aztán csak nézték a lámpát, amíg az öreg meg nem szólalt:

– Aki akarja, előthatja.

Az éjszaka súlyos és néma lett, a sötétség még a havat is bekormozta, és nem lehetett látni, hogy a nádbugák eldőltek észak felé. Mert hangja csak éjfél után lett a déli szélnek, De ezt már nem hallgatta senki. És másnap lett egyszerre.

Csendes, gondolkodó reggel. Az eresz ugyan nem eresztette még a hólevet, de meggyengült az idő, a hó kicsit kásás lett, és a messzeségben köd született.

A köd mögött egy vonat hujjogott, a csatorna vizén a vadrécék olyan vásárt csaptak, mintha farsangot éreztek volna, pedig csak annyi történt, hogy a hideg kemény marka is meglágyult, és nem szorongatta a kint élő szíveket.

– Kár, hogy a csukából nem lehet levest csinálni – gondolkodott Matula hangosan –, akkor azt mohdanám, menjenek a tóra, fogjanak egynéhányat, meg korcsolyázhatnak is. Egészen befülledünk már.

– Gergő bácsi nem jönne? Jobb, ha együtt vagyunk.

Az öreg tett-vett egy darabig a szobában, és gondolkodott, mert jólesett neki, amit Tutajos mondott.

– Most csak menjenek maguk, én meg kiviszem az ebédet.

– Az ebédet? – csodálkozott Bütyök.

– Azt!

A két ifjú gondolatai megálltak egy pillanatra, de nem szóltak semmit, mert felesleges lett volna. Matula azt mondta, hogy kihozza az ebédet, hát Matula ki fogja hozni az ebédet _ Erről most már felesleges beszélni, mert attól az ebéd nem lesz sem jobb, sem több.

– A nagykabátot meg csak úgy dobják magukra, mert meleg lesz, aztán meg úgyis levetik.

És félóra múlva már futóversenyt tartottak a jégen, háromszáz méteren és mindent beleadva.

Első lett Bikfic, második Tutajos, harmadik Bütyök és utolsó Csikasz, aki illetlenségnek tartotta volna ember barátait megelőzni. Ebből is látszik, hogy a vidék általában jobban nevelt, és sokat ad az illendőségre. A versenyt egyébként is meg lehetett volna semmisíteni, mert Bütyök rászaladt valami jégbe fagyott ágra, s a célba már hason érkezett. A kutyák erre ugatva körülvették az elmállászkodott ifjút, sőt Bikfic meg is akarta csókolni, ami ellen a verseny második helyezettje kézzel-lábbal tiltakozott.

Azután Tutajos figurális bemutatója következett, amelynek vége ugyancsak egy terjedelmes zuhanás lett, mert Tutajos egy rókát vett észre, fél kilométerre a nád mellett, és erre elvesztette lelki és testi egyensúlyát.

A róka azonban tudomást sem vett a zajongó társaságról, mert a távolság tökéletesen megbízható volt. Tutajos még ültében megállapította, hogy ennél szemtelenebb rókát nem látott életében, aztán felkelt, és előkészítették a horgászszerszámokat.

Jócskán törtek nádat, erre rakták a kabátokat, puskát, és erre ültették a két kutyát, hogy útban ne legyenek.

Mire Matula megjött, a haltartó hálóban immár öt csuka tartózkodott mozdulatlanul, mert Tutajos előírásosan kupán verte őket.

– Okosan! – intett Matula. – Csak csinálják tovább, mert nekem fát kell összeszednem, helyet csinálnom, tüzet rakni, miegymás. Tik meg – nézett a kutyákra – gyűhettek.

– Csau-csau-bek-bek – ugrott fel Csikasz, aki szeme villanását is megértette öreg gazdájának –, játszottunk is, de itt ülni nem szeretünk.

– Csend! – parancsolta Matula, s a két kutya előreszaladt, de időnként visszaneztek, hogy jó irányba mennek-e. Aztán eltűntek az öreg erdőben, ahonnét nemsokára lágy, kékes füst szállt a szürke ég felé.

Mert csendes, felhős nap volt ez a nap is. Fagyponthoz felé ugyan nem emelkedett a higanymutató, de az elmúlt napokhoz képest szinte meleg volt az idő. Ködös és várakozó. A távoli varjúkárogás mögött vonat zakatolt, sőt egy autódudát is lehetett hallani.

“Járnak már az autók is” – gondolta Gyula, és úgy érezte, az utak és hangok, a lárma és az

emberek elindultak a berek havas magányába. Úgy érezte, hogy nincsenek többé egyedül, a kerítés ledőlt, az öreg kertbe, a mesék és farkasok öreg kertjébe akkor jön be akárki, amikor akar. A varázslatnak vége!

A nádas hallgatott, mintha azt mondta volna, hogy ez ellen ő sem tehet semmit. Matula füstje elillant valahová a magas térségek felé, az előbbi rókára úgy gondolt Gyula, mint egy háziállatra, a puskára úgy nézett, mint egy közönséges szerszámra. A felhők a földre szorították az eget, a tervek és álmok szétomlottak a szürkéségben, és még nem jött helyettük semmi.

“Még két nap – gondolta Tutajos –, azaz csak egy, hiszen holnapután reggel már bemegyünk a faluba.” Ekkor Bütyökre nézett, aki átszellemült arccal leste a léket, mosolygott, néha megnyalta a száját, és erre Gyula is elmosolyodott.

“Esküszöm, hogy Katira gondol, vagy...” – De Tutajos nem ment tovább feltételezésében, mert akkor azt kellett volna gondolnia... vagy a tehenekre.

Gyulát ezek az elképzelések kiemelték valamelyest a kedvetlen mozdulatlanságból, és örült Bütyök örömének.

“Már menet beadom a postán Sári levelét” – gondolta, és felemelte fejét, mert határozottan kőszénzagot érzett. A lassan mozgó köd elhozta a vonat hideg füstjét, és Tutajosnak az iskolai kályha jutott eszébe, amely néha böffent egyet, ilyenkor utazásos vonatszaggal lett tele a tanterem, míg most a vonat hozta el a tanterem szagát.

“Vajon megcsináltatták-e a kályhákat? Kocsis bácsi megígérte... És meggyógyult-e Ilonka néni?” Ennél a gondolatnál azonban nem időzött tovább, mert a pedellusné olyan gömbölyű volt, hogy a mennykő is lecsúszott volna róla, nem egy kis influenza.

És haza is gondolt Tutajos, hogy időben megkapták-e a karácsonyi lapokat, amit Matulával is aláírtak a hitelesség kedvéért, és megüzenték, hogy István bácsi is írja alá, jelezve, hogy az ifjak csak rövid ideig tartózkodtak a berekben.

Tutajos újra szimatolni kezdett, mert az erdő felől nyálcsordító illatok érkeztek.

“Matula süt valamit” – szaglászott a fiú, s egyszerre éhes lett, de az úszó eltűnt a lékben, s a zsákmány ismét gyarapodott. Bütyök is fogott valamit, de elbáméskodhatott, mert a csuka csak hosszas orszózás után és nehezen adta meg magát.

– Ebéd! – kiáltott ekkor Matula. – Hagyjanak mindent ott.

A tűz már csak egy halom parázs volt, körülötte eltakarítva a hó, egy nádkéve ülökének, s a tűz körül sugárzó meleg.

– Egy kis húst sütöttem rácson, meg egy kis kolbászt, lássanak hozzá.

A kutyák rendkívüli izgalmát csak farkuk rezgése árulta el, s olyan közel ültek a tűzhöz, amilyen közel csak az égés veszélye nélkül lehetett.

Ezután negyedórai csend következett. Mindenki evett szótlanul, és a kutyák is félrevonultak egy-egy csonttal, távol egymástól is, mert a kutyák evés közben nem szeretik a társaságot. A kutyák néha életüket szívesebben odaadják, mint egy jó falatot.

– Gergő bácsi – intett Bütyök az üres rács felé –, mikor idejöttünk, azt hittem, felét hazavisszük... – Azt sohasem lehet tudni... ámbár hazavisszük az egészséget, csak belül.

Jóllakott lustaság ereszkedett a tűz köré. Tutajos keze lelógott, s a lelógó zsíros kezét Bikfic illedelmesen megnyalagatta.

– Bikfic – háborgott az ifjú –, megverjelek?!

De hát ebben a hangulatban semmiféle verekedésről szó sem lehetett, s úgy látszik, ezt a kutya is megérezte, mert hosszú szusszantással lefeküdt Gyula mellé, és fejét a fiú cipőjére tette.

A parázs már csak pislogott, és ha hamufoszlányt szült, a meleg azonnal fellökte a levegőbe. A tűzrakás szélén egy-két ágcsonk füstölgött, s egy-egy leolvadt vízcsepp is leesett a parázsra, ami előbb még hó volt odafent. Halkan tottyant, s azonnal gőzzé vált.

“Íme, a három »halmazállapot« – gondolta Tutajos –: hó, víz, gőz. Szilárd, cseppfolyós és

légnemű. A fizika – úgy látszik – a természettel egyszerre született... vagy talán a fizika szülte a természetet?” Nono, ezzel vigyázni kell, mert volt ott egy kis kémia is... meg “miegymás”... Tutajos sürgősen visszaterelte a tudomány őserdejébe tévedt gondolatait, és megnyalt, zsíros kezével megsimogatta Bikfic fejét.

– Hát – sóhajtotta – hazamegyünk, Bikfic.

Matula a parazsat piszkálta.

– Úgy mondja, mintha temetésre menne, Gyula... Tutajos enyhén elszégyellte magát.

– Csak úgy mondtam, Gergő bácsi.

– Ha az élet csupa lakodalom lenne, egy hét múlva már fejszével verné széjjel az ember. Most majd nemsokára jön az olvadás, a köd, a sár, utál az ember kimozdulni, mert latyak az egész világ... maguk meg csak sétafikálnak a szép, tiszta, világos városban. Mink meg itt kódorgunk Csikasszal, nézzük a gátat meg a zsilipeket meg a nádat, hogy mikor lehet dolgozni benne, van-e fa, amit ki kell vágni, ki lehet-e hordani... aztán estére nyakig sárosak vagyunk, és nézzük megint csak egymást a kutyával, aztán én magukra gondolok, hogy milyen jó dolguk van. Ámbár nem panaszkodom, mert most már itt a rádió, majd eljátszogatok vele...

– Majd üzenünk rajta Gergő bácsinak – mondta Bütyök, és Tutajos nem is bánta, hogy eltértek a témától.

– Mit üzennek?

Bütyök meghökkent.

– Mindenfélét lehet üzeni... majd elhúzatjuk a nótáját...

– Nincs már nekem nótám – legyintett Matula –, aztán levelet is lehet írni, azt nem hallja senki, aztán meg, amit nekem akarnak mondani, az csak rám tartozik.

– Írunk, Gergő bácsi!

– Akkor jó – mondta Matula –, de hát azzal is ráérnek; Maguk mindig mást akarnak, mint ami van... Mikor olyan szépen együtt vagyunk itt hárman... meg ezek a mihasznák is...

És a kutyákra nézett.

A tűz már csak füstölgőit, a kutyák elaludtak, és a vén fák a három ember fölé hajoltak. Nagy lett a csend, mintha az öregember megállította volna a pillanatot. Megállította volna a szétvillódzó gondolatokat, s azokat is leültette volna a tűz mellé, hallgatni s azzal foglalkozni, ami van, hogy: milyen szépen is együtt van most e három ember. Mellettük alszik a húség, a levegőben a csend, s a szívükben béke.

A tűz pof fent néha, ha egy-egy csepp elolvadt hóíé a forró hamuba esett, de a hamu alól is szétsugárzott most a meleg, és megelégedetté lágyította a telhetetlenség fattyúgondolatait. Ez főleg Tutajosra vonatkozott, aki azonban megemberelte magát.

– Igaza van, Gergő bácsi, az ember jó dolgában elszemtelenedik. De én most igazán érzem, hogy milyen jó így együtt lenni.

Erre már nem szólt senki. A délutáni köd kezdte beszőni az erdőt, Csikasz felült, és akkorát ásított, hogy a torkába lehetett látni, Bikfic megreszketett, Béla szeme majdnem leragadt, és Matula kiverte a hamut pipájából.

– Hány halat fogtak? – kérdezte.

– Nyolcat – mondta Tutajos –, de csak egy van köztük fél kilónál nagyobb.

– Miskára ma sincs kilátás – számolt Matula –, akkor pedig elég. Hát szedjük össze magunkat... aztán elballaghatunk.

Az idő alig változott, és egész úton nem szóltak egy szót sem, mert a szótlanság mintha jobban összekötötte volna őket. Csak a konyhá előtt állt meg hirtelen Gyula, hogy Bütyök majdnem nekiment.

– Azt gondoltam, ha Gergő bácsi is úgy gondolná, hogy ma még egyszer talán kimehetnék a rókás magaslesre...

Matula hosszan nézett az elvörösödő ifjúra.

– ... de nem maradnék sokáig... Matula elmosolyodott.

– Csak nem fér a bőribe... ámbár igaza van. Az idő arra való, a vacsorát meg félretesszük, akkor a hasa majd hazahajtja. De azt mondanám, hogy még világosan menjen ki. Ilyen napon a rókák egész nap csatangolnak.

Tutajos ebben a pillanatban végleg elfeledte a vonatot, az autót, sőt – valljuk be férfiasán – Sárít is! A várható izgalmak rőzsetüzében ellobbantak a nyavalygó letargia szennyes lepedői. Tutajosra külön ég borult, és külön nap sugárzott, mert a valóságban egyre szűkebb lett a látóhatár, s a valóságos napról csak erős hittel lehetett hinni, hogy egyáltalán van.

Tűzrakás után (amelyet Gyula csinált, mert olyan buzgalom szállta meg, amelyet le kellett vezetni), szóval tűzrakás után ledőltek egy kicsit, de négy órakor a jeles és farkasölő vadász már ott ballagott a régi csapáson, amerre a döglött kutyát húzta valamikor rettenetes régen... majdnem két hete.

Ez a ballagás azonban egészen más volt. A várakozás izgalma most már mélyre került, míg a felszínen a megfigyelés szomjúsága uralkodott. Lassan lépegetett a vadász, meghányva magában a nád, a káka, a fák, a földben téli álmot alvók félhalott életét, melyek a tavasz érintésére majd nagyon is élők lesznek.

Pár napja, amikor az első lesre ment erre, idegen, majdnem ellenséges volt a táj, szinte félelmetes, most pedig úgy érezte: a bokrok nem leskelődnek utána, s a nádas vele megy a magasles felé. Igaz az is, hogy nappal volt még, alkonyba hajló, téli délután. És nem volt hideg sem lent, sem fent a magaslesen, ahol Tutajos kényelmesen elhelyezkedett. Messze nem lehetett látni, de a látóhatár jóval túl volt a lövés határán, s ez volt a fontos. A kutya szétcibált darabjai nem sok jót ígértek – talán nincs is már a csontokon ennivaló –, de a róka ilyenkor nem válogatós. Tutajos reménykedett, de egyelőre a mozdulatlanságnál csak a csend volt nagyobb.

“Utolsó les” – gondolta a fiú, de utána azonnal Sári jelent meg gondolatai között, aztán Piri mama, a szülők és Kengyelné.

“Erősebben kell tanulni – bölintott –, s jobban megfogni a fizikát meg a matematikát! Hiába, ezen túl kell lenni!”

A magasles mellett a nádban ekkor mozdult valami, és Tutajosban megrándultak az idegek, mert egy kis barna árnyék szaladt ki a hóra: egy menyét, szájában egér.

“Hol a csudában foghatta? – kérdezte a fiú magában. – Csak a hó alatt...” – válaszolt is magában, de eszébe sem jutott a puska, hiszen – ilyen közélről – nem maradna a kis ragadozóból semmi. A menyét most felült, mintha figyelne, aztán villámgyorsan eltűnt a hó alatt.

“Mintha megijedt volna, pedig meg sem mozdultam. – És önkéntelenül felnézett a levegőbe, ahol egy bagoly lebegett, Tutajost csak most vette észre, és ijedten szárnyalt odébb. Majdnem megfogta – gondolta Gyula –, engem meg nem vett észre, csak a menyétet. Mert mozgott! – gondolkodott tovább –, s ha nem emelem fel a fejem, talán ideszállt volna.”

Később egy nyúl jelent meg a tisztás szélén, és olyan kényelmesen szaglászott ide-oda, mintha róka nem is lenne a világon. Esetlenül baktatott, forgatta nagy fülét, néha fel is ült, aztán kijött a tisztásra.

Gyula mosolygott, és úgy érezte, ezt a barátságos nyuszt, ezt a könnyelmű fülest nem szabad megölni. Matula ugyanis azt mondta:

“Ha nyúl jönne kézre, azt is meglúheti, ha akarja, hazavisszük a konyhára.”

De Gyula nem akarta! Meglőhetne, de miért? Van odabenn elég ennivaló, s ez a rágcsáló élve többet jelentett. Nézni és megfigyelni több volt, mint megölni... hiszen csak annyi lenne, hogy felemeli a puskát, s a nyúl csak elfeküdne, de széttörne a csend, és vége lenne az előadásnak.

“Olyan bizalmas, és olyan buta” – gondolta a fiú, s úgy érezte, hogy ha meglőné: megbánná. Csendes tűnődésében egy pillantást vetett a dög felé, és elöntötte az izgalom, mert

túl a kutya szétszórt halmán ott ült egy róka. Egy nagy róka...

Tutajos reszketett, mert a rókának látni kellett a nyulat...: “ezt a hülye nyulat” – gondolta, és odanézett, ahol a nyúl az előbb bóklászott, de a nyúl nem volt már sehol. Elfolyt, mint a pára...

A róka pedig csak ült, mozdulatlanul, mint egy tuskó, és a sűrűsödő homályban szinte bizonytalanná vált, hogy valóban róka-e.

“Hát most mit csináljak” – tétovázott Gyula, mert a távolság kicsit nagy volt. – Ha várok, besötétedik egészen.”

Végtelen lassúsággal kiemelte a puskát, s mikor célozni próbált, már nem látott semmit. Aztán megint látott valamit, aztán megint – nem.

“Huh – dühöngött a jeles vadász –, te ökör! Lőni kellett volna!”

A róka ekkor kivált a nádas sötét háttéréből, és úgy látszott, megkerüli a kutyát.

“Innét jön, hogy szelet fogjon – villant a fiú fejébe. – Déli szél van... hát csak gyere! Csak jöjjön...”

A róka jött is, de nem sietett, és Tutajos összefogta száját, hogy fogai össze ne verődjenek a nagy izgalomban.

A továbbiakról Ravasz barátunk már nem tehetett, ő megtett mindent, amit a rókaszabályzat előír, átjött az innenső oldalra, hogy szél alatt legyen minden meglepetés ellen, és még ideát is leült, mielőtt vacsorához látott volna, amikor egyszerre összedült a világ, mert a durranást már nem is hallotta.

A lövés tompa dördülését elnyelte a ködös berek, és Tutajos csak ült... és lassan megnyugodott a siker langyos trónusán.

Szép volt. De a pillanat elmúlt.

Ült még egy darabig valami megelégedett biztonságban, olyan határozott jó érzéssel, mint néha odahaza kis szobájában, ha egy felelet jól sikerült.

A berek jó osztályzatot adott, a berek befogadta, mert a berek a természet része, mindig annak az otthona, aki felülmarad.

“Azt a nyulat ez a róka már nem bánthatja – gondolta Gyula, és lelépelt a síkos vasakon. – Szép, nagy róka.” – És nyakába kanyarította a meleg szőrmét, amelyben a volt tulajdonos még benne tartózkodott.

A kutyák – természetesen – eléje rohantak, és Bikfic éktelén acsarkodással (és irigységgel) fogadta Tutajost, aki az ellenséget a nyakában hozta.

– A! – mondta Matula, és mosolygott. – Hoz valamit... Nem mondtam? – nézett Bütyökre. – Zavarja ki a kutyákat, Gyula, még megmarják. Hát nem panaszkodhatik, Gyula, óriási kan róka, a legszebb szőrben...

– Szép volt, Gergő bácsi, de szerencsém is volt. Bütyök kezét nyújtotta.

– Tutajos, most már nem is mondok semmit... – És megnyalta a száját.

Matula helyükre zavarta az izgatott ebeket, kinyitotta az ajtót, felszórta a lámpát, és a rókát az ajtószár fára akasztotta.

– Lásdon hozzá, Gyula, mert ugye: “magad, uram, ha szolgád nincsen”, szóval nyúzza meg maga, mert akkor aztán igazán a magáé a bőr.

De csak másnap reggel látták, hogy a gerezna egészen kivételesen szép példány.

Majdnem cseresznyepiros.

– Ez nem idevaló róka! – simogatta Matula. – Az idevaló rókák sárgák, majdnem szalmasárgák. Néha kicsit kormosak. Valahonnét az erdőből jött.

A kunyhó falán ekkor már egy “farkasbőrt”, két rókabőrt és egy pocokbőrt szárított a szél, és Gyula nem tudott tőlük megválni.

“Akárhogy – simogatta a bőroket –, akárhogy, de egyet Sárinak adok.” – És nagyon

sajnálta, hogy a bőröket azonnal nem viheti magával.

– Egy hónap múlva megkapja őket – mondta Matula –, mert a komának ismerőse az a tímár, aki már csak barátságbul dolgozik. Hanem ez a kutya... hát igazán senki nem mondaná, hogy nem farkas... Látod, Muki, jobb lett volna otthon maradni.

A kunyhóban Bütyök már csomagolt, és mivel Tutajos nem tudott megválni bőreitől, Bütyök az ő holmiját is rendbe rakta.

Így múlt a nap, az utolsó nap a berekben, amely egyébként sem volt alkalmas semmire. A köd egyre jobban megülte a tájat, a kutyák összemarakodtak, mire Matula nyugodtan és sorjában elverte mind a kettőt. Ezután a vacokba parancsolta őket, ahol panaszosán néztek össze, mintha egymástól kérdezték volna:

– Hát ez meg mi volt?... Már verekedni sem szabad?! – És Bikfic megnyalta Csikasz véres fülét, aki szuszogva sóhajtott, jelezve, hogy: ritkán ugyan, de ez is előfordul.

És ilyen volt az est, az éjszaka és az ébredés is. Olyan semmilyen. Olyan teddide-teddoda, olyan lemondóan kilátástalan, szürke, mint a köd, amely úgy ráhasalt a világra, mintha sosem akarna róla leszállni.

Matula beakasztotta a bőröket a szobába, aztán körülnézett, hogy lenne-e még valami tennivaló, és nyakába kanyarította a tarisznyát és a puskát.

– Majd én megyek elül, aztán el ne maradjanak, mert könnyen félrelép az ember ebben a mocskos ködben.

A hó puha volt, ráragadt a csizma sarkára. A folyó ágyát Csak félig lehetett látni, egy-egy zombék bukkant fel, és egy-egy nádszál széttépett zászlója csüngött, akár maga a szomorúság.

Tutajos már hatszor “meglátta” a híd könnyed ívét, de mozdult a köd, és elvitte a hidat is. Káprázat és vágy volt csupán az egész látomás, amíg csak majd az orrukat ütötték a valóságos hídba.

– Na! – mondta Matula. – Ez a Jóska is...

– Mi van velem, Gergő bátyám? – vált ketté az egyik oszlop. – Mondom magamban: megmozdulok, amíg még valami rosszat nem mondanak rólam...

– És a kocsi? – ijedt meg Gyula.

– Félreálltam a szánkóval, mert ilyen ködben könnyen fellökik az embert. Tuggyák, márna egész nap szilveszter van, aztán van olyan is, aki már reggel elkezdi... Hát csak kapaszkodjanak fel kényelmesen, a kutyák meg gyühetnek a szán mellett, úgyis lépést kell mennünk; már az életem is meguntam, amíg kiertem. Na, Rigó!...

A szán megcsusszant, farolt egyet, és rántott két akkorát, hogy Bütyök nagy feje éppen csak hogy nem esett le.

– Néhol nincs hó – mentegetőzött Jóska bácsi –, de kikerülni nem lehet. Ilyenkor aztán rángat...

Bütyök megigazította a fején a kucsmát.

– Ez az az út, amerre jöttünk? – kérdezte Tutajos.

– Az, csak visszafelé...

“Hát ez igaz – gondolta Gyula –, de azt is mondhatta volna Jóska bácsi, hogy a fordítottja. A kijövő út csupa kristályos reménység volt, csupa napsugár... ez meg csupa köd, néhol mintha csirizbe érne a szán, néhol reszel, mintha az ember fogát fúrnák...”

– Mit lóttek, Gergő bátyám? – kérdezte Jóska.

– Én semmit, Gyula lőtt két rókát, egy nyulat meg egy pézsmát.

– Hóó! Ez igaz?... Hát akkor – és Jóska bácsi benyúlt az ülés alá – erre iszunk egyet. Ne sajnálja!

– Gyula tétován nézett az üvegre, aztán Matulára, aki arra gondolt, hogy a tanítványok talán megizzadtak, és hosszú lesz az út. Jobb, ha nem fáznak meg...

– Igyék, Gyula, egy kortyot, ilyenkor nem árt.

Tutajos pedig kitérte bánatos szívét az üvegnek: jól meghúzta.

Itt becsületesen be kell vallanunk, hogy Tutajos borra gondolt, és csak akkor eszmélt fel, amikor már a második korty pálinka is leérkezett. Ezek után szótlánul átnyújtotta az üveget Bütyöknek. Szótlánul, mert hangja fennakadt, akár a vigadozó uraké A walesi bárdokban.

Bütyök természetesen nem maradt Tutajos mögött, és az üveget alig tudta átadni Matulának, mert Bütyök a légzési nehézségeken kívül még könnyezett is.

Miután mindenki ivott, Tutajos visszakapta hangját is.

– Azt hittem, bor...

Jóska bácsi megfordult az ülésben, mint akit megbántottak.

– Csak nem gondolja, hogy reggel bort kínálok?... De még meg sem iszom. A hideg is kilelne... Ilyenkor csakis pálinka való. Ez saját kisüsti: meg kell hagyni, jól sikerült...

– Erős – lehelte Bütyök.

– Ugye?... A finác is dicsérte, pedig az ért hozzá. Ez aztán megmelegíti az ember mejjit.

Matula rágyújtott, és lopva hátrapillantott, mert félt, hogy a tanítványok “mejjit” túlságosan megmelegíti a pálinka. De nem történt semmi baj.

A fiúk már mosolyogtak.

– Ehen – bólintott az öreg –, nem is ártott, mert már úgy ültünk itt, mint az anyátlan teknősbékák.

A lovak azonban nem ittak; a köd már vastagabb lett, és a szánkó úgy mászott, mint egy bánatos varangy, aki elnézte a naptárt, és már februárban kibújt a fagyos világba. A lovak fejénél tovább nem lehetett látni, a csengők mintha berekedtek volna, csak a varjak tétova kiáltásai szóltak felettük, és a szárnyak suhogása hallatszott, mintha a köd mélységét tapogatták volna.

A szánkó néha kanyarodott, és Tutajosnak az volt az érzése, hogy a következő pillanatban befordulnak Valami árokba.

De a lovak tudták az utat.

– Elhagytuk az égett fát – mondta a kocsis, ami annyit jelentett, hogy az út felét megtették. Ennek az öreg fűzfának ugyanis akkora odva volt, hogy vándoreMBER beleállhatott, ha az idő megkívánta, és nem félt, hogy a mennykő éppen azt a fát tiszteli meg. Valamikor a pásztorgyerekek tüzet raktak benne, amikor a fa korhadt belseje kiégett, de erről az öreg fa nem vett tudomást. Fele törzsén a kéreg ép volt, ezen felszivattyúzta a megfelelő táplálékot, és minden évben szépen kihajtott, mert a korhadt belső részre már úgysem volt szüksége.

Szóval elhagyták az égett fát, és nem lehetett mást tenni, mint bóbiskolni. A lovak tudták az utat.

Tudták is, mert egyszer csak füstszagú lett a köd, és emberi hang kiáltott valahol. Matula eltette a pipát.

– Fene ezt a ködöt! – mondta.

Mivel azonban a ködre vonatkozó vélemények megegyeztek, nem szólt senki. A csengők már a házak között figyelmeztették a járókelőket, hogy óvják testi épségüket, de vigyáztak erre a lovak is, mert egyszer csak megálltak.

– Te vagy az, Jóska? – kérdezte egy sipító női hang.

– Én vagyok, Trézsi néni, maga meg menjen az útból, mert eltíporják ezek a táltosok.

– Kit hozol, Jóska?

– Egy püspököt, egy kanonokot meg a püspök huszárját. Matula a neve...

Az árnyék eltűnt az útból, pedig Bütyök majd kinézte a szemét, hogy az örökhagyó hölgyet megláthassa, aki Matula nevének hallatára eltűnt a ködben.

Jóska bácsi nevetve nézett Matulára.

– Eltaláltam a szót, mi?

Matula beleköpött a ködbe, ami – állítólag – boszorkányok ellen nagyon hatásos, aztán befordultak az udvarra, ahol ajtónyitás hangzott, s amikor megállt a szán, már ott állt Nancsi

néni.

– Na, már azt hittem, történt veletek valami...

– Boszorkányt láttunk, Nancsi néni... Hogy van?

– Én jól, de tirátok – úgy látom – rátok fér egy kis tisztogatás. A barbélt már iderendeltem, de előbb a doktorhoz megy. A doktornak meg elveszett az a szép farkaskutyája. Valaki elcsalta, szóval ellopták... A Muki...

– Elcsavargott – mondta Jóska bácsi.

– Ne beszélj, Jóska, bolondokat! Muki nem volt csavargó természetű. Tejbekását evett nap mint nap, és a doktor egészen odavan...

– Majd előkerül!

Ezt Matula mondta, de olyan kenetteljesen, hogy Tutajos úgy megbotlott a lépcsőn, hogy majdnem hasra esett, Bütyök pedig nyikkant egyet, mintha megvillanyozták volna. Majd erős köhögési roham fogta el...

– Hársfa tea! – mondta Nancsi néni. – Megfáztál... Mindjárt leforrázom...

– Bütyök, majdnem elárultál – suttogta Tutajos a fürdőszobában. – Most aztán ihatod a hársfateát... Hová lett Bikfic?

– A konyhában maradt... “Majd előkerül”...

A borbély jócskán késett, de ez nem volt baj, mert István bácsi is csak ebédre került elő, de láthatólag ragyogott a meglelégedéstől.

– Gyertek az irodába!

Amikor egyedül maradtak, egyik kezét Tutajos, másikat Bütyök vállára tette, és szeretettel nézett rájuk.

– Jól van, gyerekek, nagyon jól van! A becsületszó, az becsületszó!... – Aztán láthatólag küzdött a kirobbanó nevetéssel. – Szóval majd adok pénzt. Tutajos, aztán majd veszel egy kölyök farkaskutyát a doktornak.

– Nahát! – kiáltott Gyula. – Gergő bácsi!...

– Szamár vagy. Csak nem gondolod, hogy Matula valamit is elhallgat előttem?... Igaz, nekem sincs titkom előtte. Gondoltam én, hogy az a bestia titokban csavarog, de nem szóltam, mert a doktor megmérgezett volna...

– István bátyám, ha látta volna! Úgy rántotta le azt a nyomorult őzet, mint a rongyot. Az meg felsírt... akkor is agyonlöttem volna, ha tudom...

– Igazad is van! Intelligens, bátor kutyák, és gazdájukért elpusztulnak, ha kell, de ha kiszabadulnak: kártékony férgek, amiket csak kiirtani lehet. Na! Erről többet nem beszélünk, a kölyket meg én adom a doktornak, úgysem fogad el tőlem soha semmit. Most pedig gyerünk ebédelni. Estére a doktor is itt lesz vacsorán, hát vigyázzatok a szátokra!

A vacsorán, ezen az emlékezetes szilveszteri vacsorán azonban nemcsak a doktor volt ott. Ez a vacsora többrendbeli ünnepélyességet, sőt örömet is tartogatott, amelyektől megszépült még a délután emléke is.

Mert a délután olyan csúszó-mászóan hallgatag volt, mint egy ködből való óriáskígyó, ami nehezen emészt, és lapos fejében is csak ködös gondolatok vannak.

Bütyök már tükön ült, állt, sőt már járt is, mert amikor arra célzott, hogy kimenne egy kicsit “körülnézni”, István bácsi kurtán megmagyarázta, hogy az emberek most fokozottan dolgoznak, és csak útban lenne.

– A családok otthon akarnak lenni, mert családok, a legények meg csavarogni akarnak, mert legények. Majd csak egy-két öreg marad inspekciós, de ezekről sem feledkeznek meg a többiek. És a magtárban sincs semmiféle munka...

Bütyök – a magtári emlékek hatása alatt – elpirult, nagy fejét bűnnek eresztette, és később a másik szobában egy szélmalomra valót sóhajtott.

– Ez az év is jól végződik!

Tutajos, megszánya egyetlen barátját, sétát indítványozott nagybátyjának.

– Maradjatok a feneketeken – dörmögött a szunyókáló gazdász –, mi a fenét láttok ebben a ködben?!

Tutajos kissé megsértődve ment ki a konyhába, ahol Bikfic üdvözölte kitörő lelkesedéssel, de vérző orral.

– Nem bántottam, igazán nem bántottam – vinnyogta – csak meg akartam szagolni...

Tekintve, hogy a macska a stelázi legfelső polcán ült, ott is egy lábas tetején, Tutajos azt mondta:

– Úgy kell, ráadásul még én is elverlek.

– Most már nem bántja – mondta Nancsi néni –, de ez a bűdös macska is itt sétifikál előtte.

– Jól belevágott az orrába, vérzik... – mondta Gyula.

– Megorvosolom; olyan kenőcsöm van, ami a vérzést is elállítja.

És Nancsi néni bekente Bikfic orrát, aki gyanútlanul tartotta fejét, mert szerette az ilyen asszonyi gondoskodást.

– Így! Holnapra már elfelejtetted...

De Bikfic nem felejtette el. Bikficnek már a szag is gyanús volt, és gyorsan le akarta nyalni a kenőcsöt, de sajnos, a nyelve nem érte el...

– Juhuhúú – üvöltött, és Tutajos nadrágjához törölte orrát. – Bek-bekbek, juj, de csíp! Vedd le, vedd le!

– Nem érdekel! – mondta a fiú szigorúan, és bement a szobába, ahova azonban Bikfic hamarabb ért be; Bütyöknek panaszkodott, és orrát a szőnyegbe törölte.

– Mi a baja Bikficnek? – érdeklődött Bütyök, aki maga is vizsgálatra szorult.

Tutajos elmondta, és elmondta István bácsi válaszát is a kimenetelt illetőleg.

– De – tette hozzá – azt hiszem, Bütyök, igaza van. Három lépésre sem lehet látni.

– Persze, hiszen éppen az bánt, hogy igaza van... Gyere, Bikfic, megmosom az orrod, azzal is múlik az idő.

Hát múlni éppen múlt, de keserves nehezen.

A szilveszteri vacsorától pedig nem vártak semmit. Tutajost idegesítette a doktor, mert félt a szemébe nézni, a fene azt a Mukit... Bütyök pedig valami olyasmire számított, hogy talán meghívják őket Szányadiék, de – sajnos – ebből sem lett semmi. Matula eltűnt, mint a kámfor, azt se mondta: befellegzett... hát csak heverésztek, sőt később el is bóbiskoltak kicsit. Félálomban hallották, hogy a vastag gazdász a fürdőszobába vonult, s ott olyan csobogást, krárogást, zörgést művelt, mintha valami tejszarnokot takarítottak volna asztmás egyének. Közben megrakta még a kályhát is, és amikor újra átment a szobán, azt mondta:

– Mehettek ti is. – És felkattintotta a lámpát. – Mit szóltok a villanyhoz? Két hete van villanyunk.

– Miska bácsi már elmondta...

– Jó. Hát akkor csak menjetek. – És kidübörgött a szobából.

– Gyere, Bütyök! Olyan feneket kerítenek ennek a vacsorának, és senki sem mondja, hogy miért. Lehet, hogy a doktor megvizsgál bennünket, elég tiszták vagyunk-e?

A fürdő azonban nagyon jólesett, s mire visszamentek a szobába, látták csak, hogy komolyodik a helyzet, mert Nancsi néni a teljes, parádés felszerelést rakta ki az asztalra.

– A doktor bácsinak öltözködünk, Nancsi néni?

– Ki mondta ezt nektek? Legalább hárman jönnek még a faluból, aztán sosem lehet tudni, ki állít még be...

– Puff! – mondta Tutajos teljes elkeseredéssel, míg Bütyök nagy feje már majd a térdét verte, de nem szólt semmit, mert az ő érzelmeivel itt nem törődik senki...

– Csak legalább Matula lenne itt! – sóhajtott később Tutajos, és az inge nyakát feszegette, mert szűk lett.

A konyhából hatalmas edényzörgés hallatszott, és Bikfic – feledve a macskától kapott pofont – az ajtóhoz állt és szimatolt.

– Még egy pofont akarsz, Bikfic?

Bikfic izgatottan rezegtette farkát, ami nála felfokozott vágyakat jelentett.

– Hát eredj... majd bekenik megint az orrod.

A kis kutya kisurrant, Tutajos helyreigazította Bütyök félrekötött nyakkendőjét, aztán egymásra néztek.

– A berekben nem kellett nyakkendőt kötni – sóhajtott Tutajos. – Gyere, Béla, legyünk túl rajta... legalább még hárman a faluból, ez hiányzott még csak nekünk! Nem vagy éhes?

Bütyök csak legyintett, mint akinek már minden mindegy. A másik szobában halk beszéd hallatszott.

– Eredj előre, Tutajos... az éjszaka pedig, becs' szavamra, kiszököm a kunyhóba.

Ez persze elhamarkodott fenyegetőzés volt, mert Bütyök sírva fakadt volna, ha ezt az estét a kunyhóban kell töltenie. Még Tutajos is megrebbent, amikor beléptek, aki pedig a látványban nem volt érdekelve.

A kályha mellett Szanyadiné ült, mellette István bácsi gyanús komolysággal. Kati pedig éppen terített.

– Jó estét, Mari néni! – hebegett Tutajos, Bütyök pedig olyan zavarba esett, hogy a házigazdának is kezet nyújtott.

– Jó estét, kartárs...szép időnk van... – mondta a rendkívül komoly egyén, és Tutajos nekidőlt a falnak a nevetéstől, amitől aztán egyszerre megtalálták magukat.

– Pokoli! – És Tutajos tiszteletlenül röhögött. – István bácsit a Nemzetiben várják rendezőnek...

– Jön a doktor... – mosolygott a “rendező”. Tutajos pedig azonnal elkomolyodott.

A doktoron pedig egyáltalán nem látszott, mintha Mukiért gyászolt volna.

– Szervusztok – mondta –, én mindenestre a kis Kati mellé ülök.

– Mindig elfeledkezel – mondta István gazda –, hogy ez hercegi ház, mindenkinek ott a neve a tányérja mellett. Ezt Nancsi néni szervezte meg...

– Az más. Nancsi nénival nem lehet ujjat húzni. Malac lesz?

– Gergő bácsi! – üvöltött Tutajos. – István bátyám!

– Na te nagy vadász, hát várnak-e rendezőnek? Matulát kicsit meghatotta a lelkes fogadtatás, csak annyit mondott, hogy a konyhában már körülnézett, és alighanem érdemes volt bejönni a berekből.

Hát érdemes is.

Amikor minden ételt behordtak, és Nancsi néni is leült, az asztal sem látványosságban, sem illatban nem hagyott semmi kívánnivalót.

Ehhez mérten el is csendesedett mindenki.

– Tutajos, ha valahol pohár ürül, azt a te dolgod újra tölteni.

És hogy Gyula ebben a tekintetben komoly szorgalmat tanúsított, mutatta a kibontakozó jókedv, amely egy óra múlva felszakadt a táplálkozás szótlansága alól.

– Hej, Muki, Muki – mondta egyszer csak váratlanul a doktor –, csak azt tudnám, hol vagy!

Szerencsére Tutajos ismét töltögető körúton volt, így nem lehetett észrevenni, hogy a váratlan felkiáltás majdnem kiütötte kezéből az üveget.

– Tudom, velem éreztek – szomorkodott tovább a doktor, aki a megfelelő mennyiségű Szent György-hegyi anyatejtől költői szomorúságba esett –, ámbár, kérlek szépen – fordult a házigazdához –, nekem valami azt mondja, hogy Muki vissza fog jönni... Vannak ilyen megérzéseim... és mindig beválnak.

– Persze – mondta a testes gazdász, miközben Tutajos lehetőleg árnyékba dugta a fejét, s Bütyök úgy nézett a tányérjába, mintha kútba nézne, Matula pedig látszólag egy csonttal volt elfoglalva. – Persze, dörmögött a házigazda. – Neked vannak ilyen megérzéseid. Tölts a doktornak, Tutajos! Ne sajnáld, ő sem sajnálta tőled a penicillint...

– Remeg a kezed, Gyula – nézett a doktor Tutajos töltögető kezére –, majd felírok valamit. Szóval az az érzésem, hogy hazamegyek, és Muki rohan elém...

– Hallottam már ilyent – mondta Matula –, de hát a doktor úr egyedül él, addig is kellene szerezni egy másikat...

– Soha! – kiáltott a doktor, s ebben a drámai pillanatban igazán senkinek nem lehetett gondja arra, hogy Kati – ide Muki, oda Muki – szépen Bütyök markába tette a kezét. És ott is hagyta, amíg csak a doktort el nem hívták bánatával együtt valami beteghez, és később Nancsi néni is fel nem állt. – Gyere, Mariska, nekünk még dolgunk van!

Szanyadiné egy szemvillantással talpra ugrasztotta Katit is, aki kezdte leszedni az asztalt. Ezután már nem történt semmi, hacsak az nem, hogy Bikfíc jelent meg egy hatalmas csonttal, amelyet társaságban óhajtott elfogyasztani.

Bikfícet Tutajos azonnal kidobta, s a csontot a kis kutya pokrócára tette.

– Ez a helyed, itt ehetsz, Bikfickém, légy illedelmes... : Az asszonyok azonban ki-be jártak, az ajtó nyitva volt, és Matula egyszer csak azt mondta: – Nézzék!

Bikfíc illedelmesen behozta a pokrócdarabkát... és ragyogó, okos szemével ránézett barátaira, akik valószínűleg helyeselték a dolgot, mert mosolyogtak.

– Mit akarhat? – suttogta Tutajos, mert Bikfíc újra kiment, és vissza is jött, szájában a csont, amelyet elhelyezett a pokrócon, nekifeküdt, és rágni kezdte.

Matula bólintott.

– Gyula levizsgázott, de a kutyája is levizsgázott.

– Bikfíc ezentúl itt alhatik a kályha mellett – mondta István gazda, aztán az órára nézett. – Két perc múlva éjfél. Tutajos, töltsd tele a poharakat, és szólj az asszonyoknak!

Amikor mindenki benn volt a szobában, meghatott, mély hangon azt mondta:

– Adjon az Isten szerencsés, boldog új esztendőt mindnyájunknak! – Felhajtotta a poharát, és felhajtotta mindenki. Aztán megcsókolta az asszonyokat sorjában, megölelte Matulát és a két gyereket.

Tutajosban – a Szent György-hegyi hatása alatt – felvillant valami jó szándék, hogy ezt a csókolózást talán – Bütyök érdekében – lehetne folytatni, de aztán csak Nancsi nénit maszatozta össze könnyeivel, míg a többiekkel csak kezét fogott.

– Gergő bácsi, sohasem halunk meg – rázogatta az öreg kezét –, még Muki is feltámadhat...

– Tutajos, több bort nem kapsz – mondta jókedvűen a házigazda –, egészen elszemtelenedtél. Bütyök, te is eleresztheted Kati kezét, aztán most már mehetünk aludni.

Aztán csak a csend maradt a szobában és Bikfíc, aki a kályha mellett a pokrócon a csontot nyalogatta, mert rágnivaló már nem volt rajta semmi.

Kint hideg lett egyszerre, felszakadt a köd, és nem lehetett érezni semmit az új esztendőből, mert a csillagok – s köztük a Föld – rezzenés nélkül száguldtak az időtlenség országútján.

A hideg másnap is tartotta magát, és Bütyök álmai egéből zuhant a földre a sötét és kietlen hajnalban, amikor egy recsegő hang szólította a valóságba:

– Bütyök, reggel van! A tehénistállóban várlak.

A jeles ifjú kitámolygott a fürdőszobába, de gondolatai csak a hideg víztől igazodtak helyre. Előbb elraktározták a tegnapi eseményeket, s csak azután kezdett a jelennel foglalkozni. Tehénistálló!

– Szervusz, Tutajoskám! – búcsúzott, de Tutajos csak intett:

– A lámpát oltsd el, Bütyök...

Odakint a csillagok szigorúan nézték a földet, és talán észre sem vették Bütyköt, aki növekvő, kíváncsi lelkesedéssel nyitotta ki a tehénistálló ajtaját.

Odabent váratlan világosság, váratlan meleg és elképesztő tisztaság. A tehének alatt szikrázó szalma, a levegőben valami édeskés szag és halk mormolás, amelyet csak a láncok

zörrenése szakított meg néha-néha.

– Itt vagyok, István bácsi, minek van olyan furcsa jó szaga?

– Silótakarmány, melasz, korpa, meleg tej... meleg tehenek, szalma, széna stb. Namármost, te tudni akarod, mi a siló, mi a silótakarmány, mi a melasz. Röviden elmondom, de aztán hozz magaddal ceruzát, papírt, és otthon, ha másban nem, a Mezőgazdasági lexikonban kapsz választ. Estéknként pedig megbeszéljük a részleteket... Tehát: a siló eredetileg vermet vagy olyan tartályt jelentett, amiben nagy mennyiségű szemet, gabonát stb. tároltak. Itt azonban egy betontartályt jelent, melyben olyan takarmányokat erjesztünk, amelyek a levegőn elvesztenék értéküket, míg a silóban megerjednek, megpuhulnak, tápértékük növekedik, és télen akkor vesszük elő, amikor akarjuk. Silótakarmányok azok, amelyek nagy tömeget adnak, például az erre a célra vetett sűrű kukorica vagy az erre a célra feltépett kukoricaszár... ennek persze egész irodalma van, majd adok egy-két füzetet. A melasz pedig egy cukorgyártási melléktermék. Barna, sűrű cukoroldat, amelyből azonban a cukrot már nem lehet kikristályosítani, hát vagy szeszt főznek belőle, vagy a takarmányok ízesítésére használják. Persze a melasznak is megvan a maga magas takarmányértéke.

A takarmányozáshoz még csak azt teszem hozzá, hogy itt a tehenészetben “egyedi takarmányozás” folyik. Van egy alaptakarmány, amelyet minden állat megkap, ezenfelül annyit, amennyit a tejhozam után megérdemel, és meg is kíván. A tízliteres tehen – természetesen – kevesebbet, mint a húzliteres. Takarmányozással emelni lehet a tejhozamot, de el is lehet rontani. Az aztán más kérdés, hogy van tehen, amelyiket agyontömheted, mégsem ad többet, mondjuk, hat liternél, mert a takarmányból nem tejet csinál, hanem húst, és meghízik, mint a disznó. Ezeket kimustráljuk.

Bütyök hallgatott, mert lassan emésztette meg az új fogalmakat és az új kifejezéseket. A hosszú istálló közepe táján egy kis gép állt kerekeken, körülötte egy-két ember mozgott.

Amikor odaérték, István bácsi az órájára nézett.

– Miska!

Az emberek munkaköpenyben dolgoztak, s az egyikben Miska bácsi, a hadsereg-sífutóbajnok tartózkodott, aki melegen parolázott Bütyökkel, és azt mondta:

– Parancs!

– Béla majd gyakor nok lesz nálunk, hát jó, ha előre tud egyet s mást. Magyarázd el neki a fejtógép működését, mutass meg mindent, és mondd el az üzemi adatokat is.

– Igenis.

– Nekem dolgom van. Ha végeztetek, Béla, gyere fel reggelizni, ez mára elég. A Csáköval nem volt baj?

– Jó lenne már, ha elvinnék, napról napra bolondabb, már félünk, hogy csúffá tesz valakit.

Bütyöknek hirtelen egy huszárcsákó jutott eszébe. Egy csákó, amely “napról napra bolondabb”...

Amikor aztán egyedül maradtak, Miska bácsi megmagyarázta, hogy Csákó egy öreg bika, aki megbolondult vénségére.

– Nem lehet már se jártatni, se etetni, még az öreg Andrásra is rámorog, pedig az nevelte... különben meg is mutathatom.

Bütyök Csákó láttán megnyalta a száját, a félelmetes bika pedig szaggatottan, fenyegetően bömbölni kezdett. Szeme vérben forgott, és határozottan Bütyköt nézte, akinek az volt az érzése, hogy eleget látott ebből az óriásból, és minél távolabb van, annál jobb... Csákó kezdte a szalmát maga alá vágni, és vállán olyan izomcsomók mozogtak, mint egy-egy ötkilós görögdinnye.

– Utál minden idegent, jobb, ha nem mutogatjuk magunkat, mert még elszakítja a láncot, akkor pedig mehetünk világgá.

A fejtógép közben már előrébb rukkolt. A gépből gumicsövek ágaztak négyfelé, jobbra és balra.

– Négy tehenet fej egyszerre – kezdte az oktatást Miska, a bajnok –, gyorsabban, olcsóbban és tisztábban, mint amikor kézzel fejtünk. Ez itt a villanymotor, ez a kompresszor...: egyszerű az egész, csak ki kellett találni – nevetett a tanár, s megmutatta csodálatos fogait. – Szóval a gép tulajdonképpen utánozza a borjút, amikor szopik, vagy az embert, amikor fej. Ott a cső végén azok a kis kelyhek, mint látja, gumival vannak béleelve, és “kézbe veszik” a csecsbimbókat. A többi a vákuumszivattyú dolga. A váltakozó szívás úgy működik, mintha a borjú szopna... és itt – mutatott a csövön egy kis üvegrészre – láthatja, hogy jól dolgozik, és hogy folyik a tej. De kezdjük talán elülről. Ez itt a villanymotor... – És a bajnoktanár szépen, értelmesen végigment az összes alkatrészeken. Amikor ezzel készen volt, ismét elmondta a működést.

– Majd ha végeztünk, odaadom a leírást, mert nekem már nem kell. És itt a tej – mondta végül a tartályra mutatva –, kéz nem ért hozzá, por, piszok nem juthatott bele, a kezünk nem fárad el, hogy majd leszakad...

– Értem, Miska bácsi, hogy gyorsabb és tisztább, látom is, de hogy olcsóbb, az csak a tehenesek baja, mert kisebb a kerestetük.

Miska hunyorgott.

– Tudja, Béla, megmondom, mert mér ne mondanám meg: először mink is azt hittük... az “öreg” meg (Miska, úgy látszik, a vastag gazdászt becézte így) a csillagokat szedte le, mert eleinte nem ment a dolog sehogy se.

– Aztán?

– Aztán most négy emberrel kevesebb kell az istállóba, napi három órával kevesebbet dolgozunk, és havi százötven-kétszáz forinttal többet keresünk. Ez az igazság! Amikor idehozták a masinákat, úgy néztünk rájuk, mint egy poloskára, most meg csak éppen hogy ölbe nem vesszük. Hát hogy sikerült a szilveszter? Hallom, Gergő bácsi is ott volt, meg a doktor, meg Szanyadiék... Úgyes kislány az a Kati, még a végén agronómus lesz...

Bütyök úgy érezte, hogy Miska bácsi talán többet tud a kelleténél, ezért csak annyit mondott, hogy a vacsora nagyon jól sikerült, sajnos, a doktort közben elhívták...

– Na, szegény... se nappala, se éjszakája, aztán most még a kutyája is... Hallott róla, ugye?

– Majd megkerül... – És Bütyök arra gondolt, hogy ezt mondta Matula is.

– Az? Hát tudja, Béla, de ezt ne mondja senkinek, én úgy gondolom, hogy szárad már a Muki bőre valahol... mert nemegyszer, igaz, nem sokszor, hajnalok hajnalán találkoztam vele, csupa csata volt. Aztán a vadászok nem nagyon szeretik a farkaskutyát.

Bütyök a földet nézte egy darabig, aztán – megköszönve az oktatást – elbúcsúzott, mert Miska bácsi csak nem tágitott a Muki-témától.

– Az esti fejtéshez is kijönnék – mondta.

– Csak jöjjön! Hanem azt meg kell hagyni, hogy az a Muki szép kutya volt. Mint egy valódi farkas...

Bütyök ezek után sietve távozott.

Odakünt már világos, csípős reggel volt. A nap vörös tányérja még lent volt a nyárfák derekánál, és a varjak most érkeztek valahonnét, mert károgasuk sötéten szárnyalt a fekete madarakkal. A tejház felől kannák kongtak, egyébként csendes volt a nagy major. A kovácsműhelyben nem pengett az üllő, szekerek nem zörögtek, jármók és rudak nem csattogtak, és a fészter alatt dermedt álomban álltak a gépek, mert ünnep volt, az új esztendő első napja.

Bütyök elténfergett még egy kicsit a major tágas területén. Megnézte a répaprizmákat, a nevezetes silót, a szalma- és a szénakazlakat, és úgy érezte, itt valóban rendben van minden. Kinyílt a szeme, de a szíve is, és úgy érezte, a gépek nem rontották el azt az ősiséget, ami a gazdálkodó embert mindig körülfogja. Mintha a gépek beálltak volna a természet örök rendjébe, hiszen az ember első földtúró szerszámja is már gép volt, egyszerűbb, mint a kombájn, de – gép... És nem a traktor ült az emberre, hanem az ember a traktorra, hogy

megnyissa a földet, és elvegye tőle, amit a föld oda is ad, csak le kell hajolni érte.

Bütyök mélyet lélegzett a csodálatos, éles levegőből, és amikor ezt a magtár mellett megismételte, ott már majdnem sóhajtássá növekedett, de ebben a sóhajtásban egy életre való álmok gomolyogtak.

A ház körül csend, de a falu felett is csend, mintha még a kutyák is szilvesztereztek volna az éjjel. Csak a madarak nem mulattak, úgy látszik, mert a bokrokon, a kerítés mellett verebek ültek, mint szürke kis gombócok, és a fenyők sűrűjében cinkék bujkáltak, és királykák, panaszosán szólva néha, mert a múltkori faggyú már elfogyott.

“Szólok Tutajosnak – gondolta Bütyök –, majd segít rajtuk.”

– Alszik még – mondta Nancsi néni –, hát hadd aludjon szegény.

Bütyök nem értette, hogy Gyula mért szegény....

– De te csak reggelizzél, fiam!

– Megvárom őket, Nancsi néni, hisz még nem is mosakodtam rendesen.

– Hát menj be, de csendesen.

Bütyök be is ment “csendesesen”, és nem tehetett róla, hogy útközben Bikfíc csatlakozott hozzá, aki nem tudott az öregasszony intelmeiről.

Bikfíc azon kezdte, hogy a kályha mellett fellökte a tűzpiszkáló vasat, azután gyorsan felkapaszkodott Tutajos fekvőhelyére.

Erre Bütyök kinyitotta az ablaktáblát.

– Eredj innét, Bikfíc – ásított Gyula –, mert ha Nancsi néni meglát, bekeni az orrod a tegnapi kenőccsel. Szervusz, Bütyök. Láttad Julcsát?

Bütyök a homlokához kapott.

– Tutajoskám, tisztára elfeledtem! Miska bácsi magyarázta meg a fejőgépet – csodálatos gép –, és talán eszembe jutott volna, de egyszer csak Mukiról kezdett beszélni, hát gyorsan eljöttem.

– Mit mondott?

– Azt mondta, hogy ő meg van győződve, hogy a Muki bőre szárad már valahol...

– A fenét!

– Szóról szóra, de azt is mondta, hogy a kutya már azelőtt is csavargott, csak a doktor nem tudott róla.

– És te mit mondtál?

– Amit Gergő bácsi, hogy “majd előkerül”, de éreztem, hogy elpirulok, hát inkább eljöttem. Mászáltam kicsit a majorban, gyönyörű reggel van, hanem a cinkéid nagyon szomorúan szolongatják egymást a fenyőkön.

– Éhesek! Te nem vagy éhes? Eszünk, és aztán ellátjuk a kis madarakat is, mert ugye, Mukit mégsem hozhattuk be?...

Tutajos mosolygott, mint akinek tiszta a lelkiismerete, s a Muki-ügyet végérvényesen lezárta. A kérdés most már csak az volt, hogy odahaza – farkas legyen-e a kutyából... de ezt még István bácsival kell ügyesen megbeszélni.

– Bikfíc, ismétlem, ha még egyszer felkapaszkodsz a paplanra, pofon váglak! Takarodj a sarokba! Ilyesmit Csikaszh sohasem tenne!

Bikfíc azonnal körülszaglászta a szobát, mert a kutyaész szerint valakinek a neve az illető valóságos jelenlétét is jelentette; az ifjak pedig bevonultak a fürdőszobába.

Az idő csípős maradt, de napsugaras. A kémények ünnepi füstöt pipáltak, a harangszó keményen, tisztári hintázott a levegőben, és Tutajos úgy tíz óra körül azt mondta: elég. Nancsi néninek nincs több faggyúja, vagy nem akar adni. De nem is kell.

– Cin-cin – mondták a kis cinkék –, szii-szii – mondták a még kisebb királykák –, most már szeretnénk, ha elmennének.

A kis madarakat főleg Bikfíc aggasztotta, aki természetesen szintén részt vett az ifjak madáretető munkájában, már amennyiben a rohangálást, hempergést és zajos viselkedést

részvételnek lehet nevezni.

Tíz óra után pedig Csikasz rohant az udvarba, körülrajongva lakótársát, utána pedig Matula lépegetett.

– Majd odakint is lesz gondom a kis madarakra – mondta –, aztán most el is búcsúzhatunk, mert azért jöttem. Lehet, hogy holnap már elkezdődik a nádhordás, fahordás, jobb, ha már kinn is alszom.

– Még van öt napunk, Gergő bácsi, addig még be is jöhet.

– Nem gyüvök be, mert minek gyünnék? Hát Isten megáldja magukat, egyet-kettőt alszunk, aztán meglátják, már itt a nyár.

Ragyogóan sütött a nap, de a fenyők között árnyék volt, és a kis madarak hangjában szomorúság, amikor elballagott az öregember. Elballagott, és nem nézett vissza sem ő, sem Csikasz.

És ez a nap már ilyen szótlan volt mindvégig. Ez a szótlanság azonban csak Gyula kebelében volt lemondó, mert Bütyök hallgatása nagyon is építő jellegű volt.

Bütyök ugyanis Kati mellett ült az éjszaka, s ahelyett hogy a doktor fájdalmában vett volna részt, halkán megkérdezte Katitól:

– Hol találkozhatnánk?

A kislány csodálkozva nézett a vőlegény- és gyakornok-jelöltre.

– Otthon, Béla, hát hol találkozhatnánk? Hozd át a könyveket is.

Bütyök meghökkent, és elszégyellte magát.

– Úgy gondoltam én is – mondta, és fülig vörös lett, mert Bütyök ritkán és rosszul hazudott, ez a gondolat pedig nem volt igaz.

– Négykor várunk. Majd szólok édesanyámnak.

Bütyök boldog meglepettséget érzett. Milyen egyszerű és világos volt a kislány körül minden. Otthon! Semmi bujkálás, semmi hazudozás, semmi titkos utak, amelyek mögött újabb ferde bonyodalmak ásítoznak, csalogatnak, s a zsákmány körül összecsapják mocskos szájukat.

– Otthon! Béla, majd szólj István bácsinak, de ha te nem akarsz, majd szólok én.

– Dehogy, légy nyugodt, elintézem.

És Bütyök el is intézte, és talán nem vetett számot azzal, hogy amikor nyugodtan engedélyt kért, a néhai kanász kislányának magabiztos fölénye beszélt helyette.

Ez ebéd után történt, amikor István bácsi már nekikönyökölt az asztalnak, hogy ebéd utáni szusszantását megkezdje.

– ... a könyveket is viszem, jobb, ha ketten beszéljük meg a dolgokat...

– Eredj, Bütyök, és áldásom lebegjen felettetek! Vacsora hétkor – és ásitott.

A szobában pedig egymásra nézett a két fiú.

– Átjössz, Tutajos?

– Édes Bütyök, nem megyek át! A berekben te nézted a marhákat, amíg én szórakoztam, most meg én nézem a madarakat. Csak nem gondolod, hogy a nyakatokra ülök? Ott lesz — ne félj! — az anya, esetleg Trézsi néni...

Bütyök ezen elgondolkozott, és elhatározta, hogy Trézsi nénihez udvarias lesz, mert — ugye? — Kati örökségére kell gondolni...

– Milyen nyakkendőt kössek fel? Tutajos mosolygott.

Mióta Matula elment, most először.

– Az én zöldemet kösd fel, csodásán áll neked... de még csak egy óra múlt, aludj egy kicsit.

– Tutajoskám, nem tudok, meg el is aludhatnék...

A ház ekkor már elcsendesedett és elnyugodott, csak Bikfic volt rendkívül izgatott a kályha mellett, ahol a megtisztelő helyet kapta. Bikfic ebéd után azonnal elaludt, hiszen a kutya azonnal alszik, ha a szemét lehunyja. Bikfic tehát aludt, és egyszer csak olyan horkantásra

ébredt fel, amitől a gerincén borzolódni kezdett a szőr, mint mindig, ha ellenséges, félelmes vagy megmagyarázhatatlan jelenségekkel találkozott. Bikfic azonban bátor kutya volt, tehát morogni kezdett. A horkolás erre elhallgatott. Egy időre. Később azonban újra felharsant, mire Bikfic újra morgott, a horkoló egyén erre álmában azt mondta:

– Mi?...

Bikfic ezen megnyugodott, mert összefüggést talált az ember és a horkolás között; tehát odament, és körülszaglászta a testes gazdászt, aki – úgy látszik – megakadt a lélegzetvételben, mert pillanatnyi csend után akkorát horkantott, hogy Bikfic ijedten ugrott félre, aztán behúzta a farkát, és helyére osont.

A nagy ember haragszik – gondolta, aztán csak a füle mozgása árulta el, hogy az erősebb kitérőket számon tartja, míg a közönséges fűrészelést már megszokta, és csak arra ébredt fel, amikor az ember mozogni kezdett. Megmozdult, és mélységes utálattal nézett bele a világba.

– Megint sokat ettem – dörmögött –, majd megüt a guta, és kész. Mit akarsz, kis kutya?

Bikfic ugyanis a hangokra azonnal jelentkezett. – Könnyű neked – legyintett az ember –, de én mit csináljak?

Bikfic erre nem tudott tanácsot adni, a gazdász pedig olyan zörgéssel kelt fel, mintha egy ruhásszekrényt toltak volna félre a szobában.

“Mozgok egy kicsit – gondolta –, nemsokára etetik a disznókat, és ez a taknyos Bütyök is most megy el. Eldiskuráltunk volna, mert értelmes gyerek. Gyulával pedig nem lehet semmit kezdeni.”

Ezután bement öccséhez, aki Sári arcának felidézése és madaras könyve új részletei között hányódott. Bütyök most ment el.

– Hová mégy, Béla? Nincs még három óra.

– Körüljáróm a gazdaságot.

István bácsi tehát egyedül találta öccsét, s úgy gondolta, a fiú kissé elszomorodott állapotban van.

– Mért nem mégy ki kicsit a levegőre? A berekben is folyton a kunyhóban heverésztetek?

– Csak ha aludtunk, István bácsi. De itt mit csináljak?

– Hát ez igaz. Meglátogathatnád a doktort.

Tutajos elhúzta a száját, bátyja pedig bement a fürdőszobába, és hangos locspocsolás után, amikor kijött, arca üde volt, és szeme csillogott, ami nem a mosakodástól volt. Leült Tutajos mellé, és a könyvre tette a kezét.

– Te Gyula, én gondoltam valamit... van még tiszta négy napod...

Tutajos felült.

– ... szép, friss négy napod, mi a fenének dugjalak téged ebbe a szobába?

Gyulában valami dörömbölni kezdett, és keze idegesen simogatta a takarót.

– István bácsi!

– Eredj ki Matulához... és ne szorongasd a kezem, mert azt nem szeretem.

Tutajos ezek után átölelte a testes férfiút, ami csak részben sikerült, bár Tutajosnak elég hosszú karjai voltak.

– István bácsi!

– És kérek, ne ordíts, mert ilyenkor Nancsi néni is pihen egy keveset.

– István bácsi – suttogta a fiú –, most három óra. Itt vannak a lécek, négyre ott vagyok a kunyhónál. Lecsúszom a kertek alatt. Miska bácsi mondta, hogy a hó prima, és lejt is arrafelé...

– Tutajos, ha eltévedsz, megöllek!

– De István bácsi, úgy ismerem az utat, mint a tenyeremet, nyáron is megjártam... és Gergő bácsi, ha nem is mutatta, olyan szomorúan ment el és olyan magányosan...

A nehéz férfiú hosszan nézett maga elé.

– Hát menj! – sóhajtott egyet, és felállt. – Hogy mennyi bajom van veletek! De azokat a nyavalyákat majd csak a kertek alatt kösd fel, mert ha az öregasszony felébred, el nem ereszt, azt elhiheted.

Tutajos átosont a kerten, hóna alatt a lécekkal – mert még Bütyökkel sem akart találkozni, aki a kert mellett, a majorudvarban várja valahol a négy órát, és álmában sem juthat eszébe, hogy egyedül maradt. Tutajos mosolygott, mert tudta, hogy barátja azért nem lesz boldogtalan.

A kert alatt izgatott gyorsasággal csatolta fel a sítalpakat, és majd szétvetette a szabadságos boldogság. Futólag arra gondolt: hogy lám, jó volt betartani az ígéretet, jó volt kiérdemelni Matula bizalmas jelentésében a jó osztályzatot. Mert hogy Matula megmondta volna a rosszat is, az most már – Mukira gondolva – nem kétséges. De hát mi is lehetett volna “olyasmi”, az öregek mindig olyan aggályosak...

Ekkor a régi hang megint megszólalt:

“A berekben nem lehet okoskodni, Tutajos, és most már igazán megjöhetne az eszed...”

Gyula egy kissé elszégyellte magát.

“Ez a hála nagybátyád jóságáért?”

“Igen! – és Tutajos összeharapta a fogát. – A becsületszó, az becsületszó!”

Mivel pedig ez a gondolat olyan volt, mint egy újabb fogadalom, könnyű szívvel lódult neki a hómezőnek.

A terep nagyon enyhén lejtett a berek felé, de állandóan, így a botra alig volt szükség. A hó kemény volt, és kisebb riadalmat csak egy még riadtabb nyúl okozott, mert valósággal a lécek között ugrott fel.

– Az anyád, füles, majdnem fellöktél!

Innét már látszott az öreg szilfa, látszott a túskevári öreg erdő, és Gyula megállt, hogy a szíjakat meghúzza, és tájékozódjon is, mert így télen egészen más volt a táj. Még a nap sem ott készült nyugovóra, ahol nyáron. Mert a nap bizony a messzeség határán ült már, mint a béka a vízparton, amelybe most készül fejest ugrani.

A berek fölött elnyúlt párák úsztak, és a varjaknak már csak egy-egy magányos elmaradottja szárnyalt a csapat után.

“A szilfa mellett balról megyek el, aztán egyenest a Zalának. És Túskevár is jobbról marad el” – ezzel a gondolattal csúszott be a zombékosba, s onnét a nádba. Innét azonban már nem látszott semmi; sem a vén szilfa, sem Túskevár. A varjak azonban délkeletnek repültek, és abban az irányban mintha valami kanyargó csapás is lenne. Ezen csúszkált Tutajos, és az volt az érzése, ez lehet a nyári út, ahol először jött a berekbe. Később felderült egy kicsit, mert a havon egy kis, kék-piros folt kapta meg a szemét. Egy üres gyufaskatulya volt.

“Miska bácsi is erre jött...”

A skatulyát tüzetesen elolvasta.

“Rapid nagymosáshoz” – mondta a skatulya, amelyen egy piros ruhás nő teregette a fehérneműt.

“Szóval a »Rapid nagymosáshoz« nő kell – mérgeződött Tutajosunk –, és nem Rapid kell a nagymosáshoz. A reklámfőnökök igazán megkérdézhethetnének egy magyartanárt vagy akár Matulát is... akkor nem nyomtatnának ki ilyen értelmetlenségeket. A skatulyát zsebre vágta, és most már nagyon gondosan tartotta az irányt, mert gyorsan bealkonyodott, ami még jobban megváltoztatott mindent. Egyre sűrűbben állt meg, és egyre inkább azzal az érzéssel nézett körül, hogy valamije hiányzik. Megtapogatta zsebeit, megnézte óráját, pénztárcáját, amelyben leveleit őrizte... Végül a háta mögé nézett, mintha valaki követné, de nem jött utána senki. Ekkor szinte felkiáltott:

– Bikfic!

A kis kutyát otthon felejtette!

“Elcsavargott – mérgelődött Tutajos –, és István bácsi sem szólt...”

“Ne okolj senkit, Tutajos – mondta később magának –, senkit a világon. Kapkodtál, rohantál, elfelejtetted. Bikficnek nem esik semmi baja, jobb lesz, ha magaddal törődsz... mert azt sem tudod, hol vagy.”

“Az irány jó volt – gondolta –, nem térek le róla. A szilfát jobbról hagytam el, és valószínűleg Tüskevárat is, tehát vagy a tóra érek ki, vagy a töltésre.” Áttörte magát egy kis nádszalagon, s amikor kiért belőle, egész testén átnyargalt valami nyugodt biztonság. A tisztás tele volt embercsapával, s jobbról a szélén a rókás magasles korlátjai vonalazódtak a szürke égre.

Megállt, megtörölte a homlokát, pedig nem volt fáradt, de a be nem vallott izgalom verejtékét nem lehetett letagadni. Most persze egy kis óvatos hetykeség is helyénvaló lehetett.

“Jól van, Tutajos, Stanley hozzád képest csak gyakornokfelfedező volt, és Kittenberger, a nagy magyar vadász azt mondaná: »Ebből a gyerekből lesz valami, ha a malária, az álom kór vagy a fekete vízláz el nem viszi, vagy ha valamelyik kígyó nem tesz rá csípős megjegyzést...«”

Tutajos ezen persze csak mosolygott, mert a berekben legfeljebb náthát kaphatott az ifjú felfedező, s a mérges kígyók is jótékonyan hiányoztak.

“Majd örül Matula” – gondolta, és úgy érezte, ez az öröm mindenképpen közös.

Lassan csúszkált a kunyhó felé, melynek ablakszeme már lámpavilággal nézte a leszálló sötétséget.

“Csak Csikas ne vegyen észre... Kopogtatok, és egyszer csak betoppanok. Mekkora néz az öreg...”

De a ház körül nem mozdult semmi; nem mozdult, de valamit lehetett hallani. Hangokat és nagyon távoli zenét.

Gyula lépésenként toltta magát közelebb az ablakhoz, és meg-megállt mert a halk zene felett valami fel-felcsukló énekszó szárnyalt, szaggatottan, feljajdulva, elakadva és újra felcsapva fájdalmas, ismeretlen, ködös, ősi magányosságban.

Gyula megborzongott.

“Mi ez?” – kérdezte magától, bár nem tudott róla, hogy ezt a gondolatai kérdezték-e, egész teste vagy csak a szíve, vagy nem is ő kérdezte, hanem a berek, a téli berek időtlen magánya vagy az est vajákos készülődése valami sötét, síró szertartásra, amelyben ismét Tüskevár lesz a Tüskevár, melynek rozzant palánkjai mögött hideg nyomorúságban várnak valamire egy nyomorult nép halálra szánt fiai.

Borzongva csúszott közelebb az ablakhoz, és elpárásodott a szeme. Matula fehér fejét látta meg először, bort az asztalon, aztán kezét, amelyet felemelt, mintha valakit fenyegetett volna, és énekelt egészen mást, mint amit a rádió zümmögött.

*... Fogd meg, pajtás, a vasvesszőt,
verd meg vele a temetőt...
Mert káros az minden szépnek,
minden épnek...*

A fehér fej meghajolt, a kéz az asztalra esett, a rádió elhallgatott, és Gyula alig tudott kiszabadulni a bűvöletből.

Az öregember töltött magának. Tutajos pedig elfordult, és hátrálni kezdett. Nem akart és nem is tudott tovább leskelődni. Amit látott. véletlenül látta, és szégyellt volna még egyszer benézni az ablakon, mintha testi vetkőzésben látott volna meg véletlenül valakit, akit szeret, és most meg kell várnia, amíg felöltözik.

Lassan csúszott el a kunyhótól, és amikor távolabbról visszanézett. az ablak mögött most

mást érzett, mint eddig, pedig a fény elhalványodott, s a csend körülállta a konyhót.

“Mi volt ez?” – susogott belül a kérdés, de gondolatai nem válaszoltak, és nem válaszolt sem a sötétség, sem a berek, pedig ilyen közel sohasem voltak hozzá. Most egyszerre belül lett minden, s a külső dolgok értéktelenül elvesztek a sötétségben.

“... *verd meg veled a temetőt...*” – susogta, és ez fájdalomában szép volt, mintha titkot súgott volna meg valaki, amelyet nem értett, csak érzett, de együtt érzett mindennel, ami körülötte volt.

Nem sietett, és nem is gondolt rá, hogy most már igazán eltévedhet. Várnia kellett, amíg elül benne a dal, amely még felcsuklott; de a dal nem sírt, csak szomorkodott, mint a temetők, amelyek mindig kivirágoznak és elmúlnak, mert mindig lesz valaki, aki megfogja a vasvesszőt, s aki eldalolja a dalt, ami összeköti az élőket és a holtakat.

A magaslesnél szinte öntudatlanul fordult balra, és olyan biztosan ért ki a tóra, mintha fényes nappal lett volna, A jégre nem ment ki, csak a jég havas szélén csúszkált, ahol volt hó, aztán felkapaszkodott a gátra, s ott megállt, hogy kifújja magát.

“Kitisztult – gondolta –, észre se vettem... Mennyi idő lehet?” Felnézett a csillagokra, mert az óramutatókat már nem látta, s úgy érezte, mintha a konyhó ablaka most elhomályosult volna, mintha elmúlt volna valami, de csak rövid időre, mert valahányszor sárga lámpafényt, magányos ablakot, fehér fejű öregembert, havat és nádat, ködöt és csillagokat lát, ez az elmúlt félóra nem emlék lesz, hanem valóság.

“Mennyi idő lehet? – kotorászott zsebében, de csak az üres gyufaskatulyát találta. – Gyújtó nélkül soha el ne induljanak, mondta egyszer Matula...” – És most nem tudja, mennyi idő van. Tutajos megállt, de most nem esküdözött, és nem fogadkozott. A gondolat, hogy Matulára ezentúl hallgatni fog, úgy szállt le benne, mint egy kő, amely megmozdul valahányszor szükség lesz rá a tétova fiatalság hullámverésében.

Most fázott, mert sokat ácsorgott, azért nekilódult az útnak, amelyet inkább érzett, mint látott. Egy bokor megkerülésénél megint meg kellett állnia, s ekkor majd leült ijedtében, mert egy kis árnyék ért melléje, s az árnyék erősen szuszogott, aztán tüsszen tett.

– Csikasz! Agyonverlek, úgy megijesztettél...

– Kicsit körülnéztem – ágaskodott a kis kutya Tutajos térdére –, de hol a barátom?

Megszaglászta Gyula nadrágját, majd oldalt perdült, és meg-megállva előreszaladt, mintha az utat mutatta volna.

Amikor befordultak a konyhához, Csikasz már nem várta meg Tutajost. Előrerohant, izgatottan kaparta az ajtót.

– Bek-bekbek – mondta.

– Csikasz – szólalt meg Matula hangja az ajtónyitással egy időben –, mit akarsz?

– Csau-vau-bekbek – magyarázkodott Csikasz, és belerohant a sötétségbe a további felvilágosításért.

– Én vagyok, Gergő bácsi – csúszott a világosságba Tutajos; kinyújtotta kezét, és úgy érezte, most fogott életében először kezét Matulával.

Az öregember leült az asztalhoz, és csak nézte fiatal barátját és csak mosolygott.

– Hát van még öröm is a világon – mondta később. – Nagyon hiányoztak, aztán itt magamban búsulgattam, mulatgattam, talán még danultam is... de most már eltehetem az üveget. Nem fázott meg? Mert adhatok...

– Nem kérek, Gergő bácsi, lassan jöttem, és mindenütt a nyári úton, ahol először jöttünk. Elég sokáig jöttem – és megnézte óráját –, mindjárt hét.

Körülbelül ebben az időben nézte meg Bütök is óráját, és kar lendítése nem nélkülözött bizonyos előkelőséget.

– Mennem kell – mondta azután –, sajnos. Nem is gondoltam volna, hogy így elment az

idő. Gyönyörű délután volt... igazán sokat tanultam.

– Hát csak jöjjön, Béla, amikor akar – mondta Mari néni, azaz Szanyadiné, elnyelve egy ásítást, s ezután már nem is kérdezte magától, hogy mi a csuda lehetett ebben a délutánban “gyönyörű”. Az ő korában a gyönyörűséget egy szép hízó képviselhette, egy tyúk, amelyik naponként tojik, egy szép szoba, terített asztal, egy kis betétkönyv... de az, amiről ezek a gyerekek beszéltek... hogy ilyen búza meg olyan búza. ilyen csenkesz meg olyan csenkesz, meg a nitrifikáló és denitrifikáló baktériumok, felfagyás, lefagyás, kifagyás... Nem, ezek a dolgok sehogy sem látszottak gyönyörűnek, ezért néha el is bóbiskolt a kályha mellett a homályos sarokban, s csak akkor élénkült meg, amikor az uzsonnát behozta.

Kati azonban megesküdtött volna, hogy életének legszebb délutánja volt, mert az “árva rozsnok” alatt mást is lehet érteni, s színes képek mögött színes kertet lehet látni, ahol – nini – Pondoray Béláné ülteti a palántát, Pondoray Béla agronómus felesége, született Szanyadi Katalin...

– Jaj, csak Trézsi néni ne jöjjön!

Trézsi néni azonban nem jött, nem is jöhetett, mert a gyengéd rokonság előrelátó kóistolói úgy elrontották az öregasszony gyomrát, hogy orvosért kellett küldenie.

– Alighanem megmérgezték – mondta a doktornak, akit délutáni álmából vertek fel, mert a vacsora után reggelig vonszolták ide-oda, és ehhez mért meredek hangulatban volt.

– Mit evett? – kérdezte tárgyilagosan és mogorván.

– Csak egy kis májast...

– Húst nem?

– Egy falást...

– Zsíros volt?

– Zsíros, persze hogy zsíros, mért ne lett volna zsíros...

– Kolbász?

– Ippen csak megkóstoltam. Egy gyereknek is kevés lett volna...

– Tésztát?

– Hájas pogácsát, de attul nem lehetett, mert olyan könnyű volt, majd elröpült.

– Hányat evett meg?

– Mit tudom én... kóstulgattam...

– Jó. Félóra múlva küldjön az orvosságért. Félóránként két evőkanállal, de ez rá is lesz írva az üvegre.

Trézsi néni azonban erős egyéniség volt, és feltette magában, hogy a doktor – mivel ingyen van – spórol vele. Hát őrajta ne akarjon a doktor meggazdagodni, ezért felhajtotta a fél üveget, mert ha elfogyott, a doktornak kötelessége újat adni.

Ezek után a kis Katinak nem kellett volna Trézsi nénitől tartania, mert az öregasszony, bár igen virgoncán viselkedett, teljesen magával volt elfoglalva. Trézsi néni meglepő gyorsasággal ugrott ki időnként az ágyból, és elgyengülve átkozta a doktort, aki nyilván szintén megmérgezte, ami annál csodálatosabb, mert a doktor nem számított a rokonsághoz. Később azonban eszébe jutott egy régi újsághír, amely szerint valahol egy beteg mindenét orvosára hagyta... s nem ivott többet az orvosságból.

Mindezt azonban Kati nem tudhatta, és aggodalmai csak akkor szűntek meg, amikor besötétedett, és Bütyök azzal a bizonyos elegáns mozdulattal megnézte karóráját.

– Kísérd ki a vendéget, lányom!

Mindezek után Bütyök kissé bódultán, de pontosan érkezett a vacsorához. Az udvarban Bikfic, a konyhában pedig Nancsi néni fogadta.

– Hallottad?

– Mit?

– Ez a kelekótya Gyula elment...

– Gyula?

– Persze hogy a Gyula... ‘iszen csak az én öcsém lenne!
– Hova ment, Nancsi néni?
– Hova, hova?... Ahhoz a félnótás Matulához.
– Hát Nancsi néni, én akkor be sem megyek István bácsihoz...
– Mért nem mész be? Viszem a vacsorát.
– Itt már semmi sem segít – sóhajtott Bütyök, és benyitott az ebédlőbe, ahol István gazda darvadozott a sarokban. Bütyök meghajtotta magát.
– Jó estét kívánok, István bácsi!
– Szervusz, Béla, hogy mulattál?
– Köszönöm, István bácsi, nagyon jól... és én, de én szavamra nem tudtam, hogy Gyula el akar menni. Most hallom Nancsi nénitől... bár úgy gondolom, itthon csak unatkozott volna...
– Én is úgy gondoltam, Bütyök, aztán mondtam neki, hogy mehet világgá, mert most már megbízom benne.
Bütyök felszabadultan sóhajtott.
– Nancsi néni nem mondta ugyan, de úgy lehetett érteni...
– Mintha szökött volna, ugye?
– Igen.
– Vigyázni kell az asszonyokkal, Béla, senki sem tud úgy játszani édes anyanyelvünkkel, hogy ha akarom, vemhes, ha akarom, nem vemhes. Nancsi néni pedig nemcsak szakácsnénak mehetne Pestre, de nyelvmesternek is...
Ekkor nyílt az ajtó, és Nancsi néni jelent meg a tállal s arcán szigorú fenséggel.
– Nancsi néni – szólalt meg a gazdász –, nem tudna még egy malacot szerezni a faluban?
– Minek?
– Megígértem a doktornak. Azt mondta, hogy alig evett a malacból, amikor elhívták...
hogy ő olyan felségesen ropogós malacot életében még nem evett...
Az öregasszony arcán átsuhant egy kis gyanakvás, de aztán felderült.
– Bodóéknál talán még lesz.
És amikor egyedül maradtak, Bütyök csak suttogni merte:
– Úgy érzem, Tutajos a kismalac hátán mászik ki a csávából.
– De én is – mondta a házigazda –, csak most el kell mennem a doktorhoz, hogy ő is tudjon róla... bár a malacot nagyon szereti, és ez a Muki-féle gyászt is erősen enyhíti.
Ezután már felesleges volt minden szó.
– Majd szólok hajnalban – mondta István bácsi –, feküdj le időben.
És vette a kabátját.
De a konyhóban még ennyi szó sem esett. Tutajos fáradt volt, és vacsora után azonnal lefeküdt. “Majd ágyban is beszélgethetünk” – gondolta, de nem szóltak egy szót sem, mintha egymás közelsége, a tűz pattogása teljesen kielégítette, volna őket. Matula tett-vett még egy darabig, elmoszkált a polcon, letörölte az asztalt, de mindent másként, mint amikor egyedül volt. Csak amikor lefeküdt, és pipára gyújtott, akkor szólalt meg:
– Hát most megint együtt vagyunk...
Tutajos nem válaszolt, mert ennél többet már úgysem lehetett mondani.
Aztán, mintha a gondolatok egy mederbe jutottak volna, Matula elfújta a lámpát.
A sötétség és a csend megereszkedett, és Tutajos csak hajnalban gondolt arra, hogy ilyen álomtalan, nyugodt éjszakája nem volt még, mióta megérkeztek. A lámpa eloltása és a reggeli gyújtás között csak egy pillanat volt, egyetlen nyújtózkodása az izmoknak és meglegedett ellobbanása az utolsó gondolatnak. De hogy mi volt ez a gondolat, arra már nem emlékezett. Nem is kutatta. Elpihent békesség volt a szívében, a konyhóban és túl az ablakon, ahol lusta szél hajlongatta a nádbugákat. Később ez is elállt, s a tiszta, csillagos éjszaka után a havas, csípős reggel messzeségében sárga ragyogásban felbukkant a nap.
– Nekem dolgom van – mondta Matula reggeli után –, maga mit csinál?

– Nem gondoltam még semmire, Gergő bácsi. Talán lemegyek a torkolathoz, leselkedek egy kicsit... benézek a nádba, arra még nem jártam. Jó lenne még egy pézsmabőr...

– A messzelátót vigye. Fácánkakast lőhet, ha tud... a Zala jegére ne menjen... a Balatonra ne menjen! A torkolat környéke sosem biztos.

– Megígérem, Gergő bácsi.

– Nem is azért mondom, csak úgy mondom. Azt a pár kocsit egy-kettő megrakjuk, és ebédre itthon vagyok.

– Én is, Gergő bácsi.

– Délután meg együtt tekerünk kicsit. Gyere, Csikaszi! Tutajos még rakosgatott a szobában, kisöpört, megrakta a tüzet, és hosszan nézte, amíg a láng fellobban, mint a beteljesülés. Most már annyira otthona lett a kunyhó, hogy majdnem úgy érezte: haza is vakációra megy, és készül a nyárra.

A hátizsákba tízórait tett, egy vastagabb kabátot és a korcsolyákat. A korcsolyák nikkelve megcsillant, mintha a hideg villanás azt kérdezte volna: miért?

“Szükség lehet rájuk – gondolta Tutajos, és ez a gondolat őszinte volt. – Ha elvetődöm a tó felé...”

A gukkert nyakába akasztotta, puskát a vállára, megnézte és meg is simogatta a bőroket a kunyhó falán, és megnézte Muki levetkőztetett testét, amely szemlátomást megsoványodott, a kis madarak fokozott táplálkozása következtében.

“Hát ez már aligha megy haza... akárhogy érzi is doktor bácsi – gondolta Tutajos –, de majd keresek neki másikat. Tele van az újság ilyen hirdetésekkel...”

A folyóparton úgy hasalt az öreg csónak, mintha már kialudta volna magát, és a nyárra gondolna, mert arra gondolt Gyula is. Fele már majdnem elmúlt a télnek... A folyóparton széles csapás. Sínyomok. Cipőnyomok, csizmanyomok, egészen a hídig, ami a csatornán átvezetett. Azon túl azonban már csak egerek, fécánok, nyulak nyomai írtak jeleket a hóba, mert arra nem járt ember, mióta tél lett a tél. Ez a rész erősen zombékos volt, gödrös, és a nád szélén bokros.

“Jó, hogy nem sível jöttem – gondolta –, itt nem lehetne használni... Hanem napszemüveget hozhattam volna!”

A keleti nap ragyogása erősen vakított, de azért Gyula meglátta, hogy messze elől valami mozgott a zombékok között. A gukker aztán egészen közel hozta a fécánokat.

“Jó lenne hazavinni egyet, Piri mama örülne... egy kakas is van köztük.”

A fécánok azonban eltűntek, mire odaért. Itt azonban nagyon sűrű bokrok voltak, és Gyulának be kellett menni a bokrok közé, és körülrugdosni a bokrokat, amíg végre felreppentek. Először egy tyúk, aztán még egy és végül a kakas, amely már a folyó felett szállt, amikor elérte a lövés, és átesett a túlsó partra.

“Szép volt! – örült először Gyula, és csak azután mondta: – De átesett, a fene egye meg!”

Nézte a jeget, ami majdnem biztosan megbírná...

“... a Zala jegére ne menjen...”

Tutajos állt, és nézte a jeget, és megmozdult gyomrában a kő.

“... *verd meg vele a temetőt...*”

Kedvetlenül megtöltötte újra a puskát, és jó félórába került, amíg leért a hídhoz, és megkerülve a folyót, a kakast a hátizsákba tehetette. De most már nem bánta. Kicsit kimelegedett, az idő gyönyörű volt, hát csak ballagott visszafelé. Ha megígérte, hát megígérte.

Most a Balaton felé ment; amikor közelebb ért, és felkapaszkodott a töltés dombjára, megállt. A messzeségbe nyúló ragyogó kék tükör mögött a Badacsonyi álmodott, talán elmúlt szüretekről, jobbról a somogyi erdők síkságba hajló barnulása, a jégen egy vitorlás szán szállt, mint a gondolat.

“Ráérek” – gondolta. A hátizsákot egy magas zombékra tette, és ráült, aztán elővette a messzelátót.

A vitorlás a gyenge szélben is repülni látszott, és Keszthely felé apró alakok mozogtak a jégen. Szabad szemmel csak pontocskák, a gukkerben korcsolyázók. Nem sokan, és többnyire közel a parthoz. Messzebb bent a jégen csak három alak látszott, s ezek mintha errefelé közeledtek volna.

Tutajos fészkelődött a zsombékon, mert törte valami.

“A korcsolya... – gondolta. – Ezen a jégen lehetne nagyot szaladni...”

A vitorlás most megfordult – huh, mekkorát farolt, pedig nagy ívet vett.

“Ha nem ígértem volna meg, most lemennék én is a jégre – tíz perc –, felkötném a korcsolyákat – öt perc –, és legalább egy óráig szaladhatnék, mint a szél. Keszthelyig meg vissza... Vennék Gergő bácsinak jó pipadohányt. Ennyien vannak a jégen, talán nem is törődne velem... de hát megígértem!”

Az a három alak egyre közeledett, és most már tisztán lehetett őket látni. Csak szvetter volt rajtuk, széleseben rohantak a jégen, egymástól húsz-harminc lépésre, és egy kis futball nagyságú jégdarabot rugdostak. Mintha szöktetnék egymást, egyre gyorsabb iramban...

— Ez igen! – sóhajtott Tutajos.

A három fiú most már párhuzamosan szaladt a parttal.

“Remekül futnak... mindjárt az őrházzal kerülnek egy, magasságba. Nincs tíz perce, hogy megláttam őket, egészen a túlsó partnál.”

A bal szélső fiú most jó előre rúgta a csillogó jégdarabot, a középső hatalmasat ugrott utána, aztán... eltűnt, és a jégen valami sötét tócsa kezdett terjengeni.

Gyula azt hitte, megállt a szíve, pedig úgy kalapált, mintha a föld alatt dörömbölné.

A gukkertől már fáj a szeme, úgy szorította, úgy kereste azt a harmadikat... de csak két fiú volt a jégen, és rohantak az őrház felé.

“Gazemberek!... Elszaladnak... Úristen...”

Tutajos úgy érezte, megfullad.

“Tíz másodperc már elmúlt – gondolta –, egy percnél elveszti az eszméletét... és nem jönnek... nem jönnek.”

Az őrháznál vad futkosás. Tutajosnak elkékült a szája széle, és arca ijesztő szürke lett.

“Vége!”

A messzelátó az ölébe esett, arcát tenyerébe hajtotta, meggörnyedt, és vállát megrázta a hangtalan sírás.

A nap ragyogása csupa csillogó szikrázás volt a hómezőkön, a vitorlás szállt a jégen, mint a tél fehér lepkéje, az úton egy autó zúgott, a Balaton jege, mint a kék ég tükre... Csak ott, ott az őrház előtt, az a sötét folt, az a tócsa, a beszakadt jég körül.

De Tutajos már nem nézett a Balatonra. Nem nézett sehova, csak önmagába, és csak ült, ült órákig, és tíz évet érett órák alatt.

Annak a teherautónak a zúgása megállt később, mert a vasúti őr megállította.

– Valami pesti gyerek – mondta a vasutas –, és a telefonom süket... Legyen szíves Keszthelyen a rendőröket értesíteni. Éppen ott ugrott nagyot, ahol vékony volt a jég... ez a másik kettő meg csak hallgat, beszélni sem lehet velük.

– Szólok – mondta a sofőr –, amint megérkezem. Szegény gyerek... hát még a szülők!

S az autó zúgott tovább.

Bütyök is látta az emeletes magtár ablakából. A teherautó megállt a szövetkezetnél, leadott egy csomagot.

– Valami pesti fiú belefulladt a Balatonba a Zala-hídnál – újságolta a sofőr a boltvezetőnek –, beszakadt alatta a jég. A rövidárut majd a kolléga hozza estefelé.

– Hát nem elég vastag a jég?

– Én nem értek hozzá, a pályaőr kért meg, hogy szóljak a rendőröknek, hát sietek.

A boltvezető fejcsóválva ment be a boltba.

– Egy pesti gyerek alatt beszakadt a jég – mondta a pénztárosnőnek –, valahol a Zala torkolata körül. Odaveszett. Kovács azért sietett. Jelenti a rendőröknek....

– Úristen! – sóhajtott a pénztárosnő.

A pénztár előtt asszonyok is álltak, így amint kimentek az utcára, a hír végigrohant a falun, mint a porfelhő. Bodóné éppen a malacot vitte Nancsi néninek, s amint letette a zsákot a konyha kövére, azt mondta:

– Egy pesti gyerek belefulladt a Balatonba a Zala körül valahol...

Nancsi néni elsárgult, rámeredt Bodónéra, és nekidőlt a tűzhelynek.

– Szentséges atyám... miféle gyerek?

– Hát azt már nem tudom. Valami pesti diákgyerek. Korcsolyázott, aztán valami meleg forrás fölé futhatott. Az autósok hozták a hírt, de azt nem tudták, kicsoda. Mi a bajod, Nancsi, a tieitek itthon vannak...

– Az egyik, csak az egyik...

István gazda ebben az időben a tejsarnokban magyarázta Bütyöknek a szeparátor munkáját.

– Úgy állítod be, ahogy akarsz. A tejszín aztán lehet vékony és híg, de lehet olyan vastag is, hogy a kanál megáll benne. Mit akarsz, Kati? Mi a bajod, nyögd már ki!

Az ajtóban a kis Kati állt, de úgy látszott, azonnal összeesik.

– ... azt mondják, azt mondják, valaki... beleveszett a Balatonba... a Zala-toroknál...

A tej házban csak a szeparátor zümmögött. A testes gazdász piros arca elsárgult. Vontatottan az ajtóhoz ment, közben megtörölte az arcát, mintha pókhálótól akart volna megszabadulni.

– Azt nem tudják, kicsoda?

– Nem.

A vastag férfiú erre kilépett az udvarra, és olyat bódult, hogy a galambok ijedten csaptak fel a levegőbe a tejház tetejéről.

– Miskaaa!

– Miska fiam – mondta később, de már nagyon csendesen –, kirohansz Matulához, és hazahozod az öcsémet. Hazahozod, érted?...

Úgy látszott, Miska is tud már az eseményekről, mert csak annyit mondott:

– Hazahozom!

István bácsi elfordult, s elindult befelé a házba. Mögötte Bütyök pár lépésre, Kati meg csak állt az ajtóban, s amikor befordultak az udvarba, nekidőlt a fainak.

– Ne ríj, Kati – mondta az öreg tehenes –, ‘iszen még azt sem tudjátok, ki volt...

– Úgy mondták: pesti diák... a Zala-toroknál... ki lehetett volna más?....

Matula elég korán végzett, és tizenegy óra után már a konyhóban volt. Körülnézett, és elégedetten vetette le a ködmönt, mert a szoba olyan volt, mint amilyennek lennie kellett. Kiseperve, kiszellőztetve, a levegőben csak a száradó fa kesernyés illata.

A nap fényes utat vágott az asztalra, s ezen az úton egy légy korcsolyázott nyári virgoncsággal.

– No lám, te megmaradtál – dörmögte vidáman –, ne félj, én nem bántalak – tette aztán hozzá, mert a légy, amint a mozdulás árnyéka rávetődött, elrepült. – Csikasz, eredj a helyedre. Itt olvad le rólad a hó, aztán bűdös vagy.

Kinyitotta az ajtót, s ekkor meglátta Miskát, aki úgy száguldott a paron, de úgy száguldott, hogy ez a rohanás sehogy sem tetszett.

“Hírt hoz... – gondolta, és nem mozdult az ajtóból – de miféle?”

Miska olyan iramban jött neki az ajtónak, hogy ha nem fékez, a tűzhely fogja csak meg.

– A gyerek? – lihegte, és Matula mögé nézett, hogy talán benn van a konyhóban.

– Kiment a torokhoz....

Miska levette kucsmáját, és keservesen megvakarta a fejét.

– Egy gyerek a toroknál beszakadt... oda is veszett... autósok hozták a hírt, a bakter állította meg őket.

Matula csak állt, és nem nézett most sehova, de a szeme egyre szürkébb lett, és egészen összehúzódott.

– Nem gondúnam... – mondta rekedten, és elfordult. A ködmönt csak úgy magára dobta.

– Vágj át a nádon, Miska, hamarabb érsz a bakterházhoz, én meg leballagok a hírhoz. Visszafelé arra gyere. Siess, járj Isten hírével!

Hogy meddig ült Gyula a zombékon, maga sem tudta, de arra kezdett eszmélni, hogy fázik, és valami fáj.

“A korcsolyák...” – És ezzel megindultak gondolatai, s egy tragédia rettenetes szakadéka után simák és hétköznapiak lettek, de alattuk és mögöttük a messzelátó karimájában néha terjengeni kezdett az a folt a jégen.

Tántorogva felkelt, de elzsibbadt lábai majdnem összecsucsklottak. Elvánszorgott a hídig, átment a haza vezető oldalra, meg-megállt, de olyan erőtlen volt, hogy az egyik bokor mellett leült egy nádkupacból kidőlt kérére.

Dél körül járt az idő, odasütött a nap, a kéve szinte meleg volt.

“Ha én lettem volna...” – sóhajtott, és az együttérzés rémületében alig kapott levegőt. De a látottak szörnyősége egyre távolodott. Most szüleire gondolt, Piri mamára, Matulára, István bácsira, Bütyökre – jaj, Bütyök mit csinált volna és az osztály... az a szegény fiú és saját maga már eszébe sem jutott, csak a tett és csak a bánat, amit okozott.

“Most majd megy a távirat” – gondolta, de ebben a pillanatban Csikas penderedett melléje, gyorsan megnyalta Gyula kezét, és azonnal leült a nádra, ami Csikas szerint is meleg volt.

Messzebről ropogott a hó, de a nádkupac mögött voltak, és Matula nem láthatta őket.

Gyula hátra sem fordult, csak akkor nézett fel, amikor Matula megállt mellette. Tutajos felnézett, és szeme könnyes volt, Matula pedig leült melléje.

Hosszan hallgattak, és Tutajos csendesen megint tenyerébe hajtotta arcát.

Matula gyengéden Gyula vállára tette a kezét.

– Maga... látta?

– Tutajos bólintott.

– Be akartam menni a városba Gergő bácsinak dohányért, de aztán nem mentem, mert megígértem.

És a fiú nekidőlt az öregembernek, és fejét a bőrszagú, öreg ködmönre hajtotta.

Sütött a nap. A nádkéve roppant néha, valahol egy varjú károgtott, mögöttük a konyhá, az otthon, messzebb a párák mögött Tüskevár, a múlt, de ebben a ragyogásban és mindent összekötő egységben egyé lett minden, idővé, és életté.

– Hát tuggya, Gyula, akkor inkább nem pipálok.

A testes gazdász ebben az időben az ebédlöben ült, és csak ült. Néha elővette óráját, és megnézte, de nem látta. Aztán benyúlt a mellénye alá, mert szívét nagyon is érezte, néha meg sehogy sem érezte. Aztán egy levél jelent meg képzeletében. “Kedves Terka – táncoltak a betűk –, sajnálattal tudatlak, hogy fiatalok...” – És a vastag embernek a fájdalomtól eltorzult az arca. – “Hol van ez a Bütyök?... Jöhetne már...”

Bütyök azonban még nem jöhetett. Egyelőre a magtár legfelső emeletén tartózkodott, és vacogott a foga a külső és belső hidegtől. Csak a háta nem fázott, mert a hátához Kati dőlt. és időnként elkérte a gukkert. amivel hamarabb meg lehetett látni, hogy Miska bácsi egyedül jön

ki a nádból vagy ketten.

Bütyök ebben a pillanatban elkezdett reszketni, mint a citerahúr, és Kati még a vállát is átfogta, pedig Bütyöknek már nem volt melegítésre szüksége. A messzelátó üvegje hol elsötétült, hol ki világosodott, mert a fiú szörnyű izgalomban volt. A zombékosban ketten mozogtak, de a másik lehetett Matula is.

Majd ha kiérnek, és a mozdulatok... ha mindketten sível jönnek.

Most! Most értek ki, s Bütyök tisztán látta a hajladozó, botozó mozdulatokat és Tutajos nyurga alakját.

– Katikám – fordult meg, és átölelte a kislányt –, Katikám ketten jönnek... – És megcsókolta Katit, aki egyáltalán nem törődött vele, hogy ezt a csókot tulajdonképpen Tutajos kapta, hanem odadólt Bütyök széles mellére...

Aztán úgy dübörögtek le a lépcsőkön, mintha távolodó nehéz felhők mozogtak volna, de – elmenőben.

Béla és Kati rohantak a hírral, és úgy estek be a szobába.

– Jönnék! – kiáltott Kati.

– Tutajos jön! – kiáltott Béla, és a darabos ember kitárt két rettenetes karjába szorította a két gyereket.

– Kati – mondta, de most alig volt hangja –, Katicám, én leszek a násznagyod, becsületszavamra én leszek!

– Ne siessen, Miska bácsi – szuszogott Tutajos –, nem bírom már!

– Ez – mondta Miska –, ez csak mászás. Azt látta volna, mikor jöttem! Alighanem megdöntöttem saját rekordomat... de azért mehetünk lassabban is. – És lassabban is mentek, de csak annyira, hogy a fiú szíve nem akart a torkán kiugrani, egyébként még mindig mértéken felül viselkedett, de Tutajos ezzel már nem törődött. Úgy érezte, a végsőkiig kihasznált test egyáltalán nem törődik az idegek foszlott állapotával. A jégen történt dolgokra valahogy ráfekszik, és leszorítja őket az idő országútjára. ahol az események önműködő szalagon mennek a múlt felé.

Tutajos úszott a verejtékben, és már csak gépiesen mozgott, amikor a kert tarlott ribizlibokrai között már csak másztak a ház felé, amelynek füstölgő kéményét kinézte, hogy addig még el tud menni, de tovább egy lépést sem.

Nancsi néni fekete kendőt kötött már jó előre, s ezt most elfelejtette letenni, és úgy szakadt Tutajos nyakába, mintha a temetőből tért volna vissza rövid látogatásra.

– Ugye megmondtam... ugye, megmondtam...

Nancsi néni természetesen nem mondott semmit, hiszen nem is tudott Gyula távozásáról, és Tutajos csak állt, mert az öregasszony után kézbe vették a többiek, míg Miska csak mosolygott, és később csak annyit mondott:

– Hát meghoztam!

István gazda ezután megölelte Miskát is, aki elvörösödött, mert Miskáék kíméletesebben bántak érzelmeikkel.

– Iszen csak ne hoztad volna meg! Tedd le, fiam, azokat a deszkákat, aztán gyere be. Pihensz egy kicsit!

Bütyök és Kati pedig úgy közrefogták Gyulát, mintha az mindenáron és most azonnal vissza akarna menni a berekbe, holott Tutajos most az egyszer és most először nem kíváncszott a Zala partjára. A lecke nagyon goromba volt, de a lecke egész életre szólt. Aztán lerogyott egy székbe a kályha mellett, lába reszketett, és úgy elöntötte a verejték, hogy István gazda azonnal orvosért küldött. És amíg a doktor megérkezett, Tutajos elmondta, hogy mit látott, és mit érzett. Hangja néha elcsuklott, néha maga elé meredt, és elmondta azt is őszintén, hogy látván a többi korcsolyázót, már azon gondolkodott, hogy felkötö a

korcsolyákat, és pipadohányt hoz Matulának.

Akkor pedig ő is csak arra ment volna.

– Majd adok én neki dohányt – sziszegte Nancsi néni –, még hogy te mászkálj neki dohányért!

– Nancsi néni, nem tenné le azt a fekete kendőt?

Az öregasszony megsértve kiment, de annyira nem sértődött meg, hogy azonnal vissza ne jöjjön – ... szóval ott hagytad el, hogy felkötötted a korcsolyákat...

– Nem kötöttem fel, Nancsi néni, mert megígértem Gergő bácsinak, és már régen megígértem István bácsinak is.

– Olyan kék karikás a szemed...

– A gukkertól! – mondta Gyula. – Nagyon a szememre szorítottam, és nem tudtam levenni. Csak néztem... és nem éreztem... csak néztem...

Szerencsére megérkezett a doktor, aki átlátva a helyzetet, Tutajost azonnal beterelte a szomszéd szobába, és kiterelte a tragédia eseményeinek fojtogató zűrzavarából.

– Vetkőzz le, Gyula, közben elmondhatod, mit lőttél. Tutajos vetkőzött, és majdnem elmosolyogta magát, mert Muki jutott az eszébe.

– Egy fácánkakast...

– Béla – szólt ki a doktor –, hozz egy törülközőt, mert barátod izzadt, mint egy ló harminc kilométer után, kánikulában. Csutakold le alaposan, és küldd be a fürdőszobába.

A vizsgálat után pedig azt mondta:

– Semmi baj. Fürödj meg, fekdj le, ezeket a porokat pedig vedd be. Majd szépen megnyugszol. Holnap heversz még, aztán mehetsz a berekbe.

– Köszönöm, doktor bácsi, egyelőre elég volt...

Bütyök azt mondta, amikor Gyula lefeküdt, hogy most majd alaposan kibeszélgetik magukat, de a doktor porai mást mondtak, mert a fiú a fürdő után álomtalan álomba zuhant, s éppen erre volt szüksége.

– Náthás se lesz – mondta a másik szobában a doktor –, de a látottak összecibálták az idegeit és Miska tempója az izmait. Ez a kifárasztás egyébként – szükséges és hasznos is volt, mert nem ért rá gondolkozni. A malacról nem feledkeztél meg, István?

Az udvaron Bütyök és Kati ment a tejház felé, fáradtan az izgalmak után. Még nem találtak vissza önmagukba, és nem találták meg egymást sem a gondolatok között. De sütött a nap, s amikor Bütyök felnézett, felnézett Kati is, mert előttük állt a magtár. Bütyök felnézett a legfelső emeletre, és mosolygott, közben megnyalta a száját; és felnézett Kati is, és elpirult... de aztán ő is elmosolyodott.

Más nem történt. Sütött a nap.

Az istállóban békén feküdtek az állatok, a takarmányos-kamrában csattogott a gép, a magtárban ezermillió mag várta a tavaszt, és nem is tudott róla, hogy várja... Az élet ment tovább, és ott, ott a bakterház előtt, a tördelt szélű lékre hárttyát húzott már a tél.

Harmadnapon pedig Nancsi néni nagy zörgéssel bevonszolta a hatalmas bőröndöt.

– Mért nem szól, Nancsi néni?

– Mit szóljak, magam is elbánok vele.

Szétnyitotta a nagy koffert, csípőre tette a kezét, és végignézett a frissen vasalt fehérneműk garmadáján.

– Majd én megmondom, hogy mit adjatok kézbe... Először a törülközőket... Mit nevezsz?

– Piri mama szóról szóra ezt mondta...

– Mert rendes asszony... aki nem mászkál a berekben, de nem is törik be alatta a jég...

Szóval: először a törülközőket. Na, kezdhetjük!

Aztán vágatni kezdtek az órák. A gyerekek másnap úgy ültek a szobában, mint egy váróteremben, amíg Nancsi néni be nem jött.

– Itt a szán... – és megölelte a fiúkat –, aztán iparkodjatok... vissza...

Mire észrevették magukat, már a szánkóban ültek. Kati még igazított a takarón, a testes gazdász mosolygott.

– Nem kell sietni, Jóska.

Jóska bácsi ezek után megpöccintette a Rigót, a szán megreccsent, a fiúk megemelték a kucsmákat, és integettek, amíg csak ki nem fordultak a falu utcájára.

Ott aztán már megsüppedtek a takarók alatt, mindegyik elszaladt a maga gondolatainak útján, és nem is szóltak egészen az őrházig.

– Itt volt? – kérdezte Bütyök.

– Ott! – mutatott a jégre Gyula, oda, ahol a jég tördeltnek látszott, de már összeforrt, mint a frissen behagedt seb.

Aztán újra csak a szánkó súrlódott, és a kis csengők szóltak, de ritkán és szórakozottan.

Tutajos pedig arra gondolt, hogy a nyárban megismerte az utakat, amelyeket a tél eltakart, mégis azokon kellett járni; megkeresni, megtalálni, le nem térti. A nyár a bölcső és a tipegés, de a tél a nagy iskola és a próbatétel.

Visszanézett még egyszer a ködös, messze náderdőbe, s most úgy érezte: nem hagy itt semmit, sem jót, sem rosszat, mert csak a szemét kell behunynia, és megzendül körülötte életének az az ideje, amelyben megsimogatta a napsugár, elöntötte a szenvedély, szélesen nevetett, és összetörtén, sírva gyötrődött, miközben hol simogatta, hol szöges ostorral verte szívét, de a férfiak útjára terelte: a téli berek.